

حساب ۱۰۰ امام
بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان زنجان

طرح توسعه پایدار منظومه روستایی بخش چورزق شهرستان طارم

مهندسین مشاور یورت شهر سبلان
اسفند ۱۳۹۷

فهرست عناوین

عنوان	صفحه
بخش نخست	۱
فصل نخست :شناخت و تحلیل ویژگیهای ساختاری -کارکردی منظومه	۱
۱-۱-موقعیت منظومه	۱
۱-۲-شناسایی مسائل کلیدی منظومه از نگاه جامعه محلی	۴
۱-۳- ویژگیهای ساختاری و عملکردی نظام محیطی -بوم شناختی	۱۰
۱-۳-۱- ساختار زمین و اشکال ناهمواری	۱۰
۱-۳-۲- ویژگیهای آب و هوایی با تأکید بر آسایش اقلیمی	۲۱
۱-۳-۳- ویژگیها و قابلیتهای منابع آب سطحی و زیرزمینی	۲۷
۱-۳-۴- خصوصیات و پراکنش انواع خاک ها و قابلیت استفاده از اراضی	۳۴
۱-۳-۵- خصوصیات و پراکنش پوشش گیاهی و قابلیت استفاده از آنها	۳۹
۱-۳-۶- عرصه‌های بارزش زیست‌محیطی (حفاظت شده و قابل حفاظت)	۳۹
۱-۳-۷- سوانح طبیعی(زلزله، سیل، طوفان، خشکسالی و ...)	۴۲
۱-۳-۸- مسایل زیست محیطی	۴۸
الف) نحوه دفع فاضلاب، هرز آب و هدایت رواناب	۴۸
ب) بهداشت محیط	۴۹
۱-۴- ویژگیهای نظام کالبدی در سطح سکونتگاهها و منظومه	۴۹
۱-۴-۱- تعداد، وسعت و پراکنش سکونتگاهها(اعم از شهری و روستایی)	۴۹
۱-۴-۲- کمیت و کیفیت کاربریهای مختلف در سطح منظومه (شامل : کاربری سکونتی، کشاورزی، صنعتی، خدماتی، شبکه راهها و سایر کاربریها	۵۷
۱-۵- ساختار و عملکرد اجتماعی - فرهنگی در سطح سکونتگاهها و منظومه	۵۹
۱-۵-۱- ساختار و ترکیب جمعیت	۵۹
۱-۵-۱-۱- ساختار سنی و جنسی	۵۹
۱-۶- ساختار و عملکرد اقتصادی در سطح سکونتگاه های و منظومه	۶۴
۱-۶-۱- منابع اقتصادی منظومه و روستاهای آن	۶۴
۱-۶-۱-۱- کیفیت و کمیت منابع انسانی (نیروی کار، مهارت‌ها و...)	۶۴
۱-۶-۲- فعالیت های اقتصادی	۶۶
۱-۶-۲-۱- فعالیت های تولید کشاورزی(شامل زراعت، باغداری، دامپروری و ...)	۶۶
۱-۶-۲-۲- فعالیت های تولید صنعتی (شامل صنایع کارگاهی، صنایع دستی، صنایع کارخانه ای و ...)	۶۷
جمع بندی: قابلیت‌ها و تنگناهای طبیعی، اجتماعی-فرهنگی، زیرساختی و فضایی، منابع تولید و نظام فعالیتی جهت تولید و عرضه در بخش کشاورزی، صنعت و خدمات در بخش چورزق	۸۱
۱-۷- ساختار و عملکرد نظام فضایی شبکه سکونتگاهی منظومه	۸۴
بخش دوم	۹۶
۲-۱- جایگاه منظومه در برنامه ها و طرح های فرادست	۹۶

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱: تقسیمات سیاسی منظومه بخش مرکزی شهرستان سراوان	۱
جدول ۲: برخی مشکلات از نگاه جامعه محلی	۱۰

جدول ۳: واحدهای زمین شناسی بخش چورزق	۱۱
جدول ۴: مهمترین گسل های گستره شهرستان طارم	۱۵
جدول ۵: مساحت و درصد طبقات ارتفاعی بخش چورزق شهرستان طارم	۱۷
جدول ۶: طبقات درصد شیب بخش چورزق شهرستان طارم	۱۹
جدول ۷: اطلاعات مجموع بارش ماهانه (سال ۷۸-۹۶)	۲۱
جدول ۸: مشخصات دمای بخش چورزق طارم در سالهای ۹۶-۷۸	۲۲
جدول ۹: اطلاعات سمت و سرعت باد بیشینه ماهانه /سرعت باد براساس m/s در طول سال (۱۳۸۰-۱۳۹۶)	۲۳
جدول ۱۰: دسته بندی اقلیمی	۲۴
جدول ۱۱: درجه بندی ضرایب آسایش اقلیمی بر اساس فرمول میسنارد	۲۴
جدول ۱۲: شرایط آسایش حرارتی منطقه سراوان بر اساس فرمول میسنارد در شب	۲۵
جدول ۱۳: شرایط آسایش حرارتی منطقه سراوان بر اساس فرمول میسنارد در روز	۲۵
جدول ۱۴: حجم تخته سالانه رودخانه های فرعی بخش مرکزی شهرستان طارم	۲۸
جدول ۱۵: منابع آب زیرزمینی استان زنجان	۳۰
جدول ۱۶: مشخصات حوزه آبخیز شهرستان طارم	۳۱
جدول ۱۷: هیدرولوژی حوزه های آبخیز شهرستان طارم	۳۲
جدول ۱۸: اعتبارات آبخیزداری شهرستان طارم طی سالهای ۱۳۸۰-۱۳۹۳ از منابع ملی و استانی	۳۲
جدول ۱۹: ایستگاه مرکز ملی شبکه لرزه نگاری باند پهن زنجان	۴۲
جدول ۲۰: مشخصات زلزله های به وقوع پیوسته در استان زنجان	۴۳
جدول ۲۱: زمین لرزه های سال ۱۳۹۷ استان زنجان	۴۴
جدول ۲۲: مشخصات رخداد بلایای جوی در استان زنجان ۸۲-۱۳۷۷	۴۵
جدول ۲۳: تعداد وقوع سیل در استان زنجان طی دوره ۸۱-۱۳۷۷	۴۵
جدول ۲۴: رخداد سیل در ماه های مختلف سال استان زنجان در سال های ۸۱-۱۳۷۷	۴۵
جدول ۲۵: مشخصات حوضه ی آبریز قزل اوزن	۴۶
جدول ۲۶: مخاطرات شهرستان طارم	۴۶
جدول ۲۷: وضعیت فاضلاب تولیدی در مراکز جمعیتی استان	۴۸
جدول ۲۸: آمار سکونتگاه های بخش چورزق	۴۹
جدول ۲۹: طبقه بندی جمعیت روستایی بخش چورزق	۵۰
جدول ۳۰: روستاهای با جمعیت بیشتر از ۵۰۰ نفر در بخش چورزق	۵۱
جدول ۳۱: تعداد و جمعیت سکونتگاه های بخش چورزق شهرستان طارم	۵۹
جدول ۳۲: تعداد روستاها و جمعیت روستایی دهستان چورزق در سال ۱۳۹۵	۵۹
جدول ۳۳: تعداد روستاها و جمعیت روستایی دهستان دستجرده در سال ۱۳۹۵	۶۰
جدول ۳۴: نسبت جنسی شهرستان طارم به انضمام استان زنجان و کشور	۶۱
جدول ۳۵: وضعیت گروه های سنی جمعیت در شهرستان طارم ۱۳۹۵	۶۱
جدول ۳۶: جمعیت بخش چورزق از سال ۹۵-۱۳۴۵	۶۳
جدول ۳۷: جمعیت فعال و غیرفعال	۶۴
جدول ۳۸: شاغلان بر حسب جنس، گروه های عمده شغلی و سطح سواد	۶۵
جدول ۳۹: جمعیت بیکار بر حسب جنس، سن و سطح سواد (طارم)	۶۶
جدول ۴۰: جمعیت بیکار دارای تحصیلات عالی بر حسب گروه های عمده رشته تحصیلی و دوره تحصیلی (طارم)	۶۶
جدول ۴۱: تعداد و مساحت اراضی زراعی بهره برداری ها به تفکیک آبی و دیم استان زنجان و شهرستان طارم	۶۶
جدول ۴۲: تعداد و مساحت بهره برداری های دارای اراضی زراعی آبی بر حسب شهرستان	۶۷
جدول ۴۳: تعداد بهره برداری و مساحت زمین بهره برداری های زمین بر حسب نوع کشت (بهره برداری- هکتار)	۶۷
جدول ۴۴: اطلاعات مسیر زنجان - آبر	۶۹

جدول ۴۵: اطلاعات مسیر زنجان-گیلوان-منجیل	۷۰
جدول ۴۶: اطلاعات مسیر زنجان-آبر-ماسوله	۷۱
جدول ۴۷: اطلاعات مسیر زنجان-تهم	۷۲
جدول ۴۸: نوع و سطوح گردشگری شهرستان طارم	۷۳
جدول ۴۹: آثار تاریخی ثبت شده در بخش چورزق	۷۳
جدول ۵۰: مشخصات روستاهای هدف گردشگری شهرستان طارم	۷۵
جدول ۵۱: اطلاعات پروانه بهره برداری معادن فعال به تفکیک شهرستان	۷۷
جدول ۵۲: تعداد پروانه اکتشاف به تفکیک شهرستان	۷۷
جدول ۵۳: معادن شهرستان طارم سال ۱۳۹۵	۷۸
جدول ۵۴: اطلاعات معدنی بخش چورزق شهرستان طارم	۷۹
جدول ۵۵: قابلیت‌ها و تنگناهای بخش چورزق	۸۱
جدول ۵۶: بازارهای عرضه محصولات کشاورزی در شهرستان طارم	۸۵
جدول ۵۷: تامین آب از طریق ایستگاه‌های پمپاژ	۸۶
جدول ۵۸: برداشت از منابع آب زیرزمینی (چاه، چشمه و قنات) بخش چورزق	۸۷
جدول ۵۹: فعالیت‌های پشتیبان موجود برای زنجیره محصولات کشاورزی (طبق مدل پورتر)	۸۸
جدول ۶۰: وضع طبیعی روستاهای بخش چورزق	۹۴
جدول ۶۱: سطح بندی کانون‌های روستایی شهرستان طارم	۱۱۵

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۲۲	نمودار ۱: دمای هوای ایستگاه آبر در سالهای ۷۸-۹۶
۳۲	نمودار ۲: اعتبارات آبخیزداری شهرستان طارم از سال ۱۳۸۰-۱۳۹۳
۶۲	نمودار ۳: هرم سنی شهرستان طارم
۹۱	نمودار ۴: فعالیت‌های اصلی زنجیره ارزش محصول زیتون در وضع موجود (طبق مدل پورتر)
۹۳	نمودار ۵: فعالیت‌های اصلی زنجیره ارزش محصول سیر در وضع موجود (طبق مدل پورتر)

فهرست نقشه‌ها

صفحه	عنوان
۲	نقشه ۱: موقعیت بخش چورزق شهرستان طارم استان زنجان
۳	نقشه ۲: موقعیت بخش چورزق شهرستان طارم
۱۲	نقشه ۳: نقشه مقطع زمین شناسی از کوه‌های طارم
۱۳	نقشه ۴: نقشه سازندهای زمین شناسی
۱۶	نقشه ۴: گسل‌های بخش چورزق شهرستان طارم
۱۸	نقشه ۵: توپوگرافی بخش چورزق شهرستان طارم
۲۰	نقشه ۶: درصد شیب بخش چورزق شهرستان طارم
۲۶	نقشه ۷: طبقه بندی اقلیمی به روش سیلیانوف
۳۳	نقشه ۸: حوزه‌های آبخیز شهرستان طارم
۳۵	نقشه ۹: تیپ اراضی بخش چورزق شهرستان طارم
۳۸	نقشه ۱۰: جنس خاک بخش چورزق شهرستان طارم

نقشه ۱۱: مناطق حفاظت شده بخش چورزق شهرستان طارم..... ۴۱

نقشه ۱۲: مؤقعیعت ۴۰۸: زمین لرزه ی ثبت شده توسط شبکه ی موقت لرزه نگاری (دایره های قرمز رخدادهای زمین لرزه و دایره های زرد انفجار معادن) ۴۲

نقشه ۱۳ : مؤقعیعت و بزرگی زلزله ۴۳

نقشه ۱۴: نحوه پراکنش روستاهای بخش چورزق بر اساس میزان جمعیت ۵۲

نقشه ۱۵: تراکم جمعیت بخش چورزق با استفاده ازمدل IDW با در نظر گرفتن جمعیت شهر چورزق ۵۳

نقشه ۱۶: تراکم جمعیت بخش چورزق با استفاده ازمدل IDW با چشم پوشی از جمعیت شهر چورزق ۵۴

نقشه ۱۷: زیرساخت ها حمل و نقل جاده ای و خطوط نیروی در بخش چورزق ۵۸

نقشه ۱۸: گردشگری بخش چورزق ۷۶

نقشه ۱۹: معادن بخش چورزق ۸۰

نقشه ۲۰: مناطق برنامه ریزی استان زنجان در طرح مطالعه برنامه آمایش استان زنجان ۱۰۸

نقشه ۲۱: تخصص های اصلی منطقه برنامه ریزی طارم / طرح آمایش استان زنجان ۱۱۲

نقشه ۲۲: تخصص های اصلی مناطق برنامه ریزی استان زنجان / طرح آمایش استان زنجان ۱۱۴

نقشه ۲۳: نظام سلسله مراتبی مراکز سکونتگاهی منظومه های آبر و چورزق در شهرستان طارم ۱۱۵

نقشه ۲۴: شبکه راه های موجود و پیشنهادی ناحیه زنجان / طرح ناحیه زنجان ۱۲۱

نقشه ۲۵: سطح بندی خدمات پیشنهادی در ناحیه زنجان ۱۲۲

فهرست تصاویر

عنوان	صفحه
تصویر ۱ : نقشه روستای شیت ۱	۵
تصویر ۲ : نقشه روستای شیت ۲	۶
تصویر ۳: نقشه منابع روستای جزلا	۷
تصویر ۴: نقشه منابع روستای گوهر	۷
تصویر ۵: نقشه منابع روستاهای سانسیز و قلات	۸
تصویر ۶: نقشه منابع روستاهای دستجرده، دهنه، ونیسر، رزه بند	۹
تصویر ۷: جابه جایی راستالغز راست بر در طول بخشی از گسله ی آبر	۱۵
تصویر ۸: گسله ی قزل اوزن	۱۵
تصاویر ۸ تا ۱۲: مقر روستاهای ناحیه و نحوه پراکندگی زمینهای کشاورزی در کنار روستاهای متمرکز	۵۵

بخش نخست

فصل نخست: شناخت و تحلیل ویژگیهای ساختاری - کارکردی منظومه

۱-۱- موقعیت منظومه

تبیین موقعیت ریاضی و طبیعی

بخش چورزق با وسعت ۷۳۲ کیلومتر مربع بین طول جغرافیایی ۴۴ ۲۸ ۵۵ تا ۴۹ ۰۰ ۳۴ شرقی از نصف النهار گرینویچ و بین عرض جغرافیایی ۳۶ ۴۵ ۱۵ تا ۳۷ ۰۶ ۵۹ شمالی از خط استوا در غرب شهرستان طارم و شمال شرقی استان زنجان واقع شده است. بخش چورزق از طرف شرق و جنوب با بخش مرکزی شهرستان طارم، از طرف شمال با شهرستان خلخال و از طرف غرب با شهرستان زنجان همسایه است. این بخش به صورت متوسط ۱۶۵۰ متر از سطح آبهای آزاد ارتفاع دارد. بلندترین نقطه آن با ارتفاع ۲۹۰۰ متر در سمت شمال غربی بخش و در دهستان چورزق و پست‌ترین نقطه آن با ارتفاع ۴۰۰ متر در قسمت جنوب شرقی بخش در دهستان دستجرده قرار گرفته است.

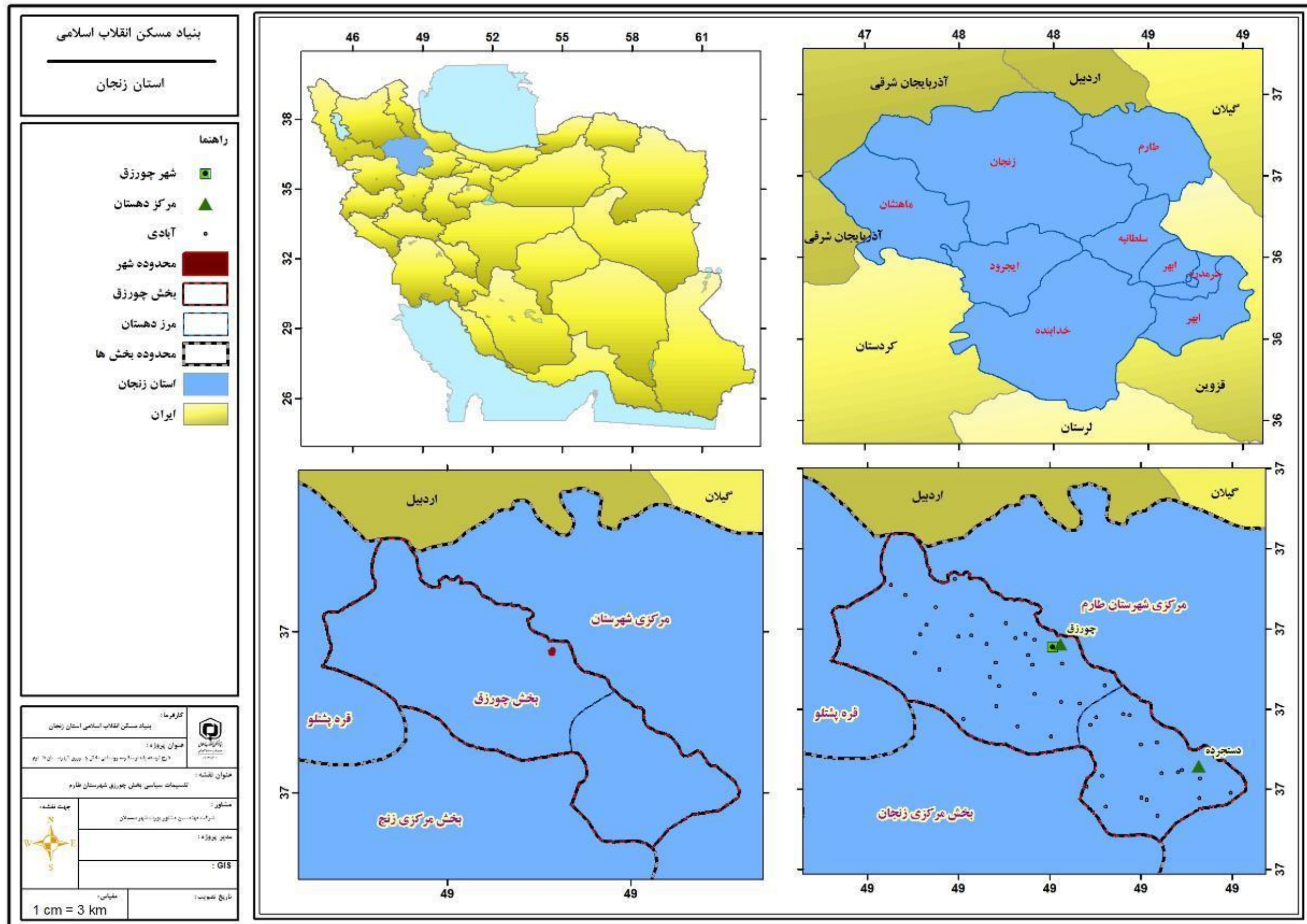
تبیین موقعیت اداری - سیاسی

شهرستان طارم یکی از شهرستان های استان زنجان است که در شرق استان قرار گرفته و شامل دو بخش مرکزی و چورزق می باشد. طبق آخرین تقسیمات سیاسی، بخش چورزق دارای دو دهستان چورزق و دستجرده است. بر طبق سرشماری ۱۳۹۵ این بخش دارای یک نقطه شهری و ۴۹ آبادی و ۴۰ آبادی سکنه است. دهستان چورزق دارای ۳۰ آبادی، ۲۷ آبادی دارای سکنه و ۹۶۲۴ نفر جمعیت روستایی است. همچنین دهستان دستجرده دارای ۱۹ آبادی، ۱۳ آبادی دارای سکنه و ۷۴۴۶ نفر جمعیت روستایی است. شهر چورزق به عنوان مرکز بخش دارای ۱۷۳۳ نفر جمعیت است که کل جمعیت شهری بخش را شامل می شود. در مجموع بخش چورزق بر طبق سرشماری جمعیتی سال ۱۳۹۵ دارای ۱۸۸۰۳ نفر جمعیت است.

جدول ۱: تقسیمات سیاسی منظومه بخش مرکزی شهرستان سراوان

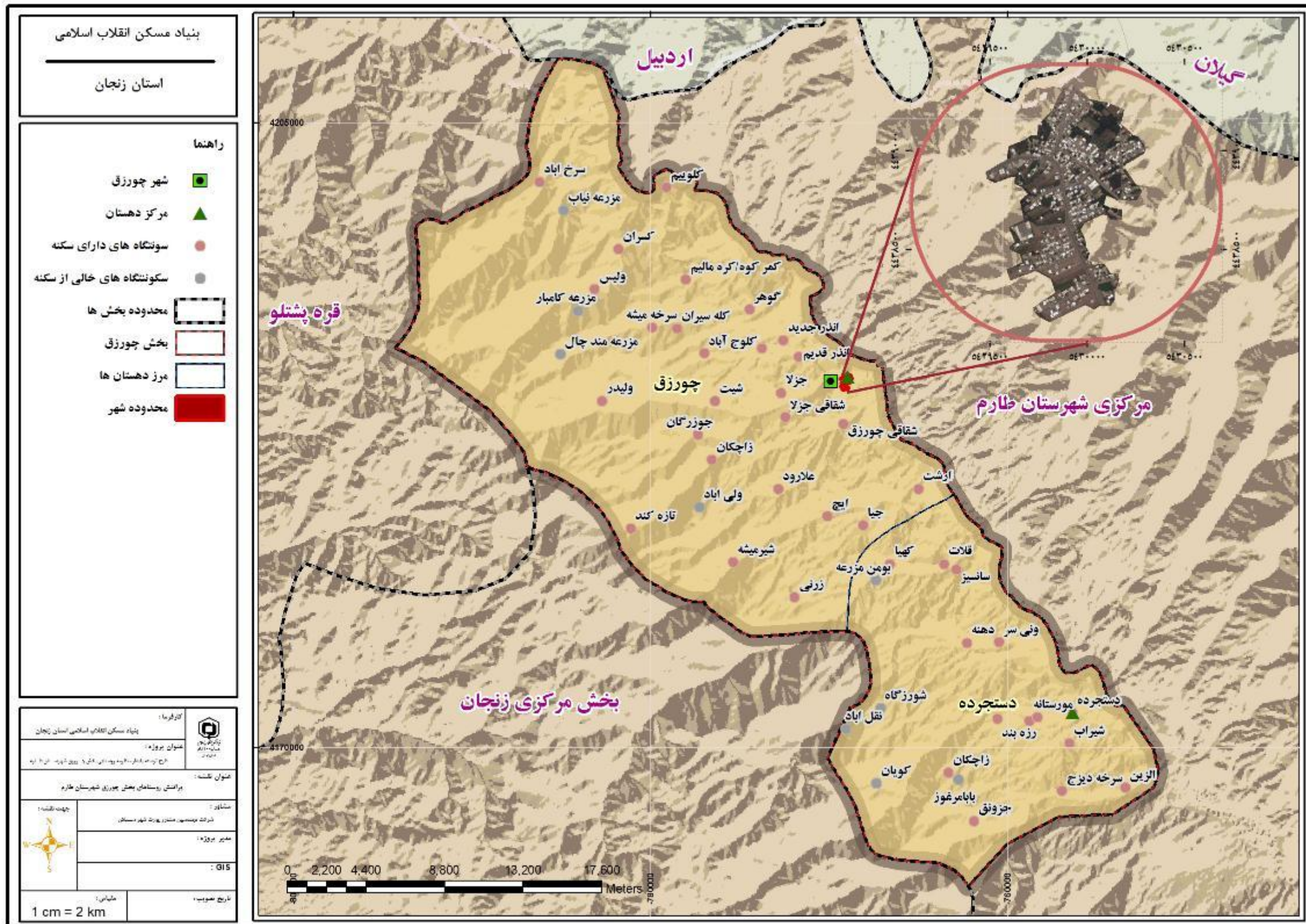
مرکز	نام	
زنجان	زنجان	استان
آببر	طارم	شهرستان
چورزق	چورزق	بخش
چورزق/دستجرده	چورزق/دستجرده	دهستان

نقشه ۱: موقعیت بخش چورزق شهرستان طارم استان زنجان

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

نقشه ۲: موقعیت بخش چورزق شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

۲-۱- شناسایی مسائل کلیدی منظومه از نگاه جامعه محلی

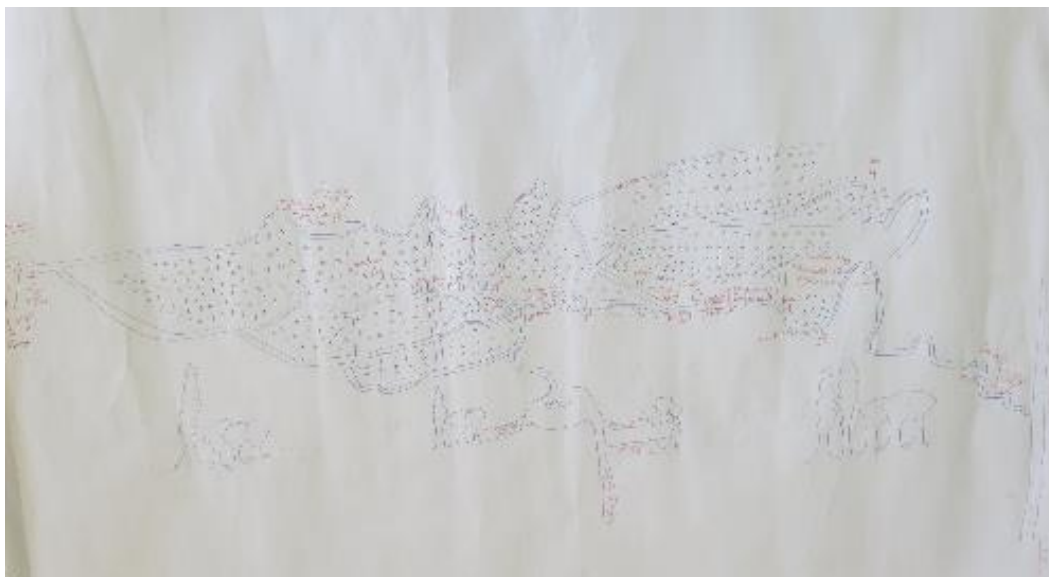
قابلیت بخش چورزق منابع غنی آب طحی و زیرزمینی به واسطه جاری بودن رودخانه قزل اوزن و رودخانه‌های فرعی به مانند سرخ‌آباد چای، جزلا چای، زاچ کندی چای، لوان چای، قلات و طارم از بخش چورزق (منابع آب زیرزمینی ۵۰,۹۲ میلیون مترمکعب؛ منابع آب سطحی قابل استفاده ۴۱۵۳,۴ میلیون مترمکعب)، ذخیره‌گاه جنگلی و پوشش گیاهی نادر و بومی جهت توسعه اکوتوریسم و گردشگری پایدار، واقع شدن قسمتی از منطقه حفاظت شده سرخ‌آباد و منطقه شکار ممنوع آق داغ در بخش چورزق به عنوان فرصتی برای توسعه اکوتوریسم همچنین اتحاد و انسجام فرهنگی و اجتماعی، بالا بودن نرخ مشارکت اقتصادی نسبت به کل کشور و نقاط روستایی کشور، دسترسی به خطوط انتقال برق به صورت خط ۲۳۰ کیلوولت و ۴۰۰ کیلوولت در قسمت جنوب بخش، تنوع بالای محصولات کشاورزی، حجم بالای تولید محصولاتی چون زیتون، سیر، گوجه‌فرنگی، سیب‌زمینی و... و صادرات به کشورهای دیگر، وجود بازارهای قدرتمند برای عرضه محصولات کشاورزی در سطح بخش چورزق، واقع شدن تمامی واحدهای پرورش کرم ابریشم و بیشترین مراکز پرورش زنبور عسل استان در شهرستان طارم می‌باشد. در مقابل تنگناهایی در بخش چورزق وجود دارد که از جمله مهمترین آنها عبارتند از خطر بالای احتمال وقوع زلزله، احتمال وقوع سیل و آسیب دیدن مزارع، احتمال رانش و زمین لغزش، کاهش جمعیت از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵، نرخ رشد منفی برخی روستاهای بخش چورزق، مشکل در اتصال به استان‌های اردبیل از طریق خلخال، سخت‌گیری در تخصیص آب برای تبدیل اراضی شیبدار به باغات از طرف برخی مسئولین علیرغم تأکیدات روشن طرح‌های فرادست (طرح آمایش استان و ناحیه زنجان)، مغفول ماندن ظرفیت صادراتی و عدم توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی متناسب با توان‌های ویژه شهرستان با تأکید بر محصولاتی همچون زیتون، سیر، پیاز، گوجه‌فرنگی، عدم تکمیل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی به صورت قدرتمند و کسب حجم پایین از ارزش نهایی محصولات توسط کشاورزان، عدم توسعه روش‌های آبیاری نوین و فشار بر منابع آب. در جدول زیر برخی از مشکلات بخش چورزق از دیدگاه جامعه محلی آورده شده است.

براساس تجربیات مشاور، خطری که در نشست‌های مشارکتی احساس می‌شود این است که تمرکز بر ارائه راه‌های جدید و ویژه به نحوی شدت می‌گیرد که عموم نظرات از ارتباط با منابع و توان‌های روستاها دور می‌شود و در نتیجه احتمال موفقیت طرح را خدشه‌دار می‌کند. در حقیقت مشاور در اخذ ایده‌های اهالی بومی به دنبال این بود تا افکار بیشتر از هر چیز به توان‌های مغفول مانده روستا متوجه شود و در یک رابطه دیالکتیکی بین نمایندگان مشاور و افراد بومی شناخت عمیق‌تری از توان‌ها و منابع روستا هم برای مشاور و هم برای ساکنین حاصل آید و از این رهگذر ایده‌های ارائه شده بتواند هر دو جنبه مرتبط بودن و متهورانه و شجاعانه بودن خود را داشته باشد. براین اساس مشاور از روش نقشه منابع سود جست. که در زیر چند مورد از آنها ارائه می‌شود.

نقشه منابع روستای شیت چگونگی قرار گیری باغات گیلاس و کوچه باغ‌ها را در جنوب روستا و اطراف قبرستان قدیمی نشان می‌دهد. همچنین نحوه پخشایش خدمات گردشگری در ابتدای ورودی روستای و در مسیر خروجی روستای به سمت روستای ولیدر قابل مشاهده است. تمرکز بارفروشی‌ها و سبد سازی در منتهی الیه شرق روستا و همچنین واحدهای اقامتی-رفاهی بنیاد مسکن و دهیاری در شمال شرقی روستا از مهمترین

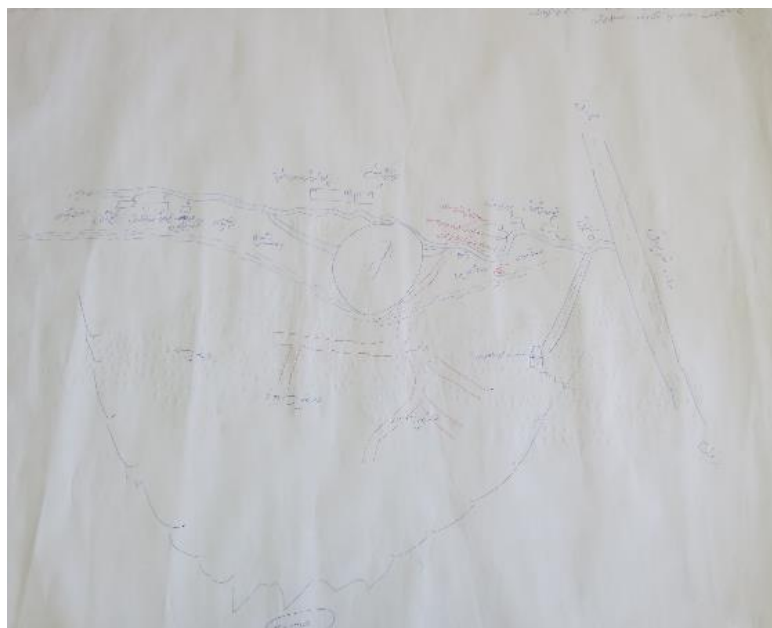
منابع روستا در زمینه‌های مختلف است. بارفروشی‌های روستای شیت محصولاتی از قبیل انار، هلو، انجیر، گیلاس، زالک، خرمالو، ازگیل و... را عرضه می‌کنند که توسط دلالان خریداری و به شهرستان‌های همجوار و شهرهای چون تهران، قزوین، رشت، اردبیل، تبریز، زنجان، میانه، لنگرود، کرج، کرمانشاه، سنندج، لاهیجان، رودسر، تنکابن و... ارسال می‌شود.

تصویر ۱: نقشه روستای شیت ۱

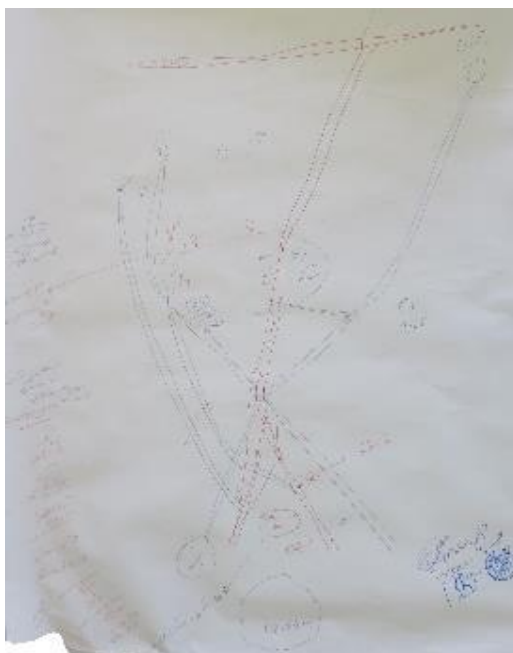
در مقیاس بزرگتر، عبور رودخانه از پایین روستا، موقعیت قلعه باستانی و همچنین موقعیت امامزاده محمد ماهوری (مربوط به اراضی پلاک ۲۰ و در مالکیت روستای جزلا) و مسیر عبور راه‌های اصلی قابل مشاهده است. فعالیت‌هایی که به صورت بصری قابل مشاهده نیست، نگهداری دام و به خصوص گاو در این روستاست. ایده‌های مرتبط با کارآفرینی در روستای شیت و همچنین روستای ولیدر (با توجه به اینکه هر دو روستا جزو روستاهای هدف گردشگری تعریف شده است و نظام باغداری و دامداری نسبتاً مشابهی دارند)، عموماً مرتبط با صنعت گردشگری و فرآوری محصول گیلاس و انار و همچنین توسعه بازارهای عرضه محصولات کشاورزی است.

تصویر ۲: نقشه روستای شیت ۲

در نقشه منابع روستای جزلا، رودخانه زاچکان که حق آبه روستا از آنجا تامین می‌شود، کانال آبیاری، اراضی زراعی، ییلاق روستا در کوهستان، امامزاده محمد ماهوری، قبرستان قدیمی، محل چاه‌ها و منابع تامین آب شرب دارای اهمیت است. جناب حبیب الله محمدی کشاورز سبب زمینی کار این روستا، دو سال به عنوان کشاورز نمونه استان انتخاب شده است. در این روستا استخر ماهی وجود داشته است که بر اثر کاهش حجم آب چاه تعطیل شده است. مشکل ذکر شده از طرف روستاییان اینکه آب در تابستان قطع می‌شود و به همین دلیل نمی‌توانند کشت تابستانه باشند. با توجه به محصولات اصلی همچون سبب زمینی، سیر، نخودفرنگی، زیتون، انار، گردو و گیلاس و همچنین ۳۰۰ راس گاو و ۴۰۰ راس گوسفند (طبق اظهار نظر روستاییان) می‌توان به ایده‌های مرتبط با این محصولات ارزش بیشتری قائل شد. ایده اصلی ارائه شده از طرف اهالی بومی احداث گلخانه برای محصولاتی چون گوجه فرنگی، توت فرنگی، خیار، فلفل، بادمجان، قلمه زیتون و گل و گیاه است.

تصویر ۳: نقشه منابع روستای جزلا

نقشه منابع روستای گوهر مزارع برنج را در اطراف رودخانه قزل اوزن نشان می‌دهد. همچنین محل کشت محصولاتی چون گندم، جو و نخود و محصولاتی چون پیاز و نخود فرنگی که براساس نحوه دسترسی به آب در زیرناحیه‌های جداگانه کشت می‌شود و همچنین باغات روستا (زیتون و انار) بر روی این نقشه قابل مشاهده است.

قلعه بابا ملحد، آبشار واقع در یک دره با مناظر طبیعی زیبا با نام دودعود، خانه گردشگری گوهر و همچنین امکان دسترسی به امامزاده قاسم روستای کلواپییم، امامزاده محمد باقر روستای کله سیران و امامزاده هاشم سرخ همیشه از امکانات قابل ذکر گردشگری روستا بر روی نقشه منابع آن است.

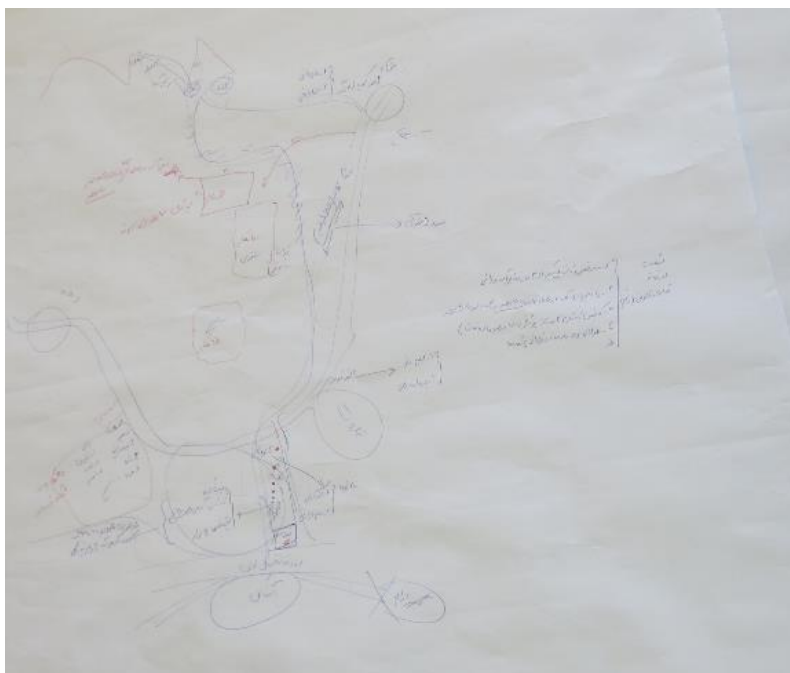
روستای گوهر جزو روستاهای هدف گردشگری است و بر اساس توان‌های گردشگری و همچنین زمینه‌های تولید کشاورزی مبتنی بر محصولاتی چون برنج و پیاز، می‌توان ایده‌های مرتبط با این حوزه‌ها را در اولویت قرار داد.

تصویر ۴: نقشه منابع روستای گوهر

در نقشه منابع روستاهای سانسیز و قلات که منابع مشترک آب با روستای کهیا دارند، آنچه بیش از همه نمود دارد رودخانه قلات-قشلاق (سانسیز) است. روستای سانسیز دارای دو نهر به نام‌های کند آرخی و بلاغ‌لار آرخی است. نهرهای روستای قلات لیلیم آرخی و درمان آرخی (دییرمان / آسیاب) و نهرهای روستای کهیا مانی‌جا آرخی و لینه‌لر آرخی است. با توجه به اینکه این رودخانه یکی از پرآب‌ترین رودخانه‌های شهرستان طارم است پیشنهاد و ایده اصلی بر این بود تا با احداث یک سد معیشتی با امکان ذخیره آب در سه ماه زمستان (۷۰ درصد آب) و دو ماه بهار (۳۰ درصد آب)، آب حدود ۷۰ درصد از باغات روستاهای سه گانه به صورت پایدار تامین خواهد شد. همچنین قنات داخل روستای سانسیز با میزان آبدهی ۱۱۰ اینچ در تابستان و چند برابر این میزان در سایر فصول از دیگر منابع آب قابل ذکر در این نقشه است که در صورت لایروبی و بازسازی امکان افزایش چشمگیر دبی قنات تا حدود ۲ برابر متصور است. محصولات اصلی ذکر شده زراعی شامل سیر، سیب‌زمینی، باقلا و خربزه و محصولات باغی به صورت زیتون، انار و انجیر ذکر شده است.

تصویر ۵: نقشه منابع روستاهای سانسیز و قلات

نقشه منابع روستاهای دستجرده، دهنه، ونیسر و رزه بند حاکی از شکل‌گیری فعالیت‌های اقتصادی متنوع به خصوص در اطراف روستای دستجرده است. عبور رودخانه قزل اوزن از سمت پایین روستاهای دستجرده و ونی و همچنین عبور رودخانه قره سو از مجاورت روستای رزه بند و یک رودخانه فصلی از مجاورت روستاهای دهنه و ونیسر توان‌های اصلی آبی این روستاها را شکل داده است.

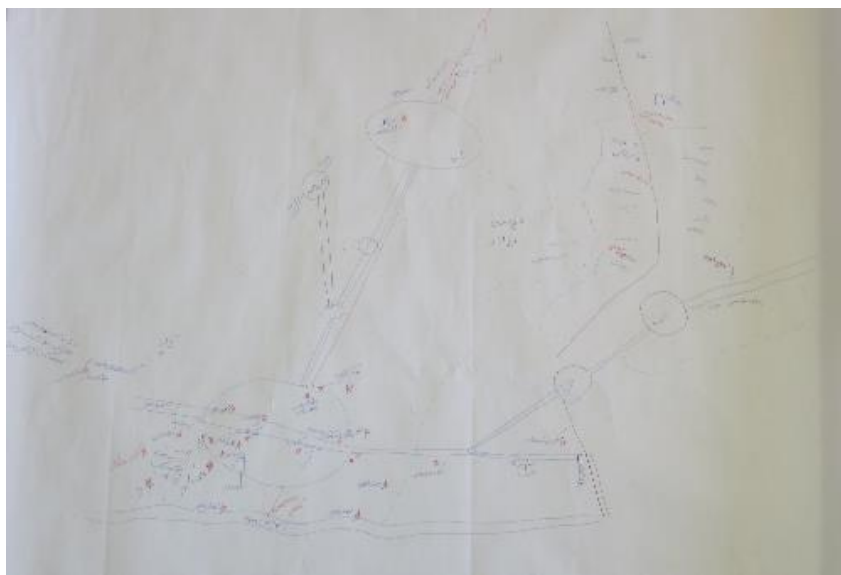
در روستای دستجرده آنچه بیش از همه قابل ذکر است وجود دو میدان بار برای عرضه محصولات کشاورزی است. میدان میوه تره‌بار به همراه شرکت حمل و نقل نصرت بار و یک غذاخوری در یک سمت جاده و میدان میوه تره‌بار و یک غذاخوری در سمت دیگر جاده؛ روستای دستجرده را به یکی از مهمترین مکان‌های عرضه محصولات کشاورزی در سطح شهرستان، استان و شمالغرب کشور تبدیل کرده است. این بازارهای، همانطور که در بندهای قبلی اشاره شد در زمینه عرضه محصول سیر نقش مهمی را داراست به صورتیکه محصولات

سیر از پارس آباد اردبیل، آذرشهر آذربایجان شرقی و سایر شهرهای استان در این بازار جمع و مجدداً به استان‌های شمالی، قزوین، همدان، تهران، دزفول و همچنین کشورهای چون روسیه، عراق و جمهوری آذربایجان صادر می‌شود.

در روستای دستجرده وجود پرواربندی گوسفند، پرورش ماهی (در سه نقطه)، مرغداری، سوله‌های فراوری زیتون (در دو نقطه) وجود بانک‌ها و تالار و رستوران و غذاخوری شکل متنوعی از محصولات تولیدی بر روی نقشه منابع به تصویر کشیده است. محصولات عمده تولیدی زراعی شامل سیر، سیب زمینی، گوجه فرنگی و طالبی است. باغات عموماً به محصول زیتون و انار اختصاص دارند. وجود یک تپه مشرف بر روستای دستجرده و باغات زیتون، انار و مزارع اطراف، توان بالقوه‌ای را برای استفاده گردشگری در میان این روستاها فراهم کرده است.

به سمت روستای ونیسر دو شکت شن و ماسه قابل مشاهده است. همچنین در اطراف روستای دهنه مرکز پرورش ماهی، مرغداری، معدن مس مطالعه شده و همچنین مسیر مناسب برای گردشگری وجود دارد. در روستای زه بند پرورش دام به صورت گوسفند رونق دارد و دره رودخانه قره سود با مناظر زیبای درختان چنار و پیاده دوه سکیسی (سنگ شتر) مسیر مناسبی را برای پیاده روی یک ساعته فراهم می‌کند. با توجه به زیرساخت‌های موجود در این روستاها و وجود مناظر و منابع غنی طبیعی، امکان توسعه گردشگری در این ناحیه وجود دارد. همچنین فعالیت‌هایی چون پرورش ماهی، دامداری مدرن، مرغداری، فراوری محصولات چوبی چون سیر و زیتون در این روستاها امکان تعریف دارد.

تصویر ۶: نقشه منابع روستاهای دستجرده، دهنه، ونیسر، زه بند

جدول ۲: برخی مشکلات از نگاه جامعه محلی

مشکلات	فراوانی	راه حل	فراوانی
کمبود آب شرب	۲۱	صرفه جویی در آب و حفر چاه عمیق	۲
نبود آسفالت جاده	۱۶	همکاری دولت و مردم	۲
جدول کشی در کوچه ها	۴	پیگیری جدی و اقدام عملی مسوولین مربوطه	۱
نیمه تمام ماندن دیوار حائل وسط روستا	۳	جمع آوری زباله توسط دهیار	۱
اجرا نشدن طرح هادی روستا	۶	جمع آوری خودباری برای اجرای طرح هادی روستایی	۲
ندادن تسهیلات برای اشتغال	۱	کارگاههای کوچک مثل فرشبافی، خیاطی(بدون هزینه) و صنایع دستی	۴
اجرا نشدن کانال کشاورزی باغات انگور	۲	جلب اعتماد اهالی روستا جهت همیاری با اجرای پروژه ها	۱
عدم جمع آوری زباله های روستایی	۱۰	مکانیابی دفن زباله	۱
عدم زیر سازی جاده اصلی روستا	۶	احداث استخر ورزشی	۴
تعمیر لوله های آب شرب داخل روستا	۲	زمین کشتی	۲
اینترنت ضعیف	۱	اختصاص تسهیلات برای نوجوانان	۱
نبود سالن ورزشی (بوئزه سالن ورزشی)	۱۳	مشارکت مردمی در احداث سالن ورزشی	۱
کمبود امکانات مدرسه (بوئزه سرویس بهداشتی)	۵	سرمایه گذاری در ورزش کشتی به دلیل وجود پهلوانان نامدار کشوری	۱
بیکاری جوانان	۳	تخصیص وام دامداری	۲
مهاجرت به زنجان	۱	تخصیص وام اشتغال بانوان بدون ضامن	۱
نبود پارک	۲	تخصیص وام فرش بافی	۲
ناتمام ماندن کانال فاضلاب	۲	درست کردن زمین فوتبال	۱
بیکاری زنان با وجود تحصیلات عالی	۲	برگزاری کلاسهای سرگرمی برای جوان ها	۱
نبود دبیرستان	۴	اعطای تسهیلات و حمایت تولید کنندگان	۱
نبود اتوبوس	۱	راه دسترسی خروجی به زنجان	۱
دفع نامناسب آبهای سطحی	۳	ساخت و ساز غیر مجاز حاشیه روستا و ورود افراد غیر بومی به روستا و افزایش مشکلات حاشیه نشین و اعتیاد در روستای رازبین	
تعارض نقشه طرح هادی روستایی با وضع موجود در روستای اژدماند		بازنگری طرح هادی	

۳-۱- ویژگیهای ساختاری و عملکردی نظام محیطی - بوم شناختی

۱-۳-۱- ساختار زمین و اشکال ناهمواری

الف) زمین شناسی

سن سنگ‌های منطقه طارم از پرکامبرین پسین تا دوران حاضر را شامل می‌شود. کهن‌ترین سازندها در قسمت شمالی شهرستان طارم دیده می‌شود. همچنین در قسمت جنوبی کوه‌های بقروداغ، رخنمون‌های گسترده‌ای از سنگ‌های دوران اول وجود دارد که زیر پوششی از سنگ‌های دوران دوم قرار دارد. سنگ‌های دوران اول (پالئوزوئیک) این قسمت و شرق آن به طور عمده شامل سنگ‌های آهکی همراه با سنگ‌های آذرین و ماسه‌سنگ است و از نظر سنی از کربونیفر زیرین تا پرمین بالا متغیر می‌باشد. از جنوب آق‌داغ تا نزدیکی ماسوله که قسمت عمده دامنه‌های جنوبی رشته‌کوه اصلی را شامل می‌شود، شدیداً گسله بوده و به نوارهایی از آهک‌های برش‌شده و سنگ‌های خرد و گسسته همراه با سنگ‌های آتشفشانی باریک تقسیم می‌شود. رخساره

آهکی در جنوب غرب این کوهها گسترش بیشتری دارد و به سمت شرق تبدیل به سنگهای آواری می‌شود که متعلق به دونین پسین تا پرمین پسین می‌باشد. قسمت‌های جنوبی این کوهها آهکهای کرتاسه به خوبی تظاهر دارند.

سنگ‌های دوران سوم شامل سازندهای فجن، زیارت و کرج -متعلق به پالئوژن - در غرب شهرستان طارم نمایان است. سازند زیارت بیشتر آهکی است که حدود ۱۲۰۰ متر ضخامت دارد. سازند کرج ضخیم‌تر بوده و گدازه‌های آنزیتی را شامل می‌شود. در این منطقه در تپه‌های درام واحد ضخیمی از توف‌های سبز تشکیل شده از گدازه‌های داسیتی وجود دارد و به طرف غرب در دو طرف رودخانه قزل اوزن - در نزدیکی روستای کلوج - این توف‌ها از سنگ‌های تراکی آندزیتی تشکیل شده است. در قسمت‌های غربی این منطقه سنگ‌های آشفشانی متعلق به ائوسن وجود دارد که تشکیلات جوان‌تر دوران سوم (نئوژن) بر روی آنها قرار گرفته که رسوب‌های آن به گودی‌های بین کوهها و فرورفتگی‌های تکتونیکی محدود می‌شود و شکل‌گیری آنها به اواخر پالئوژن می‌رسد. رسوبگذاری این تشکیلات به طور عمده در امتداد رودخانه قزل اوزن بوده که در بیشتر قسمت‌ها به وسیله گسل بر روی تشکیلات قدیمی‌تر قرار گرفته است و با آثار کانی‌های تبخیری مانند گچ و سنگ نمک همراه است.

تشکیلات دوران چهارم با تراس‌های رودخانه‌ای مسطح در طول رودخانه قزل اوزن مشاهده می‌شود که در بیشتر قسمت‌ها چهار تراس رودخانه‌ای مسطح در طول رودخانه قابل ذکر است. این تراس‌ها شامل سنگریزه‌های رس و ماسه می‌باشد. تراس‌های رودخانه‌ای، مخروطه افکنه‌ها، و نیز رسوب‌های آبرفتی دوران حاضر، جوان‌ترین سنگ‌های ناحیه را تشکیل می‌دهند^۱.

براساس نقشه زمین شناسی شهرستان طارم، بیشترین حجم از زمین‌های واقع در بخش چورزق شامل سازندهای زیر می‌باشد:

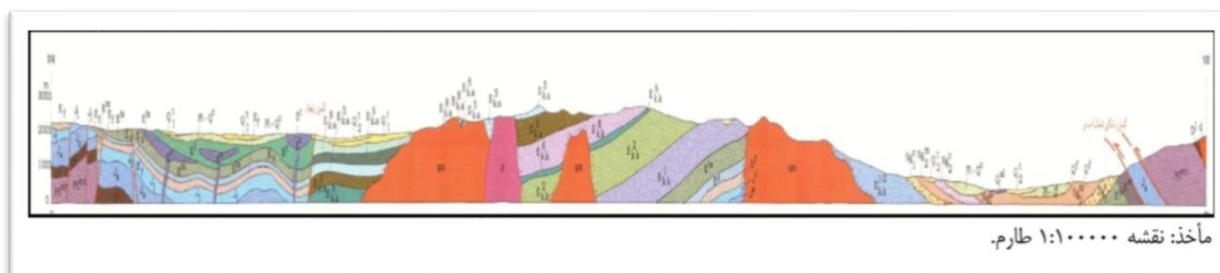
جدول ۳: واحدهای زمین شناسی بخش چورزق

واحد های زمین شناسی	توضیحات	مساحت(هکتار)	درصد
Pgkts	توفهای آندزیتی و مقداری گدازه	۵۶۶۹	۷,۹۶
QI	پادگانه های با شیب محدود	۴۱۵۲	۵,۸۳
Pgki	آندزیت با بستر ضخیم همراه با گدازه و تو	۴۶۳۶	۶,۵۱
Ng2	رسوبات قرمز و متمایل به سبز و اغلب گچ م	۱۶۵۸	۲,۳۳
Qp	عمدتا شن دوران پلیستوسن و تخته سنگ های	۲۷۶	۰,۳۹
gd	گرانودیوریت، گرانیت به همراه ترکیبات د	۳۶۹۸	۵,۱۹
Ekk2	توف، ماسه سنگ توفی، سیلستتوف	۸۱۲۵	۱۱,۴۱
qm	کوارتز موزودیوریت - کوارتز منزونیت	۹۲۸۷	۱۳,۰۴
Ekk1-2	ماسه سنگ توفی، توف، مادستون	۱۲۲۸۹	۱۷,۲۶
Ekk1	ماسه سنگ توفی، توف، گل سنگ به رنگ خاکست	۱۲۹۹	۱,۸۲
Ng1c	کنگلومرای قرمز	۱۸۱۶	۲,۵۵
Ng2o	کنگلومرای قرمز مایل به سبز	۲۷۳۴	۳,۸۴
Q2t	پادگانه های آبرفتی جدید	۶۰۲۰	۸,۴۵

^۱ راهبردهای توسعه پایدار در سازماندهی فضایی سکونتگاه‌های شهرستان طارم، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان زنجان ۱۳۸۱

۰.۶۶	۴۷۳	پادگانه های آبرفتی قدیمی	Q1t
۷,۷۸	۵۵۳۹	تناوب مارن گچدار و گچ به رنگ سبز روشن،	Ng2m
۱,۴۷	۱۰۴۹	آبرفت‌های بستر رودخانه	Qa1
۰,۲۲	۱۵۶	بازالت خاکستری مایل به سیاه	Ng2b
۳,۱۲	۲۲۲۲	کنگلومرای سست با گردشدگی متوسط و جورشد	P1-Qc
۰,۰۲	۱۸	بسترهای قرمز گچ مانند با کنگلومرا در ق	Ng2
۰,۱۳	۹۲		Ng2b

نقشه ۳: نقشه مقطع زمین شناسی از کوه‌های طارم

ب) ویژگی‌های ریخت‌شناسی (مورفولوژیک)

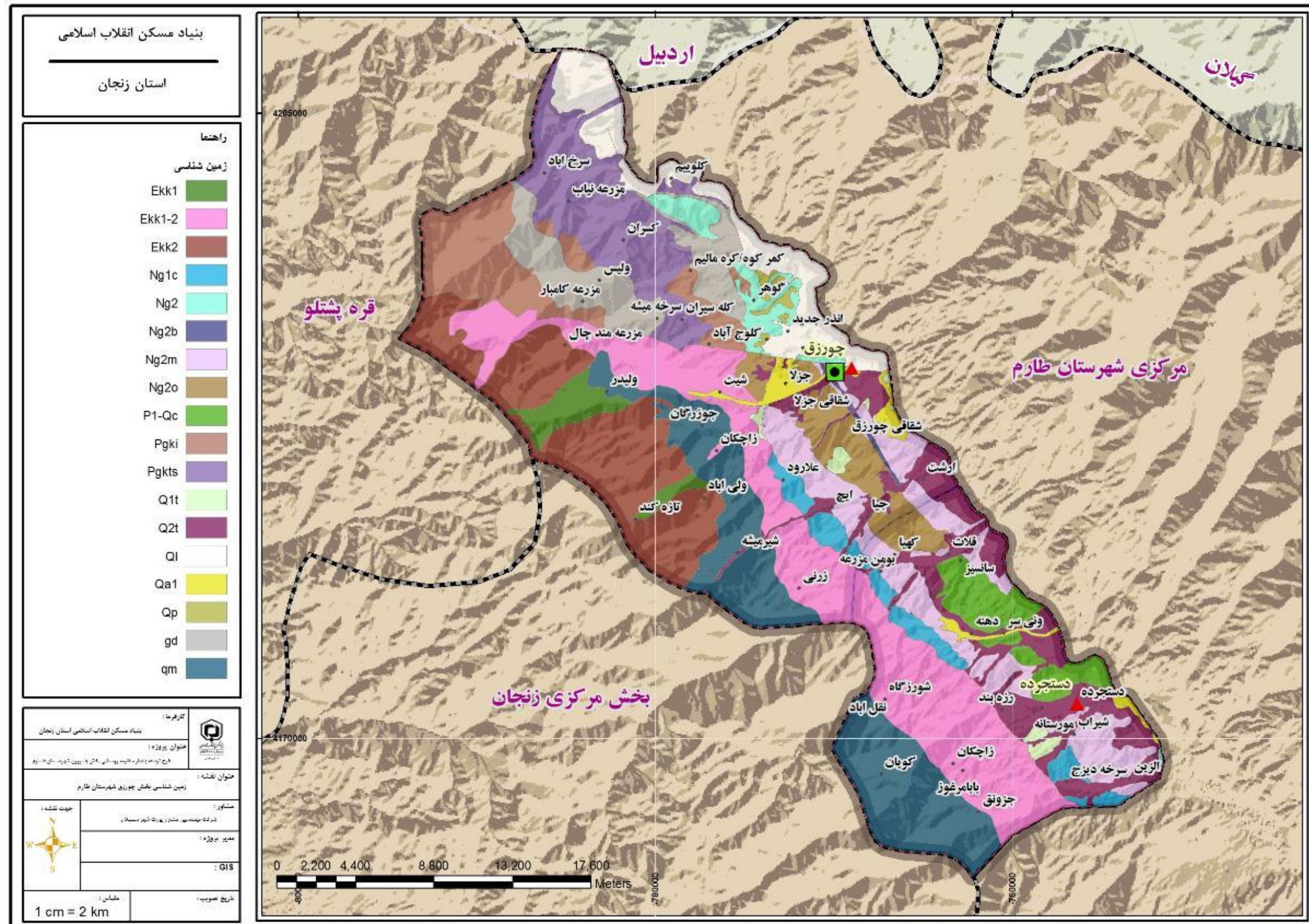
شهرستان طارم جزئی از رشته کوه‌های البرز غربی است. رشته شمالی (رشته کوه‌های البرز) که در قسمت شمال رودخانه قزل اوزن قرار گرفته است در محدوده بخش مرکزی شهرستان طارم قرار می‌گیرد؛ رشته دیگر موازی با رشته اول و در قسمت جنوبی رودخانه واقع شده و خط الراس آن حد طبیعی طارم، زنجان و ابهر را تشکیل می‌دهد. این رشته در بخش چورزق واقع شده است. شهرستان طارم از نظر شکل، تقریباً شکلی شبیه مستطیل دارد که هم جهت با رشته کوه‌های البرز غربی دارای جهت شمال غربی-جنوب شرقی است. رود قزل اوزن از شمال غرب وارد این شهرستان می‌شود و با شیب ملایم ۵ در هزار از وسط آن گذشته و آن را به دو نیمه شمالی و جنوبی تقسیم نموده و نهایتاً از شرق خارج می‌شود، جایی که سد سپید رود آغاز می‌شود. ارتفاع دره قزل اوزن در شرقی‌ترین نقطه آن -در نزدیکی سپید رود- حدود ۳۰۰ متر از سطح دریای آزاد و در غربی‌ترین نقطه آن -روستای سرخ آباد- حدود ۶۰۰ متر است. در بیشتر جاها از بستر رودخانه به طرف شمال و جنوب، بلافاصله ناهمواری‌ها شروع شده و پس از ۸ تا ۱۰ کیلومتر به ارتفاعات می‌رسد.

به طور کلی دو واحد توپوگرافیک در این ناحیه به چشم می‌خورد که با توجه به ویژگی‌های طبیعی آنها (ارتفاع، میزان شیب عمومی، جنس و بافت خاک، آب و هوا، پوشش گیاهی، نوع کاربری اراضی و...) می‌توان هر کدام را یک خرده ناحیه در نظر گرفت. این خرده نواحی عبارتند از:

الف- واحد پست و نیمه پست در دره قزل اوزن که در امتداد رودخانه قزل اوزن از شمال غرب تا جنوب شرق در مرکز ناحیه کشیده شده، این واحد توپوگرافیکی شامل اراضی رسوبی جلگه‌ای پست مجاور قزل اوزن، مخروطه افکنه‌ها و دشتهای پایکوهی همراه با تپه ماهورهای کم ارتفاع می‌باشد که به طور متوسط دارای شیب عمومی بین دو تا ۱۰ درصد است.

ب- واحد بلند و کوهستانی غرب شهرستان طارم؛ این واحد کوهستانی سرزمینی کوهستانی است با قله‌های بلند و دره‌های عمیق، خاک محدود همراه با انواع فرسایش و شیب عمومی بیش از ۳۰ درصد.

نقشه ۴: نقشه سازندهای زمین شناسی

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

ج) گسل های بخش چورزق شهرستان طارم

آنچه گسله ی منجیل معرفی شده، با راستای عمومی شمال باختری - جنوب خاور موازی رودخانه قزل اوزن و در شمال آن میان کوه و دره ی قزل اوزن قرار گرفته است. این گسله در شمال خاوری استان زنجان که بخش کوچکی از دامنه های جنوبی البرز باختری را در بر می گیرد، جای دارد.

این گسله از سد سفید رود (منجیل) آغاز و تا پیرامون روستای گماندشت ادامه دارد. در ازای گسله قزل اوزن نزدیک به ۶۵ کیلومتر و شیب آن به سوی شمال و شمال خاوری است. در راستای این گسله سنگ های سازند ائوسن کرج بر روی مارن های نئوژن سازند قرمز بالایی و آبرفت های کواترنری رانده شده است.

سامانه گسله آب بر شمالی یک فرونشست تکتونیکی را می سازد که نهشته های نئوژن در آن انباشته شده است. اختلاف بلندی بسیار میان دشت قزل اوزن و یال جنوبی کوه های تالش (با اختلاف بلندی به ۱۵۰۰ متر) نشان فعالیت گسله ی منجیل انگاشته می شود. گسله آبر سازوکار مورب لغز و راست بر واژگون دارد که آثار آن را به روشنی در جابه جایی سیماهای مورفولوژیکی می توان دید.

شاخه ی جنوبی این پهنه که در دامنه ی کوه های طارم و در جنوب رودخانه ی قزل اوزن و موازی آن امتداد دارد.

گسله ی رودبار

گسله رودبار یک گسله لرزه زاست که آخرین بار در زمین لرزه ۱۹۹۰ میلادی رودبار - منجیل گسیخته شد. بخش باختری این گسله، شمال خاور استان زنجان را متأثر می کند در ازای شناخته شده گسله ی رودبار نزدیک به ۸۰ کیلومتر و راستای آن، باختری، شمال باختری - خاور، جنوب خاوری است. این گسله راستالغز چپ بر با شیب نزدیک به شاقولی، بخش کوهستانی شمال دره منجیل را با نمود سطحی بسیار خطی می برد. بر پایه تازه ترین کار انجام شده بر روی ریخت شناسی این گسله، آن را به دست کم سه تکه ساختاری می توان جدا کرد. دو تکه دراز این گسله در دو سوی دره سفید رود گسترده شده اند. هیچ نشانی از دگر شکلی هم لرزه ای که گویای بریده شدن دره سفید رود با این گسله در زمین لرزه ۱۹۹۰ باشد. دیده نشده است. تکه سوم این گسله، به صورت چند شاخه ی نیمه موازی، در باختری ترین سوی آن هستند. نکته ی جالب اینکه، هر سه این تکه ها در یک رویداد لرزه ای جنبا شده اند. و آن را نمی توان تکه های گسله ی جداگانه از دیدگاه لرزه زایی به شمار آورد.

تصویر ۷: جابه‌جایی راست‌الغز راست‌بر در طول بخشی از گسله‌ی آبیر

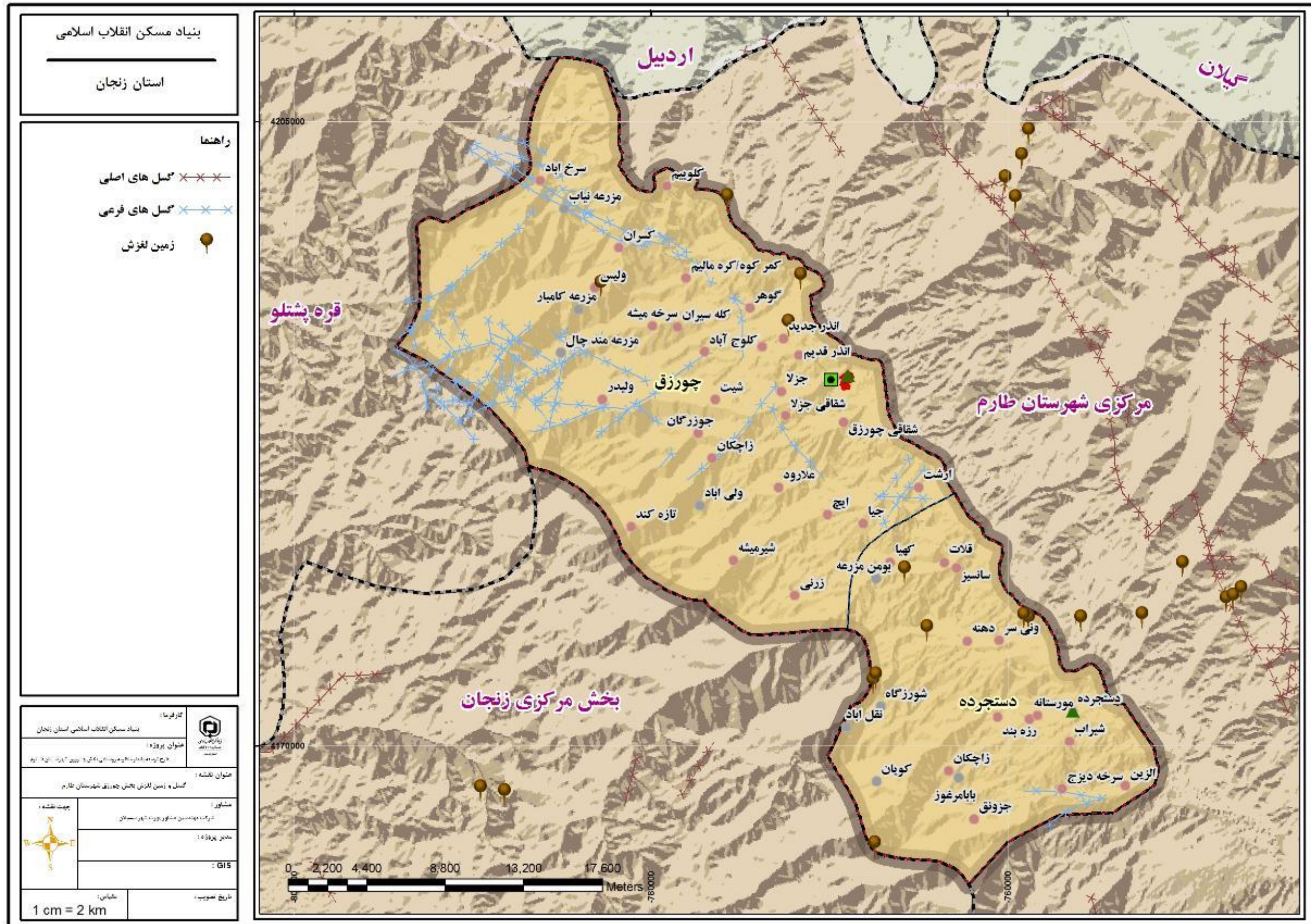

تصویر ۸: گسله‌ی قزل‌اوزن

جدول ۴: مهمترین گسل‌های گستره شهرستان طارم

ردیف	نام گسل	روند گسل	طول
۷	طارم	NWSE	۱۲۰
۱۲	رودبار طارم	NWSE	۸۰

نقشه ۴: گسل های بخش چورزق شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

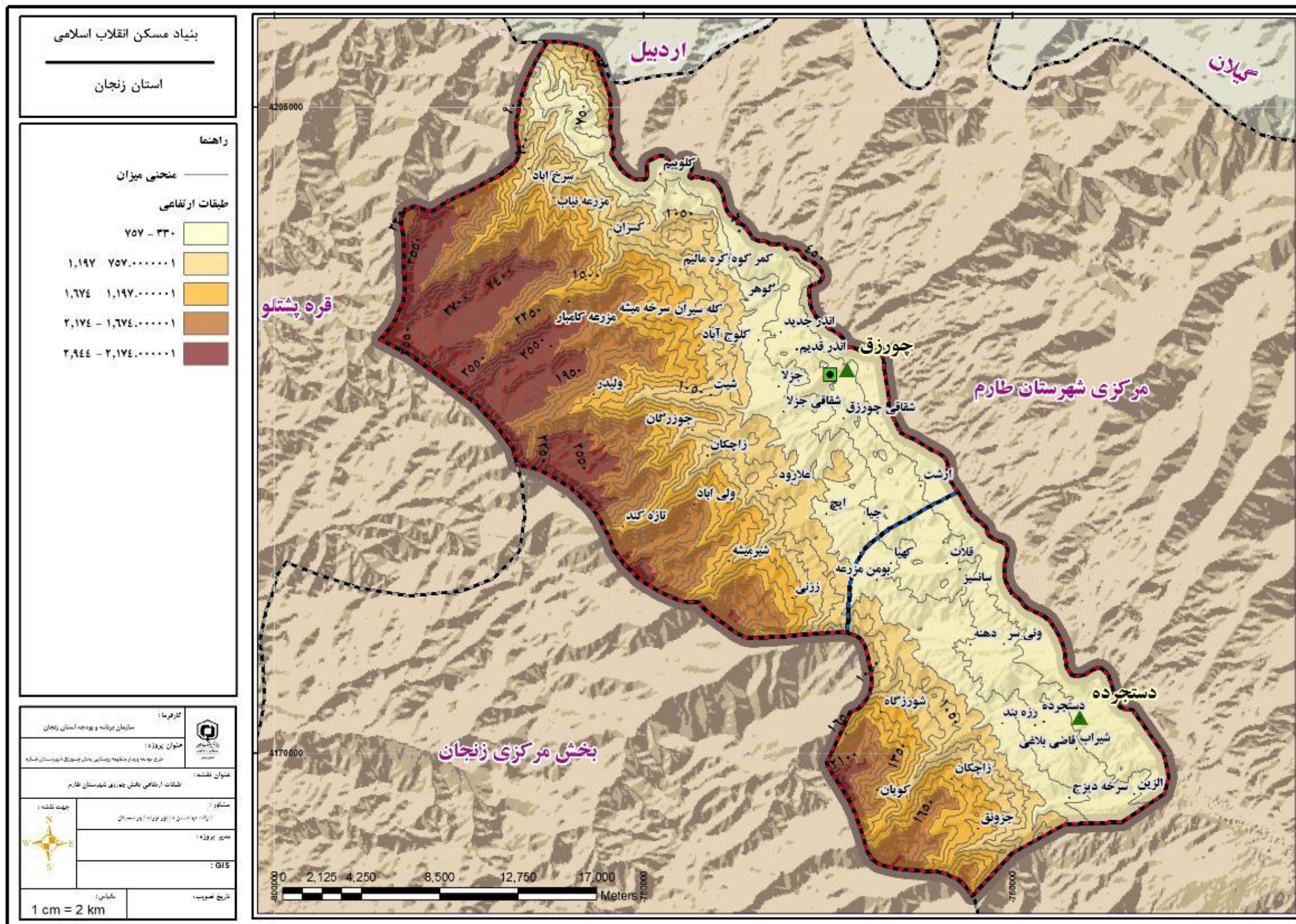
- توپوگرافی

با استفاده از منحنی‌های میزان و نقشه توپوگرافی بخش چورزق شهرستان طارم؛ کمترین ارتفاع بخش بین ۳۳۰ تا ۵۰۰ در قسمت‌های شرق تا جنوب شرق، و بیشترین ارتفاع در قسمت‌های غرب تا شمال غرب ارتفاع بیشتر از ۲۰۰۰، و عمده اراضی بخش در ارتفاع ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ متر از سطح دریا واقع شده است. براساس نقشه توپوگرافی؛ با حرکت از شمال به جنوب بخش بر میزان زمین‌های هموار با قابلیت زراعت افزوده می‌شود در حالیکه قسمت‌های کوهستانی‌تر شمالی بیشتر برای باغداری، دامداری و گردشگری مناسب‌تر است.

جدول ۵: مساحت و درصد طبقات ارتفاعی بخش چورزق شهرستان طارم

طبقه	طبقه بندی ارتفاعی	مساحت (هکتار)	درصد مساحت
۱	۵۰۰-۳۳۰	۸۶,۸۵۴	۱۲,۲۴
۲	۱۰۰۰-۵۰۰	۲۵۷,۷۷۸	۳۶,۳۲
۳	۱۵۰۰-۱۰۰۰	۱۳۶,۴۵۸	۱۹,۲۲
۴	۵۰۰۰-۱۵۰۰۰	۱۱۶,۴۱۷	۱۶,۴۰
۵	۲۹۴۴-۲۰۰۰	۱۱۲,۳۲۶	۱۵,۸۲

نقشه ۵: توپوگرافی بخش چورزق شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

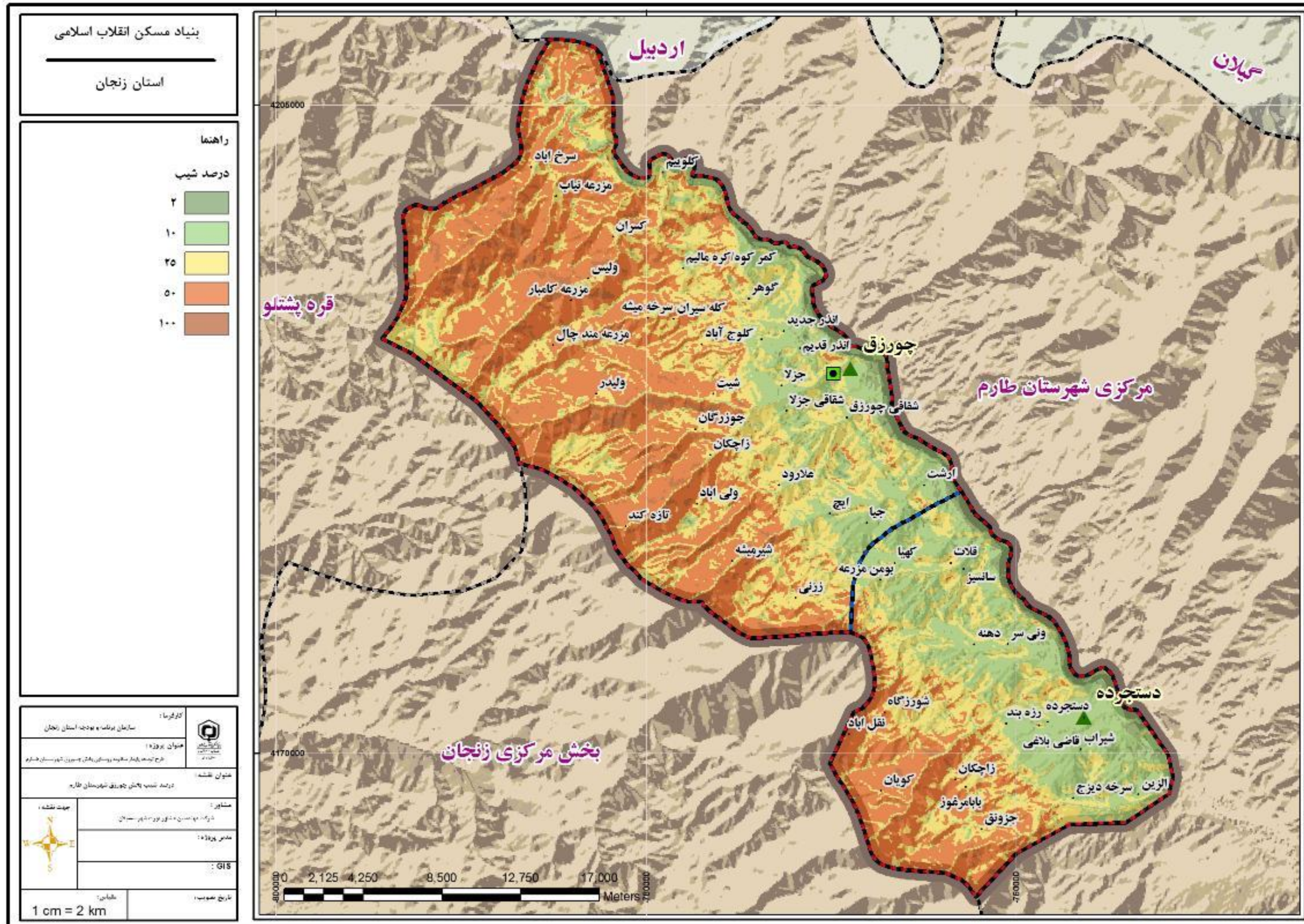
شیب و جهت شیب

با استفاده از نقاط ارتفاعی، نقشه طبقه بندی شیب و پس از آن جهت شیب تهیه شده که بر این اساس در نقشه طبقات درصد شیب، ۳۸ درصد اراضی بخش چورزق در شیب ۲۵ تا ۵۰ درصد (حدود ۲۷۱ هکتار) و ۳۳ درصد مساحت در شیب ۱۰ تا ۲۵ و ۲۲ درصد مساحت در اراضی ۲ تا ۱۰ درصد و کمترین درصد مساحت حدود ۲,۹۹ درصد در شیب ۰ تا ۲ درصد قرار دارند.

جدول ۶: طبقات درصد شیب بخش چورزق شهرستان طارم

طبقه	محدوده شیب(درصد)	مساحت(هکتار)	درصد مساحت
۱	۰-۲	۲۱,۲۵	۲,۹۹
۲	۲-۱۰	۱۵۸,۷۷	۲۲,۳۷
۳	۱۰-۲۵	۲۳۵,۰۱	۳۳,۱۱
۴	۲۵-۵۰	۲۷۱,۲۱	۳۸,۲۱
۵	۵۰-۱۰۰	۲۳,۶۰	۳,۳۲

نقشه ۶: درصد شیب بخش چورزق شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

۲-۳-۱- ویژگیهای آب و هوایی با تأکید بر آسایش اقلیمی

الف) عوامل و عناصر اثرگذار بر آب و هوا

بخش چورزق شهرستان طارم به دلیل موقعیت خاص قرارگیری میان دو رشته کوه، جهت گسترش رشته کوهها، اختلاف ارتفاع زیاد میان اراضی دره‌ای حاشیه قزل اوزن و قسمتهای کوهستانی شمال آن، ورود جبهه‌ها و توده‌های هوایی از چند جهت در فصلهای مختلف سال، و... دارای تنوع اقلیمی بسیار است. این تنوع اقلیمی به طور عمده تحت تاثیر دو عمل مهم قرار دارد: جهت‌های ورود توده‌های هوایی، وضعیت پستی و بلندی ناحیه. در بخش چورزق طارم ایستگاه سینوپتیک وجود ندارد و تنها ایستگاه سینوپتیک شهرستان در شهر آبر بر وجود دارد. اطلاعات هواشناسی مورد نیاز بخش چورزق شهرستان طارم بر اساس آمار سالهای ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۶ ایستگاه سینوپتیک شهر آبر محاسبه شده است.

ب- بارش

بر اساس اطلاعات ایستگاه سینوپتیک آبر، میزان بارندگی سالیانه در محدوده مورد مطالعه ۲۳۳,۷ میلی‌متر است. بیشترین میزان بارش ماهانه در ماه‌های فروردین و اردیبهشت و کمترین میزان بارش نیز در ماه شهریور می‌باشد. میزان بارش در سال‌های اخیر تا حدی کاهش یافته است به طوری که میزان بارش در سال ۱۳۷۷ تنها ۴۰,۹ میلی‌متر بوده است.

جدول ۷: اطلاعات مجموع بارش ماهانه (سال ۷۸-۹۶)

سالانه	اسفند	بهمن	دی	آذر	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین
۱۶۲,۰	۲۴,۱	۳۱,۳	۶,۷	۲۳,۷	۸,۸	۵,۸	۰,۰	۵,۵	۰,۰	۳,۶	۲۵,۰	۲۷,۵
۲۰۶,۹	۲۳,۱	۳۱,۳	۱۰,۵	۲۳,۴	۲۸,۵	۰,۰	۰,۰	۰,۰	۲,۵	۴,۷	۲۲,۸	۶۰,۱
۳۴۱,۷	۳۷,۶	۳۱,۳	۱۷,۳	۲۱,۱	۸۴,۵	۲۵,۵	۱۰,۸	۱,۶	۴,۷	۰,۸	۲۲,۹	۸۳,۶
۲۳۶,۹	۳۰,۱	۳۱,۳	۰,۹	۲۸,۴	۱۸,۰	۴۲,۷	۰,۰	۰,۰	۲۰,۰	۱۲,۲	۱۷,۹	۳۵,۴
۲۱۹,۷	۶۱,۷	۱,۳	۰,۳	۵۱,۷	۴۱,۳	۲,۸	۱,۱	۱,۱	۰,۰	۱۳,۶	۳۵,۸	۹,۰
۲۷۵,۰	۲۱,۹	۳۶,۸	۱۳,۱	۳۰,۴	۳۱,۴	۱,۲	۶,۴	۵,۸	۱۰,۵	۲۵,۰	۴۱,۴	۵۱,۱
۳۲۵,۴	۱۸,۹	۴۹,۶	۳۱,۵	۳,۲	۹۶,۴	۵,۷	۱۲,۹	۶,۴	۰,۴	۱۵,۵	۴۷,۱	۳۷,۸
۲۳۱,۸	۳۳,۶	۸,۲	۴۱,۷	۱۲,۱	۱,۰	۰,۰	۲,۰	۰,۰	۰,۰	۲,۲	۱۰۵,۶	۲۵,۴
۲۷۳,۷	۴۸,۹	۲۷,۸	۵,۷	۳۵,۰	۴۴,۳	۸,۸	۷,۰	۰,۰	۵,۰	۱۶,۶	۲۸,۷	۴۵,۹
۹۹,۱	۵,۹	۱۷,۲	۱۰,۳	۲,۶	۲۶,۷	۸,۲	۳,۷	۱,۶	۱,۷	۷,۸	۴,۰	۹,۴
۲۶۴,۴	۳۰,۱	۱۶,۷	۱۰,۹	۵۵,۳	۲,۸	۲,۷	۰,۳	۲۰,۱	۳,۷	۱۰,۳	۳۹,۶	۷۱,۹
۲۰۷,۹	۲۰,۲	۳۱,۷	۱۵,۸	۲۸,۹	۱۵,۱	۱۹,۷	۰,۰	۰,۰	۰,۰	۲,۵	۳۷,۵	۳۶,۵
۲۴۳,۷	۲,۱	۵۹,۰	۳۶,۵	۰,۰	۵۲,۹	۸,۶	۱,۷	۳,۴	۰,۲	۱۸,۲	۴۹,۶	۱۱,۵
۲۹۵,۳	۱۹,۱	۲۳,۴	۴۸,۴	۲۷,۴	۲۴,۸	۵,۵	۳,۰	۰,۰	۴۰,۶	۱۲,۵	۳۸,۹	۵۱,۷
۲۶۹,۰	۱,۹	۵۱,۰	۲۶,۳	۴۴,۷	۱۸,۹	۰,۵	۱,۱	۶,۲	۰,۰	۱۷,۱	۳۲,۲	۶۹,۱
۲۶۰,۹	۲۹,۷	۳۵,۴	۸,۱	۸۷,۱	۲۰,۲	۰,۴	۰,۰	۱,۵	۸,۰	۰,۰	۲۹,۷	۴۰,۸
۲۶۴,۱	۲۲,۰	۹,۳	۱۵,۵	۲۲,۷	۷۰,۵	۳۴,۶	۳,۳	۰,۰	۲۱,۹	۰,۰	۲۰,۲	۴۴,۱
۲۵۶,۱	۱۵,۱	۱۱,۱	۱۴,۵	۳۰,۷	۲۳,۳	۴۰,۴	۰,۰	۱,۶	۱۴,۶	۰,۰	۲۲,۳	۸۲,۵
۱۹۹,۹	۹,۹	۱۲,۱	۳۵,۰	۱۹,۷	۳۹,۴	۰,۰	۰,۰	۵,۵	۷,۶	۰,۰	۳۲,۶	۳۸,۱

۱۳۷۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۷,۸	۲,۵	۲۰,۶	۴۰,۹
حداکثر	۸۳,۶	۱۰۵,۶	۲۵,۰	۴۰,۶	۲۰,۱	۱۲,۹	۴۲,۷	۹۶,۴	۸۷,۱	۴۸,۴	۵۹,۰	۶۱,۷	۳۴۱,۷
حداقل	۹,۰	۴,۰	۰,۰	۰,۰	۰,۰	۰,۰	۰,۰	۱,۰	۰,۰	۰,۳	۱,۳	۱,۹	۴۰,۹
میانگین	۴۳,۸	۳۴,۴	۸,۶	۷,۴	۳,۲	۲,۸	۱۱,۲	۳۴,۱	۲۸,۸	۱۸,۳	۲۵,۹	۲۳,۸	۲۳۳,۷

ماخذ: سازمان آب و هواشناسی، ایستگاه سینوپتیک شهر آب بر

دما -

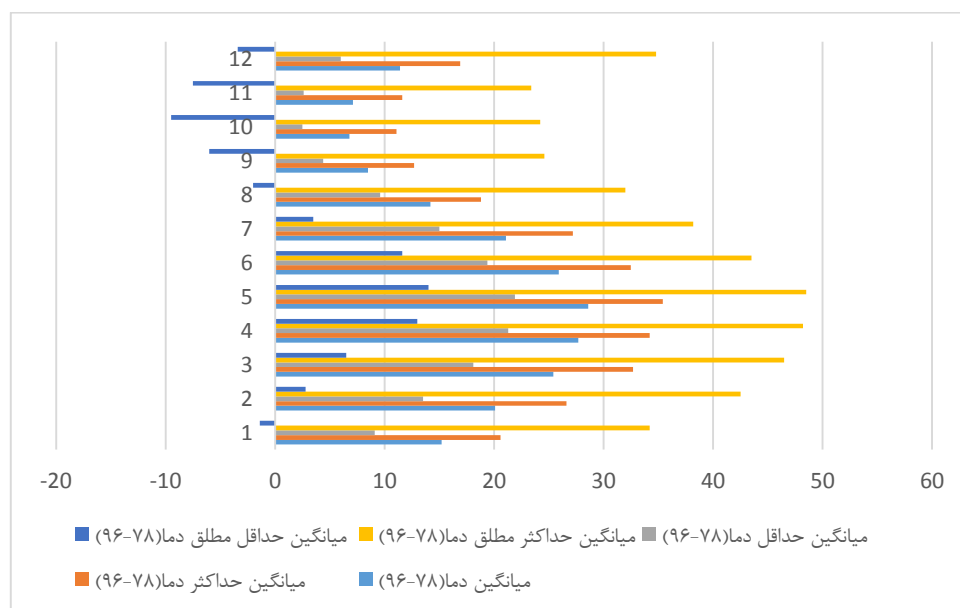
بیشترین میانگین دمای ماهانه مربوط به ماههای مرداد و تیر می باشد. حداکثر مطلق دما در طی سال های ۷۸ تا ۹۶، حدود ۴۸,۵ درجه سانتی گراد در مرداد و حداقل مطلق دما با ۹,۵- درجه سانتی گراد در دی ماه به ثبت رسیده است. داشتن حداقل و حداکثر مطلق دما در نوع استقرار تاسیسات کمک شایانی می کند. نمودار زیر مشخصات کلی دمای ایستگاه آبر را در طی سالهای ۱۳۷۸-۱۳۹۶ نشان داده شده است.

جدول ۸: مشخصات دمای بخش چورزق طارم در سالهای ۹۶-۷۸

سالانه	اسفند	بهمن	دی	آذر	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین	میانگین دما
۱۷,۷	۱۱,۴	۷,۱	۶,۸	۸,۵	۱۴,۲	۲۱,۱	۲۵,۹	۲۸,۶	۲۷,۷	۲۵,۴	۲۰,۱	۱۵,۲	میانگین دما
۲۳,۴	۱۶,۹	۱۱,۶	۱۱,۱	۱۲,۷	۱۸,۸	۲۷,۲	۳۲,۵	۳۵,۴	۳۴,۲	۳۲,۷	۲۶,۶	۲۰,۶	میانگین حداکثر دما
۱۱,۹	۶,۰	۲,۶	۲,۵	۴,۴	۹,۶	۱۵,۰	۱۹,۴	۲۱,۹	۲۱,۳	۱۸,۱	۱۳,۵	۹,۱	میانگین حداقل دما
۴۸,۵	۳۴,۸	۲۳,۴	۲۴,۲	۲۴,۶	۳۲,۰	۳۸,۲	۴۳,۵	۴۸,۵	۴۸,۲	۴۶,۵	۴۲,۵	۳۴,۲	میانگین حداکثر مطلق دما
۹,۵-	۳,۴-	۷,۵-	۹,۵-	۶,۰-	۲,۰-	۳,۵	۱۱,۶	۱۴,۰	۱۳,۰	۶,۵	۲,۸	۱,۴-	میانگین حداقل مطلق دما

ماخذ: سازمان آب و هواشناسی، ایستگاه سینوپتیک شهر آبر

نمودار ۱: دمای هوای ایستگاه آبر در سالهای ۷۸-۹۶

ماخذ: مشاور، ۱۳۹۶

✓ باد

جدول ۹: اطلاعات سمت و سرعت باد بیشینه ماهانه / سرعت باد براساس ms در طول سال (۱۳۸۰-۱۳۹۶)

حداکثر سالانه	اسفند	بهمن	دی	آذر	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین
۲۴۰۱۷٫۰	۲۴۰۱۷	۱۸۰۰۸	۱۲۰۱۱	۳۰۰۰۷	۳۳۰۱۰	۱۵۰۰۹	۱۵۰۱۱	۰۳۰۱۴	۰۳۰۱۳	۰۳۰۱۵	۱۵۰۱۲	۱۸۰۱۵
۲۸۰۱۳٫۰	۳۰۰۰۹	۲۷۰۰۹	۲۷۰۰۷	۳۰۰۱۲	۲۷۰۰۸	۱۵۰۱۰	۰۹۰۱۱	۱۳۰۱۲	۰۹۰۱۲	۲۸۰۱۳	۳۰۰۱۲	۳۰۰۱۲
۳۰۰۱۵	۳۰۰۱۵	۳۰۰۰۹	۲۳۰۰۸	۳۰۰۱۰	۰۶۰۰۸	۳۳۰۱۱	۳۰۰۱۰	۰۳۰۱۴	۱۶۰۱۲	۳۰۰۱۰	۲۸۰۱۰	۲۱۰۱۰
۰۳۰۱۷	۱۲۰۰۷	۱۲۰۰۸	۳۴۰۱۰	۱۵۰۱۰	۰۳۰۱۴	۱۵۰۱۱	۰۳۰۱۴	۰۳۰۱۷	۰۳۰۱۲	۱۵۰۱۱	۳۳۰۱۳	۰۶۰۱۵
۲۱۰۱۶٫۰	۲۴۰۱۳	۰۲۰۱۵	۲۷۰۰۸	۱۰۰۱۱	۱۵۰۱۰	۲۴۰۱۵	۱۲۰۱۰	۱۵۰۱۱	۰۵۰۱۵	۰۶۰۱۲	۰۶۰۱۵	۲۱۰۱۶
۰۶۰۱۶	۱۲۰۱۲	۱۸۰۱۰	۳۰۰۰۹	۱۲۰۰۹	۱۲۰۰۸	۳۰۰۱۰	۰۶۰۱۶	۱۵۰۱۰	۰۹۰۱۲	۰۶۰۱۴	۳۰۰۰۹	۳۰۰۱۱
۶۰۱۳	۰۳۰۱۲	۱۵۰۰۸	۱۲۰۱۰	۱۵۰۰۷	۰۹۰۰۹	۱۲۰۱۱	۰۶۰۱۱	۰۶۰۱۳	۰۶۰۱۳	۰۶۰۱۲	۳۰۰۰۹	۲۴۰۱۲
۲۷۰۱۶	۰۶۰۱۲	۱۶۰۱۰	۱۵۰۰۸	۲۷۰۱۰	۱۴۰۰۷	۱۵۰۱۰	۱۲۰۱۰	۰۶۰۱۴	۱۵۰۱۱	۱۵۰۱۲	۲۷۰۱۶	۰۶۰۱۴
۲۴۰۲۳	۲۴۰۲۳	۱۲۰۱۰	۲۷۰۱۱	۲۴۰۰۶	۱۵۰۱۰	۱۵۰۰۸	۱۵۰۱۱	۱۳۰۱۲	۰۳۰۱۱	۲۸۰۱۶	۳۳۰۱۰	۲۱۰۲۱
۱۵۰۱۱	۱۲۰۱۱	۳۰۰۱۰	۱۵۰۰۸	۳۰۰۰۸	۱۳۰۰۷	۳۰۰۰۵	۱۸۰۰۳	۱۶۰۰۴	۱۵۰۱۱	۱۸۰۰۵	۱۸۰۰۸	۳۱۰۱۰
۶۰۱۵	۳۰۰۱۵	۲۱۰۱۴	۲۱۰۰۸	۳۳۰۰۸	۱۲۰۰۸	۱۸۰۱۱	۶۰۱۰	۶۰۱۵	۶۰۱۵	۲۷۰۱۴	۲۱۰۱۱	۲۵۰۱۴
۲۷۰۲۵	۱۲۰۱۵	۲۷۰۲۵	۲۸۰۱۵	۱۵۰۰۶	۳۰۰۱۴	۰۶۰۱۱	۱۳۰۱۵	۱۲۰۱۲	۰۷۰۱۵	۰۶۰۱۵	۱۵۰۱۳	۳۰۰۱۳
۰۶۰۲۵	۱۷۰۱۷	۲۷۰۱۶	۳۰۰۱۰	۱۹۰۱۲	۲۱۰۱۰	۱۸۰۱۶	۱۵۰۱۴	۱۳۰۱۴	۰۶۰۱۵	۰۶۰۲۵	۱۸۰۱۶	۱۸۰۱۵
۲۲۰۱۹	۲۲۰۱۹	۲۹۰۱۳	۲۶۰۰۷	۱۶۰۰۹	۰۶۰۱۶	۱۲۰۱۲	۱۳۰۱۲	۰۸۰۱۴	۰۶۰۱۲	۰۳۰۱۷	۱۳۰۱۱	۳۱۰۱۲
۰۵۰۱۶	۲۱۰۱۶	۲۵۰۱۵	۳۰۰۰۹	۳۰۰۰۹	۰۹۰۱۰	۱۵۰۱۰	۱۴۰۱۲	۱۴۰۱۳	۱۵۰۱۴	۰۵۰۱۶	۱۳۰۱۱	۳۱۰۱۲
۳۰۰۲۰	۳۰۰۲۰	۱۳۰۱۲	۳۱۰۰۶	۲۸۰۰۵	۰۹۰۰۸	۱۲۰۰۸	۱۱۰۱۱	۰۹۰۱۲				
۳۵۰۱۶	۳۲۰۱۰	۳۳۰۱۰	۲۳۰۱۴	۲۲۰۱۰	۱۶۰۰۹	۲۲۰۱۲	۳۵۰۰۷	۳۴۰۰۸	۲۲۰۱۰	۳۵۰۱۶		
۲۷۰۲۵	۲۴۰۲۳	۲۷۰۲۵	۲۸۰۱۵	۱۹۰۱۲	۰۶۰۱۶	۱۸۰۱۶	۶۰۱۶	۳۰۱۷	۰۶۰۱۵	۰۶۰۲۵	۲۷۰۱۶	۲۱۰۲۱
max												

ماخذ: سازمان آب و هواشناسی، ایستگاه سینوپتیک شهر آب بر

※: حداکثر سرعت باد آبر(دورقم اول از سمت راست سرعت باد(متر بر ثانیه) سه رقم بعدی سمت باد(درجه)

✓ طبقه بندی اقلیمی بر اساس روش دمارتن

در روش دومارتن با استفاده از دو پارامتر میانگین درجه حرارت سالیانه و میزان بارندگی سالیانه ضریبی برای خشکی تعریف می شود که این ضریب از فرمول زیر بدست می آید:

$$AI = \frac{P}{T + 10}$$

که بر این اساس ۷ نوع اقلیم را می توان مشخص کرد که عبارتند از :

p: میانگین بارندگی سالیانه

T: میانگین درجه حرارت سالیانه

AI: ضریب خشکی

بر این اساس ۷ نوع اقلیم را می توان مشخص کرد که منطقه برخوار با توجه به ایستگاههای مورد مطالعه در اقلیمهای زیر قرار می گیرد.

جدول ۱۰: دسته بندی اقلیمی

نام اقلیم	محدوده ضریب خشکی دمارتن (I)
خشک	کوچکتر از ۱۰
نیمه خشک	۱۰ تا ۱۹/۹
مدیترانه ای	۲۰ تا ۲۳/۹
نیمه مرطوب	۲۴ تا ۲۷/۹
مرطوب	۲۸ تا ۳۴/۹
بسیار مرطوب	بزرگتر از ۳۵

طبق آمار از سال ۹۶-۱۳۷۸، و بر اساس روش دمارتن، منطقه طارم در محدوده خشک قرار دارد:

$$AI = \frac{233.7}{17.7 + 10} = 8.4$$

تعیین رابطه گرما، بارش و رطوبت (آسایش اقلیمی)

منطقه آسایش به منطقه ای گفته می‌شود که انسان در آن احساس آرامش کند و احساس گرما، رطوبت و سرما نکند و دمای محیط آن بین ۲۶ و ۲۱ درجه سانتیگراد باشد. عوامل اقلیمی مختلفی مانند تابش آفتاب، رطوبت هوا و باد بر منطقه آسایش تأثیرگذار است.

تابش آفتاب: در شرایطی که دمای هوا کمتر از ۲۱ باشد تابش آفتاب باعث گسترش منطقه آسایش می‌شود. اما اگر دما بیش از این باشد مثلاً ۲۴ درجه سانتیگراد به بالا باشد چون هوا گرم است، تابش آفتاب باعث کم شدن محدوده آسایش می‌شود.

تأثیر رطوبت هوا در منطقه آسایش: رطوبت باعث کاهش دمای هوای خشک می‌شود. در رطوبت نسبی ۳۱٪ با دمای هوای ۳۲ درجه سانتیگراد آزاردهنده می‌شود. (هوای شرجی) اگر رطوبت ۱۱٪ افزایش پیدا کند با همین درجه حرارت، قابل تحمل تر می‌شود.

ضریب آسایش را از شیوه های مختلفی بدست می‌آورند. تعیین دمای مؤثر و ضریب آسایش بر اساس رابطه میسنارد، مؤثر یکی از این روشهاست که بر اساس پارامترهای میانگین دمای حداقل و حداکثر رطوبت نسبی برای شب و میانگین دمای حداکثر و حداقل رطوبت نسبی برای روز محاسبه می‌شود و در فرمول زیر نوشته شده است:

$$ET = T - 0.4(T - 10) \cdot \left(1 - \frac{RH}{100}\right)$$

ET = دمای مؤثر T = دما (C) RH = رطوبت نسبی (%)

با توجه به ضریب به دست آمده و جدول زیر مشخص می‌شود که منطقه مورد نظر میزان آسایش آن چگونه است.

جدول ۱۱: درجه بندی ضرایب آسایش اقلیمی بر اساس فرمول میسنارد

مقدار	-۲۰	-۱۵,۵	-۱۶,۷	-۱۷,۸	-۲۲,۲	-۲۵,۶	-۲۵,۶	۲۷,۵-۳۰	بیشتر از
شاخص	(-۱۰)	-۱۰	۱۵,۵	۱۶,۷	۱۷,۸	۲۲,۲	۲۷,۵	۳۰	۳۰
میزان آسایش	خیلی سرد	سرد	خیلی خنک	خنک با آسایش	آسایش	گرم با آسایش	خیلی گرم	شرجی	فوق العاده گرم

جدول ۱۲: شرایط آسایش حرارتی منطقه سراوان بر اساس فرمول میسنارد در شب

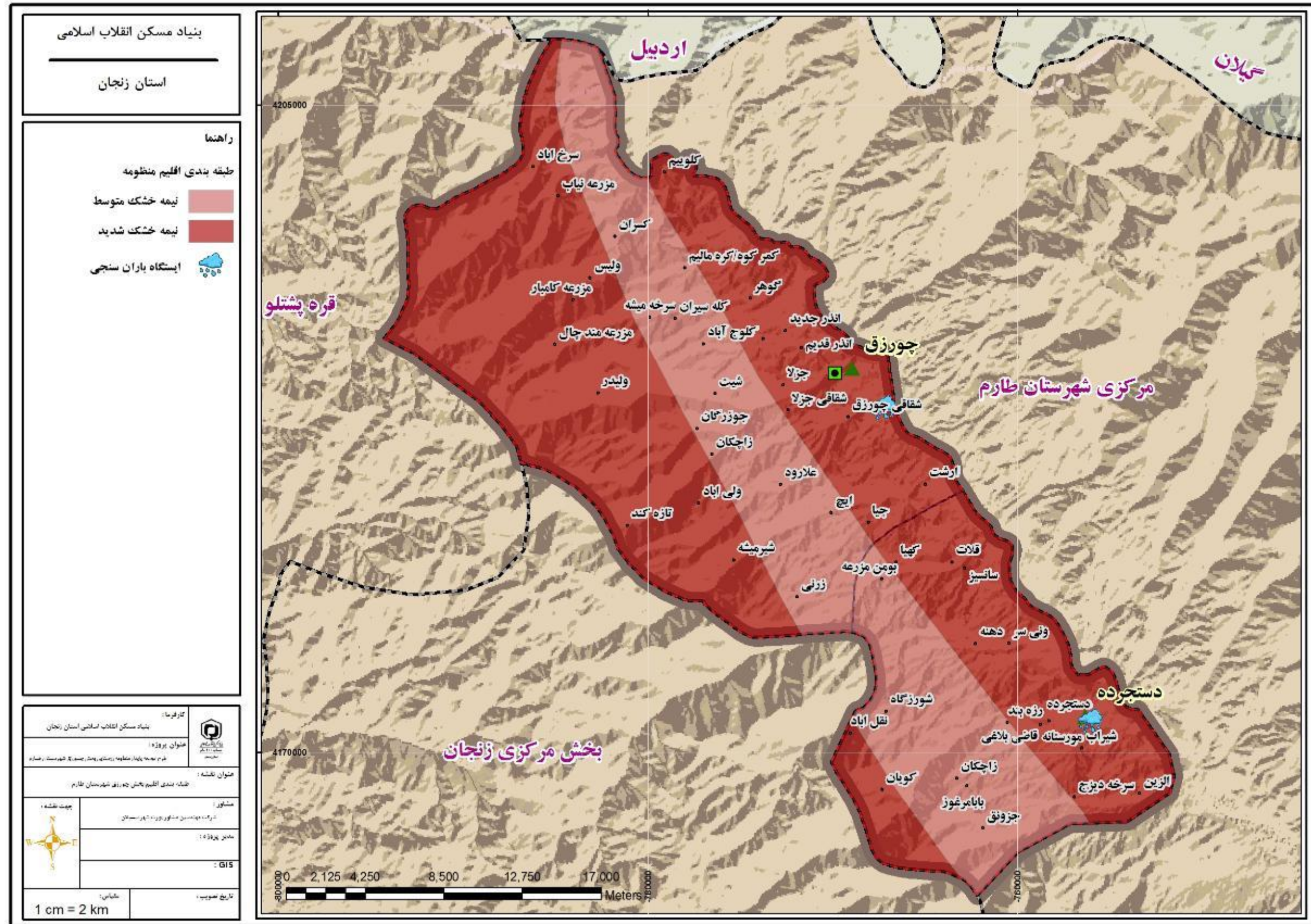
اسفند	بهمن	دی	آذر	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین	
۷۷	۷۷	۷۶	۷۹	۷۹	۷۹	۷۶	۶۷	۶۹	۷۱	۷۷	۷۶	میانگین کمینه رطوبت
۶,۰	۲,۶	۲,۵	۴,۴	۹,۶	۱۵,۰	۱۹,۴	۲۱,۹	۲۱,۳	۱۸,۱	۱۳,۵	۹,۱	میانگین بیشینه دما
۶,۹۲	۴,۳	۴,۳	۵,۵۸	۹,۳۶۸	۱۳,۹۵	۱۷,۱۴	۱۷,۹۷	۱۷,۸	۱۵,۷۵	۱۲,۷	۹,۳۲	دمای مؤثر
سرد	سرد	سرد	سرد	سرد	سرد	خنک با آسایش	خنک با آسایش	خنک با آسایش	خیلی خنک	سرد	سرد	میزان آسایش

جدول ۱۳: شرایط آسایش حرارتی منطقه سراوان بر اساس فرمول میسنارد در روز

اسفند	بهمن	دی	آذر	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین	
۴۲	۴۶	۴۶	۵۱	۴۹	۴۰	۳۸	۳۴	۳۶	۴۳	۴۲	۴۲	میانگین کمینه رطوبت
۱۶,۹	۱۱,۶	۱۱,۱	۱۲,۷	۱۸,۸	۲۷,۲	۳۲,۵	۳۵,۴	۳۴,۲	۳۲,۷	۲۶,۶	۲۰,۶	میانگین بیشینه دما
۷,۶۸	۵,۸۸	۵,۶۵	۶,۹۷	۹,۷۲	۱۱,۴۸	۱۲,۹۷	۱۲,۷	۱۲,۹۵	۱۴,۶۳	۱۱,۷۵	۹,۲۳	دمای مؤثر
سرد	سرد	سرد	سرد	سرد	سرد	سرد	سرد	سرد	سرد	سرد	سرد	میزان آسایش

مطابق جدول فوق، منطقه مورد مطالعه میزان آسایش در اکثر ماه های سال در رنج سرد قرار دارد.

نقشه ۷: طبقه بندی اقلیمی به روش سیلیانوف

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

۳-۱-۳-ویژگیها و قابلیت‌های منابع آب سطحی و زیرزمینی

الف) آبهای سطحی

شهرستان طارم از نظر هیدرولوژی در حوزه آبخیز قزل اوزن قرار دارد. رود بزرگ قزل اوزن که یکی از دو شاخه اصلی سپیدرود و از رودهای بزرگ کشور است در طول شهرستان طارم و جنوب و شرق بخش مرکزی شهرستان طارم جریان دارد. ۲۲ رودخانه به قزل اوزن می‌ریزد، که مهم‌ترین آنها عبارت است از: رود قمچقای: در بخش سیاه منصور، رودخانه مزبور از کوه‌های چیچکلو سرچشمه گرفته و در بخش توپ آغاج به رودخانه قزل اوزن می‌ریزد.

رود شوره: به خاطر داشتن رسوبات گچ و نمک طعام به این اسم نامگذاری شده، از مناطق پنجه بالا و نوبهار سرچشمه گرفته و به قزل اوزن می‌ریزد.

چم زرد: در شمال قبا سرخ به قزل اوزن می‌ریزد، این رود از دو شاخه مهم تشکیل شده است که یکی به نام چم قره توره از کوه چنگیز قلعه سرچشمه گرفته با جهت جنوب غربی به روستای قره توره نزدیک می‌شود، در این محل گدازه آتشفشانی کوه سیاه، مسیر انحراف ساخته با جهت شمال غربی به «قبا سرخ» کنار راه بیجار می‌ریزد. شاخه دیگری از کوه کانی آینه در جنوب غربی روستای برگشا سرچشمه می‌گیرد. شاخه های متعدد آن در دشت، درخت سبز(دارسوز) به هم پیوسته به نام چم چشمه ایاز در شمال قبا سرخ به چم قره توره پیوسته و پس از طی مسیر یا جهت شمالی وارد قزل اوزن می‌شود.

چم درویش خاکی: قسمت مهمی از دهستان نجف آباد را سیراب کرده و در روستای درویش خاکی در شاخه واحدی، ناهمواریهای چین خورده و آهکی را شکافته و با دره ای تنگ و آبدار به قزل اوزن میریزد.

رود کوه زن: سرچشمه این رودخانه دامنه شمالی کوه سپه سالار و دامنه شرقی کوه زرنیخ در شمال غربی شهرستان بیجار است، شاخه های اولیه به شکل قوسی، کوه خرداش را دور زده و در جهت جنوب شرقی پس از اتصال شعبه های کوچکتری از ارتفاعات در محل روستای نور محمد و شاخه دیگری از مغرب دریافت می‌دارد. ادامه این رودخانه به سمت جنوب شرقی رسوبات جوش سنگی را شکافته و از شمال و جنوب به ترتیب از کوه‌های شاهنشین و نورعین-در جنوب کوه خرداش-شعبه های دیگری به آن پیوسته و از روستای خلیفه قشلاق به بعد دارای بستری پهن و آبرفتی است. این رود در مغرب روستای جیران به شعبه مهم قاوشقچای متصل می‌شود و سرانجام به قزل اوزن می‌ریزد.

رود قاوشقچای: با حوضه آبرگیر وسیع تری در مغرب و جنوب رود کوه زن جریان دارد. شعبه های این رودخانه در نواحی سرچشمه اسامی متعددی دارد که بیشتر به نام روستاهای مجاور آنها خوانده می‌شود. آب باران ذوب برف ارتفاعات شمال غربی و مغرب شهرستان بیجار در دو شعبه اصلی متمرکز شده و سپس در شرق کوه ناصراباد (دهستان جعفرآباد) به هم متصل می‌شوند. سرچشمه شعبه شمالی کوه زرنیخ و سرچشمه شاخه جنوبی به ترتیب از شمال به کوه‌های گوهربلاغی، ایوب انصار، قره توره و حتی شاخه ای از هوه توی شرقی است. این رودخانه دره ای گودتر از کوه زن دارد و در جهت غربی-شرقی در مغرب روستای جیران به کوه زن می‌پیوندد، سرانجام به قزل اوزن میریزد. به طور کلی دو رودخانه کوه زن و قاوشقچای بعد از به هم پیوستن در فاصله کوتاهی در مشرق روستای قجور به قزل اوزن ختم می‌شود.

چم پشت قلا و چم زاغه قلا: ارتفاعات آهکی چین خورده اطراف بیجار و رشته تپه های دگرگونی مشرق کوه حمزه عرب، سرچشمه شعبه های کوچکی است که گاهی پس از اتصال، شعبه های بزرگتری به وجود آورده و زمانی به طور موازی و جداگانه جهت شمال شرقی به قزل اوزن می شود. سیلابهای دامنه کوه نقاره کوب در شمال غربی بیجار پس از اتصال به نام چم قامشلو و سیلاب های بادمستان و مهره نگار- در جنوب شهر بیجار- پس از عبور از داخل شهر به نام چم قلا در شمال روستای تابستانی به هم پیوسته و به نام چم قلا پشت قلا پس از روستای فشلافخانه به دره ای گود و جداری دیوار مانند در رسوباتس به قزل اوزن می پیوندد. در مجاور قزل اوزن از شیب جدارها به طور محسوسی کاسته می شود و دارای آب دائمی است. در مشرق این رود سیلاب کوههای حمزه عرب و خوره تاو(آفتاب گیر) در مشرق و جنوب شرقی بیجار، پس از اتصال و عبور از روستای زاغه فولاد در حومه روستای قشلاقخانه به قزل اوزن می ریزد.

رودخانه تلوار: این رودخانه از کوههای کلیایی در جنوب دهگلان و پنجه علی و دشت چهاردولی سرچشمه می گیرد و در منطقه قروه با چم شور و رودهای دهگلان به هم پیوسته و به طرف گروس، رو به شمال جاری و در حوزه بیجار با اوزن دره و رود شرکش مخلوط می شود و نهایتا به قزل اوزن می پیوندد.

رودخانه قزل اوزن به طور متوسط در ایستگاه بیانلو - در ماه نشان - ۱۷,۷ مترمکعب و در ایستگاه گیلوان - قبل از ورود به دریاچه سد سپیدرود- ۱۱۷,۳ مترمکعب در ثانیه آبدهی (سالانه در حدود ۳ میلیارد و ۷۰۰ میلیون مترمکعب) دارد. کوهستانی بودن منطقه و وجود قله های بلند و برف گیر موجب شده که حوزههای آبخیز کوچک با داشتن آبراهه های فصلی و دائمی شکل گیرد. ۹ آبراهه عمده از بخش مرکزی به صورت شمال به جنوب جریان دارد. دو نقشه زیر موقعیت آبهای سطحی و حوزهها و زیر حوزهها در بخش مرکزی طارم را نشان می دهد.

جدول ۱۴: حجم تخیه سالانه رودخانه های فرعی بخش مرکزی شهرستان طارم

نام آبراهه	وسعت آبخیز کیلومترمربع	حجم تخلیه سالانه (M.C.M)
شهر دشت (پیرشیب)	۲۸,۲	۴,۲
گیلوان چای	۴۳	۸,۳
چرزه چای	۳۹,۸	۶,۴
باسار چای	۷۴,۶	۱۴,۹
آبلار	۶۰,۶	۱۳,۴۰
قانقلی چای	۹۵	۲۱,۷
آبیر	۷۱,۴	۱۳,۳
هزاررود	۸۴	۱۴
سیاوه رود	۱۶۵,۸	۲۰,۹
جمع	۶۶۲,۴	۱۱۷,۱۰

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی، ۱۳۸۱: ۱۸۶

کیفیت منابع آب سطحی شهرستان طارم در رودخانه های فرعی عموماً خوب بوده و برای مصرف آشامیدن، کشاورزی و صنع مناسب می باشد، ولی مقدار املاح رودخانه قزل اوزن در ماههای کم آبی بالا بوده و خطر شوری برای گیاهان زراعی در پی دارد.

ب) آب های زیرزمینی (کمیت، کیفیت، سطح ایستابی، پراکنش و قابلیت آبدهی)

در تشکیل آب های زیرزمینی هر منطقه سه عامل مهم به عنوان عامل اصلی دخالت دارد:

۱- ویژگیهای زمین شناسی و تکتونیکی که شامل جنس، تخلخل، ضخامت، بافت و ساخت سنگ ها و شیب لایه های زمین شناسی می باشد.

۲- ویژگی های اقلیمی شامل میزان و نوع بارش، میزان تبخیر و تعرق، و پشت به آفتاب بودن،

۳- و در نهایت ویژگی های زمین ریخت شناسی مانند شیب و شکل و طول دامنه ها.

مهمترین مواد تشکیل دهنده مخازن آب زیرزمینی منطقه، آبرفتهای جوان دوران چهارم هستند که به صورت دشت سیلابی، تراس و مخروطه افکنه دیده می شود.

سفره های آب زیرزمینی را می توان به دو دسته تقسیم نمود:

الف- سفره های آب زیرزمینی حاشیه و بستر رودخانه که از درام تا گیلوان، یعنی در بخش اعظم مسیر رودخانه قزل اوزن در شهرستان طارم به شکل پیوسته وجود دارد و ضخامت آن براساس بررسی های انجام شده از ۱۰ متر تا حدود ۳۰ متر متغیر است.

ب- سفره های آب زیرزمینی در دره های کناری رودخانه اصلی (مخروطه افکنه حوزه های آبخیز فرعی) به شکل غیرپیوسته در ساحل شمال و جنوب رودخانه که اغلب با شیب هیدرولیکی حداکثر ۱,۵ درصد به سفره اصلی (بستر و حاشیه رودخانه قزل اوزن) می پیوندند. ضخامت لایه های آبدار این سفره ها متغیر بوده و از ۵ متر تا حدود ۶۰ متر برآورد شده است.

تغذیه سفره های کناری که در تراز بالاتر از تراز رودخانه قزل اوزن قرار دارند، تنها از راه جریانهای نفوذی از سطح بالاتر صورت می گیرد ولی آبخوان بستر حاشیه رودخانه اصلی، علاوه بر تغذیه از راه جریان سطحی رودخانه از راه جریان سطحی آبراهه های کناری نیز تغذیه می شود.

حداکثر آب زیرزمینی قابل برداشت از سفره زیرزمینی بستر و حاشیه رودخانه قزل اوزن از گیلوان تا درام با عمق متوسط ۲۱ متر و مساحت تقریبی ۱۰۷ کیلومتر مربع و ضریب ذخیره سازی ۱۵ درصد، حدود ۳۱۱ میلیون مترمکعب خواهد بود. همچنین سفره های آب زیرزمینی دره های کناری رودخانه قزل اوزن تنها محدود به مخروطه افکنه هایی می شود که راس آنها به طرف ارتفاعات و قاعده آنها به طرف رودخانه قزل اوزن محدود می گردد.

باتوجه به شیب هیدرولیکی تند و در نتیجه سرعت زیاد جریان آب در محیط متخلخل، به نظر می رسد که این سفره ها قادر به نگهداری آب در درازمدت -بیش از یکسال و در شرایط عدم تغذیه آبخوان- نباشند. بنابراین در صورت تمایل به برنامه ریزی و برای بهره بردای از این سفره های آبی، باید روشهایی مانند احداث سدهای زیرزمینی به کارگرفت تا حجم آگیری آبخوان (عمق لایه آبدار) افزایش یابد؛ در غیر اینصورت، از سفره های آبی مخروطه افکنه ها به اندازه تغذیه سالانه آبخوان می توان بهره بردای نمود که البته در سالهای خشکسالی قابل اعتماد نخواهد بود.

آب حوزه آبخیز دره های فرعی و مخروطه افکنه ها برای آشامیدن دارای کیفیت مناسبتری نسبت به آبهای زیرزمینی بستر و حاشیه رودخانه قزل اوزن است.

به دلیل کمبود اطلاعات و عدم پاسخگویی به استعلام، از منابع اطلاعاتی طرح‌های فرادست استفاده می‌شود. بر اساس طرح مطالعات آمایش استان زنجان، منابع آب زیرزمینی محدوده طارم-خلخال شامل چاههای عمیق، نیمه عمیق، قنات و چشمه است. در جدول زیر تعداد و حجم برداشت آب از منابع زیرزمینی آورده شده است.

جدول ۱۵: منابع آب زیرزمینی استان زنجان

مجموع منابع آبی قابل برداشت میلیون متر مکعب	چشمه		قنات		چاههای نیمه عمیق		چاههای عمیق	
	تخلیه سالانه هزار متر مکعب	تعداد	تخلیه سالانه هزار متر مکعب	تعداد	حجم برداشت هزار متر مکعب	تعداد	حجم برداشت هزار متر مکعب	تعداد
۶۰۰۲	۲۴۳۶۶۰۰	۶۹۶	۱۰۱۸۶۰۰۰	۴۱	۲۲۶۷۲	۵۳۲	۲۷۹۸	۲۵

منبع: اداره امور آب شهرستان طارم، ۱۳۹۴

حوزه های آبخیز استان زنجان شامل رودخانه قزل اوزن با سطح حوزه ۱۷۳۲۸ کیلومتر مربع و رودخانه ابهر رود و خراورد با وسعت ۴۸۳۶ کیلومتر مربع می باشد که متوسط خروجی آب سالانه استان زنجان در ایستگاه گیلوان رودخانه قزل اوزن ۳ میلیارد و ۸۴۰ میلیون متر مکعب و در رودخانه ابهر رود ۷۸ میلیون متر مکعب و خراورد ۵۰ میلیون متر مکعب می باشد.

عبور رودخانه قزل اوزن به عنوان شهرگ حیاتی از این شهرستان توانمندیهای کشاورزی را دو چندان نموده و باعث رشد، توسعه و رونق اقتصادی منطقه گردیده، تاحدی که به عنوان قطب کشاورزی مخصوصاً در زمینه تولید محصول زیتون (70٪ زیتون کل کشور) این منطقه را به عنوان منطقه استراتژیک کشاورزی استان معرفی می نماید .

رودها

- رودخانه لووان چایی از گردنه آق کدیگ (ییلاق روستای جیا و ارشت) و سندستان (ییلاق روستای ایچ) سرچشمه گرفته و روستاهای گمان، شیرمیشه، ایچ، جیا و ارشت را سیر آب می کند و در نزدیکی روستای ارشت به رودخانه قزل اوزن می پیوندد . دارای طبیعتی بکر و روح نواز در فصول مختلف سال می باشد .
- رودخانه آب بر که از قله های سر سبز ییلاق آب بر در منطقه دیزاب و گرداب سرچشمه گرفته و از کنار شهر آب بر عبور می کند و داری مناطق سر سبز گردشگری مانند چشمه خانسر، باغات سر سبز جور کان و پیر همدان بوده و محوطه سر سبز امامزاده جعفر و هاشم و عوف (علیم السلام) در جوار این رودخانه واقع شده است.

- رودخانه باکلور که از کوه‌های باکلور و چشمه‌های مسیر سرچشمه می‌گیرد (چشمه آسپی خانی و چشمه لار و ...) و با عبور از روستای باکلور و باغات گردو و روستای کرداباد وارد رود قزل اوزن می‌شود در مسیر این رود دو سد خاکی طبیعی مانع از خشک شدن رود در فصول گرم سال می‌شود.
 - رودخانه هازار
 - رودخانه چینی لر
 - رود قزل اوزن که از کوه‌های چهل چشمه در کردستان سرچشمه می‌گیرد با طی مسیری طولانی وارد طارم شده و پس از عبور از آن در منجیل با خانجایی پیوند می‌خورد. سد بزرگ منجیل در محل پیوند این دو رود احداث شده‌است که این دورودخانه رودخانه سفیدرود را تشکیل می‌دهد.
- از نظر وضعیت آب و هوایی این شهرستان دارای شرایط خاص است. چرا که بافت مکانی منطقه از حالت دره‌ای برخوردار بوده و با ارتفاع متوسط ۴۰۰ متر از سطح دریا منطقه بطور نسبی به صورت دشت بوده لذا از نظر آب و هوایی تابستان گرم و زمستان معتدل در آن وجود دارد .

جدول ۱۶: مشخصات حوزه آبخیز شهرستان طارم

حوزه آبخیز	مساحت (Km2)	محیط (Km)	حداکثر ارتفاع (m)	حداقل ارتفاع (m)	اختلاف ارتفاع (m)	طول آبراهه اصلی (Km)	طول آبخیز (Km)	تراکم آبراهه ها (Km/Km2)	زون زمین شناسی	طول گسل بزرگ منطقه ، فاصله و موقعیت آن نسبت به حوزه	خطر لرزه خیزی منطقه
علا رود	۱۴۴/۸۰۵	۶۷/۰۲۹	۲۸۰۱	۳۹۴	۲۴۰۷	-	-	-	زون البرز(پهنه کوه‌های طارم و دره قزل اوزن)	منجیل ماسوله ۱۰۰ کیلومتر - از ۱۰ کیلومتری خروجی حوزه عبور می‌کند	بالا
ده بهار	۶۹/۱۹	۴۹/۷۶	۲۹۲۰	۳۲۰	۲۶۰۰	۲۴/۱۵۲	۲۱	۰/۸	زون البرز (غربی)	منجیل- ماسوله ۱۰۰ کیلومتر- از حوضه عبور می‌کند	بالا
دهنه	۸۶/۵۳	۵۳/۴	۲۶۸۳	۴۶۰	۲۲۲۳	۲۴/۰۴۷	۲۰/۱۸	۱/۴۵۳	-	-	-
گچی قشلاق	۱۳۴/۹۵	۶۶/۵۹	۲۸۳۶	۳۶۱	۲۴۷۵	-	۲۴/۹۸	۸	زون ساختاری البرز غربی (کوه‌های طالش)	گسله منجیل ماسوله ۱۱۰ کیلومتر از حوضه عبور می‌کند	زیاد
گیلوان	۶۰/۰۲	۴۲/۶۳۶	۲۷۰۶	۲۸۰	۲۴۲۶	۱۷/۶۲۱	۱۶/۷۵	۱/۴۸	زون البرز (غربی)	منجیل- ماسوله ۱۰۰ کیلومتر- در حوزه	بالا
تشیویر	۷۵/۲۶	۶۴/۰۷	۲۷۶۱	۳۱۱	۲۴۵۰	-	۲۶/۶۱	۱/۱۵	زون البرز	منجیل ماسوله- ۱۰۰ کیلومتر- از ۱۲۱ کیلومتری حوضه عبور می‌کند	زیاد

ولیدر	۴۰,۶۴	۳۰,۹۵	۲۹۰,۴,۳	۱۲۶۰	۱۶۴۴,۳	۱۱,۴۷	۹,۶	۴,۴۶	زون البرز (غربی)	منجیل - ماسوله ۱۰۰ کیلومتر - ۲۰ کیلومتری شمال حوزه	بالا
-------	-------	-------	---------	------	--------	-------	-----	------	---------------------	---	------

جدول ۱۷: هیدرولوژی حوزه های آبخیز شهرستان طارم

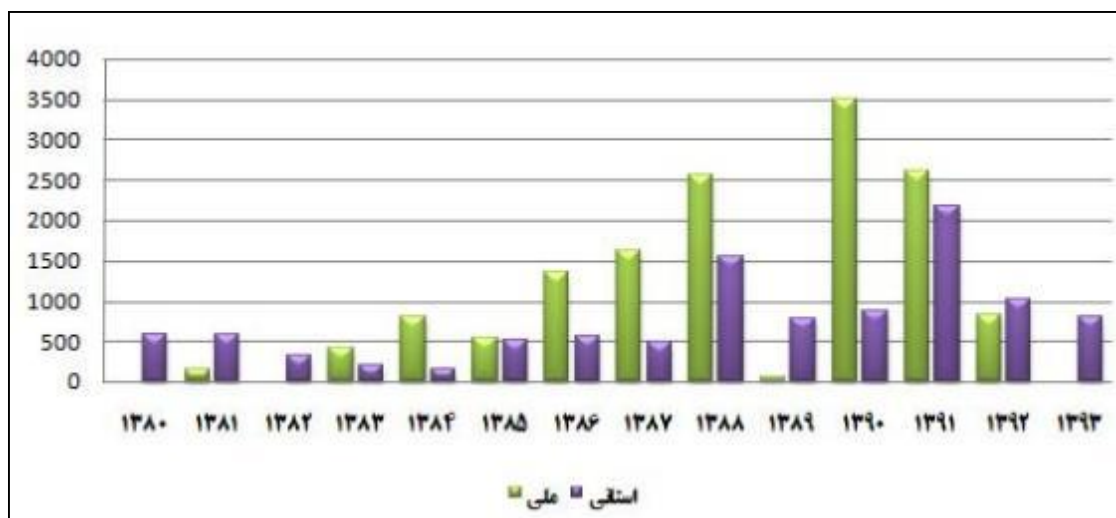
حوزه آبخیز	متوسط بارش سالانه (mm)	اقلیم آمبرزه	ضریب جریان	دبی متوسط (سالانه m3/s)	حداکثر دبی (سالانه m3/s)	میزان تبخیر سالانه از سطح آزاد آب (mm)
علا رود	۲۹۹,۹	خشک سرد	۰,۱۹	۰,۲۶۴	-	۱۵۱۰
ده بهار	۲۳۴,۳	نیمه خشک سرد	۰,۴۷	-	۱۵۵,۴۱	-
دهنه	۲۸۴	نیمه خشک (طبق دومارتن)	۰,۲۸	۰,۲۶۶	۱۰۹,۰۴	۱۳۸۷,۷
گچی قشلاق	۲۹۴,۷	خشک سرد	-	۰,۳۶۱	-	۱۵۰۳
گیلوان	۳۳۸,۳	نیمه خشک سرد	۰,۴۴	-	۱۶۴,۸	۲۰۵۴
تشویر	۳۲۴,۴	خشک سرد	-	۰,۵۴	-	۲۴۰۳
ولیدر	۴۱۲,۹	خشک سرد	۰,۴۴۲	۰,۲۵۲	۱۲۰,۵۷	۱۱۵۸,۷

مأخذ معاونت آبخیزداری اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان زنجان

جدول ۱۸: اعتبارات آبخیزداری شهرستان طارم طی سالهای ۱۳۸۰-۱۳۹۳ از منابع ملی و استانی

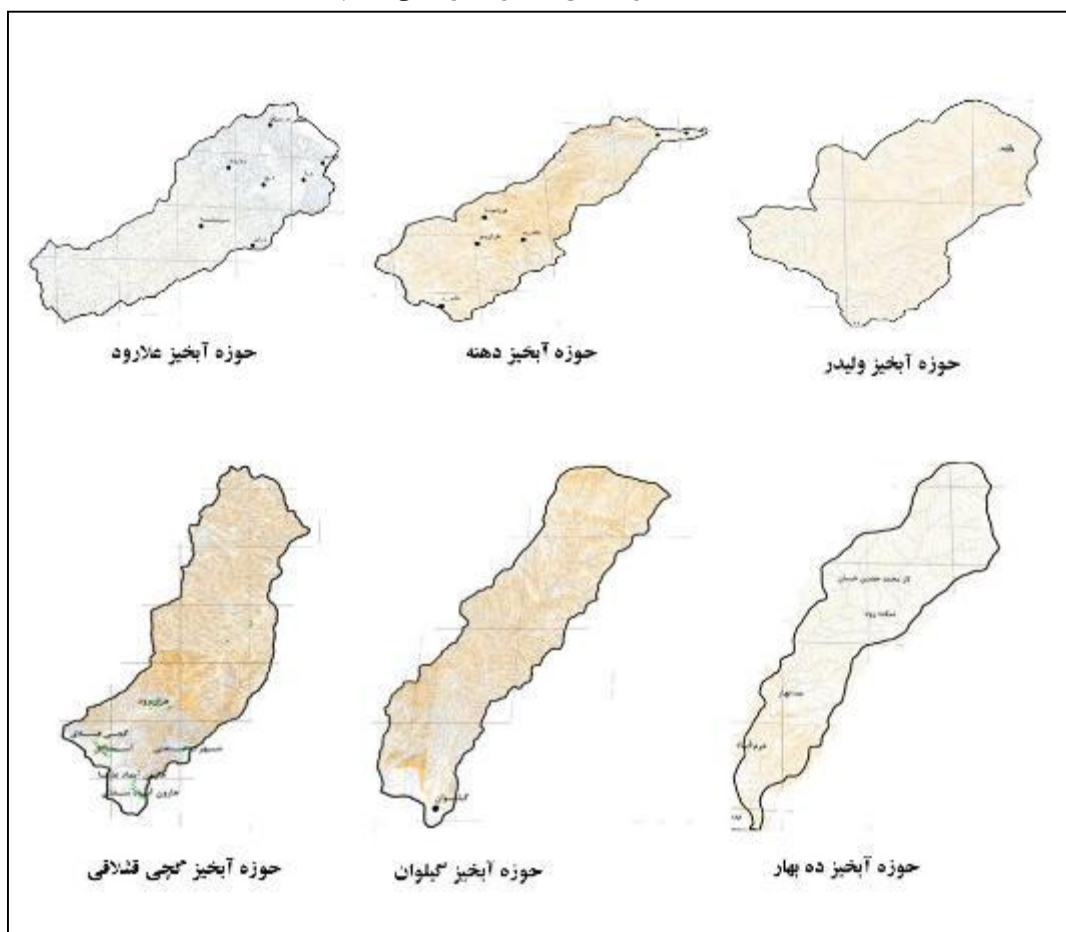
منبع تامین اعتبار	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
مالی	۰	۱۴۶	۰	۴۰۹,۹۱	۸۰۰,۱۲	۵۴۶,۸۲	۱۳۵۵,۹۲	۱۶۳۰	۲۵۴۹	۵۴	۳۵۰۰	۲۶۰۴	۸۱۵	۰
استانی	۵۸۳,۵	۵۳,۲۷	۳۳۱,۵۷	۲۱۰,۰۹	۱۶۲,۵۰	۵۱۱,۳۲	۵۷۰,۹	۴۹۴,۶۱	۱۵۴۴,۳۴	۷۸۸,۵۳	۸۷۸	۲۱۷۱	۱۰۲۷	۸۰۰

نمودار ۲: اعتبارات آبخیزداری شهرستان طارم از سال ۱۳۸۰-۱۳۹۳

مأخذ معاونت آبخیزداری اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان زنجان

نقشه ۸: حوزه های آبخیز شهرستان طارم

سهم شهرستان طارم در صدور محصولات کشاورزی استان بسیار قابل توجه بوده است، فعالیت اکثر جمعیت فعال شهرستان در بخش کشاورزی عبارتند:

- اتکای کامل اقتصاد شهرستان به درآمد کشاورزی با توجه به وضعیت اشتغال در بخش کشاورزی
- دارا بودن مقام اول کشوری در زمینه تولید زیتون
- وجود باغات مادری به عنوان پشتوانه ژنتیکی زیتون کشور جهت استحصال قلمه طرح محوری زیتون
- وجود رودخانه دائمی قزل اوزن به عنوان شریان حیاتی مزارع و باغات و امکان بهره برداری از آب آن برای مصارف کشاورزی
- شرایط مستعد آب و هوایی جهت توسعه کشتهای گلخانه ای و خارج از فصل
- تنوع منحصر به فرد محصولات زراعی و باغی (بیش از ۵۰ نوع محصول)
- نزدیکی به بازار مصرف استانهای همجوار
- مستعد بودن جهت احداث واحدهای صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی
- الگوی کشت منحصر به فرد و رواج سیستم چند مرحله کشت
- دارا بودن کشاورزان فعال و عمدتاً باسواد که سالانه از نظر کسب رتبه های برتر کشوری و منطقه ای در استان مقام اول رادار می باشند

- شرایط ویژه جهت توسعه کشت دانه های روغنی نظیر : کلزا وسویا به عنوان کشت دوم و محصول فرعی
 - بالا بودن حجم تولیدات کشاورزی با توجه به وسعت منطقه
 - داشتن شرایط مناسب جهت توسعه باغات جدید در اراضی کوهپایه ای علی الخصوص گردو ، بادام و فندق
 - شرایط مناسب جهت توسعه زنبور داری با توجه به وسعت مراتع و باغهای میوه و مراتع میان بند
 - دارا بودن موقعیت مناسبی از نظر همجواری با استانهای اردبیل، گیلان و قزوین
 - امکان توسعه کشت زیتون و .. در اراضی بالادست با احداث ایستگاههای پمپاژ و تامین آب از رودخانه قزل اوزن
 - داشتن اراضی حاصلخیز با بافت لوم ،لومی رسی،شنی لومی
 - با وجود ۲۷ رودخانه دائمی و فصلی در سطح شهرستان می توان با ایجاد بندهای انحرافی سطح زیر کشت را گسترش داد.
 - وجود مراتع خوب در طرف شمال و جنوب شهرستان که می تواند برای تعلیف دام های شهرستان برسد.
 - عرضه محصولات کشاورزی و باغی شهرستان به صورت نوبرانه (نسبت به سایر استانها)
 - وجود تنوع بسیار بالای گیاهان دارویی
 - استعداد چشم گیر در ارتباط با تکثیر و پرورش ماهیان گرم آبی و سردابی
- ۴-۳-۱- خصوصیات و پراکنش انواع خاک ها و قابلیت استفاده از اراضی**
- نوع، ترکیب، جنس و پراکنش خاکها**
- به طور کلی در شهرستان طارم چهار تیپ زمین تشخیص داده شده که هر تیپ زمین نیز خود به واحدهای فرعی تر قابل تفکیک است. از آنجا که تشکیل خاک با ویژگیهای آب و هوایی، توپوگرافی و ساختمان زمین شناسی به عنوان سنگ مادر، رابطه نزدیکی دارد، نامگذاری، تیپهای اصلی خاک براساس ویژگیهای محیطی آنها صورت می گیرد.
- براساس نقشه تصویر شده، تیپها و واحدهای اراضی بخش چورزق عبارتند از: تپهها، دشت‌های دامنه‌ای، فلاتها و تراس‌های فوقانی و کوه. براساس اطلاعات حاصل از نقشه تیپ اراضی حدود ۶۰ درصد اراضی بخش کوهها، ۳۱ درصد تپهها، و درصد کمی فلاتها و تراسها و دشت‌های دامنه‌ای تشکیل می‌دهد.

حاصلخیزی و قابلیت بهره‌برداری خاکها

در قسمت آبرفتی خاکها برای کارگاهای عمرانی در زمینه های شهرسازی توان کمی دارند و در زمینه دفع پسماند و پساب حاصل شهرها مناسب نمی‌باشند. در زمینه تسطیح و آماده سازی زمین و همچنین احداث کانال به دلیل بالا بودن سطح آبهای زیرزمینی مناسب نیستند و در زمینه جاده سازی و فونداسیون نیز به دلیل بالا بودن سطح آبهای زیرزمینی، همچنین خطرات احتمالی سیل و نوسان حجم خاکهای دانه ریز با محدودیت روبه رو می‌باشند.

البته می‌توان با بکاربری فن آوریهای نوین در زمینه های مختلف محدودیت این نوع از خاکها را کاهش داد که این امر مستلزم صرف هزینه می‌باشد. در کنار این نارسایی ها این نوع خاکها دارای مزیت هایی نیز می‌باشند که از جمله آنها می‌توان به توان بالای این خاکها در زمینه تهیه مصالح ساختمانی مثل ماسه و توان خیلی مناسب در زمینه آبهای زیرزمینی اشاره داشت. بخش مرکزی طارم محدود به پادگانه‌های آبرفتی قدیمی می‌باشد که مشخصات و ویژگیهایی به مانند پادگانه‌های آبرفتی جدید دارند. تنها تفاوت آنها بالا بودن میزان مقاومت خاک برای تحمل سازه‌ها در این پادگانه‌ها نسبت به پادگانه‌های جدید می‌باشد.

همچنین وجود سازندهایی با جنس مارن، گچ، ماسه سنگ و کنگلومرا نیز از ویژگیهای خاکی این بخش می‌باشد. لایه‌های سنگ گچ از نظر اقتصادی با ارزش هستند. از نظر توان این نوع از سنگها جهت کارهای عمرانی در شهرسازی توان متوسطی دارند. محدودیت آنها بیشتر در زمینه دفع فاضلاب و احداث زیرساختها و سازه‌های با وزن زیاد بر روی آنها می‌باشد و مزیت آنها نیز بیشتر در زمینه تامین آبهای زیرزمینی می‌باشد. **آلفی سولها (Alfisols):** در مناطق نیمه خشک تا مرطوب که خاک تحتانی غنی از لحاظ مواد غذایی و رسی دارند به تشکیل می‌شوند (افق آرچیلیک). آنها معمولا دارای پوششی متنوع از گیاهان هستند ولی به صورت غالب در جنگل موجود می‌باشند. آلفی سولها در صورت حفاظت دارای پتانسیل خوبی در حاصلخیزی هستند اما در صورت فرسایش به سرعت این حاصلخیزی تنزل پیدا می‌کند. ویژگی این خاک وجود اپی پدون اوکریک و افق آرچیلیک می‌باشد. افق های بارز آن به ترتیب A و E و Bt و C می‌باشد.

اریدی سولها (Aridisols): خاک مناطق خشک و بیابانی می‌باشد (ریشه این لغت از کلمه لاتین aridus به معنی خشک آمده است) این خاک به مقدار کافی باران در یافت نمی‌کند که بتوان به صورت عادی در آن کشاورزی انجام داد. خاک تحتانی در آنها ممکن است غنی از رس باشد که میتواند به صورت سیمانی تا غیر سیمانی بوسیله ی نمک ها و کربناتهای ته نشست شده موجود باشد. شور شدن خاک و نمک زایی به صورت خطرناک، هنگام آبیاری در کشاورزی در این خاک به وجود می‌آید. بسیاری از بیابانهای واقعی به صورت غیر مسکونی رها شده است اما حاشیه آنها برای چرای دامها کاربرد دارد. افق های مجود در آن به ترتیب A و Bk و C می‌باشد. ویژگی تشخیص این خاک، اپی پدون اوکریک و ارچیلیک، کمبیک، کلسیک یا جیبسیک به صورت لایه های زیرین می‌باشد.

انتی سولها (Entisols): خاک هایی که توسعه و تکامل کم و ناچیزی پیدا کرده اند و ویژگی های آنها نمایانگر ویژگیهای ماده مادری آنها می‌باشد. (ریشه ی این کلمه به معنای متاخر می‌باشد) این خاکها مربوط به مناطق پر شیب، دشتهای غرقابی و تپه های شنی می‌شوند که به روی صخره های محکم و رسوبات شنی

تشکیل می شوند. این خاکها در بسیاری از محیط ها واقع شده اند این خاک دارای افق اکریک بوده و نشانه ای از افقهای پیدایشی در آن دیده نمی شود. نمونه پرفیل آن به ترتیب از افق های A و C یا A و Bw تشکیل شده است (هر کجا Bw کمبیک نبود به علت وجود مقدار زیاد شن است)

اینسپتی سولها (Inceptisols): این خاک افق هایی که تغییر یافته اند دارد اما هوادیدگی آنقدر زیاد نبوده که لایه illuvial به وجود بیاید (ریشه این لغت از کلمه ی لاتین inceptum به معنی ابتدایی بودن آمده است) این خاکها جوانند و یا در ابتدای مراحل به وجود آمدن قرار دارند. آنها به مقدار زیاد و به صورت کم عمق به روی سنگ بستر هستند یا روی زمین های پر شیب واقع شده اند. این خاک در دامنه ی گسترده ای از دما و رطوبت در محیط میتواند وجود داشته باشد. ویژگی این خاک اپی پدون اکریک و افق کمبیک بوده و افق های بارز آن به ترتیب A ، Bw و C می باشد.

۵-۳-۱- خصوصیات و پراکنش پوشش گیاهی و قابلیت استفاده از آنها

خصوصیات عمومی و نحوه پراکنش پوشش گیاهی

گونه‌های شناسایی شده در شهرستان شامل درختان ارس، زیتون، انار، انجیر، فندق و... است. شهرستان طارم به دلیل دارا بودن شرایط آب و هوایی خشک و اکثراً نیمه خشک شرایط مناسب آب و هوایی را برای پیدایش جنگل قابل بهره برداری ندارد (البته بجز ناحیه بسیار کوچکی در مرز شهرستان طارم - ماسوله). جنگل‌های این شهرستان در روی شیب‌های شمالی و جنوبی مشرف به دره قزل اوزن پراکنده بوده و در محدوده روستای چرزه، جیش آباد، ده بهار، باکلور، جمال آباد، هزاررود، گیلانکشه، و کلوچ قرار دارند. این جنگلها عموماً به صورت تنگ و غیر قابل بهره برداری و تنها دارای ارزش زیست محیطی هستند. گونه اصلی این جنگلها را درخت ارس (*Cratagus Monogyhx*) و لیک (*juniper ruspolycarpos*) تشکیل داده است. از دیگر درختان منطقه میتوان به درختان مختلف جنگلی از قبیل: بلوط، بادام، پسته، ایلفی، گوجه وحشی، گردوی وحشی، زیتون، کامتیغ، امرو، سیب، اسپرهای خاردار، افاقیا، سیب وحشی، زالک، زرشک، تمشک، زبان گنجشک، کرکو، پلاخو، دغدغک، کلاه میرحسن ها، کل اروان ها، انار، بادام کوهی، آلبالو، سیاه تلو، راش، آلبالو تلخ، ازگیل، ارجنگ، خنجک، سماق، بید و صنوبر اشاره داشت. این جنگلها در کل غیر قابل بهره برداری برای استحصال چوب بوده و تنها بایستی برای حفظ اکوسیستم طبیعی حفاظت و نگهداری شده و در حد امکان مورد توسعه قرار گیرند. وسعت این جنگلها ۹۱۶۷ هکتار می باشد. انواع رستنی ها از قبیل شیرین بیان، تلخ بیان، بو مادران، گل گاو زبان، گل بنفشه، کاسنی، کنگر، ریواس، گشنیز، گزنه، سیر کوهی، گل ختمی، خاک شیر، قدومه، بابونه، قارچ، کاکوتی، دنبان و پر سیاوشان که به مصرف خوراکی، صنعتی، دارویی می رسد و انواع سبزیجات خودرو خوراکی که در فصل بهار یک وعده‌ی غذایی به حساب می آید به نام محلی تره پته که در بین خانواده‌ها طرفداران بسیاری دارد نیز می باشد.

در اطراف شهرآببر جنگل وجود ندارد. مراتع اطراف شهر نیز بیشتر در ارتفاعات شمالی شهر وجود دارد، این مراتع نیز از نوع مراتع درجه ۳ می باشند. در اطراف شهر بیشتر باغهای میوه وجود دارند، این باغها بیشتر در قسمت‌های شرقی، جنوب شرقی و شمال شرقی شهر قرار دارند و شامل درختان زیتون، انار، توت، فندق، گردو، گیلاس، سیب و انگور می باشد.

مراتع شهرستان ۱۰۹۸۱۱ هکتار می باشد که حدود ۹ درصد از آنها از وضعیت خوبی برخوردار است. این مراتع عمدتاً در ییلاقات و ارتفاعات استقرار یافته است. ۶۹ درصد از مراتع در وضعیت متوسط قرار دارد و ۲۲ درصد نیز از وضعیت ضعیفی برخوردار است. کل علوفه تولیدی مراتع شهرستان حدود ۴۰ هزار تن علف خشک می‌باشد که نیمی از آن برداشت می‌شود و قابلیت تعلیف ۳۳۰ هزار واحد دامی را دارد.

۶-۳-۱- عرصه‌های باارزش زیست محیطی (حفاظت شده و قابل حفاظت)

عرصه‌های حفاظت شده

مناطق حفاظت شده استان زنجان عبارت است از: منطقه حفاظت شده سرخ آباد و منطقه حفاظت شده انگوران. همچنین مناطق شکار ممنوع استان زنجان عبارت است از: منطقه شکارممنوع خرمنه سر، منطقه شکار ممنوع خراسانلو و منطقه شکار ممنوع فیله خاصه.

در بخش چورزق، قسمت‌های شمال تا شمال شرقی جز مناطق حفاظت شده سرخ آباد و آق داغ محسوب می‌شود.

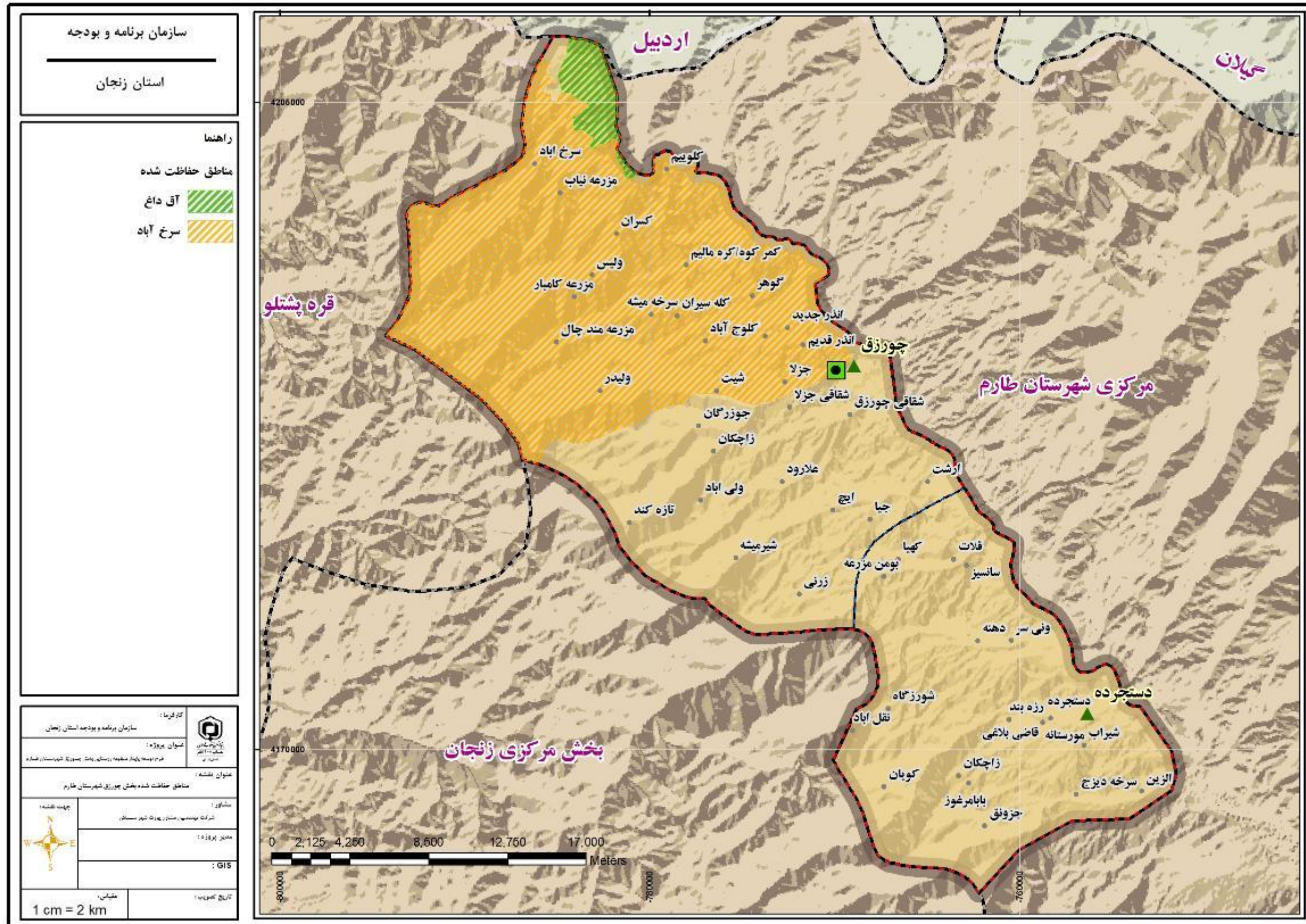
منطقه حفاظت شده سرخ آباد: به مساحت یکصد هزار هکتار در سی کیلومتری شمال غرب شهر زنجان، شهرستان طارم علیا و بخش قره پشتلو قرار دارد و در سال ۱۳۷۵ ه.ش در شورای عالی حفاظت محیط زیست به تصویب رسیده است. منطقه حفاظت شده سرخ آباد در حدفاصل شهرستان طارم-زنجان و جنوب غربی شهرستان طارم در امتداد رودخانه قزل اوزن و شمال غربی شهرستان زنجان در دشت سهرین واقع شده است. این منطقه حفاظت شده دارای پنج جامعه گیاهی درختان و درختچه‌ها، گون‌ها و بوته‌ها، گندمیان و شبه گندمیان و جو، فورب‌ها و پهن برگ‌ها و بالشتکی‌ها است که علاوه بر این موارد، ۴۰۰ گونه گیاهی نیز در این منطقه شناسایی شده است. منطقه سرخ آباد شامل حیوانات وحشی و پرندگان بسیاری از جمله آهو، بز، خوک، پلنگ، خرس، خرگوش، گرگ، روباه، لاک پشت و ۱۴ گونه خزنده و مار می‌باشد. انواع پرندگان منطقه سرخ آباد را کبک دری، تیهو، کبک، کلاغ، کرکس، عقاب طلایی، زنگوله بال، باقری قره، جغد، سهره، انواع مرغابی و پرندگان شکاری تشکیل می‌دهند. از آبزیان نیز می‌توان به انواع دوزیستان و ۶ گونه ماهی اشاره کرد. سرخ آباد با توجه به وسعت و پوشش گیاهی و جانوری گوناگون به عنوان یکی از مهم‌ترین زیستگاه‌های حیات وحش استان محسوب شده و یکی از مراکز جذب گردشگر به شمار می‌آید.

منطقه حفاظت شده آق داغ: این محدوده در سال ۱۳۷۸ با عنوان منطقه شکار ممنوع آق داغ به ثبت رسید. با توجه به قابلیت‌های منطقه، در دور دوم سفرهای استانی هیات محترم دولت با پیشنهاد این اداره کل منطقه شکار ممنوع آق داغ نیز طی مصوبه شماره ۳۸۷۰۶/۴۵۵۹۲ مورخ ۸۶/۹/۱۰ به منطقه حفاظت شده ارتقا پیدا کرد و طی مصوبه ۳۲۲ مورخ ۸۹/۹/۱۴ شورایی عالی حفاظت محیط زیست ثبت گردید. این منطقه در جنوب شرقی شهرستان خلخال (جنوب استان) واقع شده است و از طریق جاده ارتباطی، حدود ۳۴ کیلومتر از شهر خلخال و ۵ کیلومتر از جاده خلخال-هشتجین فاصله دارد. درخت ارس گونه گیاهی غالب و دارای اهمیت منطقه آق داغ می‌باشد. به طور کلی عوامل طبیعی شامل شرایط آب و هوایی، توپوگرافی و نوع خاک در تشکیل گونه‌های گیاهی متراکم و متنوع نقش اساسی دارند. در گستره این منطقه سه تیپ مراتع ییلاقی، مراتع قشلاقی و جنگلی را می‌توان یافت.

عرصه‌های مستعد و ضروری برای حفاظت

با توجه به مطالعات صورت گرفته در منطقه طارم به منظور حفظ و حراست از عرصه‌های ملی و طبیعی، از طرف اداره منابع طبیعی، در شهر آبر پاسبان حفاظتی ایجاد شده است که این پاسگاه‌های حفاظتی در نقاط بحرانی طارم نظیر گیلوان و چورزق ایجاد خواهد شد.

نقشه ۱۱: مناطق حفاظت شده بخش چورزق شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

۷-۳-۱- سوانح طبیعی (زلزله، سیل، طوفان، خشکسالی و ...)

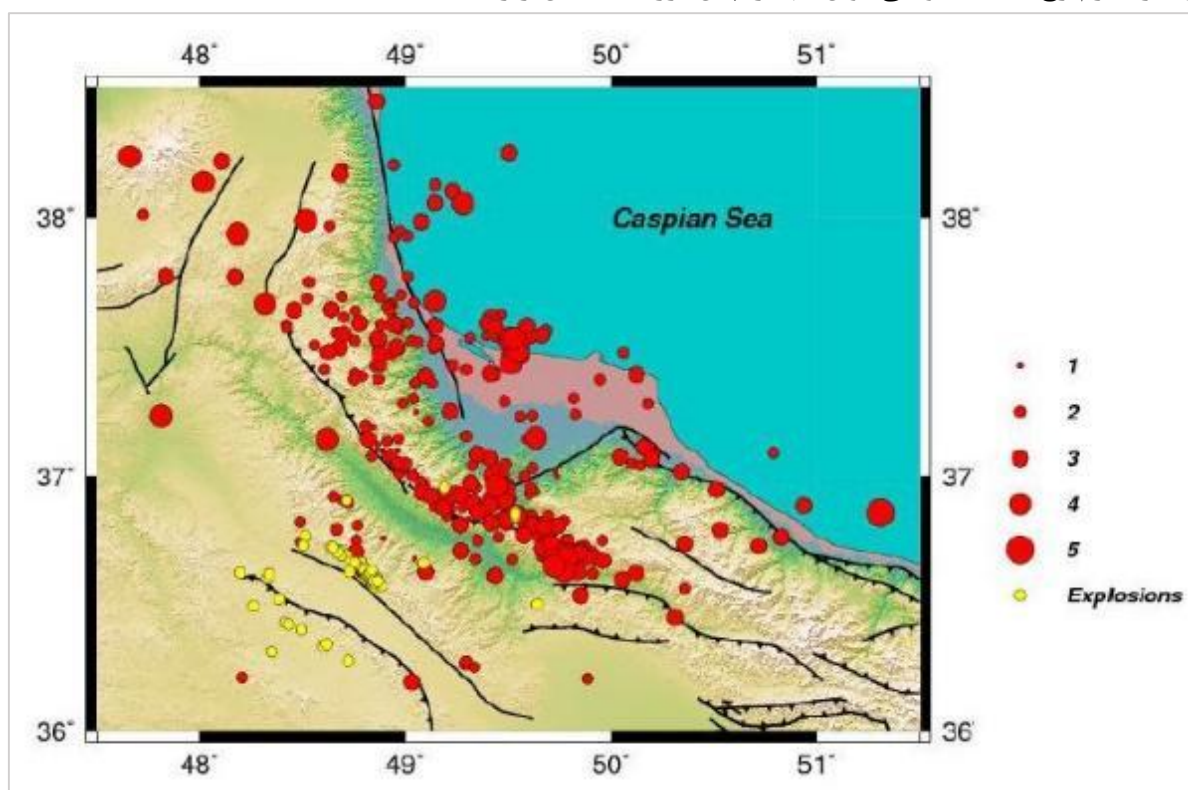
الف) لرزه خیزی (زلزله، رانش، لغزش و ...)

زلزله مصیبت‌بار ۳۱ خرداد ۶۹، بر اساس آمارهای غیر رسمی تا ۳۷ هزار کشته و ۴۰۰ هزار بی خانمان (در طارم-رودبار-منجیل و ...) بر جای گذاشت و با تخریب ۱۰۰ هزار واحد ساختمانی، یکی از بزرگترین خسارات را به مناطق شهری ایران در قرن بیستم وارد کرد و شهرها و روستاهای فراوانی را به شدت تخریب کرد. این منطقه از توان لرزه خیزی بالایی برخوردار است و مطابق نقشه خطر زمین لرزه ایران (مانوئل بربریان ۱۹۷۷) در معرض تخریب متوسط VII تا زیاد (VIII, IX, X) قرار دارد و در ۱۰۰۰ سال اخیر ۱۶ زلزله با بزرگی بیش از ۶ در این منطقه گزارش شده است.

جدول ۱۹: ایستگاه مرکز ملی شبکه لرزه نگاری باند پهن زنجان

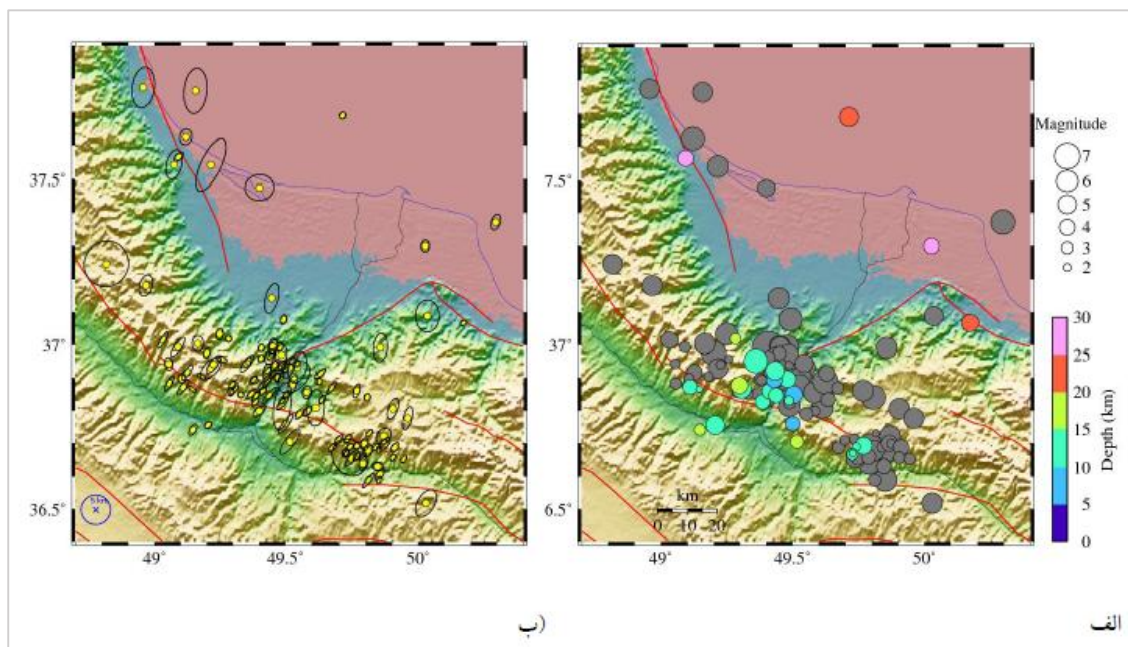
کد ایستگاه	عرض جغرافیایی (درجه)	طول جغرافیایی (درجه)	ارتفاع (متر)	سال شروع به کار
ZNJK	۳۶ ۶۷۰	۴۸ ۶۸۵	۲۲۰۰	۱۳۸۶

شکل زیر نشان می دهد که بیشتر زمین لرزه ها در منطقه طارم در امتداد گسله ی ميب زمین لرزه ی ۱۹۹۰ رودبار طارم رخ داده اند و می توان آنها را پس لرزه های این زلزله دانست.

نقشه ۱۲: مؤقعیات ۴۰۸: زمین لرزه ی ثبت شده توسط شبکه ی موقت لرزه نگاری (دایره های قرمز رخدادهای زمین لرزه و دایره های زرد انفجار معادن)

الگوی لرزه خیزی در منطقه رودبار - طارم در شکل زیر نشان میدهد که بیشتر زمین لرزه های منطقه بین طول جغرافیایی ۴۹ تا ۵۰ درجه شرقی و عرض جغرافیایی ۳۶ تا ۳۷ درجه شمالی متمرکز شده اند. عمق اکثر رویدادهای مکان یابی شده در این قسمت کمتر از ۱۵ کیلومتر است.

نقشه ۱۳: مؤقعییت و بزرگی زلزله (الف) نقشه بزرگا و عمق زمین لرزه ها(زمین لرزه های جنوب منطقه عمقی کمتر از ۲۰ کیلومتر دارند. در حالی که عمق رویدادهای مکان یابی شده در حوضه خزر بیشتر از ۲۰ کیلومتر است. (ب) نقشه مؤقعییت زمین لرزه ها که از مکان یابی مجدد به دست آمده است. بیضی ها نشان دهنده ی خطا در تعیین رومرکز هر زمین لرزه است. مکان یابی به دست آمده برای اکثر رویدادها خطایی کمتر از ۵ کیلومتر دارد. خطوط قرمز رنگ گسله های اصلی را نشان می دهند (حسامی و همکاران، ۲۰۰۳).

وقوع زلزله در استان زنجان ارتباط تنگاتنگی با ساختار زمین شناختی و به ویژه گسل های منطقه دارد، زیرا وقوع این پدیده وقوع تحت تأثیر حرکات تکتونیکی و گسل هایی است که اغلب آن ها فعال می باشند. از جمله مهمترین گسل های فعالی که در قلمرو استان و شهر زنجان وجود دارد عبارتند از:

جدول ۴۰: مشخصات زلزله های به وقوع پیوسته در استان زنجان

شدت ریشتر	طول و عرض جغرافیایی		ساعت			تاریخ میلادی	تاریخ شمسی
	طول جغرافیایی (درجه و دقیقه)	عرض جغرافیایی (درجه و دقیقه)	ساعت	دقیقه	ثانیه		
۶/۹	۴۸	۳۷ ۲۴	۱۹	-	-	۱۸۴۴/۵/۱۳	۱۲۲۳
۶/۷	۴۷ ۵۹	۳۷ ۴۸	۴	-	-	۱۸۷۹/۳/۲۲	۱۲۵۸
۵/۶	۴۷ ۳۰	۳۶ ۳۰	-	-	-	۱۸۸۰/۷/۴	۱۲۵۹
۵/۶	۴۷	۳۶ ۳۴	۵	۱۸	-	۱۹۰۳/۲/۹	۱۲۸۲

۶/۲	۴۸ ۴۰	۳۷	۶	۱۷	-	۱۹۰۵/۱/۹	۱۲۸۴
۵	۴۸ ۳۰	۳۶ ۳۰	۳	۳۴	۵۰	۱۹۵۱/۶/۵	۱۳۳۰
۵/۵	۴۹	۳۶	۱۶	۱۸	۳۰	۱۹۵۸/۹/۲۱	۱۳۳۷
۵	۴۹ ۴۹	۳۵ ۳۵	۷	۱۲	۴	۱۳۶۲/۹/۲	۱۳۴۱
۴/۶	۴۸ ۹۸	۳۷ ۰۱	۱۷	۱۹	۲۹	۱۹۷۰/۱/۱۹	۱۳۴۹
۱/۴	۴۸ ۸۰	۳۶ ۸۵	۲۰	۱۱	۱۴	۱۹۸۰/۸/۲۷	۱۳۵۹
۵/۶	۴۹ ۱۰	۳۶ ۵۷	۲	۴۱	۱	۱۹۸۳/۷/۲۲	۱۳۶۲
۴/۲	۴۹ ۰۶	۳۶ ۱۰	۱۹	۳۳	۲۵	۱۹۸۶/۸/۱۰	۱۳۶۵
۴/۷	۴۹ ۲۹	۳۶ ۷۴	۲۱	۳۱	۱۲	۱۹۹۰/۶/۲۱	۱۳۶۹
۴/۴	۴۸ ۶۹	۳۶ ۹۰	۱۷	۴۴	۵۷	۱۹۹۰/۷/۲	۱۳۶۹
۳/۹	۴۸ ۵۶	۳۶ ۲۲	۱۱	۵۲	۵۹	۱۹۹۶/۷/۲۷	۱۳۷۵
۴/۵	۴۸ ۷۷	۳۷ ۰۳	۱۷	۲۶	۳۰	۱۹۹۸/۹/۲۸	۱۳۷۸
۳/۷	۴۹ ۳۳	۳۶ ۰۱	۱۳	۱۵	۴۰	۲۰۰۱/۵/۴	۱۳۸۰
۱/۴	۴۸ ۹۸	۳۶ ۳۳	۲۰	۵۷	۱۴	۲۰۰۱/۸/۲۰	۱۳۸۰
۳/۴	۴۸ ۴۱	۳۵ ۸۴	۱۳	۲۱	۱۹	۲۰۰۲/۶/۲۴	۱۳۸۱
۴/۲	۴۸ ۶۲	۳۵ ۷۵	۱۶	۳۴	۲۳	۲۰۰۲/۹/۲	۱۳۸۱

Habibi et al, 2008:48

جدول ۲۱: زمین لرزه های سال ۱۳۹۷ استان زنجان

زمان	عرض جغرافیایی	طول جغرافیایی	عمق	بزرگی	فاصله	منطقه
۱۳۹۷/۱۱۴/۲۱ ۲:۱۲	۳۶ ۹۷	۴۹ ۰۱	۸	۲,۷	۷	آب بر
۱۳۹۷/۹/۲۵ ۲۱:۱۲	۳۵ ۷۵	۴۸ ۸۵	۱۰	۲,۶	۳۳	زرین رود
۱۳۹۷/۰۷/۰۹ ۱۵:۰۹	۳۶ ۹۰	۴۹ ۰۹	۸	۲,۹	۱۲	آب بر
۱۳۹۷/۰۷/۰۹ ۱۵:۰۸	۳۶ ۹۰	۴۹ ۱۱	۶	۳,۲	۱۴	آب بر
۱۳۹۷/۰۶/۱۸ ۲۰:۱۱	۳۷ ۰۴	۴۸ ۴۸	۸	۳,۲	۱۲	ارمغانخانه
۱۳۹۷/۰۶/۱۸ ۵:۵۳	۳۷ ۰۶	۴۸ ۴۹	۱۳	۲,۸	۱۳	ارمغانخانه

مأخذ نشریه الکترونیکی قدیری

ج) جریان رواناب سطحی و سیل

گرچه سیل بلایی با منشاء طبیعی است اما در نتیجه ی تأثیر انسان بر محیط و تغییرات ناشی از عمل بشر در سطح زمین موجب می شود تا میزان، شدت و سطح تخریب سیل افزایش یابد. بررسی وقوع بلایای ثبت شده در استان زنجان در سال های ۸۲-۱۳۷۷، نشان می دهد، سیل بیشترین تعداد فراوانی را دارد به دیگر سخن یکی از مهمترین تهدیدات طبیعی استان خطر وقوع سیل است (ضیائیان، ۱۳۸۵).

لازم به ذکر است که از بین ۹ بلای طبیعی استان در سال های ۸۲-۱۳۷۷ می توان به موارد زیر اشاره کرد: زلزله، رانش زمین، سیل، تگرگ، خشکسالی، آفت کشاورزی، سرمازدگی، آتش سوزی، صاعقه، تعداد قابل توجهی از آنها بلایای جوی و از همه آنها مهمتر، سیل است. آمار بلایای جوی ثبت شده در سال های مورد بررسی نشان می دهد که از ۷۳ مورد بلای جوی رداده در استا، ۵۱ مورد آن سیل بوده است. که این تعداد معادل ۶۹,۹ درصد بلای جوی وقوع یافته در استان زنجان در سال های مورد مطالعه آورده شده است.

جدول ۲۲: مشخصات رخداد بلایای جوی در استان زنجان ۸۲-۱۳۷۷

ردیف	نوع بلایای جوی	تعداد دفعات وقوع	درصد دفعات
۱	سیل	۵۱	۶۹,۹
۲	تگرگ	۱۴	۱۹,۲
۳	خشکسالی	۴	۵,۵
۴	سرمزدگی	۱	۱,۴
۵	صاعقه	۳	۴,۱
	جمع	۷۳	۱۰۰

اطلس بلایای جوی و اقلیمی استان زنجان، ۱۳۸۵

مطالعه تقویم زمانی وقوع سیل در استان نشان می دهد که هفت ماه اول سال ماه هایی هستند که سیل موجب ورود خسارت در مناطق مختلف استان می گردد. به دیگر سخن اطلاعات ثبت شده حکایت از وقوع سیل در استان در ماه های آخر فصل پاییز و فصل زمستان، ندارد. همچنین در فاصله ی سال های ۸۴-۱۳۷۷، بیشترین میزان وقوع سیل استان در سال های ۸۷ و ۷۷ بوده است.

جدول ۲۳: تعداد وقوع سیل در استان زنجان طی دوره ۸۱-۱۳۷۷

ردیف	سال	تعداد دفعات وقوع سیل	درصد
۱	۱۳۷۷	۲۳	۴۵
۲	۱۳۷۸	۱۸	۳۵
۳	۱۳۷۹	۸	۱۵,۷
۴	۱۳۸۰	۰	۰
۵	۱۳۸۱	۲	۴
	جمع	۵۱	۱۰۰

مأخذ اطلس بلایای جوی و اقلیمی استان زنجان ۱۳۸۵

جدول ۲۴: رخداد سیل در ماه های مختلف سال استان زنجان در سال های ۸۱-۱۳۷۷

ماه	تعداد رخ داد سیل	درصد
فروردین	۱۱	۲۱,۶
اردیبهشت	۶	۱۱,۸
خرداد	۴	۷,۸
تیر	۱۳	۲۵,۴
مرداد	۱۴	۲۷
شهریور	۲	۳,۹
مهر	۱	۲
آبان	۰	۰
آذر	۰	۰
دی	۰	۰
بهمن	۰	۰
اسفند	۰	۰
جمع	۵۱	۱۰۰

در خصوص سهم هر یک از ماههای سال از کل سیل های رویداده در استان نشان می دهد، بیش ترین آمار سیل به ترتیب در ماه های فروردین، تیر و مرداد، رخ داده است. میزان بارش در تیر و مرداد و حداکثر بارش روزانه در فروردین ماه که دارای روند صعودی معناداری است نشان دهنده ی وجود ارتباط بین وقوع سیل با تغییرات اقلیمی در استان می باشد. همچنین روند نزولی بارش در شهریور ماه تأیید کننده ی مطلب فوق می باشد. به دیگر سخن تعداد اندک وقوع سیل استان در شهریور ماه با تغییر رژیم بارش در این ماه تأثیر کاهشی در ایجاد سیل داشته است و در بقی هی ماه های سیل خیز استان یعنی اردیبهشت، خرداد و مهر، ارتباطی بین تغییر اقلیم و سیل دیده نمی شود.

طبقه بندی رودخانه های استان در ارتباط با خطر سیلاب

در زیرحوضه های، حوضه ی آبریز قزل اوزن در استان زنجان یکی از رودهای مهمی است که جریان دارد. قزل اوزن از ارتفاعات چهل چشمه کردستان و همدان سرچشمه گرفته و در نزدیکی منجیل به رودخانه شاهرود، پیوسته و به دریای خزر می ریزد، رژیم آبی رودخانه برفی بوده و با وجود استفاده آب در سراسر حوضه، رودخانه در پخش پایاب دارای آب دایم بوده و دوره ی پر آبی آن فصل بهار می باشد. وسعت حوضه آبریز قزل اوزن ۴۹۶۰۰ کیلومتر مربع، می باشد. و اصلی ترین جریان سطحی استان به شمار می آید که تمامی آب های سطحی ناحیه و از طریق رودخانه های فرعی و نیز مسیل ها جذب نموده و از استان خارج می کند. بیش ترین میزان وقوع سیل در حوضه و زیر حوضه های آبریز، رود قزل اوزن، رخ می دهد که این حوضه بیش از ۸۳ درصد از مساحت استان را در بر گرفته است.

جدول ۲۵: مشخصات حوضه ی آبریز قزل اوزن

مساحت حوضه Km ²	محیط اصلی Km	طول آبراهه اصلی Km	شیب آبراهه اصلی	ضریب ضریب گراویلوس	ضریب شکل	مستطیل معادل	
						L(Km)	B(Km)
۴۹۵۴۶	۱۳۷۰	۶۷۰	۰/۰۰۲۴	۱/۷۲۳	۰/۱۳۶	۶۰۲/۸۱	۸۲/۱۹

مأخذ شرکت سهامی آب منطقه ای استان زنجان، ۱۳۸۶.

جدول ۲۶: مخاطرات شهرستان طارم

شهرستان طارم						
در سطح شهرستان			در سطح آبادی			
مبلغ خسارات به میلیون ریال	نوع بلایای جوی	تاریخ وقوع	مبلغ خسارات به میلیون ریال	محل وقوع	نوع بلایای جوی	تاریخ وقوع
۱۴۹۵۳۰	سیل	۶/۴/۹۱ ۱/۵/۹۱ و ۳۱/۴/۹۱	۴۵۷۰	انارستان هزارود	تگرگ	۱۱/۲/۸۱
۵۳۶۵۵	سرمازدگی و طوفان	۱۶/۱/۸۳ و ۲۶/۱۲/۸۲	اعلام نشده	گوهر - سرخمشه - کران - ویس - کلوج	سیل	۴/۵/۸۱
۵۴۷۸۱	سیل	۳۱/۷ و ۱۶/۸ و ۲/۳/۸۳	۳۴۵	گوهر، قلات، پیرچم	سیل	۳/۴/۸۸
۵۹۳۸۵	سرمازدگی و طوفان	۱۶/۴/۸۳	۸۲۲	زرده - جزونق - شیر مشه	آتش سوزی مراتع	۲۶/۱۸ و ۱۶/۶/۹۴
۱۱۹۶۰۸	سیل، طوفان و تگرگ	۹/۴/۸۳	اعلام نشده	آبیر	سیل	۲۵/۱/۹۵

۱۸۰۶۰	سیل	۲۰/۵/۸۵	اعلام نشده	چفتان	آتش سوزی مراتع	۲۴/۱۰/۹۵
۴۵۵	طوفان	۱۱/۱/۸۸	اعلام نشده	میرزاخانلو	طغیان رودخانه	۲۳/۲/۹۵
۲۴۴	سیل	۱۶/۲/۸۸	اعلام نشده	شورزگاه	آتش سوزی	۲۷/۳/۹۵
۲۸۸	سیل و تگرگ	۲۸/۳/۸۸	اعلام نشده	درام	آتش سوزی باغات	۲۹/۳/۹۵
۱۱۲۶۰	سیل	۲۶/۶/۸۸	اعلام نشده	پاوه رود	آتش سوزی مراتع	۲۹/۳/۹۵
۲۳۰	سیل	۲۸/۸/۸۸	اعلام نشده	هزار رود	آتش سوزی مراتع	۳۰/۳/۹۵
۱۱۴	رانش زمین و خسارت زیتون	۳/۱۲/۸۹	اعلام نشده	زرده و تشویر	آتش سوزی مراتع	۹/۳/۹۵
۵۵۷۰۳	سیل	۳/۲/۸۹	اعلام نشده	لهنه	آتش سوزی مراتع	۱۷/۴/۹۵
۳۶۰۰	سیل	۸/۲/۸۹	اعلام نشده	چفتان	آتش سوزی مراتع	۲۱/۴/۹۵
۱۲۵۶۴۲	تگرگ	۲/۵/۹۰	اعلام نشده	سرخه سنگ	آتش سوزی مراتع	۲۳/۴/۹۵
۳۰۰۰	سیل	۲۱/۱۲/۹۲	اعلام نشده	ده بهار(خان بلاغی)	آتش سوزی مراتع	۲۸/۴/۹۵
۱۷۰۰	سیل	۶/۱۲/۹۲	اعلام نشده	ولی آباد	آتش سوزی مراتع	۲۹/۴/۹۵
۹۶۷۸۰	سیل و تگرگ	۳۱ و ۲۳/۳/۹۲	اعلام نشده	بالاکوه	آتش سوزی مراتع	۳۱/۴/۹۵
۳۲۰	آتش سوزی مراتع	۱۸/۵/۹۲	اعلام نشده	ولی آباد	آتش سوزی مراتع	۲۱/۵/۹۵
۱۲۵۵۰	سیل	۱۴/۳/۹۳	اعلام نشده	هزارود	آتش سوزی مراتع	۲۲/۵/۹۵
۸۵۱	سیل	۶/۶/۹۳	اعلام نشده	ولیدر	آتش سوزی مراتع	۲۵/۵/۹۵
		۱۹/۵/۹۳ و ۲۰/۵/۹۳	اعلام نشده			
۱۹۴۰	سیل	۶/۷/۹۳	اعلام نشده	چفتان	آتش سوزی مراتع	۴/۵/۹۵
۸۰۰۶۶	سیل	۲۳/۱/۹۴	اعلام نشده	بالاکوه	آتش سوزی مراتع	۱/۶/۹۵
۶۶۷۷۹	سیل	۲۴ و ۲۳/۱/۹۴	اعلام نشده	سرداب	آتش سوزی مراتع	۱/۶/۹۵
۲۳۵۰	سیل و طوفان	۸/۱/۹۴	اعلام نشده	چفتان	آتش سوزی مراتع	۷/۶/۹۵
۴۷۵۲۴۸	سرمزدگی سیل	۲۷/۱۲/۹۴	اعلام نشده	باکلور	آتش سوزی مزارع	۶/۷/۹۵
۳۰۰	سیل	۱۵/۲/۹۴	اعلام نشده	کویان	آتش سوزی مراتع	۲۴/۸/۹۵
۴۷۳۵۱۷	سیل و آتش سوزی مراتع	۲۸/۴/۹۴	اعلام نشده	شندستان	آتش سوزی مراتع	۹/۹/۹۵

۴۰۰۰	سیل	۳۰/۸/۹۴	اعلام نشده	کلوچ و کلثیم و روستاهای تابعه	سرمازدگی	۹۵/آذر
۱۵۵	طغیان رودخانه	۲۳/۲/۹۵	اعلام نشده	بنارود	آتش سوزی مراتع	۲۸/۳/۹۶
۵۰۱۰	آتش سوزی باغات و مراتع	۲۷ و ۳۰ و ۲۹/۳/۹۵	اعلام نشده	کرداغی	آتش سوزی مراتع	۲۹/۳/۹۶
۶۱۷	آتش سوزی	۱۷/۴/۹۵	اعلام نشده	مراتع بندر گاه	آتش سوزی مراتع	۱۱/۴/۹۶
اعلام نشده	آتش سوزی مراتع	۱۵ و ۹/۷/۹۶	اعلام نشده	هزارود	آتش سوزی مراتع	۳۰/۴/۹۶
اعلام نشده	آتش سوزی مراتع	۷/۸/۹۶	اعلام نشده	هزارود (گونلی)	آتش سوزی مراتع	۴/۴/۹۶
اعلام نشده	آتش سوزی مراتع	۲۲/۹/۹۶	اعلام نشده	مراتع گاوخس-چفتان	آتش سوزی مراتع	۵/۴/۹۶
اعلام نشده	سرمازدگی	۲۸/۱/۹۷	اعلام نشده	چفتان	آتش سوزی مراتع	۶/۵/۹۶
۵۴۳۲۰	سرمازدگی و تگرگ	اردیبهشت ۹۲	اعلام نشده	سرداب	آتش سوزی مراتع	۱۰/۶/۹۶
اعلام نشده	کولاک و یخبندان	بهمن ۹۵	اعلام نشده	وزنه سر	آتش سوزی مراتع	۱۱/۶/۹۶
۳۹۷۸۶	آتش سوزی مراتع	تابستان ۹۵	اعلام نشده	هندی کندی	آتش سوزی مراتع	۱۳/۶/۹۶
اعلام نشده	آتش سوزی مراتع	تیر و مرداد ۹۶	اعلام نشده	جوجرگان	آتش سوزی مراتع	۲۱/۶/۹۶
۱۶۸۲۲	بارندگی و سیل	سال ۸۶	اعلام نشده	بالاکوه	آتش سوزی مراتع	۲۴/۶/۹۶
۳۵۲	آتش سوزی مراتع	شهریور ۹۲	اعلام نشده	چفتان	آتش سوزی مراتع	۷/۸/۹۶
اعلام نشده	آتش سوزی مراتع	شهریور ۹۶	اعلام نشده	شیر مشه	آتش سوزی مراتع	۲۲/۹/۹۶
۱۵۳۱۱	آتش سوزی مراتع	مرداد ۹۴	اعلام نشده	جاده طارم	کولاک- یخبندان- ریزش سنگ و بهمن	بهمن ۹۵

۸-۳-۱- مسایل زیست محیطی

الف) نحوه دفع فاضلاب، هرز آب و هدایت رواناب

جدول ۲۷: وضعیت فاضلاب تولیدی در مراکز جمعیتی استان

مراکز جمعیتی	حجم فاضلاب تولیدی (لیتر در روز)
سکونتگاه های شهری استان	۶۸۵۱۹۱۵۰
سکونتگاه های روستایی	۴۰۲۸۲۹۴۳
شهر چورزق	۲۰۰۰۴۲
شهر آبر	۶۳۸۴۷۰

مأخذ شرکت اب و فاضلاب استان زنجان ۱۳۸۶

ب) بهداشت محیط

شبکه بهداشت و درمان شهرستان طارم مسئول نظارت بر وضعیت بهداشت محیط مناطق شهری و روستایی بخش مرکزی می باشد. احداث خانه های بهداشت، نظارت بر کیفیت عرضه کالاهای مصرفی و عرضه شده در مراکز خرده فروشی و عمده فروشی منطقه، نظارت بر بهداشت محیط کسب و کار شامل مراکز فروش و تولید و در نهایت تامین سلامت محیط خروجی این فعالیت هاست. در مناطق شهری شهرداری و در روستاها دهیاری ها به عنوان همکار اصلی در تامین بهداشت اهالی مشارکت تنگاتنگی را برای تامین سلامت محیط انجام می دهند.

با وجود فعالیتهای صورت گرفته توسط ارگانهای فوق، وضعیت عمومی بهداشت محیط روستاها مناسب به نظر می رسد. مهمترین مشکلات بهداشت محیط به شرح زیر می باشد:

- رها شدن و نگهداری فضولات دامی در فضاهای باز و عدم تفکیک این فضاها از واحدهای مسکونی
- عدم جداسازی فضاهای نگهداری دام و ماکیان از فضای سکونت انسانی در واحدهای مسکونی
- رها سازی فاضلاب خانگی و عدم جمع آوری مناسب زباله در سطح روستاها
- عدم اجرای طرحهای عمرانی روستایی شامل آسفالت، کف سازی و... جهت جلوگیری از ایجاد گردوغبار به هنگام عبور و مرور
- وضعیت نامناسب گورستانها و واقع شدن برخی از گورستانها در محدوده روستاها و ایجاد مشکلات روانی و بهداشتی

۴-۱- ویژگیهای نظام کالبدی در سطح سکونتگاهها و منظومه

۴-۱-۱- تعداد، وسعت و پراکنش سکونتگاهها (اعم از شهری و روستایی)

طبق آخرین تقسیمات سیاسی، بخش چورزق دارای دو دهستان چورزق و دستجرده است. برطبق سرشماری ۱۳۹۵ این بخش دارای یک نقطه شهری و ۴۹ آبادی و ۴۰ آبادی دارای سکنه است. دهستان چورزق دارای ۳۰ آبادی، ۲۷ آبادی دارای سکنه و ۹۶۲۴ نفر جمعیت روستایی است. همچنین دهستان دستجرده دارای ۱۹ آبادی، ۱۳ آبادی دارای سکنه و ۷۴۴۶ نفر جمعیت روستایی است. شهر چورزق به عنوان مرکز بخش دارای ۱۷۳۳ نفر جمعیت است که کل جمعیت شهری بخش را شامل می شود. در مجموع بخش چورزق بر طبق سرشماری جمعیتی سال ۱۳۹۵ دارای ۱۸۸۰۳ نفر جمعیت است.

جدول ۲۸: آمار سکونتگاه های بخش چورزق

جمعیت	تعداد کل	دارای سکنه	بدون سکنه	زیر ۲۰ خانوار	بالای ۲۰ خانوار
دهستان چورزق	۳۰	۲۶	۴	-	۲۶
دهستان دستجرده	۱۹	۱۳	۶	-	۱۳
کل روستایی	۴۹	۳۹	۱۰	-	۳۹
شهر	۱	-	-	-	-
جمع کل	۵۰	-	-	-	-

برای تبیین فضایی بخش چورزق، نقاط جمعیتی در محیط جی.آی.اس و با استفاده از دستور IDW درون یابی شده که نتایجی به شرح زیر به دست آمد:

- به صورت کلی تراکم جمعیتی نسبت مستقیمی با نزدیکی به رودخانه قزل اوزن دارد. به این معنی که با نزدیک شدن به رودخانه قزل اوزن بر تراکم جمعیت افزوده می‌شود، و با فاصله از رودخانه و نزدیک شدن به محیط کوهستانی عموماً از تراکم جمعیتی کاسته می‌شود.
- در دهستان چورزق، و در مسیر دره شیت به سمت ولیدر، جمعیت این روستا باعث شده است تا کشیدگی تمرکز جمعیت به سمت کوهستان مبتنی بر اقتصاد گردشگری، باغداری و دامداری حاصل شود. همچنین قرارگیری روستاهای کمرکوه، ولیس، کسران و سرخ آباد در دره‌هایی که به دسترسی به منابع آب را امکان‌پذیر می‌کند، به شکلگیری میزانی از تراکم جمعیت در قسمت کوهستانی امکان ظهور داده است.
- با چشم پوشی از جمعیت شهر چورزق، مهمترین تراکم جمعیت روستایی در زیرناحیه‌ایست که روستاهای قلات، سانسیز، دهنه و ونی سر را در خود جای داده است. تراکم جمعیت در قسمت جنوبی این تراکم اصلی به صورت روستاهای دستجرده، مورستانه، قاضی بلاغی و رزه‌بند و در قسمت شمالی به صورت روستاهای ایچ، جیا، کهیا و ارشت شکل گرفته است.
- همچنین در قسمت‌های شمالی ترکیبی از روستاهای شیت، جزلا، گوهر، شقاقی جزلا، شقاقی انذر، انذر جدید و انذرقدیم به تراکم جمعیتی امکان ظهور داده است.
- دسترسی به آب کافی برای کشت محصولات باغی و زراعی مهمترین عامل در تراکم جمعیتی روستاهاست به طوریکه رودخانه طارم به شکل‌گیری روستاهای دهنه و ونی سر؛ رودخانه قلات به شکل‌گیری روستاهای کهیا، قلات و سانسیز؛ رودخانه لوان چای به شکل‌گیری روستاهای ایچ، جیا و ارشت منجر شده است.
- همچنین رودخانه‌های جزلا چای و زاچ کندی چای در شکل‌گیری و جمعیت‌پذیری روستاهای ولیدر، شیت، شقاقی جزلا، شقاقی چورزق، انذر و شهر چورزق نقش داشته است.

سلسله مراتب سکونتگاهی

به لحاظ سلسله مراتب سکونتگاهی، بخش چورزق دارای یک شهر با جمعیت ۱۷۳۳ نفر، ۳ روستای بالای ۱۰۰۰ نفر، ۱۳ روستای با جمعیت ۱۰۰۰-۵۰۰ نفر، ۱۲ روستای ۵۰۰-۲۰۰ نفر، ۶ روستای ۲۰۰-۱۰۰ نفر، ۵ آبادی ۱۰۰-۲۰ نفر و ۱۰ آبادی بدون سکنه است.

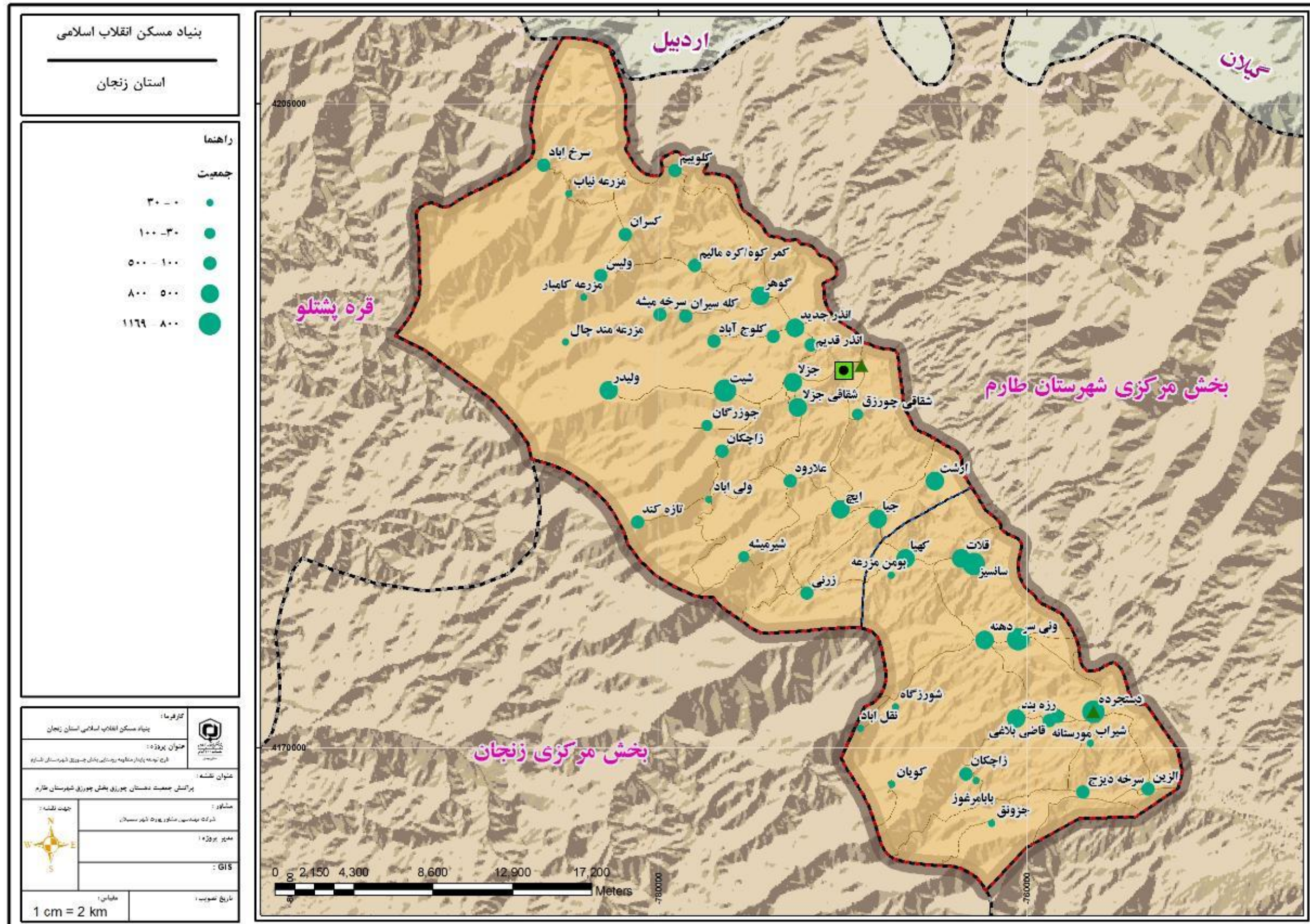
جدول ۲۹: طبقه‌بندی جمعیت روستایی بخش چورزق

ردیف	میزان جمعیت	تعداد آبادی
۱	+۱۰۰۰	۳
۲	۱۰۰۰-۵۰۰	۱۳
۳	۵۰۰-۲۰۰	۱۲
۴	۲۰۰-۱۰۰	۶
۵	۱۰۰-۲۰	۵
۶	بدون سکنه	۱۰

جدول ۳۰: روستاهای با جمعیت بیشتر از ۵۰۰ نفر در بخش چورزق

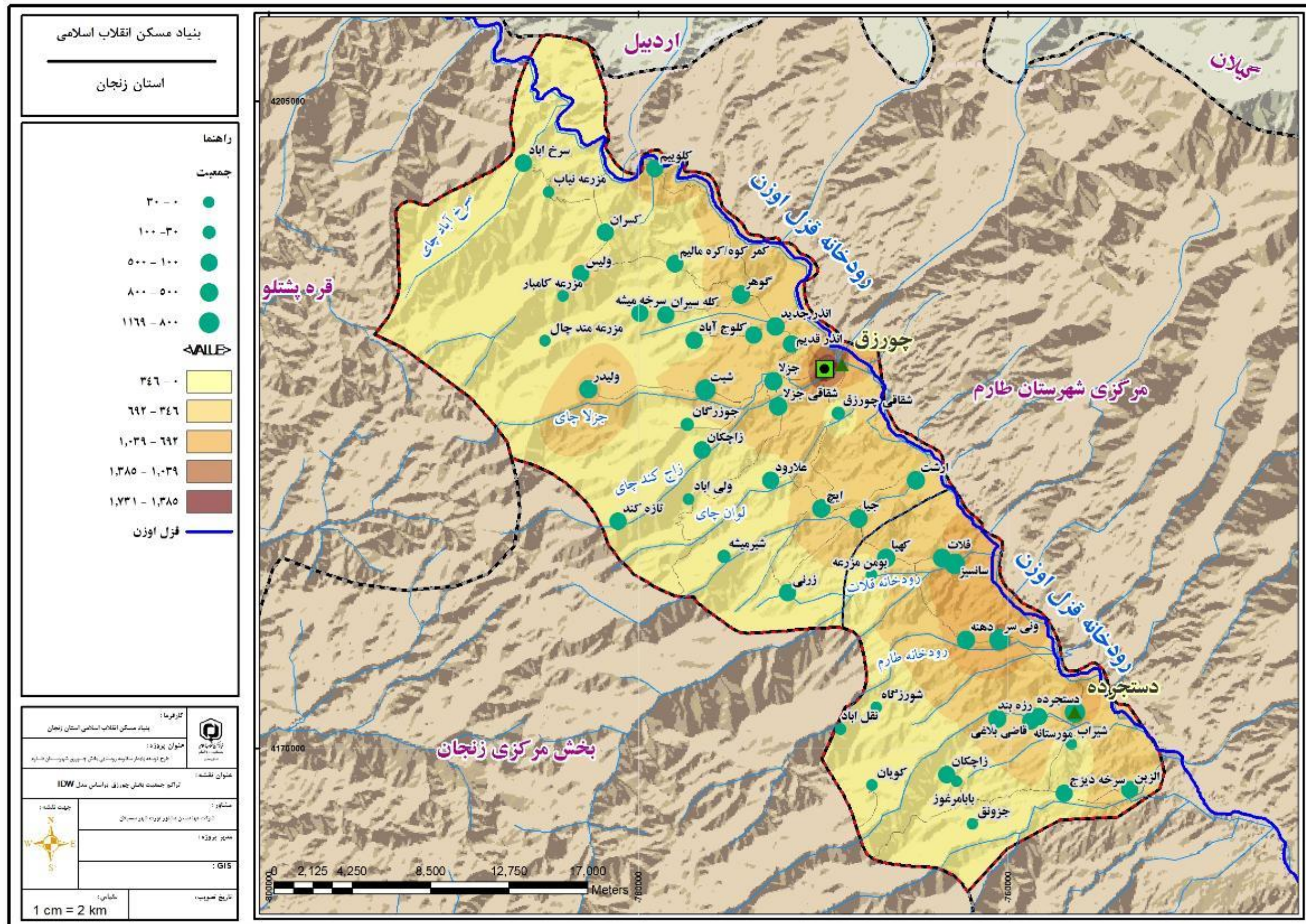
ردیف	نام آبادی	وضعیت	جمعیت
۱	دستجرده	دارای سکنه	۱،۱۶۹
۲	ونی سر	دارای سکنه	۱،۱۴۹
۳	سانسيز	دارای سکنه	۱،۰۷۴
۴	شیت	دارای سکنه	۸۹۶
۵	ولیدر	دارای سکنه	۷۹۴
۶	دهنه	دارای سکنه	۷۶۱
۷	جزلا	دارای سکنه	۷۲۷
۸	انذر جدید	دارای سکنه	۶۳۴
۹	ایچ	دارای سکنه	۶۲۷
۱۰	رزه بند	دارای سکنه	۶۲۵
۱۱	قلات	دارای سکنه	۶۰۷
۱۲	گوهر	دارای سکنه	۶۰۴
۱۳	کهیا	دارای سکنه	۵۸۲
۱۴	جیا	دارای سکنه	۵۷۷
۱۵	شقایق جزلا	دارای سکنه	۵۳۶
۱۶	ارشت	دارای سکنه	۵۲۶

نقشه ۱۴: نحوه پراکنش روستاهای بخش چورزق بر اساس میزان جمعیت

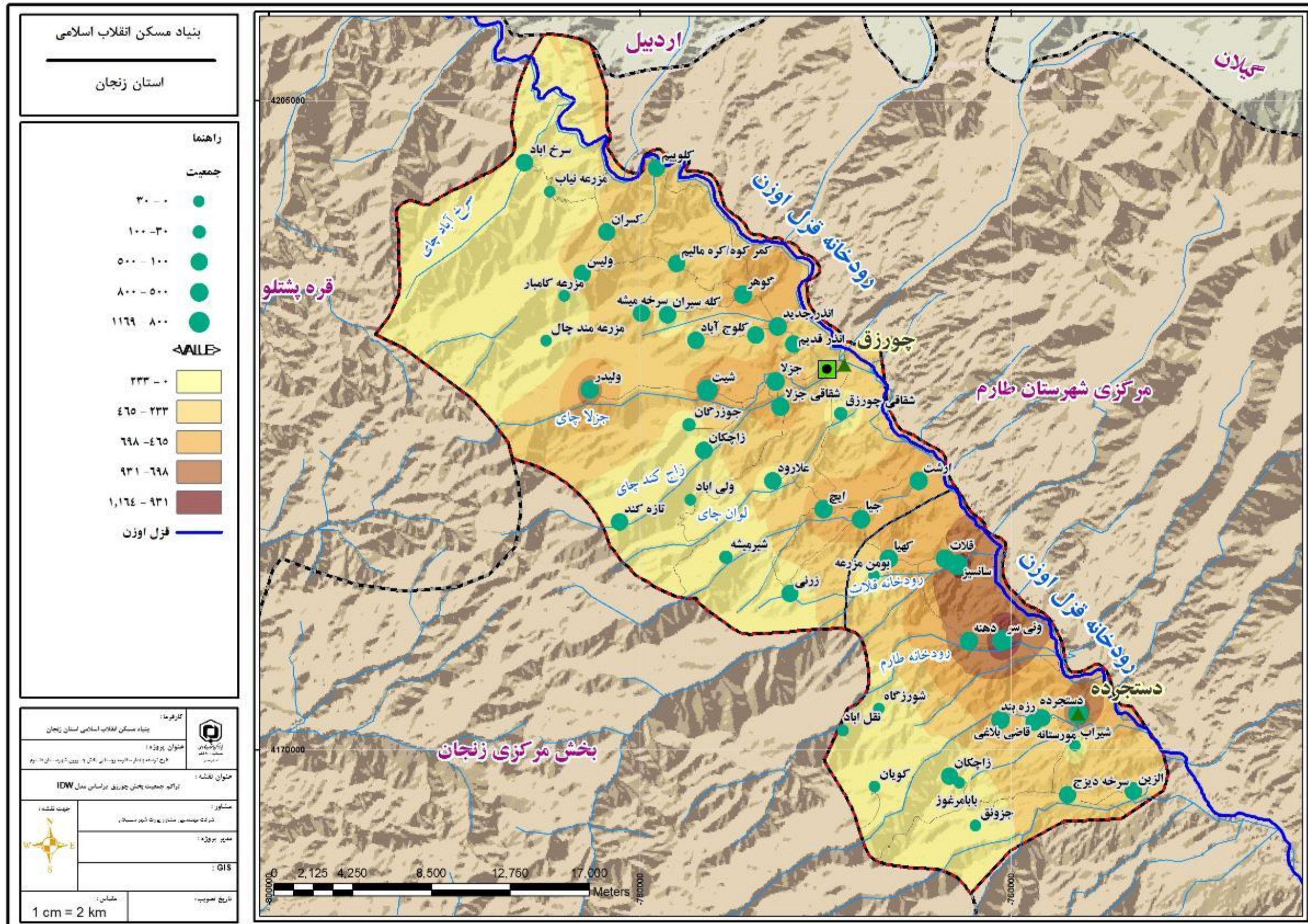
مأخذ مشاور ۱۳۹۷

نقشه ۱۵: تراکم جمعیت بخش چورزق با استفاده از مدل IDW با در نظر گرفتن جمعیت شهر چورزق

مؤخذ مشاور ۱۳۹۷

نقشه ۱۶: تراکم جمعیت بخش چورزق با استفاده از مدل IDW با چشم پوشی از جمعیت شهر چورزق

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

مقر و موقع سکونتگاه‌ها

سکونتگاه‌های بخش چورزق عموماً در ارتباط با منابع آب و خاک مکانیابی شده است. دست یابی به خاک‌های حاصلخیز دشت کم عرض منتهی به رودخانه قزل اوزن و دستیابی به منابع آب حاصل از رودخانه‌های فرعی که آب‌های سطحی حوزه آبریز را به رودخانه قزل اوزن انتقال می‌دهند، مقر سکونتگاه‌ها را مشخص می‌کند. جاده‌های ارتباطی به تبع از مکان استقرار روستاها و برای تعریف نقش ارتباطی شکل گرفته است و در مرحله بعد توانسته است در کنار منابع آب و خاک به اهمیت یابی برخی روستاهای واقع در کنار جاده‌های اصلی بیانجامد. برای جلوگیری از وارد شدن آسیب به مزارع و باغات، روستاها به صورت متمرکز و در کمترین میزان فضای ممکن استقرار پیدا کرده‌اند. فاصله از رودخانه‌ها به نحوی است که امکان تامین امنیت در مواقع بروز سیل را برای روستا فراهم کند.

به لحاظ قرار گیری ناحیه در منتهی الیه استان‌های زنجان، اردبیل، گیلان و قزوین؛ به لحاظ تاریخی این ناحیه دارای شهر بزرگ و عمده‌ای نبوده است. علیرغم این امر، عبور جاده تاریخی به سمت ماسوله و خلخال از کنار رودخانه قزل اوزن باعث شده است که به لحاظ تاریخی این ناحیه برای عبور کاروان‌های تجاری نقش عمده‌ای داشته باشد. در حال حاضر و براساس موقع حاشیه‌ای ناحیه، اقتصاد متکی بر محصولات کشاورزی و صنایع کوچک به شکل گیری سکونتگاه‌های روستایی و روستا شهرها امکان داده است.

تصاویر ۸ تا ۱۲: مقر روستاهای ناحیه و نحوه پراکندگی زمینهای کشاورزی در کنار روستاهای متمرکز

۱- روستای ایچ

۲- روستای دستجرده

۳- روستای ونی سر

۴- روستای دهنه

۲-۴-۱- کمیت و کیفیت کاربریهای مختلف در سطح منظومه (شامل : کاربری سکونتی، کشاورزی،

صنعتی، خدماتی، شبکه راهها و سایر کاربریها

الف) توصیف، تحلیل و تبیین منابع زیرساختی بخش چورزق شهرستان طارم
بخش چورزق دارای ۱۲۲ کیلومتر راه آسفالته، ۷۷ کیلومتر راه شوسه، ۳۳ کیلومتر راه خاکی و ۵۱ کیلومتر راه مالرو است. همچنین خطوط انتقال برق به صورت خط ۲۳۰ کیلوولت و خط ۴۰۰ کیلوولت از جنوب بخش چورزق عبور می کند.

۱-۵- ساختار و عملکرد اجتماعی - فرهنگی در سطح سکونتگاهها و منظومه

۱-۵-۱- ساختار و ترکیب جمعیت

۱-۵-۱-۱- ساختار سنی و جنسی

دهستان چورزق دارای ۳۰ آبادی، ۲۷ آبادی دارای سکنه و ۹۶۲۴ نفر جمعیت روستایی است. همچنین دهستان دستجرده دارای ۱۹ آبادی، ۱۳ آبادی دارای سکنه و ۷۴۴۶ نفر جمعیت روستایی است. شهر چورزق به عنوان مرکز بخش دارای ۱۷۳۳ نفر جمعیت است که کل جمعیت شهری بخش را شامل می‌شود. در مجموع بخش چورزق بر طبق سرشماری جمعیتی سال ۱۳۹۵ دارای ۱۸۸۰۳ نفر جمعیت است.

جدول ۳۱: تعداد و جمعیت سکونتگاه‌های بخش چورزق شهرستان طارم

جمعیت	آبادی	آبادی دارای سکنه	بخش چورزق
۱۸۸۰۳	۴۹	۴۰	بخش چورزق
۹۶۲۴	۳۰	۲۷	دهستان چورزق
۷۴۴۶	۱۹	۱۳	دهستان دستجرده
۱۷۳۳	-	۱	شهر چورزق

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

جدول ۳۲: تعداد روستاها و جمعیت روستایی دهستان چورزق در سال ۱۳۹۵

ردیف	نام آبادی	خانوار	جمعیت
جمع دهستان چورزق			
		۲۹۰۷	۹۶۲۴
۱	سرخ اباد	۷۳	۲۳۳
۲	کمر کوه/کره مالیم	۸۴	۲۶۸
۳	کسران	۶۴	۲۲۹
۴	کلوییم	۱۴۲	۴۸۱
۵	مزرعه نیاب	۰	۰
۶	ولیدر	۲۲۸	۷۹۴
۷	ولیس	۱۲۴	۴۵۹
۸	مزرعه کامبار	۰	۰
۹	مزرعه مند چال	۰	۰
۱۰	شیت	۲۸۴	۸۹۶
۱۱	کلوج آباد	۶۱	۱۸۹
۱۲	سرخه میشه	۹۳	۳۰۲
۱۳	کله سیران	۳۳	۱۱۰
۱۴	گوهر	۱۹۹	۶۰۴
۱۵	اندر قدیم	۸۸	۲۷۹
۱۶	اندر جدید	۲۰۲	۶۳۴
۱۷	جزلا	۲۱۱	۷۲۷
۱۸	شقایق اندر/شقایق اندر/	۱۰۲	۳۳۷

ردیف	نام آبادی	خانوار	جمعیت
۱۹	جوزرگان	۲۲	۶۴
۲۰	زاچکان	۵۶	۱۸۴
۲۱	شقایق جزلا	۱۵۰	۵۳۶
۲۲	علا رود	۴۸	۱۸۳
۲۳	ایچ	۱۷۰	۶۲۷
۲۴	تازه کند	۳۴	۱۱۲
۲۵	زرنی	۴۱	۱۲۸
۲۶	شقایق چورزق	۲۸	۸۵
۲۷	شیرمیشه	۱۸	۶۰
۲۸	ولی اباد	۰	۰
۲۹	ارشت	۱۷۰	۵۲۶
۳۰	جیا	۱۸۲	۵۷۷

جدول ۳۳: تعداد روستاها و جمعیت روستایی دهستان دستجرده در سال ۱۳۹۵

ردیف	نام آبادی	خانوار	جمعیت
دهستان دستجرده			
۱	قلات	۱۸۴	۶۰۷
۲	کهنیا	۱۷۷	۵۸۲
۳	بومن مزرعه	۰	۰
۴	سانسبز	۳۲۷	۱۰۷۴
۵	ونی سر	۳۴۷	۱۱۴۹
۶	بابامرغوز	۰	۰
۷	جزونق	۹	۲۶
۸	زاچکان	۰	۰
۹	رزه بند	۱۹۱	۶۲۵
۱۰	سرخه دیزج	۹۸	۳۱۳
۱۱	شورزگاه	۰	۰
۱۲	کویان	۰	۰
۱۳	نقل اباد	۰	۰
۱۴	الزین	۱۲۴	۳۹۸
۱۵	شیراب	۹	۳۰
۱۶	قاضی بلاغی	۱۴۹	۴۷۷
۱۷	مورستانه	۷۶	۲۳۵
۱۸	دستجرده	۳۸۶	۱۱۶۹
۱۹	دهنه	۲۲۸	۷۶۱

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

ساختار سنی و جنسی

نسبت جنسی شهرستان طارم در سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ به ترتیب ۱۰۰، ۱۰۳ و ۱۰۴ مرد در مقابل ۱۰۰ زن بوده است. آمار فوق حاکی از افزایش تعداد مردان نسبت به تعداد زنان در طول ۱۰ سال است. میزان افزایش در نسبت جنسی شهرستان طارم در مقایسه با استان زنجان حاکی از افزایش شدیدتر تعداد مردان نسبت به زنان در شهرستان طارم است. در سطح کل کشور نسبت جنسی از ۱۰۴ در سال ۱۳۸۵ به ۱۰۲ در سال ۱۳۹۰ کاهش یافته است و در سرشماری سال ۱۳۹۵، با افزایش، به ۱۰۳ مرد در مقابل ۱۰۰ زن رسیده است.

جدول ۳۴: نسبت جنسی شهرستان طارم به انضمام استان زنجان و کشور

نسبت جنسی	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵
کل کشور	۱۰۴	۱۰۲	۱۰۳
استان زنجان	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲
شهرستان طارم	۱۰۰	۱۰۳	۱۰۴

گروه‌های سنی

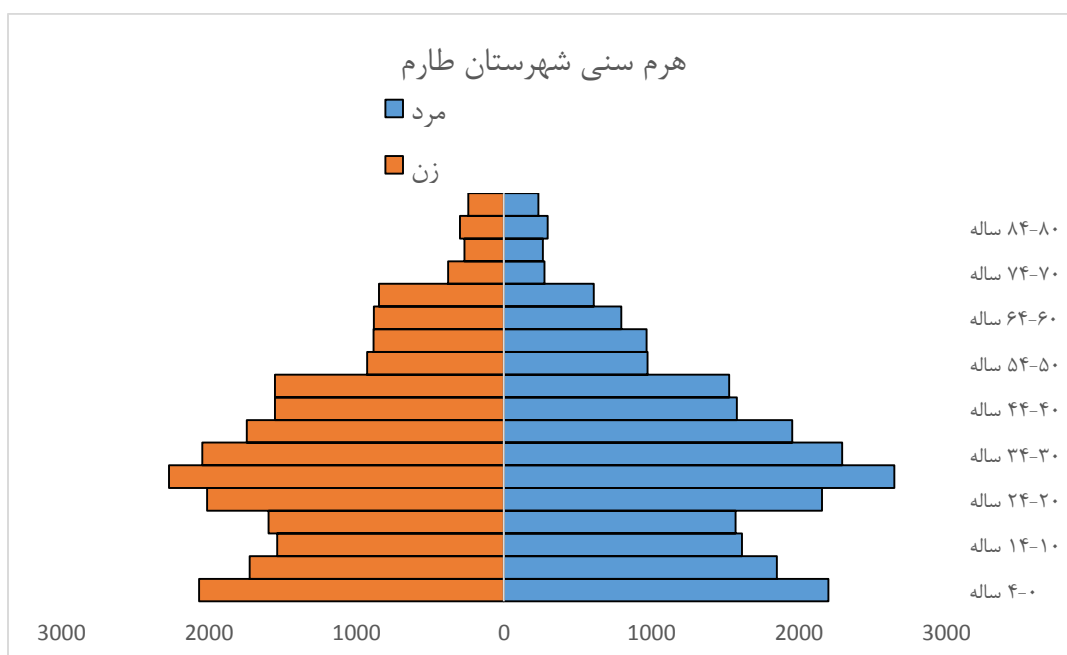
براساس آمار موجود، وضعیت بخش چورزق به لحاظ سنی براساس آمار سرشماری ۱۳۹۵ (مربوط به کل شهرستان طارم) استخراج شده است. در مجموع ۲۳،۵۷ درصد از جمعیت شهرستان طارم کمتر از ۱۵ سال، ۶۸،۴۸ درصد بین ۱۵ تا ۶۵ سال و ۷،۹۵ درصد بالاتر از ۶۵ سال سن دارند. جدول و هرم سنی جمعیت، نحوه توزیع جمعیت در گروه‌های سنی را نشان می‌دهد.

جدول ۳۵: وضعیت گروه‌های سنی جمعیت در شهرستان طارم ۱۳۹۵

سن	جمع			نقاط شهری			نقاط روستایی		
	تعداد	طبقه بندی	درصد	تعداد	طبقه بندی	درصد	تعداد	طبقه بندی	درصد
تمامی سنین	۴۶۶۴۱	۱۰۰	۱۰۰	۹۸۲۴	۱۰۰	۱۰۰	۳۶۸۱۷	۱۰۰	۱۰۰
۰-۴ ساله	۴۲۶۶	۱۰۹۹۴	۲۳،۵۷	۱۰۷۸	۲۶۳۷	۲۶،۸۴	۳۱۸۸	۸۳۵۷	۲۲،۷۰
۵-۹ ساله	۳۵۷۶			۸۳۵			۲۷۴۱		
۱۰-۱۴ ساله	۳۱۵۲			۷۲۴			۲۴۲۸		
۱۵-۱۹ ساله	۳۱۶۸	۳۱۹۴۱	۶۸،۴۸	۶۷۶	۶۷۰۱	۶۸،۲۱	۲۴۹۲	۲۵۲۴۰	۶۸،۵۶
۲۰-۲۴ ساله	۴۱۷۰			۷۸۷			۳۳۸۳		
۲۵-۲۹ ساله	۴۹۱۸			۱۰۰۹			۳۹۰۹		
۳۰-۳۴ ساله	۴۳۴۰			۱۱۶۶			۳۱۷۴		
۳۵-۳۹ ساله	۳۶۹۹			۹۴۹			۲۷۵۰		
۴۰-۴۴ ساله	۳۱۳۴			۷۴۰			۲۳۹۴		
۴۵-۴۹ ساله	۳۰۸۱			۶۰۴			۲۴۷۷		
۵۰-۵۴ ساله	۱۹۰۲			۲۷۸			۱۶۲۴		
۵۵-۵۹ ساله	۱۸۵۱			۲۷۹			۱۵۷۲		
۶۰-۶۴ ساله	۱۶۷۸			۲۱۳			۱۴۶۵		

۸,۷۵	۳۲۲۰	۴,۹۵	۴۸۶	۷,۹۵	۳۷۰۶	۱۴۵۵	ساله ۶۹-۶۵
						۶۵۲	ساله ۷۴-۷۰
						۵۳۰	ساله ۷۹-۷۵
						۵۹۵	ساله ۸۴-۸۰
						۳۴۸	ساله ۸۹-۸۵
						۱۰۸	ساله ۹۴-۹۰
						۱۳	ساله ۹۹-۹۵
						۵	سال ۱۰۰+
						۲۰۵	۲۰۵
۹۳	۹۳						
۶۴	۶۴						
۷۳	۷۳						
۳۸	۳۸						
۱۰	۱۰						
۱	۱						
۲	۲						
۱۲۵۰	۱۲۵۰						
۵۵۹	۵۵۹						
۴۶۶	۴۶۶						
۵۲۲	۵۲۲						
۳۱۰	۳۱۰						
۹۸	۹۸						
۱۲	۱۲						
۳	۳						

نمودار ۳: هرم سنی شهرستان طارم

رشد جمعیت (نرخ رشد، میزان باروری، مرگ و میر و مانند آن)

جمعیت روستایی شهرستان طارم از ۳۴۳۱۶ نفر در سال ۱۳۴۵ به ۵۴۵۴۶ نفر در سال ۱۳۷۵ افزایش یافته است و بعد از آن به ۳۷۱۱۹ نفر در سال ۱۳۸۵ و ۳۶۸۱۷ نفر در سال ۱۳۹۵ کاهش یافته است. جمعیت روستایی بخش چورزق در سال ۱۳۴۵ حدود ۱۰۱۶۷ نفر بوده است که با یک سیر صعودی به ۱۶۷۱۸ نفر در سال ۱۳۷۵ افزایش می‌یابد و با میزانی کاهش در سال ۱۳۸۵ به ۱۶۳۷۸ نفر می‌رسد و در نهایت با میزانی افزایش به ۱۷۰۷ نفر در سال ۱۳۹۵ ثبت می‌شود.

نرخ رشد جمعیت روستایی در بخش چورزق بین سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۶۵ در حدود ۱,۸ درصد محاسبه شده است که در دهه ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ به حدود ۱,۴۲ درصد کاهش می‌یابد. در دهه بعد نرخ رشد همزمان با نرخ رشد جمعیت روستایی شهرستان ولی با شیب کمتر، منفی می‌شود. در ۵ سال بعدی نرخ رشد مثبت می‌شود و از سال ۱۳۹۰ تا ۹۵ مجدداً منفی می‌شود.

تفاوت در شدت کاهش جمعیت روستایی بین سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵ در بین بخش چورزق و کل شهرستان را می‌توان با مساله زلزله سال ۱۳۶۹ رودبار-منجیل مرتبط است. زلزله باعث خرابی شدید در روستاهای بخش مرکزی شهرستان طارم شد، در حالیکه در بخش چورزق آسیب جدی وارد نشده است. به نظر می‌رسد کاهش نرخ رشد بیش از هر چیز به کاهش نرخ رشد طبیعی و زاد و ولد مرتبط باشد. منفی شدن نرخ رشد جمعیت بین سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ را می‌توان به ارتقای روستای چورزق به شهر در سال ۱۳۷۹ مرتبط دانست. همچنین این کاهش و نیز کاهش جمعیت و رشد منفی بین سال‌های ۹۰ تا ۹۵ می‌تواند با مساله مهاجرت مرتبط باشد.

جدول ۳۶: جمعیت بخش چورزق از سال ۹۵-۱۳۴۵

	جمعیت سال						
	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵
شهرستان طارم	۳۴۳۱۶	۴۱۶۷۸	۴۹۹۵۹	۵۴۵۴۶	۳۷۱۱۹	۳۸۱۳۸	۳۶۸۱۷
جمع بخش چورزق	۱۰۱۶۷	۱۲۱۵۴	۱۴۵۲۲	۱۶۷۱۸	۱۶۳۷۸	۱۷۱۶۷	۱۷۰۷۰
	نرخ رشد						
	۵۵-۱۳۴۵	۶۵-۱۳۵۵	۷۵-۱۳۶۵	۸۵-۱۳۷۵	۹۰-۱۳۸۵	۹۵-۱۳۹۰	۹۵-۱۳۸۵ -۱۳۴۵ ۹۵
شهرستان طارم	۱,۹۶	۱,۸۳	۰,۸۸	۳,۷۸-	۰,۵۴	۰,۷۱-	۰,۰۸-
جمع بخش چورزق	۱,۸۰	۱,۸۰	۱,۴۲	۰,۲۱-	۰,۹۵	۰,۱۱-	۱,۰۴

۶-۱- ساختار و عملکرد اقتصادی در سطح سکونتگاه های و منظومه

۱-۶-۱- منابع اقتصادی منظومه و روستاهای آن

۱-۶-۱-۱- کیفیت و کمیت منابع انسانی (نیروی کار، مهارت‌ها و...)

طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ کل جمعیت در سن فعالیت شهرستان طارم ۳۹۶۴۶ نفر هست. از این میزان ۱۷۴۱۸ نفر (۴۳,۹۳ درصد) فعال و ۲۲۰۷۵ نفر (۵۵,۶۸ درصد) غیرفعال بوده اند. وضعیت ۱۵۳ نفر نیز به صورت اظهار نشده قید شده است. از ۱۷۴۱۸ نفر جمعیت فعال شهرستان طارم ۱۶۷۲۰ نفر (۹۶ درصد) شاغل و ۶۹۸ نفر (۴ درصد) بیکار بوده اند.

جدول ۳۷: جمعیت فعال و غیرفعال

جنس و سن	جمع	جمعیت فعال			جمعیت غیر فعال				اظهار نشده	
		جمع	شاغل	بیکار	جمع	محصل	خانه دار	دارای درآمد بدون کار		سایر
مرد و زن	۳۹۶۴۶	۱۷۴۱۸	۱۶۷۲۰	۶۹۸	۲۲۰۷۵	۷۰۰۵	۱۱۷۶۵	۹۰۳	۲۴۰۲	۱۵۳
۱۰-۱۴ ساله	۳۶۷۶	۲۴۷	۲۴۶	۱	۳۴۲۲	۳۲۸۲	۶۸	۴	۶۸	۷
۱۵-۱۹ ساله	۵۲۵۲	۱۲۲۸	۱۱۵۵	۷۳	۴۰۰۵	۲۶۶۴	۸۴۷	۱۳	۴۸۱	۱۹
۲۰-۲۴ ساله	۵۲۱۷	۲۳۳۲	۲۱۴۵	۱۸۷	۲۸۴۶	۷۹۸	۱۶۳۶	۱۴	۳۹۸	۳۹
۲۵-۲۹ ساله	۴۷۰۲	۲۶۵۳	۲۴۷۹	۱۷۴	۲۰۱۹	۲۰۲	۱۶۲۵	۱۷	۱۷۵	۳۰
۳۰-۳۴ ساله	۳۹۰۵	۲۳۱۳	۲۱۷۵	۱۳۸	۱۵۷۲	۴۴	۱۳۸۴	۲۴	۱۲۰	۲۰
۳۵-۳۹ ساله	۳۲۵۴	۱۸۷۱	۱۸۲۳	۴۸	۱۳۷۵	۹	۱۲۷۴	۲۶	۶۶	۸
۴۰-۴۴ ساله	۳۲۴۱	۱۷۷۰	۱۷۳۶	۳۴	۱۴۵۹	۲	۱۳۴۶	۳۴	۷۷	۱۲
۴۵-۴۹ ساله	۲۰۰۰	۱۰۷۱	۱۰۵۱	۲۰	۹۲۷		۸۴۳	۳۹	۴۵	۲
۵۰-۵۴ ساله	۱۹۲۸	۱۰۶۳	۱۰۴۸	۱۵	۸۶۵		۷۵۲	۵۹	۵۴	
۵۵-۵۹ ساله	۱۷۶۳	۹۰۹	۹۰۴	۵	۸۵۱		۶۹۴	۷۱	۸۶	۳
۶۰-۶۴ ساله	۱۵۹۵	۶۹۰	۶۸۷	۳	۸۹۹		۶۷۳	۹۹	۱۲۷	۶
۶۵ ساله و بیشتر	۳۱۱۳	۱۲۷۱	۱۲۷۱		۱۸۳۵	۴	۶۲۳	۵۰۳	۷۰۵	۷

منبع: سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۰

از جمع ۱۶۷۲۰ شاغل شهرستان طارم ۲۹۲ نفر (۱,۷ درصد) قانونگذاران، مقامات عالیرتبه و مدیران، ۷۳۷ نفر (۴,۴ درصد) متخصصان، ۴۳۲ نفر (۲,۶ درصد) تکنسین‌ها و دستیاران، ۲۶۹ نفر (۱,۶ درصد) کارمندان اداری و دفتری، ۷۸۶ نفر (۴,۷ درصد) کارکنان خدماتی و فروشندگان فروشگاه‌ها و بازارها، ۸۶۶۵ نفر (۵۱,۸ درصد) کارکنان ماهر کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری، ۱۷۶۶ نفر (۱۰,۶ درصد) صنعتگران و کارکنان مشاغل مربوط، ۸۷۳ نفر (۵,۲ درصد) متصدیان و مونتاژکاران ماشین آلات و دستگاه‌ها و رانندگان وسایل نقلیه، ۲۵۰۸ نفر (۱۵ درصد) کارگران ساده و ۳۹۲ نفر نیز اظهار نشده ذکر شده‌اند. گروه‌های کارکنان ماهر کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری با ۵۱,۸ درصد، کارگان ساده با ۱۵ درصد و صنعتگران و کارکنان مشاغل مربوط با ۱۰,۶ درصد دارای بالاترین اشتغال در گروه‌های عمده شغلی هستند.

از گروه شاغلین در گروه‌های عمده حدود ۷۹ درصد باسواد و ۲۱ درصد بی سواد هستند. ۱۲ درصد از شاغلان دارای تحصیلات عالی بوده‌اند. در گروه بیکاران ۹۳ درصد افراد باسواد و ۷ درصد بیسواد بوده‌اند. همچنین ۱۸ درصد از بیکاران دارای تحصیلات عالی هستند.

جدول ۳۸: شاغلان برحسب جنس، گروه‌های عمده شغلی و سطح سواد

جنس و گروه‌های عمده شغلی	جمع	با سواد								بی سواد	اظهاری نشده
		جمع	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی	سوادآموزی بزرگسالان	سایر دوره‌های تحصیلی، نامشخص و اظهار نشده		
مرد و زن	۱۶۷۲۰	۱۳۱۹۴	۴۲۶۵	۲۶۹۴	۳۳۹۷	۱۹۷	۲۰۴۳	۴۶۱	۱۳۷	۳۴۸۴	۴۲
قانونگذاران، مقامات عالی‌رتبه و مدیران	۲۹۲	۲۹۲	۳	۱۲	۴۴	۳	۲۲۸		۲		
متخصصان	۷۳۷	۷۳۷			۳۶	۲	۶۹۹				
تکنسین‌ها و دستیاران	۴۳۲	۴۲۳	۳۸	۴۶	۱۵۵	۴	۱۷۷	۱	۲	۹	
کارمندان امور اداری و دفتری	۲۶۹	۲۶۹	۶	۷	۸۹	۵	۱۶۰	۲			
کارکنان خدماتی و فروشندگان فروشگاه‌ها و بازارها	۷۸۶	۷۱۶	۱۸۴	۱۵۴	۲۶۷	۱۰	۷۳	۲۱	۷	۷۰	
کارکنان ماهر کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری	۸۶۶۵	۶۰۴۷	۲۲۶۶	۱۳۰۲	۱۵۸۰	۱۲۱	۳۸۸	۲۹۹	۹۱	۲۵۹۶	۲۲
صنعتگران و کارکنان مشاغل مربوط	۱۷۶۶	۱۵۴۶	۶۶۷	۴۱۶	۳۴۹	۱۴	۴۵	۴۸	۷	۲۱۱	۹
متصدیان و مونتاژ کاران ماشین‌الات و دستگاهها و رانندگان وسایل نقلیه	۸۷۳	۸۰۹	۲۸۶	۲۰۶	۲۵۶	۴	۴۳	۱۲	۲	۶۲	۲
کارگران ساده	۲۵۰۸	۱۹۸۵	۷۶۱	۵۰۹	۴۸۹	۳۱	۹۹	۷۴	۲۲	۵۱۵	۸
سایر و اظهار نشده	۳۹۲	۳۷۰	۵۴	۴۲	۱۳۲	۳	۱۳۱	۴	۴	۲۱	۱

منبع: سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۰

جدول ۳۹: جمعیت بیکار بر حسب جنس، سن و سطح سواد (طارم)

جنس و سن	جمع	با سواد								بی سواد	اظهار نشده
		جمع	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی	سوادآموزی بزرگسالان	سایر دوره‌های تحصیلی، نامشخص و اظهار نشده		
مرد و زن	۶۹۸	۶۵۱	۱۴۸	۱۲۷	۲۰۹	۱۷	۱۲۹	۱۳	۸	۴۶	۱
۱۰-۱۴ ساله	۱	۱	۱								
۱۵-۱۹ ساله	۷۳	۷۲	۱۵	۱۹	۳۵	۲			۱	۱	
۲۰-۲۴ ساله	۱۸۷	۱۸۱	۲۱	۳۴	۸۱	۱۰	۳۰	۱	۴	۵	۱
۲۵-۲۹ ساله	۱۷۴	۱۶۸	۳۵	۲۶	۴۵	۳	۵۹			۶	
۳۰ ساله و بیش‌تر	۲۶۳	۲۲۹	۷۶	۴۸	۴۸	۲	۴۰	۱۲	۳	۳۴	

منبع: سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۰

جدول ۴۰: جمعیت بیکار دارای تحصیلات عالی بر حسب گروه‌های عمده رشته تحصیلی و دوره تحصیلی (طارم)

اظهار نشده	دکترای تخصصی	فوق لیسانس و دکترای حرفه ای	لیسانس	فوق دیپلم	جمع	جنس و گروه‌های عمده رشته تحصیلی
		۹	۸۷	۳۳	۱۲۹	مرد و زن
			۴	۱	۵	علوم تربیتی
		۱	۱۴	۱	۱۶	علوم انسانی و هنر
		۲	۵۳	۱۰	۶۵	علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق
		۳	۳	۳	۹	علوم، ریاضی و کامپیوتر
			۶	۱۶	۲۲	مهندسی، تولید و ساخت
		۲	۶	۱	۹	کشاورزی و دامپزشکی
				۱	۱	بهداشت و رفاه (بهبزبستی)
			۱		۱	خدمات
		۱			۱	نامشخص و اظهار نشده

منبع: سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۰

۲-۶-۱- فعالیت های اقتصادی

۱-۶-۲-۱- فعالیت های تولید کشاورزی (شامل زراعت، باغداری، دامپروری و ...)

مساحت کل زمین‌های زراعی شهرستان طارم ۸۳۳۷ هکتار است که از این میزان ۶۰۹۳ هکتار آبی، ۱۰۸۸ هکتار دیم و ۱۱۵۶ هکتار آبی و دیم توام است. براین اساس جمع اراضی آبی شهرستان طارم ۶۸۱۱ هکتار (۸۱٫۶۹ درصد) است. که از میزان ۶۲۵۸ هکتار زیرکشت و ۵۵۲ هکتار آیش بوده است.

جدول ۴۱: تعداد و مساحت اراضی زراعی بهره برداری‌ها به تفکیک آبی و دیم استان زنجان و شهرستان طارم

	جمع		فقط آبی		فقط دیم		آبی و دیم توام	
	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت
					جمع	آبی	دیم	
استان زنجان	۵۶۱۷۵	۷۶۹۸۸۳	۱۳۳۶۰	۳۸۷۲۹	۲۲۵۰۱	۳۵۰۵۵۸	۲۰۳۱۵	۳۸۰۵۹۷
شهرستان طارم	۴۲۴۷	۸۳۳۷	۳۵۷۳	۶۰۹۳	۳۹۱	۱۰۸۸	۲۸۴	۱۱۵۶

جدول ۴۲: تعداد و مساحت بهره‌برداری‌های دارای اراضی زراعی آبی بر حسب شهرستان

شهرستان	کل		زیر کشت		آیش	
	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت
استان	۳۳۶۷۵	۱۰۷۷۰۴	۳۲۱۴۹	۹۲۹۰۲	۴۴۱۵	۱۴۸۰۳
شهرستان طارم	۳۸۵۷	۶۸۱۱	۳۶۹۹	۶۲۵۸	۳۰۸	۵۵۲

با احتساب اراضی باغات و قلمستان به مساحت ۱۰۷۴۳ هکتار، جمع اراضی زراعی و باغی شهرستان طارم ۱۹۰۸۰ هکتار است که ۲،۳۳ درصد از کل مساحت اراضی زراعی و باغی استان زنجان را شامل می‌شود.

جدول ۴۳: تعداد بهره‌برداری و مساحت زمین بهره‌برداری‌های زمین بر حسب نوع کشت (بهره‌برداری - هکتار)

نام	کل		اراضی زراعی		باغ و قلمستان	
	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت
استان	۷۳۷۰۴	۸۱۶۸۳۰	۵۶۱۷۵	۷۶۹۸۸۳	۴۶۷۹۴	۴۶۹۴۷
شهرستان طارم	۸۱۰۴	۱۹۰۸۰	۴۲۴۷	۸۳۳۷	۶۶۷۰	۱۰۷۴۳

مهمترین محصولات زراعی تولیدی شهرستان شامل خربزه و طالبی، گوجه فرنگی، سیب زمینی، سیر، یونجه، گندم، شلتوک و پیاز است. همچنین مهمترین محصول باغی شهرستان زیتون است. انار بعد از زیتون مهمترین محصول باغی شهرستان است. با توجه به شیوع نوع خاصی از آفت در درختان انار، باغات انار در حال تبدیل به باغات زیتون است.

۲-۲-۱-۶- فعالیت‌های تولید صنعتی (شامل صنایع کارگاهی، صنایع دستی، صنایع کارخانه‌ای و ...) شهرستان طارم به واسطه مناظر طبیعی حاصل از تسلط کوه‌ها بر باغات و اراضی زراعی واقع شده در دشت کم‌عرض اطراف رودخانه قزل اوزن به مکان مورد علاقه کوهنوردان از استان‌های اطراف تبدیل شده است. وجود جاذبه‌های تاریخی به مانند آتشکده‌ها و قلعه‌ها در کنار رودخانه‌های پرآب، آبشارها، بیلاقات و باغات زیتون باعث شده است تا شهرستان طارم و به تبع آن بخش چورزق دارای توان‌های بالایی به لحاظ امکان توسعه صنعت گردشگری باشد.

۲۶ اثر تاریخی ثبت شده در بخش چورزق به همراه مسیرهای گردشگری در دره‌های اصلی به همراه روستاهای هدف گردشگری شیت، گوهر و ولیدر از توان‌های و منابع اصلی گردشگری در سطح بخش چورزق است.

الف- محورها و مسیرهای گردشگری

برای مطالعه محورهای و مسیرهای گردشگری موثر بر بخش چورزق شهرستان طارم، این موضوع در دو قسمت محورهای گردشگری تعریف شده در طرح‌های فرادست و مسیرهای عمومی گردشگری، مشخص شده توسط سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، تدوین شده است.

الف-۱- محورهای گردشگری (براساس مطالعات طرح‌های فرادست)

براساس مطالعات طرح آمایش سرزمین استان زنجان، دو محور گردشگری ممتاز (محور گردشگری درجه ۱ شمالی، جنوبی) و محور گردشگری طبیعی تاریخی منطقه طارم (محور گردشگری درجه ۲)؛ بخش چورزق را تحت تاثیر قرار می‌دهد. همچنین در سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان زنجان به تقویت مسیرهای گردشگری طارم به خلخال و درام - نوکیان - ماسوله اشاره شده است. همچنین در این سند سرمایه‌گذاری در زمینه هتل و رستوران و گردشگری در منطقه نمونه گردشگری سد تهم (فاز اول)، منطقه

نمونه گردشگری حفاظت شده سرخ آباد طارم (گوهر) (فاز اول) و منطقه نمونه گردشگری قلعه شیت و امام زاده محمد ماهوری (ع) (فاز اول) از پروژه‌ها و فعالیت‌های دارای اولویت شهرستان طارم ذکر شده است.

محور گردشگری ممتاز (محور گردشگری درجه ۱ شمالی، جنوبی)

بخش عمده‌ای از محور گردشگری درجه یک شمال، جنوبی استان زنجان در منطقه طارم واقع شده است. قسمتی از این محور که امتداد آن به سمت شمال است، پس از عبور از شهر چورزق به منطقه گردشگری استان گیلان و شهر ماسوله ختم می‌شود. با احداث راه ارتباطی زنجان، شمال این محور به سمت شمال توسعه پیدا خواهد کرد، به ویژه اینکه این محور دارای کارکردهای گردشگری متنوعی شامل طبیعت‌گردی، اکوتوریسم، گردشگری تاریخی، فرهنگی و گردشگری روستایی می‌باشد. عمده‌ترین کارکرد بخش شمالی این محور که در منطقه طارم واقع شده است بوم‌گردی و در مرتبه‌های بعدی گردشگری تاریخی و فرهنگی و گردشگری روستایی است.

محور گردشگری طبیعی، تاریخی منطقه طارم (محور گردشگری درجه ۲)

افزون بر قرارگیری این منطقه در محور گردشگری ممتاز استان، بخش‌های داخلی این منطقه نیز دارای توانمندی بالایی برای توسعه گردشگری است. از دیگر محدوده‌های گردشگری تعریف شده برای این محور می‌توان به محور شرقی، غربی در پیرامون رودخانه قزل‌اوزن اشاره کرد که از غرب به محور گردشگری ممتاز شمالی، جنوبی متصل می‌شود.

منطقه طارم با وجود برخورداری ظرفیت بالای گردشگری به ویژه در حوزه گردشگری طبیعی تاکنون به دلیل انزوای ارتباطی و ضعف زیرساخت‌ها و امکانات زیربنایی از این ظرفیت به خوبی بهره‌مند نگردیده است؛ بنابراین در سال‌های آینده به شرط تحقق اقدامات یادشده برای نیمه شمالی محور گردشگری ممتاز استان منتهی به استان گیلان، فرصت‌هایی ایجاد می‌گردد تا با انشعاب از این محور به داخل منطقه طارم ظرفیت‌های توسعه گردشگری این منطقه بهبود یابد. مهم اینکه این محور از شرق به استان گیلان منتهی می‌شود و در نتیجه ضمن توسعه گردشگری طارم، استان زنجان نیز از طریق دو محور با منطقه گردشگری استان‌های شمالی کشور (منطقه گردشگری البرز و سبلان) پیوند می‌خورد. همچنین با توجه به اینکه این محور در پیرامون شهر چورزق به محور گردشگری ممتاز شمالی، جنوبی استان متصل می‌شود لذا در آینده، کارکردهای گردشگری در شهر چورزق نیز ارتقاء خواهد یافت و لازم است تا در برنامه‌ریزی‌های توسعه آتی این شهر موارد یاد شده بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

الف-۲- شناسه مسیرهای عمومی گردشگری استان زنجان

سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان زنجان، دفتر برنامه ریزی و توسعه گردشگری داخلی استان در سندی به نام شناسه مسیرهای عمومی گردشگری استان زنجان به معرفی مسیرهای ۲۷ گانه گردشگری در استان زنجان پرداخته است. طبق این سند سه مسیر عمومی گردشگری با عناوین مسیر گردشگری زنجان-آببر؛ زنجان-گیلوان-منجیل و زنجان-آببر-ماسوله از بخش چورزق شهرستان طارم عبور می‌کند. همچنین مسیر گردشگری زنجان-تهم؛ متصل به بخش چورزق بوده و جزوی از منابع گردشگری مسیرهای زنجان-آببر و زنجان-آببر-ماسوله محسوب می‌شود. بر همین اساس در گزارش حاضر، توضیحات مرتبط با ۴ مسیر عمومی گردشگری فوق‌الذکر براساس اطلاعات ارائه شده در سند، آورده می‌شود.

مسیر زنجان-آببر

براساس داده‌ها و اطلاعات موجود در سند شناسه مسیرهای گردشگری، مسیر زنجان، آببر با طول مسیر ۱۲۳ کیلومتر از زنجان تا آببر، در فصول بهار، تابستان، پاییز و از طریق جاده‌های قابل مراجعه است. مکان‌های طبیعی در طول مسیر، مناظر طبیعی و کوهستانی است. جاذبه‌های موجود در مقصد از لحاظ طبیعی رودخانه زیبای قزل اوزن، ماهیگیری و محصولات استراتژیک منطقه همچون باغات زیتون (و انار) می‌باشد. این جاذبه‌ها مهمترین جاذبه و توان جذب گردشگر در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای مسیر گردشگری زنجان-آببر است. از جمله امکانات و تسهیلات در طول مسیر و در مقصد می‌توان به مراکز اسکان، اغذیه فروشی، کبابی، پمپ بنزین، فوریت پزشکی، سرویس بهداشتی، امداد خودرو، مرکز خرید، پلیس راه، باجه خودپرداز اشاره کرد. لازم به ذکر است که محصولات و تولیدات مقصد زیتون، سیر، انجیر، انار و عسل طبیعی کوهستانی به شمار می‌رود.

جدول ۴۴: اطلاعات مسیر زنجان - آببر ۲

مسیر: زنجان - آببر	مبدأ: زنجان	مقصد: شهر آببر*	فاصله به کیلومتر: ۱۲۳
زمان پیشنهادی سفر: بهار، تابستان، پاییز	مدت به روز: یک	کد مسیر: ۰۹۳۸	نوع دسترسی: جاده‌ای

مکان‌ها و شهرهای اصلی مسیر:	مکان‌های اصلی و جاذبه‌های پیرامونی طول مسیر
فرهنگی:	
طبیعی: مناظر طبیعی و کوهستانی	
فرهنگی:	جاذبه‌های مقصد
طبیعی: رودخانه زیبای قزل اوزن، ماهیگیری، محصولات استراتژیک زیتون	

☐ هتل ☐ اغذیه فروشی ☒ پمپ گاز ☒ سرویس بهداشتی	☐ هتل آپارتمان ☒ رستوران ☒ پمپ بنزین ☒ امداد خودرو	☐ مهمانپذیر ☒ کبابی ☐ نمازخانه ☐ مرکز خرید	☐ متل ☐ فرودگاه ☐ بیمارستان ☒ پلیس راه	☐ مراکز اسکان موقت ☐ ایستگاه راه آهن ☐ درمانگاه ☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ مجتمع بین راهی ☐ پایانه ☒ فوریت پزشکی ☐ باجه خود پرداز	امکانات و تسهیلات طول مسیر
☐ هتل ☒ اغذیه فروشی ☐ پمپ گاز ☒ سرویس بهداشتی	☐ هتل آپارتمان ☒ رستوران ☒ پمپ بنزین ☐ امداد خودرو	☒ مهمانپذیر ☒ کبابی ☐ نمازخانه ☒ مرکز خرید	☐ متل ☐ فرودگاه ☒ بیمارستان ☒ پلیس راه	☐ مراکز اسکان موقت ☐ ایستگاه راه آهن ☒ درمانگاه ☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ مجتمع بین راهی ☒ پایانه ☒ فوریت پزشکی ☒ باجه خود پرداز	امکانات و تسهیلات مقصد

محصولات و تولیدات مقصد	زیتون، سیر، انجیر، انار، عسل طبیعی کوهستانی
------------------------	---

* در ماخذ شهرستان آببر ذکر شده بود که به شهر آببر تغییر داده شد.

^۲ مأخذ: سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان زنجان، دفتر برنامه ریزی و توسعه گردشگری داخلی استان

مسیر زنجان-گیلوان-منجیل

براساس داده‌ها و اطلاعات موجود در سند شناسه مسیرهای گردشگری، مسیر زنجان-گیلوان-منجیل با طول مسیر ۱۳۵ کیلومتر از زنجان تا گیلوان، منجیل، از طریق جاده‌ای قابل مراجعه است. مکان‌های طبیعی در طول مسیر، مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی کوهستانی، رودخانه قزل اوزن است. جاذبه‌های موجود در مقصد از لحاظ فرهنگی آتشگاه تشویر، آتشگاه آلزین، آتشگاه گیلانکشه، امامزاده حیدر و به لحاظ طبیعی رودخانه قزل اوزن و سد منجیل می‌باشد. این مکان‌ها مهمترین جاذبه و توان جذب گردشگر در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای مسیر گردشگری زنجان، گیلوان، منجیل است. از جمله امکانات و تسهیلات در طول مسیر و در مقصد می‌توان به مراکز اسکان، اغذیه فروشی، کبابی، پمپ بنزین، فوریت پزشکی، سرویس بهداشتی، امداد خودرو، مرکز خرید، پلیس راه، باجه خودپرداز اشاره کرد. لازم به ذکر است که محصولات و تولیدات مقصد زیتون، سیر، انجیر، انار، عسل کوهستانی به شمار می‌رود.

جدول ۴۵: اطلاعات مسیر زنجان-گیلوان-منجیل

مسیر: زنجان-گیلوان-منجیل	مبدأ: زنجان	مقصد: گیلوان، منجیل	فاصله به کیلومتر: ۱۳۵
زمان پیشنهادی سفر:	مدت به روز: یک	کد مسیر: ۰۹۳۹	نوع دسترسی: جاده‌ای

مکان‌ها و شهرهای اصلی مسیر: فرهنگی:	مکان‌های اصلی و جاذبه‌های پیرامونی طول مسیر
طبیعی: مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی کوهستانی، رودخانه قزل اوزن	
فرهنگی: آتشگاه تشویر، آتشگاه آلزین، آتشگاه گیلانکشه، امامزاده حیدر	جاذبه‌های مقصد
طبیعی: رودخانه قزل اوزن و سد منجیل	

☐ هتل ☒ اغذیه فروشی ☒ پمپ گاز ☒ سرویس بهداشتی	☐ هتل آپارتمان ☒ رستوران ☒ پمپ بنزین ☐ امدادخودرو	☐ مهمانپذیر ☒ کبابی ☐ نمازخانه ☐ مرکز خرید	☐ متل ☐ فرودگاه ☐ بیمارستان ☒ پلیس راه	☐ مراکز اسکان موقت ☐ ایستگاه راه آهن ☐ درمانگاه ☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ مجتمع بین راهی ☐ پایانه ☒ فوریت پزشکی ☐ باجه خود پرداز	امکانات و تسهیلات طول مسیر
☐ هتل ☒ اغذیه فروشی ☐ پمپ گاز ☒ سرویس بهداشتی	☐ هتل آپارتمان ☒ رستوران ☒ پمپ بنزین ☐ امدادخودرو	☐ مهمانپذیر ☒ کبابی ☐ نمازخانه ☒ مرکز خرید	☐ متل ☐ فرودگاه ☐ بیمارستان ☒ پلیس راه	☐ مراکز اسکان موقت ☐ ایستگاه راه آهن ☒ درمانگاه ☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ مجتمع بین راهی ☒ پایانه ☒ فوریت پزشکی ☒ باجه خود پرداز	امکانات و تسهیلات مقصد

محبوبات و تولیدات مقصد	زیتون، سیر، انجیر، انار، عسل کوهستانی
------------------------	---------------------------------------

مسیر زنجان-آببر-ماسوله

براساس داده ها و اطلاعات موجود در سند شناسه مسیرهای گردشگری، مسیر زنجان-آببر-ماسوله با طول مسیر ۱۴۰ کیلومتر از زنجان تا آببر و ماسوله در فصول بهار، تابستان و از طریق جاده‌های قابل مراجعه است. مکان‌های طبیعی در طول مسیر مناظر زیبای کوهستانی و طبیعی، رودخانه قزل اوزن و جاذبه‌های طبیعی مقصد مناظر بیلاقی و کوه‌های زیبای موازی زنجان و گیلان است. این مکان‌ها مهمترین جاذبه و توان جذب گردشگر در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای مسیر گردشگری زنجان-آببر-ماسوله است. از جمله امکانات و تسهیلات در طول مسیر و در مقصد می‌توان به مراکز اسکان، اغذیه فروشی، کبابی، پمپ بنزین، فوریت پزشکی، سرویس بهداشتی، امداد خودرو، مرکز خرید، پلیس راه، باجه خودپرداز اشاره کرد. لازم به ذکر است که محصولات و تولیدات مقصد زیتون، مسیر، انار، عسل کوهستان، انجیر به شمار می‌رود.

جدول ۴۶: اطلاعات مسیر زنجان-آببر-ماسوله

مسیر: زنجان-آببر-ماسوله	مبدأ: زنجان	مقصد: ماسوله	فاصله به کیلومتر: ۱۴۰
زمان پیشنهادی سفر: بهار، تابستان	مدت به روز: یک	کد مسیر: ۰۹۴۰	نوع دسترسی: جاده‌ای

مکان‌ها و شهرهای اصلی مسیر:	مکان‌های اصلی و جاذبه‌های پیرامونی
فرهنگی:	طول مسیر
طبیعی: مناظر زیبای کوهستانی و طبیعی، رودخانه قزل اوزن	
فرهنگی:	جاذبه‌های مقصد
طبیعی: مناظر بیلاقی و کوه‌های زیبای موازی زنجان و گیلان	

☐ هتل ☒ اغذیه فروشی ☐ پمپ گاز ☒ سرویس بهداشتی	☐ هتل آپارتمان ☒ رستوران ☒ پمپ بنزین ☐ امداد خودرو	☐ مهمانپذیر ☒ کبابی ☐ نمازخانه ☐ مرکز خرید	☐ متل ☐ فرودگاه ☐ بیمارستان ☒ پلیس راه	☐ مراکز اسکان موقت ☐ ایستگاه راه آهن ☒ درمانگاه ☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ مجتمع بین راهی ☐ پایانه ☒ فوریت پزشکی ☒ باجه خود پرداز	امکانات و تسهیلات طول مسیر
☒ هتل ☒ اغذیه فروشی ☐ پمپ گاز ☒ سرویس بهداشتی	☐ هتل آپارتمان ☒ رستوران ☐ پمپ بنزین ☐ امداد خودرو	☒ مهمانپذیر ☒ کبابی ☐ نمازخانه ☒ مرکز خرید	☐ متل ☐ فرودگاه ☐ بیمارستان ☐ پلیس راه	☐ مراکز اسکان موقت ☐ ایستگاه راه آهن ☒ درمانگاه ☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ مجتمع بین راهی ☒ پایانه ☒ فوریت پزشکی ☐ باجه خود پرداز	امکانات و تسهیلات مقصد

زیتون، مسیر، انار، عسل کوهستان، انجیر	محصولات و تولیدات مقصد
---------------------------------------	------------------------

مسیر زنجان-تهم

براساس داده‌ها و اطلاعات موجود در سند شناسه مسیر های گردشگری، مسیر زنجان، تهم با طول مسیر ۱۵ کیلومتر از زنجان تا روستای تهم، در فصول بهار، تابستان، پاییز و از طریق جاده‌ای قابل مراجعه است. مکان‌های طبیعی در طول مسیر باغات منطقه و رودخانه فصلی مسیر و جاذبه‌های طبیعی مقصد سد زیبای تهم و مناظر اطراف آن که به صورت گردشگری و تفرجگاه است. به لحاظ برخورداری از امکانات و تسهیلات در طول مسیر و در مقصد هیچ گونه امکاناتی اعلام نشده است. محصولات و تولیدات مقصد میوه‌های فصلی، ماهیگیری به شمار می‌رود.

جدول ۴۷: اطلاعات مسیر زنجان-تهم

مسیر: زنجان-تهم	مبدأ: زنجان	مقصد: تهم	فاصله به کیلومتر: ۱۵
زمان پیشنهادی سفر: بهار، تابستان، پاییز	مدت به روز: یک	کد مسیر: ۰۹۴۱	نوع دسترسی: جاده‌ای

مکان‌ها و شهرهای اصلی مسیر: فرهنگی: طبیعی: باغات منطقه و رودخانه فصلی مسیر	مکان‌های اصلی و جاذبه‌های پیرامونی طول مسیر
فرهنگی: طبیعی: سد زیبای تهم و مناظر اطراف آن که به صورت گردشگری و تفرجگاه مورد استفاده قرار می‌گیرد.	جاذبه‌های مقصد

☐ هتل ☐ غذیه فروشی ☐ پمپ گاز ☐ سرویس بهداشتی	☐ هتل آپارتمان ☐ رستوران ☐ پمپ بنزین ☐ امداد خودرو	☐ مهمانپذیر ☐ کبابی ☐ نمازخانه ☐ مرکز خرید	☐ متل ☐ فرودگاه ☐ بیمارستان ☐ پلیس راه	☐ مراکز اسکان موقت ☐ ایستگاه راه آهن ☐ درمانگاه ☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ مجتمع بین راهی ☐ پایانه ☐ فوریت پزشکی ☐ باجه خود پرداز	امکانات و تسهیلات طول مسیر
☐ هتل ☐ غذیه فروشی ☐ پمپ گاز ☐ سرویس بهداشتی	☐ هتل آپارتمان ☐ رستوران ☐ پمپ بنزین ☐ امداد خودرو	☐ مهمانپذیر ☐ کبابی ☐ نمازخانه ☐ مرکز خرید	☐ متل ☐ فرودگاه ☐ بیمارستان ☐ پلیس راه	☐ مراکز اسکان موقت ☐ ایستگاه راه آهن ☐ درمانگاه ☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ مجتمع بین راهی ☐ پایانه ☐ فوریت پزشکی ☐ باجه خود پرداز	امکانات و تسهیلات مقصد

میوه‌های فصلی، ماهیگیری	محصولات و تولیدات مقصد
-------------------------	------------------------

مأخذ: سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان زنجان، دفتر برنامه ریزی و توسعه گردشگری داخلی استان

ب- جاذبه‌های گردشگری

بخش چورزق علاوه بر قرارگیری در مسیر محورهای گردشگری بین استانی و داخل شهرستانی، دارای توان‌ها و منابع گردشگری تاریخی، طبیعی و فرهنگی-مذهبی مخصوص به خود نیز است. در این بند به معرفی منابع عمده، آثار تاریخی پرداخته شده است.

جدول ۴۸: نوع و سطوح گردشگری شهرستان طارم

سطح بندی			نوع جاذبه				نام جاذبه گردشگری	
محل	منطقه ای	ملی	بین المللی	سایر	مذهبی	طبیعی		تاریخی
*							*	چار طاقی الزین
*							*	چار طاقی پیرچم
*							*	چارطاقی تشویر
*							*	چار طاقی گیلانکشه
*					*		*	امامزاده جعفر آببر
*					*		*	امامزاده سید احمد وزنه سر
*							*	یخچال ولیدر
*						*		غار خرمنه سر
*							*	مقبره پیر همدان

جدول ۴۹: آثار تاریخی ثبت شده در بخش چورزق

نام اثر	شماره ثبت	تاریخ ثبت	قدمت	آدرس
منجوق تپه ۲	۲۶۸۸۸	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	آهن - قرون میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۷۹۴ م شرق روستای اندر قدیم
محوطه گزنه	۲۶۸۹۰	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	قرون میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۱۶۴۰ م جنوب غرب روستای ایچ به خط مستقیم
تپه یورد یری ۲	۲۶۸۹۱	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	قرون میانه و متاخر اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان دستجرده - ۴۸۰ م غرب روستای دهنه به خط مستقیم
تپه محمد چم ۱	۲۶۸۹۳	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	آهن	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان دستجرده - ۱۰۹۰ م شمال شرقی روستای ونیسر به خط مستقیم
تپه گوهر	۲۶۸۹۴	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	آهن	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۹۱۱ م شرق روستای گوهر به خط مستقیم
تپه داش تپه سانسیز	۲۶۸۹۵	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	قرون میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان دستجرده - ۲۷۰ م شمال غربی و غرب روستای سانسیز به خط مستقیم
تپه تولکی واری	۲۶۸۹۷	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	آهن	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان دستجرده - ۳۴۰ م شمال غربی روستای دهنه به خط مستقیم
پولو تپه	۲۶۸۹۹	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	اشکانی - ساسانی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان دستجرده - ۲۰۳۰ م جنوب غربی روستای الزین به خط مستقیم
محوطه کوزه چین	۲۶۹۰۰	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	قرون میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان دستجرده - ۱۰۲۰ م شمال شرقی روستای دستجرده به خط مستقیم
تپه کالاولار	۲۶۹۰۱	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	قرون میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۲۱۱۰ م جنوب شرقی روستای زرنی به خط مستقیم
گورستان دینوز	۲۶۹۰۲	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	آهن	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۲۲۰۰ م شمال غربی روستای زرنی به خط مستقیم
تپه محمد چم ۲	۲۶۹۰۳	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	آهن - اشکانی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان دستجرده - ۱۲۰۰ م شمال شرقی روستای ونیسر به خط مستقیم

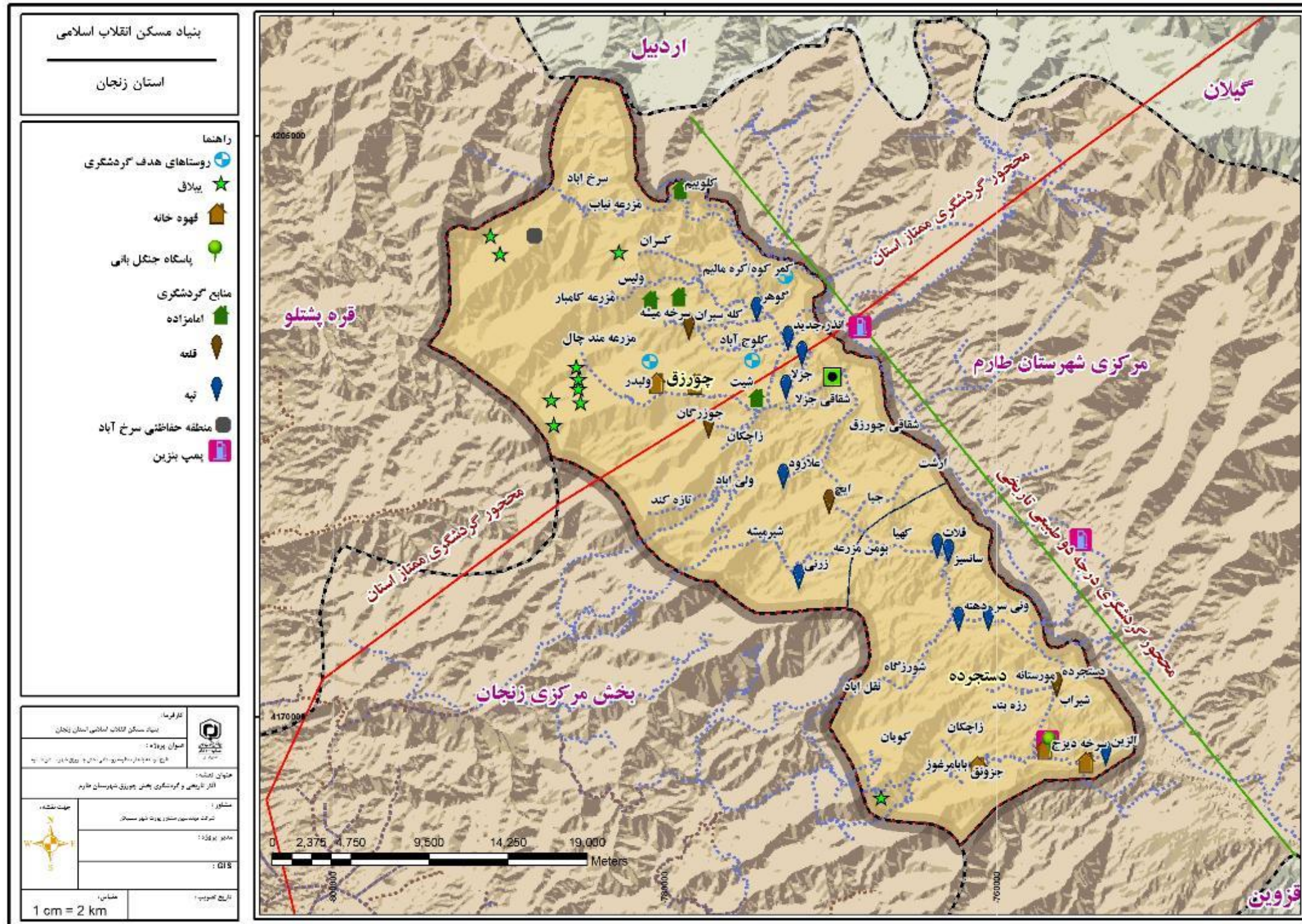
نام اثر	شماره ثبت	تاریخ ثبت	قدمت	آدرس
بقایای قلعه جوجرگان	۲۶۹۰۵	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	قرون میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۱۱۵۰ م شمال شرقی روستای جوجرگان به خط مستقیم
منجوق تپه ۱	۲۶۹۰۹	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	آهن - اشکانی - قرون میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۸۸۰ م شمال شرقی روستای انذر جدید به خط مستقیم
تپه قبرستان انذر	۲۶۹۱۰	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	آهن	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۵۹۲ م شمال غربی روستای انذر جدید به خط مستقیم
تپه داش تپه قلات	۲۶۹۱۱	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	اشکانی - ساسانی - قرون اولیه و میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان دستجرده - ۷۱۰ م شمال شرقی روستای قلات به خط مستقیم
تپه چورزق	۲۶۹۱۲	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	قرون اولیه و میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - بافت شهر چورزق
تپه بالا کول سر	۲۶۹۱۳	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	اشکانی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان دستجرده - ۹۷۰ م شمال شرقی روستای ونیسر به خط مستقیم
تپه قره زمی ۱	۲۶۹۱۴	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	آهن	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۴۸۶ م جنوب و جنوب غرب روستای عیارود به خط مستقیم
تپه بالا داغ	۲۶۹۱۷	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	اشکانی - قرون میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان دستجرده - ۷۴۰ م شمال شرقی روستای ونیسر به خط مستقیم
منجوق تپه ۳	۲۶۹۲۰	۲۷/۰۴/۱۳۸۸	آهن	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۶۷۸ م شمال شرقی روستای انذر قدیم به خط مستقیم
محوطه قلعه بوی	۲۷۴۴۱	۲۷/۰۵/۱۳۸۸	قرون میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۵۴۰ م شمال غربی روستای کله سیران به خط مستقیم
تپه علمدار	۲۷۴۴۲	۲۷/۰۵/۱۳۸۸	اشکانی - قرون میانه اسلامی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۵۴۴ م جنوب روستای انذر قدیم به خط مستقیم
تپه قره زمی ۲	۲۷۴۴۳	۲۷/۰۵/۱۳۸۸	آهن - اشکانی	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - ۴۳۸ م جنوب روستای عیارود به خط مستقیم
خور تپه	۳۰۳۱۰	۲۴/۰۳/۱۳۹۰	نوسنگی	شهرستان طارم، بخش چورزق، دهستان چورزق، روستای انذر - ۲۰۰ متری شمال روستا - حاشیه شمالی جاده درام - چورزق
تپه‌های تومنه دره	۳۰۷۱۷	۸/۱۰/۹۰	دوره پارینه سنگی و عصر آهن	شهرستان طارم - بخش چورزق - دهستان چورزق - روستای جزلا

جدول ۵۰: مشخصات روستاهای هدف گردشگری شهرستان طارم

اهمیت	جاذبه	آبادی	بخش	شهرستان	ردیف
۴	طبیعت	شیت	چورزق	طارم	۱
۴	طبیعت	گوهر	چورزق		۲
۴	طبیعت	ده بهار	مرکزی		۳
۴	طبیعت	ولیدر	چورزق		۴

منطقه نمونه گردشگری شیت: این منطقه در شهرستان طارم و در فاصله حدود ۶۰ کیلومتری مرکز استان قرار گرفته است. جریان رودخانه مهم قزل اوزن با اکوسیستم تالابی رودخانه ای، وجود تنوع اقلیمی و ارتفاعات و قله متعدد، پوشش گیاهی و جانوری در مناطق حفاظت شده و همچنین وجود آثار طبیعی و تاریخی منحصر به فرد از جمله یخچال‌های طبیعی (ولیدر)، تنوع تولیدات بومی، صنایع دستی و پتانسیل‌های کشاورزی، مؤهلیت بسیار مناسبی را برای سرمایه گذاری در این منطقه ایجاد نموده است.

نقشه ۱۸: گردشگری بخش چورزق

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

- اقتصاد صنعتی و معدنی

طبق استعلامات به دست آمده ۱۱ معدن فعال و ۳ معدن غیرفعال در شهرستان طارم وجود دارد که ذخیره قطعی معادن فعال شهرستان ۱۳۶۵۸۰۰۰۰ تن است. با این وجود پروانه اکتشاف جدیدی در این شهرستان صادر نشده است.

جدول ۵۱: اطلاعات پروانه بهره برداری معادن فعال به تفکیک شهرستان

ردیف	شهرستان	تعداد معادن فعال	ذخیره قطعی تن	سرمایه گذاری میلیون ریال
۱	ابهر	۵۴	۵۰۳۴۳۸۱۳	۱۴۱۰۶۴
۲	ایجرود	۲۱	۱۱۸۱۸۳۵۰۰	۶۵۲۷۷
۳	خدابنده	۳۵	۱۴۰۵۱۳۹۰۰	۹۱۲۷۰
۴	خرمدره	۱۱	۱۲۶۸۴۳۳۰	۲۸۸۷۹
۵	زنجان	۱۱۵	۷۵۷۲۳۱۸۵	۳۹۵۱۱۸
۶	سلطانیه	۱۴	۳۲۲۱۱۳۲۴	۶۴۷۲۳
۷	طارم	۱۱	۱۳۶۵۸۰۰۰۰	۳۰۷۴۹
۸	ماهانشان	۵۳	۴۶۶۴۱۴۱۷	۱۱۲۳۹۶۶
۹	جمع	۳۱۴	۶۱۲۸۸۱۴۶۹	۱۹۴۱۰۴۶

جدول ۵۲: تعداد پروانه اکتشاف به تفکیک شهرستان

ردیف	شهرستان	تعداد پروانه اکتشاف
۱	ابهر	۱۱
۲	ایجرود	۹
۳	خدابنده	۱۴
۴	خرمدره	۲
۵	زنجان	۳۴
۶	سلطانیه	۸
۷	طارم	-
۸	ماهانشان	۱۹
۹	جمع	۹۷

از ۱۱ معدن فعال شهرستان طارم ۵ معدن در بخش چورزق فعال هستند که شامل معادن گچ الزین، نمک ارشت، مس چودرچای، مس دهنه و مس علی آباد تازه کند است.

جدول ۵۳: معادن شهرستان طارم سال ۱۳۹۵

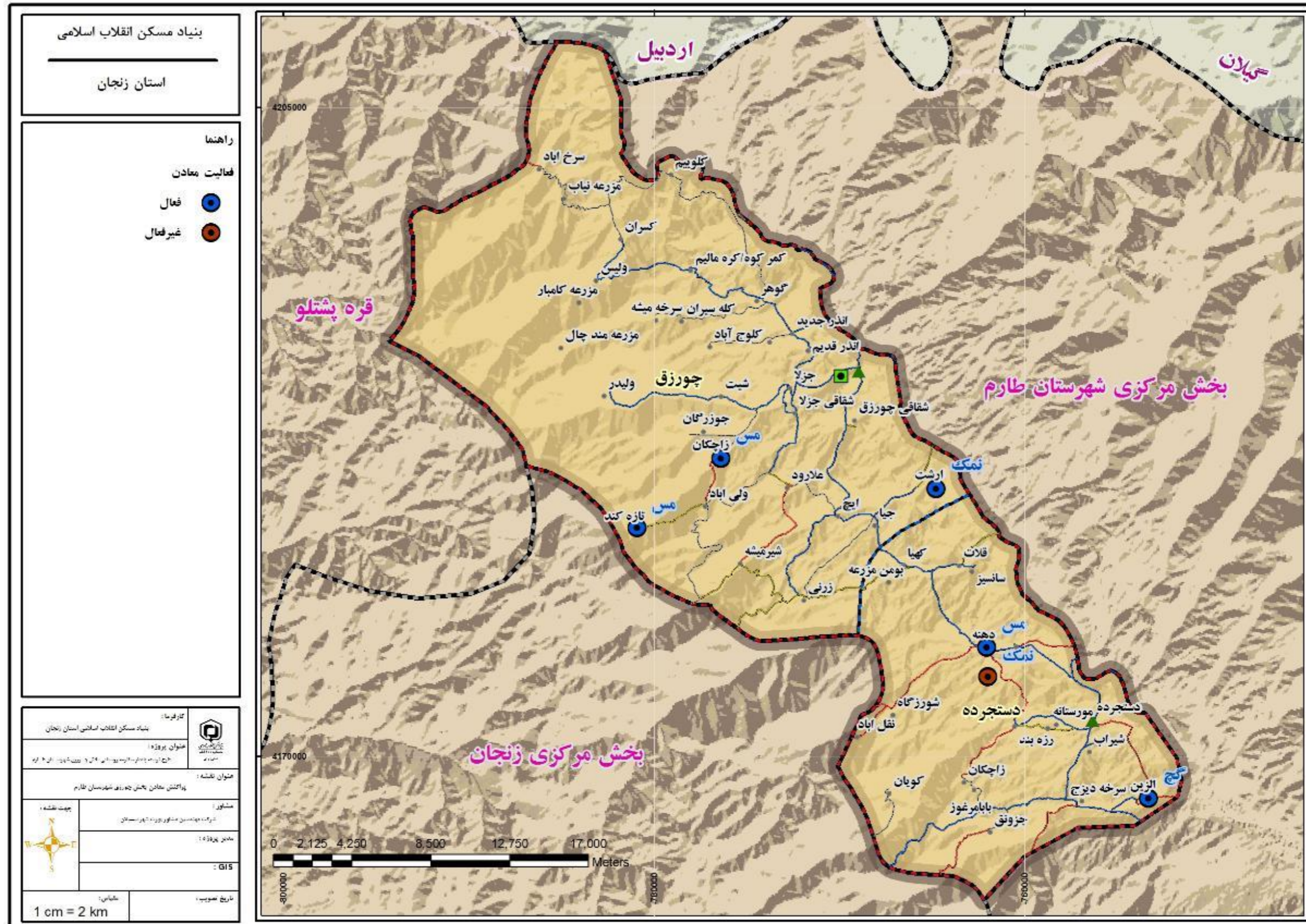
ردیف	نام معدن	میزان استخراج سالیانه اسمی (تن)	ذخیره معدن (تن)
۱	گچ گیلوان	۲۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰
۲	سنگ لاشه گیلوان	۲۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰
۳	پوزولان یخمان	۵۰۰۰۰	۸۰۰۰۰۰
۴	گچ الزین	۳۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰
۵	خاک صنعتی شندستان	۱۷۰۰۰	۹۰۰۰۰۰
۶	گچ مارنی صومعه بر طارم	۲۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰
۷	نمک زهتر آباد	۱۰۰۰۰	-
۸	نمک ارشت	۱۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰
۹	مس چودرچای	۱۴۰۰۰	۱۹۰۰۰۰
۱۰	مس دهنه	۲۴۰۰۰	۲۴۰۰۰۰
۱۱	مس علی آباد تازه کند	۱۳۰۰۰	۱۳۰۰۰۰
۱۲	نمک چورزق	-	۷۰۰۰۰
۱۳	آلونیت زاج کندی ۱	-	-
۱۴	آلونیت زاج کندی ۲	-	۱۳۰۰۰۰۰۰

جدول ۵۴: اطلاعات معدنی بخش چورزق شهرستان طارم

ردیف	نام معدن	نام بهره بردار	مدت بهره برداری	نوع ماده معدنی	وضعیت معدن		هویت بهره بردار		تعداد پرسنل	شهرستان	موقعیت جغرافیایی معدن	مساحت محدوده معدن	ذخیره معدن		نوع ماده معدنی
					فعال	غیر فعال	تعاونی	خصوصی					ذخیره قطعی	ذخیره احتمالی	
۱	گچ الزین	علی خدابخشی	۱۰ سال	گچ	۱	۰	۰	۰	۵	طارم	۷۰ کیلومتری شمال شرق زنجان	۱,۸۹	۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰	گچ
۲	نمک چورزق			نمک	۰	۱				طارم	۹۵ کیلومتری شمال زنجان		۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰		نمک
۳	نمک ارشت	شرکت اندیشه و عمل زنجان	۱۰ سال	نمک	۱	۰	۰	۰	۳	طارم	طارم-چورزق-روستای ارشت-فاصله تا چورزق ۳۰ کیلومتر	۱,۳۲	۲۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	نمک
۴	مس چودرچای	معدنکاران انگوران	۱۰ سال	مس	۱	۰	۰	۰	۱۰	طارم	۸۰ کیلومتری جنوب غرب زنجان	۹,۴۶	۱۹۰,۰۰۰,۰۰۰		مس
۵	مس دهنه	جوادرسولی	۱۰ سال	مس	۱	۰	۰	۰	۱۰	طارم	روستای دهنه آب بر ۱۵ کیلومتر	۲۴,۱۶	۲۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۸۴,۰۰۰,۰۰۰	مس
۶	مس علی آباد تازه کند	شرکت مبتکرین توسعه اقتصادی شایان	۱۰	مس	۱				۶	طارم	۳۵ کیلومتری شمال شرق زنجان	۱۵,۶۴	۱۳۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	مس

مأخذ سازمان صنعت، معدن و تجارت ۱۳۹۷

نقشه ۱۹: معادن بخش چورزق

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

جمع بندی: قابلیت‌ها و تنگناهای طبیعی، اجتماعی-فرهنگی، زیرساختی و فضایی، منابع تولید و نظام فعالیتی جهت تولید و عرضه در بخش کشاورزی، صنعت و خدمات در بخش چورزق
 در مجموع قابلیت‌های تنگناهای بخش چورزق در چهار بخش طبیعی، اجتماعی-انسانی، زیرساختی-فضایی و اقتصادی به شرح جدول زیر جمع بندی می‌شود.

جدول ۵۵: قابلیت‌ها و تنگناهای بخش چورزق

تنگناها	قابلیت‌ها	
<ul style="list-style-type: none"> - خطر بالای احتمال وقوع زلزله - احتمال وقوع سیل و آسیب دیدن مزارع - احتمال رانش و زمین لغزش - دشت کم عرض و دسترسی محدود به خاک (۶۰ درصد بخش چورزق کوه، ۳۱ درصد تپه و تنها ۹ درصد بقیه شامل فلات‌ها و تراس‌های فوقانی و دشت‌های دامنه‌ای است). 	<ul style="list-style-type: none"> - منابع غنی آب سطحی و زیرزمینی به واسطه جاری بودن رودخانه قزل اوزن و رودخانه‌های فرعی به مانند سرخ‌آباد چای، جزلا چای، زاچ کندی چای، لوان چای، قلات و طارم از بخش چورزق (منابع آب زیرزمینی ۵۰,۹۲ میلیون مترمکعب؛ منابع آب سطحی قابل استفاده ۴۱۵۳,۴ میلیون مترمکعب) - بارندگی سالیانه ۲۳۳,۷ میلیمتر در ایستگاه سینوپتیک آبر - ذخیره‌گاه جنگلی و پوشش گیاهی نادر و بومی جهت توسعه اکوتوریسم و گردشگری پایدار - واقع شدن قسمتی از منطقه حفاظت شده سرخ‌آباد و منطقه شکار ممنوع آق داغ در بخش چورزق به عنوان فرصتی برای توسعه اکوتوریسم 	طبیعی
<ul style="list-style-type: none"> - کاهش جمعیت از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ - نرخ رشد منفی برخی روستاهای بخش چورزق 	<ul style="list-style-type: none"> - اتحاد و انسجام فرهنگی - اجتماعی - بالا بودن نرخ مشارکت اقتصادی نسبت به کل کشور و نقاط روستایی کشور 	اجتماعی-فرهنگی
<ul style="list-style-type: none"> - مشکل در اتصال به استان‌های اردبیل از طریق خلخال - مشکل در اتصال به استان گیلان (از طریق ماسوله و از طریق منجیل) 	<ul style="list-style-type: none"> - دسترسی به ۱۲۲ کیلومتر راه آسفالته - دسترسی به خطوط انتقال برق به صورت خط ۲۳۰ کیلوولت و ۴۰۰ کیلوولت در قسمت جنوب بخش - عدم تمرکز در یک شهر بزرگ، و توزیع جمعیت و فعالیت‌ها براساس توان‌های طبیعی 	زیرساختی-فضایی
<ul style="list-style-type: none"> - سخت‌گیری در تخصیص آب برای تبدیل اراضی شیبدار به باغات از طرف برخی مسئولین علیرغم تاکیدات روشن طرح‌های فرادست (طرح آمایش استان و ناحیه زنجان) - مغفول ماندن ظرفیت صادراتی و عدم توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی متناسب با توان‌های ویژه شهرستان با تاکید بر محصولات هم چون زیتون، سیب، پیاز، گوجه فرنگی - عدم تکمیل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی به صورت قدرتمند و کسب 	<ul style="list-style-type: none"> - تنوع بالای محصولات کشاورزی - حجم بالای تولید محصولاتی چون زیتون، سیب، گوجه‌فرنگی، سیب‌زمینی و... و صادرات به کشورهای دیگر - وجود بازارهای قدرتمند برای عرضه محصولات کشاورزی در سطح بخش چورزق - تولید حدود ۳۰ درصد از محصولات باغی استان - آبی بودن ۸۱,۶۹ درصد از اراضی شهرستان - واقع شدن تمامی واحدهای پرورش کرم ابریشم و بیشترین مراکز پرورش زنبور عسل استان در شهرستان طارم 	اقتصادی

<p>حجم پایین از ارزش نهایی محصولات توسط کشاورزان - عدم توسعه روش‌های آبیاری نوین و فشار بر منابع آب</p>	<p>- وجود ۵ معدن فعال و ۳ معدن غیرفعال در سطح بخش چورزق - محورهای گردشگری تهم-طارم-ماسوله و محور گردشگری طبیعی-تاریخی منطقه طارم - ۲۶ اثر تاریخی ثبت شده</p>	
---	--	--

به صورت کلی و با در نظر گرفتن تاکیدات طرح‌های فرادست مهمترین توانمندی‌ها و قابلیت‌های توسعه شهرستان طارم و به تبع آن بخش چورزق در دو حوزه کشاورزی-صنایع تبدیلی حوزه کشاورزی و گردشگری است.

قابلیت‌های ویژه در بخش کشاورزی و صنایع تبدیلی مرتبط با حوزه کشاورزی

توانمندی‌ها و امکانات توسعه بخش کشاورزی و صنایع مرتبط با آن براساس تاکیدات طرح‌های فرادست:

- محور توسعه کشاورزی طارم با توجه به ویژگی‌های اقلیمی و شرایط معتدل و مساعد برای تولید محصولات مختلف یکی از مهمترین قلمروهای تولید کشاورزی در استان است که نیازمند تقویت و تجهیز است.
- با توجه به مزیت نسبی این منطقه در تولید محصولات کشاورزی به ویژه برخی محصولات استراتژیک چون زیتون، انار، سیر و صیفی‌جات، این منطقه برای استقرار صنایع وابسته به بخش کشاورزی بسیار مناسب است.
- به دلیل تنوع و تولید فراوان محصولات خاص کشاورزی و در کار کشاورزی مدرن در این منطقه، ضرورت دارد تا صنایع غذایی، تبدیلی و بسته‌بندی وابسته به این فعالیت‌ها تقویت شود و توسعه یابد.
- نزدیکی به بازار مصرف بزرگ منطقه گیلان و در نتیجه امکان توسعه پیوندهای اقتصادی استان با منطقه گیلان ظرفیت دیگر منطقه طارم برای توسعه کشاورزی و فعالیت‌های وابسته به آن است.
- قرارگیری در پایاب رودخانه قزل اوزن و امکان بهره‌مندی از منابع آبی آن بیانگر ظرفیت پایدار برای انجام فعالیت‌های کشاورزی مشروط به بهره‌برداری بهینه و پایدار از منابع آبی است.
- با توجه به توان بالای این منطقه در فعالیت‌های بخش کشاورزی، این شهرستان فرصت‌های مناسبی برای استقرار خدمات پشتیبان بخش کشاورزی دارد.
- طبق تاکیدات طرح‌های فرادست محور طارم شامل گیلوان تا چورزق با الویت استقرار صنایع تبدیلی کشاورزی متکی بر مزیت نسبی برتر منطقه طارم در تولید محصولات استراتژیک کشاورزی و همچنین با اولویت صنایع دارای برد ملی و حتی فراملی پیشنهاد می‌شود.
- **محور درجه ۲ خدماتی پیرامون رودخانه قزل اوزن** که به صورت شرقی، غربی در منطقه طارم و در طرفین رودخانه قزل اوزن گسترده شده است از شرق به گیلوان و سپس به شهرهای منجیل و رودبار در استان گیلان ختم می‌شود و از سمت غرب به درام و چورزق و در نهایت به راه در دست احداث تهم، چورزق، ماسوله و محور گردشگری درجه ۱ شمالی، جنوبی استان ختم می‌شود. با وجود اینکه این محور در محدوده یک شهرستان قرار دارد اما به دلیل شرایط مذکور و وجود زمینه‌های ایجاد ارتباط و پیوندهای فرااستانی و همچنین به دلیل مزیت نسبی شهرستان طارم در تولید

- محصولات استراتژیک باغی و کشاورزی این محور به عنوان محور درجه ۲ در سطح استان تعریف می‌شود که در افق طرح آمایش باید پذیرای نقش‌های خدماتی متناسب با موقعیت این محدوده باشد. با توجه به جایگاه این محور و نقش‌های تعریف شده برای آن در سازمان فضایی فعالیت بخش کشاورزی، صنعت و گردشگری خدمات ذیل جهت استقرار در این محور دارای اولویت خواهند بود:
- ایجاد و توسعه مراکز خدمات پشتیبان کشاورزی بزرگ‌مقیاس با عملکرد استانی و ملی در زمینه فعالیت‌های انبارداری محصولات کشاورزی و باغی، ایجاد مراکز خدمات بازاریابی و خرید و فروش و حمل و نقل محصولات کشاورزی با اولویت استقرار در نقاط شهری و روستاهای مرکزی این منطقه.
- ایجاد مراکز آموزشی و پژوهشی کشاورزی با هدف توسعه ساختار کشاورزی منطقه، ارائه خدمات فنی و تخصصی بخش کشاورزی با تاکید بر سیستم‌های نوین آبیاری، اصلاح نباتات، دفع آفات و...
- ایجاد و توسعه مراکز خدمات پشتیبانی گردشگری به ویژه در زمینه اقامت و پذیرایی و تورگردانی تخصصی با اولویت شهر چورزق و سایر خدمات گردشگری همانند خدمات بین‌راهی و همچنین ایجاد نمایشگاه‌های عرضه محصولات کشاورزی و باغی و صنایع دستی و بومی به ویژه در ایام گردشگر پذیر.
- در دفترچه راهنمای فرصت‌ها و مشوق‌های سرمایه‌گذاری برای کارآفرینان، برای شهرستان طارم در زمینه کشاورزی توسعه کشت برنج در اراضی حاشیه قزل اوزن، احداث نهالستان (مثمر و غیرمثمر)، احداث و توسعه باغات زیتون، احداث و توسعه باغات انار، احداث و توسعه باغات فندق، توسعه کشت محصولات گلخانه‌های، احداث واحد گوساله پروری در چهار منطقه شهرستان، احداث واحد بره پروری در سه منطقه شهرستان، احداث واحد پرورش گاوشیری در ۷ منطقه شهرستان جزو پروژه‌ها و فعالیت‌های اولویت‌دار ذکر شده است.
- مواد غذایی، آشامیدنی و دخانیات: عمل آوری میوه و سبزیجات، به روش انجماد سریع / صنایع تبدیلی کشاورزی آبر / صنایع تبدیلی کشاورزی گیولان / صنایع تبدیلی کشاورزی درام / فرآورده‌های سیب زمینی (پودر، گرانول، خلال و پوره) / فرآورده‌های محصولات جالیزی / فرآورده‌های پیاز (پودر، گرانول، خلال و پوره) / فرآورده‌های سیر (پودر، گرانول، خلال و پوره) / فرآوری گوجه فرنگی / فرآوری محصولات جالیزی / فرآوری زیتون.

قابلیت‌های ویژه در بخش گردشگری

توانمندی‌ها و امکانات توسعه بخش گردشگری براساس تاکیدات طرح‌های فرادست:

- شهرستان طارم به دلیل ویژگی‌های طبیعی و اقلیمی و شباهت آب و هوایی با مناطق شمالی کشور توان ارزشمندی برای توسعه گردشگری طبیعی و اکوتوریسم دارد. این منطقه به شکل دره‌ای عریض زیباترین و منحصر به فردترین مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی استان را در خود جای داده است. از سوی دیگر وجود آثار باستانی و تاریخی چون آتشکده‌ها این منطقه را به یکی از مناطق مستعد توسعه گردشگری تاریخی در استان تبدیل کرده است.
- با توجه به اینکه منطقه طارم به عنوان محور درجه ۱ گردشگری استان تعریف شده است و این محور، در ادامه محور گردشگری زنجان، سلطانیه به سمت شمال و تا استان گیلان امتداد می‌یابد و به منطقه

گردشگری شمال کشور می‌رسد، بنابراین در صورت تحقق نقش تعریف شده برای آن در سال‌های آینده استقرار خدمات پشتیبان گردشگری به ویژه در حوزه خدمات بین‌راهی و مراکز اقامت و پذیرایی به ویژه در کانون پرجاذبه گردشگری روستایی در اولویت خواهد بود.

- **محور گردشگری ممتاز (محور گردشگری درجه ۱ شمالی، جنوبی):** بخش عمده‌ای از محور گردشگری درجه یک شمال، جنوبی استان زنجان در منطقه طارم واقع شده است. قسمتی از این محور که امتداد آن به سمت شمال است، پس از عبور از شهر چورزق به منطقه گردشگری استان گیلان و شهر ماسوله ختم می‌شود. با احداث راه ارتباطی زنجان، شمال این محور به سمت شمال توسعه پیدا خواهد کرد، به ویژه اینکه این محور دارای کارکردهای گردشگری متنوعی شامل طبیعت‌گردی، اکوتوریسم، گردشگری تاریخی، فرهنگی و گردشگری روستایی می‌باشد. عمده‌ترین کارکرد بخش شمالی این محور که در منطقه طارم واقع شده است بوم‌گردی و در مرتبه‌های بعدی گردشگری تاریخی و فرهنگی و گردشگری روستایی است.
- **محور گردشگری طبیعی، تاریخی منطقه طارم (محور گردشگری درجه ۲):** افزون بر قرارگیری این منطقه در محور گردشگری ممتاز استان، بخش‌های داخلی این منطقه نیز دارای توانمندی بالایی برای توسعه گردشگری است. از دیگر محدوده‌های گردشگری تعریف شده برای این محور می‌توان به محور شرقی، غربی در پیرامون رودخانه قزل‌اوزن اشاره کرد که از غرب به محور گردشگری ممتاز شمالی، جنوبی متصل می‌شود.
- در دفترچه راهنمای فرصت‌ها و مشوق‌های سرمایه‌گذاری برای کارآفرینان، برای شهرستان طارم در زمینه هتل و روستوران و گردشگری، منطقه نمونه گردشگری سد تهم (فاز اول)، منطقه نمونه گردشگری حفاظت شده سرخ‌آباد طارم (گوهر) (فاز اول) و منطقه نمونه گردشگری قلعه شیت و امام زاده محمد ماهوری (ع) (فاز اول) از پروژه‌ها و فعالیت‌های دارای اولویت شهرستان طارم ذکر شده است.

۷-۱- ساختار و عملکرد نظام فضایی شبکه سکونتگاهی منظومه

شناسایی جریانات و پیوندهای بین سکونتگاه‌ها

با توجه به اینکه شهرستان طارم در یک حوزه آبریز و براین اساس در یک ناحیه قابل طبقه‌بندی است، جریانات و پیوندهای بین سکونتگاه‌های واقع در دو طرف رودخانه قزل‌اوزن، به صورت درهم‌تنیده‌ای شکل گرفته است.

جریانات و پیوندهای اقتصادی

در جریانات اقتصادی شاهد شکل‌گیری دو بازار اصلی دست‌نخورده و سه راهی کوهکن برای عرضه محصولات کشاورزی هستیم. تخصص اصلی بازار سه راهی کوهکن عرضه محصول زیتون و تخصص اصلی بازارهای دست‌نخورده عرضه محصولاتی چون سیر، پیاز، سیب زمینی و... است. این تخصص‌یابی به نحویست که قسمت عمده محصولات تولید شده سیر در شهرستان پارس‌آباد استان اردبیل، شهرستان آذرشهر استان آذربایجان شرقی و سایر نقاط استان زنجان نیز در این بازار عرضه می‌شود.

در کنار این دو بازار اصلی محصول زیتون در مراکزی چون بازار زیتون گیلوان و روستای پاه رود نیز انجام می‌گیرد. بازار و میدان بار محصولاتی چون طالبی و خربزه در باسکول چهره گشا واقع در روستای گیلوان صورت می‌گیرد. همچنین بازار و میدان بار محصول گوجه در سه راهی محمدآباد، در کنار بازار دستجرده دارای فعالیت است. روستای شیت در ورودی خود بازارچه‌ای را برای عرضه محصولات باغی مرتبط با روستاهای شیت و ولیدر را داراست.

جدول ۵۶: بازارهای عرضه محصولات کشاورزی در شهرستان طارم

ردیف	نام بازار	محصولات اصلی	بخش
۱	سه راهی کوهکن	زیتون	مرکزی
۲	دستجرده	سیر، پیاز، سیب زمینی	چورزق
۳	گیلوان	زیتون	مرکزی
۴	پاه رود	زیتون	مرکزی
۵	گیلوان	طالبی، خربزه	مرکزی
۶	سه راهی محمدآباد	گوجه فرنگی	مرکزی
۷	شیت	گیلاس، انار، انجیر، هلو	چورزق

محصول زیتون باعث ایجاد جریانات و قدرتمندی بین شهرستان طارم و شهرهای رودبار و منجیل استان گیلان شده است. همچنین محصول سیر جریانات پیچیده‌تری را ایجاد کرده است. عرضه این محصول در بازار دستجرده، از یک طرف باعث شده است تا عمده محصولات تولید سیر در شهرستان پارس‌آباد استان اردبیل و آذرشهر آذربایجان شرقی در این بازار عرضه شود و از طرف دیگر محصولات عرضه شده در این بازار به شهرهای استان‌های گیلان و مازندران، تهران و شهر دزفول و به خصوص شهر مرزی آستارا منتقل و در آنجا بعد از بسته بندی به کشورهای جمهوری آذربایجان و روسیه و عراق صادر می‌شود.

همچنین تولید همین محصولات باعث مراجعه کارگرانی از استان‌های سیستان و بلوچستان (به خصوص شهرستان زابل)، استان کردستان، استان گیلان و سایر شهرستان‌های استان زنجان به این شهرستان می‌شود. در جریانات و پیوندهای اقتصادی ایجاد شده و عرضه محصولات گردشگری-فرهنگی بخش چورزق، روستای شیت دارای جایگاه ویژه‌ایست و به همراه روستای ولیدر سالانه پذیرای گردشگران از شهرستان‌های مختلف استان و سایر استان‌های کشور است.

جریانات اداری-اجتماعی

شهر چورزق به عنوان مرکز بخش چورزق، هدف اصلی جریانات اداری در درون بخش است. شهر آبیر به عنوان مرکز شهرستان طارم، جریانات اداری در سطح شهرستان و شهر زنجان به عنوان مرکز استان، جریانات اداری در سطح استان را به خود جذب می‌کند.

به لحاظ اجتماعی-فرهنگی شهر زنجان و استان‌های گیلان و آذربایجان شرقی جریانات و پیوندهای مستحکمی را با بخش چورزق برقرار کرده‌اند. عموم جریانات و پیوندها مرتبط با سرمایه و نوآوری نیز در ارتباط با این مراکز اخذ می‌شود.

شناسایی و امکانسنجی ایجاد زنجیره‌های ارزش، تولید و خوشه‌های کسب و کار در روستاها

براساس اطلاعات به دست آمده از برداشت میدانی مشاور، پرسشنامه تکمیل شده و جلسات کارگروه مشارکتی برگزار شده، دو پهنه اصلی در سطح بخش قابل تشخیص است. روستاهای واقع در قسمت‌های هموار با امکان دستیابی به منابع خاک کافی عموماً به کشت محصولاتی چون سیر، سیب‌زمینی، نخودفرنگی، باقلا، برنج، خربزه، طالبی، خربزه و... مشغول هستند. باغات اصلی در قسمت‌های هموار زیتون است که با کوهستانی شدن روستاها باغات انار نیز بیشتر می‌شود. با کوهستانی شدن بیشتر روستاها و کاهش حجم دسترسی به خاک واقع شده در قسمت هموار، جایگزینی محصول گیلاس به جای سایر محصولات به صورت آشکاری قابل مشاهده است.

محصولات عمده زراعی بخش چورزق شهرستان طارم عبارتند از گوجه فرنگی، خربزه، طالبی، سیر، سیب زمینی، پیاز، باقلا، نخود فرنگی، برنج، گندم، جو و محصولات باغی بخش بیشتر انار، زیتون، گردو، گیلاس که با توجه به شرایط محلی روستاها نوع محصولات متفاوت است.

فعالیت‌های پشتیبان زنجیره ارزش فعالیت‌های کشاورزی

براساس مدل پورتر بررسی زنجیره تولید و عرضه در دو بخش فعالیت‌های پشتیبان و فعالیت‌های اصلی انجام شد. براین اساس در بررسی فعالیت‌های پشتیبان به موضوعات زیرساخت‌ها، مدیریت منابع انسانی، توسعه تکنولوژی و تامین پرداخته شده است. بخش زیرساخت‌ها به زیرساخت‌های تولید، تبدیل و عرضه تقسیم بندی شده است. در بخش زیرساخت‌های تولید به تامین آب، تامین برق، دسترسی به زمین‌های کشاورزی و وجود اتحادیه مرتبط با محصولات پرداخته شده است.

در بخش تامین آب علاوه بر رودخانه قزل اوزن و رودخانه‌های فرعی (سرخ‌آباد چای، جزلا چای، زاچ کندی چای، لوان چای، قلات و طارم) ۹ ایستگاه پمپاژ در مدار استفاده قرار دارند که در روستاهای ارشت، جیا، شقاقی انذر، کلج آباد، الزین، دستجرده، قاضی بلاغی، کهیا و مورستانه واقعند. ظرفیت برداشت ایستگاه‌های پمپاژ در مدار، ۳۰۲۴ مترمکعب در روز است. همچنین در کل شهرستان طارم ۵,۹۲۶,۰۸۴ مترمکعب آب از منابع زیرزمینی چون چاه، قنات و چشمه برداشت می‌شود که این حجم برای بخش چورزق ۲,۵۴۸,۶۸۷ مترمکعب است.

جدول ۵۷: تامین آب از طریق ایستگاه‌های پمپاژ

ردیف	نام شهرستان	نام بخش	نام دهستان	نام روستا	تعداد ایستگاه پمپاژ در مدار	حجم ایستگاه پمپاژ در مدار - مترمکعب در روز
جمع شهرستان					۱۸	۵۴۶۷
۱	طارم	چورزق	چورزق	ارشت	۱	۴۳۲
۲	طارم	چورزق	چورزق	جیا	۱	۳۴۶
۳	طارم	چورزق	چورزق	شقاقی انذر	۱	۵۱۸
۴	طارم	چورزق	چورزق	کلج آباد	۱	۵۱۸
جمع دهستان					۴	۱۸۱۴
۱	طارم	چورزق	دستجرده	الزین	۱	۲۵۹
۲	طارم	چورزق	دستجرده	دستجرده	۱	۲۵۹

۳	طارم	چورزق	دستجرده	قاضی بلاغی	۱	۴۳۲
۴	طارم	چورزق	دستجرده	کهنیا	۱	
۵	طارم	چورزق	دستجرده	مورستانه	۱	۲۵۹
جمع دهستان					۵	۱۲۱۰
جمع بخش					۹	۳۰۲۴

طبق استعلام از آب و فاضلاب روستایی استان زنجان، روستاهای بخش چورزق را می توان به لحاظ بهره‌مندی از برداشت منابع آب زیرزمینی در سه دسته اصلی دارای چاه، دارای قنات و دارای چشمه تقسیم کرد. روستای ایچ دارای دو رشته قنات، گوهر یک رشته قنات، ونی سر یک رشته قنات، دهنه، دو رشته قنات، رزه بند یک رشته قنات، دستجرده یک رشته قنات، قلات یک رشته قنات و روستای سانسیز دارای دو رشته قنات در حال آبدهی هستند. همچنین روستاهای گوهر، ولیدر و سانسیز دارای چشمه‌های دارای آبدهی برای استفاده‌های کشاورزی-شرب هستند. در نهایت روستاهای ونی سر (یک حلقه چاه)، دستجرده (سه حلقه چاه) و سانسیز (دو حلقه چاه) از طریق چاه‌های در اختیار، امکان استفاده از منابع زیرزمینی آب را دارا هستند.

تامین برق برای پشتیبانی از زنجیره ارزش محصولات کشاورزی، از طریق خطوط انتقال برق ۲۳۰ و ۴۰۰ کیلوولتی از جنوب بخش و ترانس‌های برق موجود انجام می‌شود.

در زمینه تامین زیرساخت‌های مورد نیاز برای تبدیل محصولات، پهنه‌های صنعتی شهرستان شامل شهرک و ناحیه صنعتی طارم که در بخش مرکزی واقع شده‌اند به عنوان یک زیرساخت آماده سرمایه گذاری هستند. کارگاه‌های مرتبط با صنایع تبدیل محصولات کشاورزی می‌توانند در خارج از این پهنه‌ها نیز استقرار پیدا کنند. تامین قسمتی از سرمایه مورد نیاز برای صنایع و کارگاه‌های تبدیلی توسط بانک‌های عامل وام‌های اشتغال روستایی (بانک‌های کشاورزی، توسعه تعاون، پست بانک و صندوق کارآفرینی امید)، صندوق‌های اعتبارات خرد اشتغال روستایی و اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی (اعطای تسهیلات؛ ۷۰ درصد آورده بانک ۳۰ درصد آورده تعاونی) صورت می‌گیرد.

بازارهای روستای دستجرده، سه راهی کوهکن، روستای شیت و... از زیرساخت‌های مهم برای توزیع محصولات در زنجیره تولید و عرضه محصولات کشاورزی است. دسترسی به مرکز شهرستان و استان از طریق دو جاده ارتباطی در شمال و جنوب دهستان از دیگر زیرساخت‌های مهم در توزیع محصولات کشاورزی است.

برای معرفی توانمندی‌های کشاورزی و بهره‌برداری گردشگری از این توان‌ها جشنواره برداشت محصول گیلاس در روستای شیت و جشنواره برداشت محصول سیر در روستای دستجرده برگزار می‌شود. که تمامی این موارد زیرساخت‌هایی هستند که در شکل گیری زنجیره تولید و عرضه محصولات کشاورزی در وضع موجود نقش دارند.

جدول ۵۸: برداشت از منابع آب زیرزمینی (چاه، چشمه و قنات) بخش چورزق

روستا مجتمع	چاه، چشمه، قنات و...	نام منبع	تولید به مترمکعب	وضعیت بهره برداری از چاه، چشمه، قنات و خط انتقال	وضعیت استحصال و برداشت
ایچ	قنات	قنات ایچ ۱	۱۱۵،۲۰۳	در مدار بهره برداری	عادی (۳۶۵)
		قنات ایچ ۲	۰	در مدار بهره برداری	عدم برداشت (۳۶۵)
گوهر	چشمه‌ها	چشمه گوهر	۳۱،۱۳۲	در مدار بهره برداری	عادی (۳۶۵)

عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۱۱۱,۹۰۴	قنات گوهر	قنوات	
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۸۶,۹۷۶	چشمه ولیدر	چشمه‌ها	ولیدر
عادی (۳۶۵)		۶۲,۵۶۴	چشمه جزلا	چشمه‌ها	جزلا
	در مدار بهره برداری		دریافت از خط انتقال آب مجتمع جزلا	دریافت از خط انتقال آب تصفیه	
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۳۶,۵۲۱	قنات مجتمع جزلا	قنوات مجتمع	مجتمع جزلا
عادی (۳۶۵)	فعال-روشن	۵۴,۷۵۰	چاه ونی سر	چاه‌ها	ونی سر
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۳۸,۳۲۵	قنات ونیسر	قنوات	
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۳۱,۴۲۰	قنات ۱ دهنه	قنوات	دهنه
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۳۱,۴۲۰	قنات ۲ دهنه		
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۸۳,۴۴۰	قنات رزه بند	قنوات	رزه بند
عادی (۳۶۵)	فعال-روشن	۴۳,۶۳۰	چاه جدید دستجرده	چاه‌ها	دستجرده
عادی (۳۶۵)	فعال-روشن	۸۹,۸۳۰	چاه قدیمی دستجرده		
عادی (۱۷۹)	فعال-روشن	۱۲,۸۴۷	چاه شماره ۳ جدید دستجرده		
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۱۰۲,۱۸۹	قنات دستجرده	قنوات	
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۱۴۶,۳۱۸	قنات قلات	قنوات	قلات
عادی (۳۶۲)	فعال-روشن	۱۷۳,۲۷۸	چاه سانسیز	چاه‌ها	سانسیز
عادی (۲۰۰)	فعال-روشن	۲۰	چاه سانسیز جدید		
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۴,۴۶۰	چشمه سانسیز	چشمه‌ها	
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۳۱,۰۲۵	قنات ۱ سانسیز	قنوات	
عادی (۳۶۵)	در مدار بهره برداری	۳۰,۹۶۵	قنات ۲ سانسیز		

ماخذ: استعلام از آب و فاضلاب روستایی

جدول ۵۹: فعالیت‌های پشتیبان موجود برای زنجیره محصولات کشاورزی (طبق مدل پورتر)

<p>تامین آب: ۱- رودخانه قزل اوزن و رودخانه‌های فرعی شامل سرخ‌آباد چای، جزلا چای، زاچ کندی چای، لوان چای، قلات و طارم ۲- سدتنظیمی پاورود برروی رودخانه قزل اوزن با ظرفیت ۱۵ میلیون مترمکعب بعد از تکمیل ۳- ایستگاه‌های پمپاژ آب از رودخانه به تعداد ۹ ایستگاه پمپاژ در مدار با ظرفیت آبدهی ۳۰۲۴ مترمکعب در روز ۴- زیرساخت‌های سنتی: حق آبه‌های سنتی از طریق چاه‌ها، چشمه‌ها، قنوات جمعا با ظرفیت ۲,۵۴۸,۶۸۷ مترمکعب آبدهی سالیانه در سطح بخش و ۱,۳۱۸,۲۱۸ مترمکعب آبدهی سالیانه</p> <p>تامین برق برای پمپاژ آب: خطوط انتقال برق ۲۳۰ کیلوولت و ۴۰۰ کیلوولت از جنوب بخش و ترانس‌های برق واقع در بخش</p>	تولید	زیرساخت‌ها
<p>تامین سرمایه: بانک‌های عامل وام‌های اشتغال روستایی (بانک‌های کشاورزی، توسعه تعاون، پست بانک و صندوق کارآفرینی امید) + صندوق‌های اعتبارات خرد اشتغال روستایی + اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی (اعطای تسهیلات؛ ۷۰ درصد آورده بانک ۳۰ درصد آورده تعاونی)</p>	تبدیل	

<p>پهنه‌های صنعتی: شهرک و ناحیه صنعتی طارم کارگاه‌های خارج از پهنه‌های صنعتی</p>	
<p>حوزه راه: ۱۲۲ کیلومتر راه ارتباطی آسفالته + ۷۷ کیلومتر راه شوسه، ۳۳ کیلومتر راه خاکی و ۵۱ کیلومتر راه مالرو بازارهای دائمی: دستجرده / سه راهی کوهکن معرفی محصولات: تهیه بروشور، کتابچه و امکان شرکت در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی از طریق اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی برگزاری جشنواره‌های برداشت محصولات: -جشنواره گیلان طارم (روستای شیت)، جشنواره سیر (دستجرده) و جشنواره زیتون</p>	<p>توزیع</p>
<p>آموزش توسط: دانشگاه علمی - کاربردی / دانشگاه آزاد اسلامی / دانشگاه پیام نور / آموزش فنی و حرفه ای / جهاد کشاورزی</p>	<p>مدیریت منابع انسانی</p>
<p>تحقیق و توسعه، بهبود سیستم‌ها و فرایندها و روش‌های انجام کار با تاکید بر: مراکز تولید درختچه زیتون / کارگاه‌های فرآوری زیتون (شکسته / پرورده / کنسرو) / مراکز روغن گیری</p>	<p>توسعه تکنولوژی</p>
<p>کود شیمیایی: خرید از آببر / تولید: بروجرد، شیراز و... آب و برق: اداره آب (اعطای مجوز و اخذ هزینه حق بستر) / اداره برق (تامین برق و اخذ هزینه تامین برق) سمپاشی و آفت زدایی: خرید از آببر / تولید سم و داروهای گیاهی: تهران، مشهد، اصفهان و...</p>	<p>تامین</p>

فعالیت‌های اصلی زنجیره ارزش فعالیت‌های کشاورزی

الف- زنجیره ارزش محصول زیتون

در دنیا بیش از ۹۰ درصد از محصول زیتون به صورت روغن زیتون و تنها ۱۰ درصد به صورت خام مصرف می‌شود. در ایران حدود ۳۰ درصد از زیتون تولید شده به صورت روغن زیتون و ۷۰ درصد محصول به صورت خام و کنسرو شده به مصرف می‌رسد.

بیش از ۳۰ درصد محصول زیتون کشور در شهرستان طارم تولید می‌شود. این میزان محصول از ۱۳۱۴۷ هکتار زمین زیرکشت درخت زیتون (۹۵۲۸ هکتار باغات بارور) به دست می‌آید. در هر هکتار از باغات زیتون ۲۰۰ اصله درخت کاشته می‌شود. بالاترین میزان بهره‌دهی درختان زیتون در سن بالای ۳۰ سالگی درخت زیتون اتفاق می‌افتد.

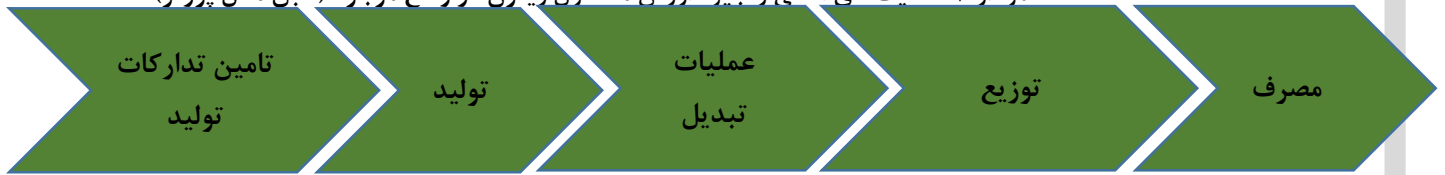
زیتون‌های تولید بر حسب اندازه و کیفیت به سه درجه اصلی مرغوبیت متوسط، خوب و عالی تقسیم می‌شوند. نهال درخت زیتون از طریق ایستگاه تحقیقات زیتون طارم تامین می‌شود. همچنین کود مورد نیاز باغات از طریق تعاونی‌های روستایی تامین می‌شود. همچنین نیروی کار مورد نیاز برای برداشت محصولات کشاورزی از خود کشاورزان و همچنین کارگرانی که استان‌های گیلان، کردستان و سیستان و بلوچستان مراجعه می‌کنند تامین می‌شود.

فروش محصولات در دو مرحله خام فروشی و فروش محصول بعد از فرآوری صورت می‌گیرد. خام فروشی در باغ و همچنین در بازارهای اصلی شهرستان به مانند سه راهی کوهکن، بازار فروش زیتون گیلوان و پاورود

صورت می‌پذیرد. عرضه محصولات در این بازارها مستقیماً توسط خود کشاورزان صورت می‌گیرد. ۶۰ درصد از محصول زیتون شده به صورت خام (تلخ) فروخته می‌شود و ۴۰ درصد بعد از فرآوری به بازار عرضه می‌شود. فرآوری محصولات به صورت گرفتن تلخی زیتون جداسازی دانه زیتون (شکستن زیتون) و تبدیل به کنسرو از آن در ۴۷۷ کارگاه فرآوری زیتون (اعم از سنتی و صنعتی) صورت می‌گیرد. محصولات فرآوری شده در بازار حداقل ۸۰۰۰ و حداکثر ۱۷۰۰۰ تومان به فروش می‌رسد.

دلالت زیتون که با اصطلاح بنک‌داران شناخته می‌شوند، عموماً از شهرهای رشت، اصفهان، تهران، کرج، زنجان، مشهد و... به باغات و بازار سه راهی کوهکن مراجعه کرده و محصولات خریداری شده و برای فرآوری به استان محل اقامت خود انتقال می‌دهند. مصرف محصول زیتون در ایران عموماً به صورت فله‌ای (دبه‌ای) است. بسته بندی زیتون عموماً در استان مازندران (شهر بهشهر) و شهر مشهد صورت می‌گیرد. همچنین کارخانجاتی که به تولید روغن زیتون مشغول هستند و زیتون‌های تولید شده در شهرستان طارم را دریافت می‌کنند عموماً در استان‌های گیلان و تهران واقع شده‌اند.

نمودار ۴: فعالیت‌های اصلی زنجیره ارزش محصول زیتون در وضع موجود (طبق مدل پورتر)

مصرف	توزیع	عملیات تبدیل	تولید	تامین تدارکات تولید
<p>داخل بخش چورزق: ۱۰ درصد محصول</p> <p>خارج بخش چورزق: ۹۰ درصد محصول</p>	<p>فروش زیتون تلخ (خام): ۵۵ درصد از کل تولید؛ محل فروش: باغات زیتون، سه‌راهی کوهکن، بازار زیتون گیلوان و پاره‌رود + انتقال به بازار کل کشور از طرق بنک داران رشت، اصفهان، تهران، کرج، زنجان و... به خصوص در شهرهای رودبار و منجیل</p> <p>فروش به صورت شور، پرورده و کنسرو: ۳۰ درصد از کل تولید؛ محل فروش: منازل کشاورزان در روستاها + فروشگاه‌های روستاهای واقع در مسیر جاده اصلی شهرستان + بازارهای سه راهی کوهکن</p> <p>فروش به صورت روغن زیتون: ۱۵ درصد از کل تولید؛ محل فروش: عرضه در کارخانه + فروشگاه‌های سطح شهرستان</p> <p>بیرون از شهرستان طارم: عرضه در شهرهای رودبار و منجیل</p>	<p>تولید زیتون شور، پرورده، کنسرو و روغن زیتون (۱۵٪ روغن کشی و ۳۰ درصد به صورت شور، پرورده و کنسرو): ۳۳ کارگاه صنعتی دارای مجوز (۸ واحد روغن زیتون، ۱۲ واحد زیتون پرورده، ۱۳ واحد زیتون شور) + ۴۴۴ کارگاه سنتی فراوری زیتون</p> <p>بسته بندی زیتون: ۴ واحد بسته بندی میوه جات و سبزیجات</p> <p>بیرون از بخش: بسته بندی در استان‌های مازندران (بهشهر) و خراسان رضوی (مشهد) / تولید روغن زیتون در کارخانجات استان‌های گیلان و تهران</p>	<p>باغات زیتون: به مساحت ۱۳۱۴۷ هکتار (۹۵۲۸ هکتار باغات بارور)</p> <p>میزان تولید: ۲۳۸۵۶ تن</p> <p>نوع محصول عرضه شده: ۲۰۰ قلم زیتون با مرغوبیت متوسط، خوب و عالی</p>	<p>نیروی انسانی (کارگر کشاورزی): داخل بخش / شهر زنجان و روستاهای اطراف آن / استان گیلان / استان کردستان / استان سیستان و بلوچستان (شهر زابل)</p> <p>نهال: مجتمع کشت علوفه و زیتون طارم، مجتمع زیتون کاری طارم، ایستگاه تحقیقات زیتون طارم</p> <p>کود حیوانی (پهن): روستاهای اطراف زنجان</p>

ب- زنجیره ارزش محصول سیر

- فرایند تولید:

کشت سیر در ۱۸۹۶ هکتار از اراضی زراعی بخش چورزق شهرستان طارم صورت می‌گیرد. با احتساب تولید میانگین ۴۰ تن در هکتار، میزان کل تولید سیر در سطح بخش ۷۵۸۴۰ تن برآورد می‌شود.

- فرایند برداشت محصول: نیروی انسانی مورد نیاز برای برداشت محصول سیر شامل کشاورزان و کارگران محلی است. ارقام سیر مورد کشت در شهرستان شامل سیر قرمز، سیر صورتی، سیر سفید، سیر محلی طارم می‌باشد که همه ساله در ماههای اردیبهشت و خرداد برداشت و به بازار عرضه می‌شود.

- فروش محصولات: محصول سیر عموماً در بازارهای روستای دست‌جوده عرضه می‌شود. سیرهای ریز عموماً برای مصرف به مرغداری‌ها عرضه می‌شود. با توجه به اهمیت بازار دست‌جوده برای عرضه سیر در سطح شمالغرب کشور، محصولات شهرستان‌های پارس‌آباد استان اردبیل و آذرشهر استان آذربایجان شرقی و همچنین سایر شهرستان‌های استان زنجان نیز در این بازار عرضه می‌شود.

استان‌های شمالی کشور، همدان، قزوین، استان تهران و شهر دزفول در استان خوزستان از بازارهای اصلی خرید محصول سیر در داخل کشور محسوب می‌شود. فرایند تبدیل سیر به ترشی عموماً در رودبار و منجیل و همچنین طارم سفلی صورت می‌گیرد.

در استان گیلان نقش آستارا در خرید محصول سیر، بسته‌بندی و صادرات به جمهوری آذربایجان و روسیه مهم و اساسی است. همچنین میزانی از سیر تولید شده از طریق به کشور عراق و کشورهای حاشیه خلیج فارس صادر می‌شود.

با توجه به اهمیت و نقش سنتی استان همدان در تولید و فروش محصول سیر، قسمتی از سیر تولید شده در این استان خشک، فراورش و به فروش مجدد می‌رسد. همچنین قسمتی از سیر تولید شده در استان گیلان خشک می‌شود.

- نقش دلالان در خرید و فروش سیر: محصولات سیر در مزرعه و همچنین در بازار روستاهای دست‌جوده عرضه می‌شود و توسط دلالان و تجار به بازارهای مصرف فروخته می‌شود.

- سیرترشی و سیرخشک: همانطور که اشاره شد خشک کردن سیر عموماً در استان‌های همدان و گیلان و همچنین تهیه سیرترشی در استان‌های گیلان و قزوین صورت می‌گیرد.

نمودار ۵: فعالیت‌های اصلی زنجیره ارزش محصول سیر در وضع موجود (طبق مدل پورتر)

جمع‌بندی: شناسایی، توصیف و اولویت‌بندی قابلیت‌ها و تنگناهای طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و فضایی منابع تولید و نظام فعالیتی

به صورت کلی منابع غنی آب سطحی و زیرزمینی به واسطه جاری بودن رودخانه قزل اوزن و رودخانه‌های فرعی به مانند سرخ‌آباد چای، جزلا چای، زاچ کندی چای، لوان چای، قلات و طارم از بخش چورزق، وجود ایستگاه‌های پمپاژ آب، فنوآت، چشمه‌ها و چاه‌ها (منابع آب زیرزمینی ۵۰,۹۲ میلیون مترمکعب؛ منابع آب سطحی قابل استفاده ۴۱۵۳,۴ میلیون مترمکعب)، بارندگی سالیانه ۲۳۳,۷ میلیمتر در ایستگاه سینوپتیک آبر، ذخیره‌گاه جنگلی و پوشش گیاهی نادر و بومی جهت توسعه اکوتوریسم و گردشگری پایدار، واقع شدن روستاهای ولیدر، شیت، جزلا و گوهر در منطقه حفاظت شده سرخ‌آباد همگی امکان شکل‌گیری اقتصاد قدرتمند کشاورزی متکی بر زراعت، باغداری و دامداری را فراهم کرده است. همچنین به واسطه وجود ناهمواری و مناظر زیبای مسلط بر باغات و دره‌ها، اقتصاد گردشگری نیز به خصوص در روستاهای شیت و ولیدر با امکان توسعه در بقیه روستاها وجود دارد.

خطر بالای احتمال وقوع زلزله، احتمال وقوع سیل و آسیب دیدن مزارع، احتمال رانش و زمین لغزش و دشت کم‌عرض و دسترسی محدود به خاک از مهمترین تنگناهای موجود بخش چورزق است.

جدول ۶۰: وضع طبیعی روستاهای بخش چورزق

دهستان دستجرده		دهستان چورزق	
نام آبادی	وضع طبیعی آبادی	نام آبادی	وضع طبیعی آبادی
ارشت	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	الزین	دشتی
اندر جدید	دشتی	بابا مرغوز	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
اندر قدیم	دشتی	بومن مزرعه	دشتی
ایچ	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	جزونق	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
تازه کند	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	دستجرده	دشتی
جزلا	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	دهنه	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
چورزگان	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	رزه بند	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
جیا	دشتی	زاچکان	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
زاچکان	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	سانسبز	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
زرنی	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	سرخه دیزج	دشتی
سرخ‌آباد	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	شورزگاه	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
سرخ‌میشه	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	شیراب	دشتی
شقایق انذر / شقایق انذر	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	قاضی بلاغی	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
شقایق جزلا	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	قلات	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
شقایق چورزق	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	کویان	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
شیت	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	کهیا	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
شیر میشه	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	مورستانه	دشتی
علا رود	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	نقل‌آباد	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
کل‌ج‌آباد	کوهستانی، دره ای یا تپه ای	ونی‌سر	کوهستانی، دره ای یا تپه ای
کمر کوه / کره مالیم	کوهستانی، دره ای یا تپه ای		
کسران	کوهستانی، دره ای یا تپه ای		

		کوهستانی، دره ای یا تپه ای	کله سیران
		کوهستانی، دره ای یا تپه ای	گوهر
		کوهستانی، دره ای یا تپه ای	مزرعه کامیار
		کوهستانی، دره ای یا تپه ای	مزرعه مند چال
		کوهستانی، دره ای یا تپه ای	مزرعه نیاب
		کوهستانی، دره ای یا تپه ای	ولی آباد
		کوهستانی، دره ای یا تپه ای	ولیدر
		کوهستانی، دره ای یا تپه ای	ولیس

بخش دوم

۱-۲- جایگاه منظومه در برنامه ها و طرح های فرادست

توصیف، تحلیل و تبیین اسناد بالادستی

یکی از ضروریات در تهیه و تدوین طرح‌ها، بررسی مطالعات و مصوبات فرادست است. در این بخش از مطالعات طرح‌ها و اسناد فرادست که مربوط به بخش چورزق شهرستان طارم بوده و الزاماتی را برای طرح‌های رده پایین تر به همراه دارند، آورده می‌شود. در بررسی طرح‌های فرادست موارد زیر مد نظر قرار گرفته است:

- ✓ اصل ۴۴ قانون اساسی
- ✓ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- ✓ سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی
- ✓ برنامه ششم توسعه اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی کشور
- ✓ قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری
- ✓ جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین
- ✓ مطالعات برنامه آمایش استان زنجان
- ✓ بازنگری در مطالعات طرح جامع ناحیه زنجان
- ✓ سند ملی توسعه استان زنجان
- ✓ نظریه پایه توسعه استان زنجان
- ✓ برنامه راهبردی توسعه استان زنجان
- ✓ سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان زنجان

اصل ۴۴ قانون اساسی

نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی با برنامه‌ریزی منظم و صحیح استوار است.

بخش دولتی شامل کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن بزرگ، بانک‌داری، بیمه، تأمین نیرو، سدها و شبکه‌های بزرگ آبرسانی، رادیو و تلویزیون، پست و تلگراف و تلفن، هواپیمایی، کشتیرانی، راه و راه‌آهن و مانند اینها است که به صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت است. بخش خصوصی شامل آن قسمت از کشاورزی، دامداری، صنعت، تجارت و خدمات می‌شود که مکمل فعالیت‌های اقتصادی دولتی و تعاونی است. مالکیت در این سه بخش تا جایی که با اصول دیگر این فصل مطابق باشد و از محدوده قوانین اسلام خارج نشود و موجب رشد و توسعه اقتصادی کشور گردد و مایه زیان جامعه نشود مورد حمایت قانونی جمهوری اسلامی است. تفصیل ضوابط و قلمرو و شرایط هر سه بخش را قانون معین می‌کند.

سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

باتوجه به ذیل اصل ۴۴ قانون اساسی و مفاد اصل ۴۳ و به‌منظور شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی، گسترش مالکیت در سطح عموم مردم به‌منظور تأمین عدالت اجتماعی، ارتقاء کارآیی بنگاه‌های اقتصادی، و بهره‌وری

منابع مادی و انسانی و فناوری، افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی، افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد ملی، کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی، افزایش سطح عمومی اشتغال، تشویق اقشار مردم به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوارها مقرر میگردد:

الف- سیاست‌های کلی توسعه بخش‌های غیردولتی و جلوگیری از بزرگ‌شدن بخش دولتی

۱- دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴ را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل ۴۴ نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالانه حداقل ۲۰٪ کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند.

با توجه به مسؤولیت نظام در حسن اداره کشور، تداوم و شروع فعالیت ضروری خارج از عناوین صدر اصل ۴۴ توسط دولت، بنا به پیشنهاد هیأت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی برای مدت معین مجاز است.

اداره و تولید محصولات نظامی، انتظامی و اطلاعاتی نیروهای مسلح و امنیتی که جنبه محرمانه دارد، مشمول این حکم نیست.

۲- سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در زمینه‌های مذکور در صدر اصل ۴۴ قانون اساسی به شرح ذیل توسط بنگاه‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی و بخش‌های تعاونی و خصوصی مجاز است.

۱-۲- صنایع بزرگ، صنایع مادر (از جمله صنایع بزرگ پایین‌دستی نفت و گاز) و معادن بزرگ (به‌استثنای نفت و گاز)

۲-۲- فعالیت بازرگانی خارجی در چارچوب سیاست‌های تجاری و ارزی کشور.

۲-۳- بانکداری توسط بنگاه‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکت‌های تعاونی سهامی عام و شرکت‌های سهامی عام مشروط به تعیین سقف سهام هریک از سهامداران با تصویب قانون.

۲-۴- بیمه.

۲-۵- تأمین نیرو شامل تولید و واردات برق برای مصارف داخلی و صادرات.

۲-۶- کلیه امور پست و مخابرات به‌استثنای شبکه‌های مادر مخابراتی، امور واگذاری فرکانس و شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی.

۲-۷- راه و راه‌آهن.

۲-۸- هواپیمایی (حمل و نقل هوایی) و کشتیرانی (حمل و نقل دریایی).

سهم بهینه بخش‌های دولتی و غیردولتی در فعالیت‌های صدر اصل ۴۴، باتوجه به حفظ حاکمیت دولت و استقلال کشور و عدالت اجتماعی و رشد و توسعه اقتصادی، طبق قانون تعیین می‌شود.

ب- سیاست‌های کلی بخش تعاونی

۱- افزایش سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور به ۲۵٪ تا آخر برنامه پنج‌ساله پنجم.

۲- اقدام مؤثر دولت در ایجاد تعاونی‌ها برای بیکاران در جهت اشتغال مولد.

۳- حمایت دولت از تشکیل و توسعه تعاونی‌ها از طریق روش‌هایی از جمله تخفیف مالیاتی، ارائه تسهیلات اعتباری حمایتی به‌وسیله کلیه مؤسسات مالی کشور و پرهیز از هرگونه دریافت اضافی دولت از تعاونی‌ها نسبت به بخش خصوصی.

۴- رفع محدودیت از حضور تعاونی‌ها در تمامی عرصه‌های اقتصادی از جمله بانکداری و بیمه.

۵- تشکیل بانک توسعه تعاون با سرمایه دولت با هدف ارتقاء سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور.

۶- حمایت دولت از دستیابی تعاونی‌ها به بازار نهایی و اطلاع‌رسانی جامع و عادلانه به این بخش.

۷- اعمال نقش حاکمیتی دولت در قالب امور سیاستگذاری و نظارت بر اجرای قوانین موضوعه و پرهیز از مداخله در امور اجرایی و مدیریتی تعاونی‌ها.

۸- توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و سایر حمایت‌های لازم به منظور افزایش کارآمدی و توانمندسازی تعاونی‌ها.

۹- انعطاف و تنوع در شیوه‌های افزایش سرمایه و توزیع سهام در بخش تعاونی و اتخاذ تدابیر لازم به نحوی که علاوه بر تعاونی‌های متعارف امکان تأسیس تعاونی‌های جدید در قالب شرکت سهامی عام با محدودیت مالکیت هر یک از سهامداران به سقف معینی که حدود آن را قانون تعیین می‌کند، فراهم شود.

۱۰- حمایت دولت از تعاونی‌ها متناسب با تعداد اعضا.

۱۱- تأسیس تعاونی‌های فراگیر ملی برای تحت پوشش قرار دادن سه دهک اول جامعه به‌منظور فقرزدایی. بندهای ج (سیاست‌های کلی توسعه بخش‌های غیردولتی از طریق واگذاری فعالیت‌ها و بنگاه‌های دولتی)، د (سیاست‌های کلی واگذاری) و هـ (سیاست‌های کلی اعمال حاکمیت و پرهیز از انحصار) برای جلوگیری از طولانی شدن مطالب آورده نشده است.

سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی

با اتکال به قدرت لایزال الهی و در پرتو ایمان و عزم ملی و کوشش برنامه‌ریزی شده و مدیرانه‌ی جمعی و در مسیر تحقق آرمانها و اصول قانون اساسی، در چشم‌انداز بیست ساله:

ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل.

جامعه ایرانی در افق این چشم‌انداز چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت:

- توسعه یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود و متکی بر اصول اخلاقی و ارزشهای اسلامی، ملی و انقلابی، با تأکید بر مردم‌سالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادیهای مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسانها و بهره‌مند از امنیت اجتماعی و قضایی
- برخوردار از دانش پیشرفته، توانا و تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی
- امن، مستقل، مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه جانبه و پیوستگی مردم و حکومت
- برخوردار از سلامت، رفاه و امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصتهای برابر، توزیع مناسب نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب

- فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه‌ی تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن
 - دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه‌ی آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه)، با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل
 - الهام‌بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام، با تحکیم الگوی مردم سالاری دینی، توسعه‌ی کارآمد، جامعه اخلاقی، نواندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، تأثیرگذار بر همگرایی اسلامی و منطقه‌ای براساس تعالیم اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی (ره)
 - دارای تعامل سازنده و مؤثر با جهان بر اساس اصول عزت، حکمت و مصلحت
- ملاحظه:

در تهیه، تدوین و تصویب برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سالیانه، این نکته مورد توجه قرار گیرد که: شاخصهای کمی کلان آنها، از قبیل: نرخ سرمایه‌گذاری، درآمد سرانه، تولید ناخالص ملی، نرخ اشتغال و تورم، کاهش فاصله درآمد میان دهکهای بالا و پایین جامعه، رشد فرهنگ و آموزش و پژوهش و توانایی‌های دفاعی و امنیتی، باید متناسب با سیاستهای توسعه و اهداف و الزامات چشم‌انداز، تنظیم و تعیین گردد و این سیاستها و هدفها به صورت کامل مراعات شود.

برنامه ششم توسعه اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی کشور (۱۳۹۶-۱۴۰۰)

در ماده ۲۷ برنامه ششم توسعه، موضوع توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی در دستور کار قرار گرفته است. در این برنامه موضوعات خاص در مورد آب و محیط زیست، معدن و صنایع معدنی، کشاورزی، گردشگری، عبوری (ترانزیت) و حمل و نقل ریلی، فناوری نوین، توسعه و کاربست علم و فناوری و انرژی، بهبود محیط کسب و کار، اشتغال و توانمندسازی محرومان و فقرا (با اولویت زنان سرپرست خانوار) مورد توجه قرار گرفته است که می‌تواند در زمینه اقتصادی و اشتغال‌زایی تأثیرگذار باشد. از این رو برخی از مهمترین ماده‌های قانونی و اقدامات مهم مرتبط با زمینه فوق، به شرح زیر است:

اقدامات اقتصادی و بخشی در رابطه با ماده ۲۷ برنامه ششم

- ۱- دولت مکلف است در راستای برنامه‌ریزی منطقه‌ای و تقویت اقتصاد روستایی و توسعه اقتصاد صادرات‌محور در طول اجرای قانون برنامه هر سال، در پنج‌هزار روستا با توجه به استعدادها و ظرفیتهای بومی و محیطی و قابلیت محلی- اقتصادی آن منطقه، با مشارکت نیروهای محلی و با بهره‌گیری از تسهیلات بانکی، حمایت‌های دولتی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی آن روستاها را به‌وسیله سازمان استان تهیه کند و به تصویب شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان مربوطه برساند. سازمان موظف است تعداد روستاهای سهمیه استانی را تا سه ماه اول سال اول اجرای قانون برنامه اعلام نماید.
- ۲- تنظیم و ارائه هدفمند و شفاف اعتبارات مربوط به عمران و توسعه روستایی و عشایری در بودجه سنواتی، تحت پیوستی با عنوان «عمران و توسعه روستایی» و اختصاص بودجه عمرانی مربوط به این فصل انجام پذیرد.
- ۳- کاهش مدت زمان پاسخ به استعلامها و صدور پروانه ساخت بنگاههای اقتصادی روستایی و عشایری از هرکدام از دستگاه‌های ذی‌ربط، حداکثر پانزده روز است.

۴- توسعه حداقل پنجاه و چهار خوشه کسب و کار روستایی، بهره‌برداری و ساخت نود و هشت ناحیه صنعتی روستایی و ایجاد یک میلیون و نهصد و چهارده هزار فرصت شغلی در روستاها و مناطق عشایری از طریق احداث و توسعه بنگاه‌های اقتصادی رقابت‌پذیر و صادرات‌گرا از طریق بخش‌های خصوصی و تعاونی.

۵- تهیه طرح‌های هادی و طرح‌های توسعه و بازنگری آنها برای همه روستاها و آبادی‌های بالای بیست خانوار و مناطق عشایری در طول اجرای قانون برنامه با اولویت مناطق کمتر برخوردار.

۶- آموزش صدهزار نفر از روستاییان و عشایر به‌عنوان عناصر پیشرو و تسهیل‌گر در زمینه برنامه‌ریزی محلی، توسعه فعالیت‌های اقتصادی و برنامه‌های فرهنگی، بهبود خدمات‌رسانی، جلب مشارکت‌های مردمی و نظارت بر اثربخشی طرح‌های دستگاه‌های اجرایی.

اقدامات اقتصادی مربوط به بخش کشاورزی

- ۱- توسعه کشاورزی حفاظتی، توسعه کشت نشایی، به‌نژادی و به‌زراعی، تولید و تأمین و به‌کارگیری ارقام مقاوم، خوداتکایی در تولید بذر و نهال، افزایش ضریب ماشینی کردن سالانه حداقل دوازده‌صدم (۰,۱۲) اسب بخار در هکتار.
- ۲- افزایش تولید محصولات راهبردی و تبدیل پانصد هزار هکتار از اراضی شییدار به باغات
- ۳- فراهم نمودن امکانات مصرف بهینه سموم، دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی و استفاده بیشتر از کود آلی (کمپوست) و مبارزه زیستی و تدوین ضوابط ورود، ساخت و ترکیب ساخت (فرمولاسیون) کود و سم.
- ۴- سرمایه‌گذاری مورد نیاز جهت انجام امور تحقیقاتی و نظام نوین ترویج و انتقال فناوری، تقویت شرکت‌های دانش‌بنیان، استقرار مدیریت دانش و تجهیز مراکز جهاد کشاورزی.
- ۵- توسعه کشت محصولات سالم و محصولات زیستی (ارگانیک)، اعمال استانداردهای ملی کنترل کیفی تولیدات و فرآورده‌های کشاورزی گسترش مبارزه تلفیقی با آفات و بیماری‌های گیاهی، مصرف بهینه نهاده‌ها از جمله انواع سم و کود و حمایت از درمانگاه‌های گیاه‌پزشکی در راستای ارتقای سلامت انسان و جامعه.
- ۶- حمایت از توسعه ظرفیت صادراتی صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی مانند کارخانجات خوراک دام، طیور و آبزیان و صنایع بسته‌بندی محصولات کشاورزی با توجه به مزیت‌های طبیعی، نسبی و رقابتی این صنایع.
- ۷- تکمیل زنجیره تولید محصولات کشاورزی از طریق اعطای کمک‌های فنی- اعتباری به تشکل‌های فراگیر کشاورزی و روستایی.
- ۸- ایجاد زمینه گسترش و تکمیل زنجیره‌های ارزش، صنایع تبدیلی، تکمیلی و نگهداری محصولات اساسی کشاورزی در قطب‌های تولیدی، سردخانه و انبارهای فنی چند منظوره.
- ۹- تخصیص حداقل بیست‌درصد (۲۰٪) منابع صندوق‌های حمایت از بخش کشاورزی جهت تسهیلات برای صادرات این بخش.
- ۱۰- ایجاد خوشه‌های صادراتی، نشان‌های تجاری و اختصاص مشوق‌های صادراتی به صادرات محصولات کشاورزی.

۱۱- تولید و پخش برنامه‌های آموزشی، ترویجی، مدیریت مصرف آب، بهبود کمی و کیفی محصولات کشاورزی و فرآوری تولیدات، حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور، بهره‌وری و انتقال یافته‌های علمی به بهره‌برداران، به سفارش و تأمین مالی وزارت جهاد کشاورزی توسط سازمان صدا و سیما.

اقدامات اقتصادی مربوط به بخش آب

۱- افزایش عملکرد در واحد سطح و افزایش بهره‌وری در تولید محصولات کشاورزی با اولویت محصولات دارای مزیت نسبی ارزش صادراتی بالا و ارقام با نیاز آبی کمتر و سازگار با شوری، مقاوم به خشکی و رعایت الگوی کشت مناسب با منطقه.

۲- توسعه روش‌های آبیاری نوین، اجرای عملیات آب و خاک (سازه‌ای و غیرسازه‌ای)، توسعه آب‌بندها و سامانه (سیستم)‌های سطوح آبیگر حداقل به میزان ششصد هزار هکتار در سال.

تبصره- برای توسعه روش‌های آبیاری نوین حداقل هشتاد و پنج درصد (۸۵٪) هزینه‌ها به‌عنوان کمک بلاعوض توسط دولت در قالب بودجه سالانه تأمین و پرداخت می‌شود.

۳- حمایت از توسعه گلخانه‌ها و انتقال کشت از فضای باز به فضای کنترل‌شده و بازچرخانی پسابها، مدیریت آب‌های نامتعارف و مدیریت آب مجازی.

۴- طراحی و اجرای الگوی کشت با تأکید بر محصولات راهبردی و ارتقای بهره‌وری آب در چهارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و تأمین منابع و الزامات مورد نیاز در قالب بودجه سالانه و اعمال حمایت و مشوق‌های مناسب فقط در چهارچوب الگوی کشت.

۵- ایجاد زیرساخت مورد نیاز برای پرورش دویست هزار تن ماهی در قفس تا پایان اجرای قانون برنامه و توسعه فعالیت‌های شیلاتی و ایجاد تأسیسات زیربنایی در سواحل کشور.

۶- برق‌دار کردن چاه‌های کشاورزی دارای پروانه بهره‌برداری

۷- استفاده از آب استحصالی سدها، با اولویت تأمین آب شرب مورد نیاز در حوضه آبریز محل استقرار سد.

۸- تأمین حقابه کشاورزان از رودخانه‌ها، چشمه‌ها و قنات‌ها از آب سدهای احداثی بر روی این رودخانه‌ها، قنات‌ها و چشمه‌ها.

اقدامات اقتصادی مربوط به بخش محیط زیست و منابع طبیعی

احیای رویشگاه‌های مرتعی و توسعه و فرآوری گیاهان دارویی به میزان حداقل نه میلیون و ششصد هزار هکتار و افزایش حداقل یکصد هزار هکتار به سطح زیر کشت گیاهان دارویی به نحوی که در پایان اجرای قانون برنامه به دویست و پنجاه هزار (۲۵۰,۰۰۰) هکتار برسد.

قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری

در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، "قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی" در هفت ماده و پنج تبصره در جلسه علنی مورخ سی و یکم مرداد ماه یکهزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۸ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

در ماده یک این قانون آمده است؛ به منظور تحقق اهداف سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به صندوق توسعه ملی اجازه داده می‌شود تا با هدف ارتقای تولید و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با تصویب هیأت امنای صندوق، معادل ریالی یک میلیارد و پانصد میلیون (۱۵۰۰۰۰۰۰۰۰) دلار از منابع صندوق را به صورت قرض الحسنه نزد بانک‌های کشاورزی، پست بانک و توسعه تعاون و صندوق کارآفرینی امید و صندوق حمایت از توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی سپرده گذاری کند تا این منابع صرف اعطای تسهیلات به اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی برای ایجاد اشتغال در روستاها و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت با اولویت روستاها و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت واقع در مناطق مرزی و مناطق عشایری شود.

در ماده ۴ ذکر شده که تسهیلات موضوع این قانون به طرح‌های غیردولتی در حوزه کشاورزی، منابع طبیعی، معادن کوچک، فناوری اطلاعات، گردشگری، صنایع دستی، کلیه فعالیت‌های مربوط به فرش دستباف و خدمات در مناطق روستایی و عشایری و همچنین برای تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی مستقر در نواحی صنعتی روستایی و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت اختصاص می‌یابد.

در ماده ۶، به منظور حسن اجرای این قانون و ارزیابی میزان پیشرفت کار، سازمان برنامه و بودجه کشور موظف شده تا با به کارگیری سامانه مناسب، بر نحوه اعطای تسهیلات و اشتغال ایجاد شده نظارت کند. هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۶/۸/۱۷ با استناد به ماده ۷ قانون فوق، با پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه و با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم کشور "آیین اجرایی قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی" را به تصویب رساند.

پس از آن به منظور تسهیل امور و وحدت رویه، "دستورالعمل اجرایی واحد" (از آیین نامه اجرایی قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی) به انضمام فرمها، چک لیستها و شیوه نامه‌های مربوطه، جهت اجرا در مناطق روستایی، عشایری و شهرهای زیر ۱۰ هزار نفر جمعیت، در ۱۳۹۶/۸/۲۳ به تصویب کمیسیون تخصصی شورای عالی اشتغال (کارگروه ملی تخصصی مدیریت و راهبری توسعه اشتغال پایدار ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی) رسید و به دستگاه‌های بخشی، موسسات عامل، فرمانداران و اعضای کارگروه اشتغال در سطح استان ابلاغ گردیده است.

جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ ۱۳۹۶/۵/۲ به استناد ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین را به تصویب رساند. برخی مواد و بندهایی که بیشترین ارتباط محتوایی را با طرح حاضر دارند به شرح زیر استخراج شده است:

ماده ۱- جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین در راستای توسعه و بالندگی اقتصادی و پیشرفت و اقتدار همه‌جانبه و پایدار کشور، تحقق اهداف سند چشم‌انداز ایران ۱۴۰۴ و نیل به سازمان فضایی مطلوب و مناسب کشور، در چارچوب اصول هشت‌گانه آمایش سرزمین (کارآیی و بازدهی اقتصادی، وحدت و یکپارچگی سرزمین، گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای، حفاظت محیط زیست و احیای

منابع طبیعی، حفظ هویت اسلامی-ایرانی و حراست از میراث فرهنگی، تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور و رفع محرومیت‌ها به خصوص در مناطق روستایی کشور و ملاحظات امنیتی، دفاعی و پدافند غیرعامل)، مشتمل بر موارد زیر است:

۱. رعایت تناسب بین نیازهای استقرار فعالیت در یک قلمرو با امکانات و قابلیت‌های آن و رعایت مقیاس مناسب اقتصادی برای فعالیت در یک مکان با توجه به ظرفیت و کشش بازارهای داخلی و خارجی
۲. سازماندهی شبکه سکونتگاهی کشور با هدف ارتقاء بهره‌وری از سرزمین با ملاحظات زیست محیطی و کاهش مشکلات و چالش‌های موجود
۳. تقویت و سازماندهی سکونتگاه‌ها و عرصه‌های روستایی با هدف حفظ ارتباط پویا و سازنده بین نواحی شهری و روستایی و تقویت زنجیره‌های ارزش با تاکید بر استقرار صنایع کوچک و اشتغال‌زا
۴. انتظام بخشی به فرایندها و رویه‌های تبدیل و الحاق سکونتگاه‌های روستایی به شهر با هدف ماندگاری جمعیت مولد در روستاها و حفظ و بهره‌وری از اراضی قابل کشت.
۵. ممنوعیت تغییر کاربری زمین خارج از برنامه‌ها و طرح‌های مصوب و مغایر با ملاحظات زیست محیطی از طریق اتخاذ تدابیر، ضوابط و مقررات و سازوکارهای نظارتی موثر و کارآمد و بازنگری ضوابط و معیارهای تغییر کاربری اراضی متناسب با ویژگی‌های بوم‌شناختی هر قلمرو
۶. توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و خدماتی گردشگری با هدف تسهیل دسترسی و استفاده از اماکن، ابنیه و محوطه‌های با ارزش تاریخی ثبت جهانی و ثبت ملی شده و قطب‌ها و مناطق نمونه گردشگری (از جنبه میراث فرهنگی و طبیعی)
۷. اعمال مدیریت یکپارچه بر منابع آب
۸. ممنوعیت برداشت بی رویه و ناپایدار از منابع آب‌های زیرزمینی و سطحی کشور
۹. سازماندهی بخش کشاورزی در پهنه سرزمین به منظور ایجاد تحول متناسب با مقتضیات اقلیمی، ارتقاء بهره‌وری و تامین امنیت غذایی
۱۰. تدوین الگوهای بهینه کشت در دشت‌ها (واحد‌های هیدرولوژیکی) با تاکید بر ارزش اقتصادی آب
۱۱. ارتقای بهره‌وری آب و بکارگیری روش‌های مناسب آبیاری متناسب با شرایط اقلیمی و منطقه‌ای در راستای صرفه‌جویی و استفاده بهینه از منابع آب با توجه به محدودیت‌های ناشی از تغییرات آب و هوایی
۱۲. محدودیت کشت محصولات با نیاز آبی بالا در فضاهای باز و جایگزینی در موارد ممکن از طریق کشت گلخانه‌ای
۱۳. مدیریت جامع و یکپارچه حوضه‌های آبخیز برای بهره‌برداری بهینه از منابع پایه (آب، خاک و پوشش گیاهی)
۱۴. ایجاد و توسعه مجتمع‌های کشت و صنعت متناسب با قابلیت‌های قلمروهای مختلف کشور
۱۵. سازماندهی روابط بین بخش کشاورزی و صنعت متناسب با نیازهای پسین و پیشین بخش کشاورزی و مقتضیات سرزمینی
۱۶. توسعه، حفاظت و احیاء جنگل‌ها و مراتع کشور

۱۷. الزام به رعایت ملاحظات زیست محیطی (توان اکولوژیک و ظرفیت تحمل محیط زیست) در استقرار فعالیت‌های توسعه‌ای در پهنه سرزمین
۱۸. حفاظت از تنوع زیستی و حفظ ذخائر ژنتیکی و زمینه‌سازی برای بهره‌مندی جوامع محلی از آن در زمینه‌هایی مانند گردشگری طبیعی
۱۹. شناسایی و ایجاد خوشه‌های صنعتی با توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی و تکمیل زنجیره ارزش فعالیت‌های مبتنی بر منابع در قلمروهای جغرافیایی
۲۰. ساماندهی مجتمع‌های صنعتی اعم از شهرک‌ها و نواحی صنعتی در پهنه سرزمین متناسب با مقتضیات و ظرفیت‌های هر یک از قلمروهای جغرافیایی
۲۱. استقرار صنایع فراوری اولیه منابع معدنی در جوار ذخائر مهدنی، استقرار صنایع واسطه‌ای و سرمایه‌ای در مکان مناسب و استقرار صنایع مصرفی متناسب با موقعیت مکانی بازارهای نهاده و محصول
۲۲. توسعه آموزش‌های فنی-حرفه‌ای و مهارت‌آموزی متناسب با عملکرد تخصصی هر قلمرو به ویژه در نواحی مرزی و حاشیه شهرها با هدف زمینه‌سازی برای توسعه مشاغل متناسب با مقتضیات محلی و کاهش مهاجرت‌ها
۲۳. توسعه رفاه و تامین اجتماعی در نواحی مختلف کشور و زمینه‌سازی تحقق عدالت فراگیر در پهنه سرزمین، کاهش فقر، نابرابری و آسیب‌های اجتماعی با تاکید بر توانمندسازی و حداکثر استفاده از مشارکت مردم
۲۴. صیانت و استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و جاذبه‌های طبیعی، تاریخی، مذهبی، فرهنگی، علمی ورزشی و سلامت در هر منطقه برای رونق و ارتقای جایگاه صنعت گردشگری در اقتصاد ملی و دستیابی به سهم مناسب در اقتصاد بین‌المللی.

مطالعات برنامه آمایش منطقه البرز جنوبی

براساس ماده یک از آیین‌نامه ماده ۷۷ قانون برنامه چهارم موضوع مصوبه شماره ۲۷۸۸۹۰/ت/۴۰۵۵۲ ک مورخ ۹۰/۱۲/۷ هیئت وزیران کشور به ۹ منطقه برنامه‌ریزی تقسیم شده است. طبق این تقسیم‌بندی استان زنجان به همراه استان‌های تهران، مرکزی، سمنان، قم و قزوین در منطقه البرز جنوبی واقع شده است.

تعدادی از اصلی‌ترین جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین برای منطقه البرز جنوبی با توجه به اسناد کلان توسعه کشور و ضوابط ملی آمایش سرزمین و در نظر گرفتن ارتباط با استان زنجان به شرح زیر در نظر گرفته شده است:

- لزوم کاهش تمرکز و تراکم جمعیت و فعالیت از محدوده‌های پرتراکم منطقه چون استان تهران و البرز....
- زمینه‌سازی برای هدایت سرمایه‌گذاری از استان‌های پرتراکم و متمرکز منطقه به استان‌های هم‌جوار و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید صنعتی و خدماتی در استان‌های سمنان، قزوین، قم و زنجان.

- توسعه و تجهیز محورهای ارتباطی در کریدورهای شمال، جنوب (در محورهای شرق، شرق میانی، مرکز و غرب)، شرقی-غربی در محورهای دامنه شمالی البرز، دامنه جنوبی البرز، جنوب شرقی-غرب، جنوب شرقی-جنوب غربی به عنوان کریدورهای بین‌المللی حمل و نقل به عنوان محورهای اولویت‌دار توسعه.
- تحول ساختار بخش کشاورزی منطقه جهت دستیابی به کشاورزی مدرن و رقابتی
- استفاده حداکثر از توان‌های طبیعی و امکانات آب و خاک استان‌های زنجان و قزوین جهت دستیابی به امنیت غذایی و توسعه صادرات محصولات کشاورزی
- تاکید بر توان‌های گردشگری طبیعی (بوم‌گردی و زمین‌گردشگری) در استان‌های منطقه جهت توسعه این فعالیت.
- زمینه سازی برای استفاده حداکثر از ظرفیت توان محیط‌های روستایی در حفظ و نگهداشت جمعیت جهت برقراری تعادل در الگوی استقرار جمعیت از طریق متنوع‌سازی فعالیت‌ها در محیط‌های روستایی به طوری که نسبت شهرنشینی و روستانشینی در افق طرح به ترتیب در حد ۷۵ درصد و ۲۵ درصد حاصل شود.

مطالعات برنامه آمایش استان زنجان

مطالعات برنامه آمایش استان زنجان به کارفرمایی سازمان برنامه و بودجه و از طریق دانشگاه زنجان انجام شده است. این مطالعه از دو بخش تشکیل شده است: در بخش نخست مطالعات به تحلیل وضعیت و ساختار و در بخش دوم به برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در سطح استان پرداخته شده است. طبق طرح آمایش سرزمین استان زنجان اهداف بنیادین توسعه استان زنجان در ۷ مقوله تعریف شده است. ایجاد تعادل در توزیع جمعیت و فعالیت متناسب با تنگناها و توان‌های توسعه پایدار منابع طبیعی و ظرفیت تحمل زیست‌بوم‌ها - تامین زیرساخت‌های تولید و سکونت در استان - سرزمین آرایبی بدون سرزمین آلاچی - تامین و تجهیز و حفظ منابع تولید در استان - ارتقاء شاخص‌های توسعه انسانی، سرمایه اجتماعی، هویت فرهنگی و احیاء میراث معنوی متناسب با مقتضیات و قابلیت‌های توسعه استان - ارتقاء درآمد و تولید سرانه استان در مقایسه با کشور و در نهایت تقویت نقش استان در تعاملات منطقه‌ای، ملی و فراملی هفت هدف بنیادین تعریف شده برای استان در آمایش سرزمین استان است. طبق طرح آمایش استان:

- زنجان هفت دشت استان شامل دشت‌های ابهر خرمدره، سجاس حلب، سلطانیه زنجان، طارم، قیدار، ماهنشان انگوران، گل تپه زرین آباد، مهمترین قطب‌های توسعه اقتصاد کشاورزی و فعالیت‌های وابسته به آن هستند به ویژه در این محدوده‌ها امکان توسعه باغداری، کشاورزی مکانیزه، آبی‌پروری، دامداری صنعتی و پرورش طیور فراهم است.
- محدوده‌های و عرصه‌ها و اکوسیستم‌های طبیعی استان که عموماً منطبق بر منطقه حفاظت شده انگوران، منطقه حفاظت‌شده سرخ‌آباد، پناهگاه‌های حیات‌وحش و مناطق شکار ممنوع انگوران،

خراسانلو، خرمنه‌سر و فیله خاصه است. این محدوده‌ها دارای قابلیت کشت و پرورش گیاهان دارویی و صنعتی است.

- مهمترین محدوده‌های دارای اولویت برای توسعه کشاورزی و فعالیت‌های وابسته به شرح زیر است:

(الف) محور ۱۱ شکل گرماب-بزینه رود-دوتپه سفلی-سجاس-زرین آباد-بوغدا کندی

(ب) محور توسعه کشاورزی خطی دشت ابهر-خرمدره و دشت سلطانیه-زنجان

(ج) محور توسعه کشاورزی خطی دشت رودخانه‌ای طارم

- شهرستان طارم به دلیل توان‌های کشاورزی خود مستعد توسعه واحدهای صنعتی فرآوری و بسته‌بندی مواد غذایی متکی به محصول زیتون است.

- شهر زنجان به دلیل ویژگی‌های فرهنگی و تاریخی دارای توان و قابلیت توسعه صنایع دستی سنتی شامل چاقو، مليله، چارق، فرش و گلیم است.

- محدوده‌های زیر از جمله مناسب‌ترین محدوده‌های گسترش فعالیت‌های صنعتی در استان زنجان است:

(الف) شهرک‌های صنعتی استان؛

(ب) محور زنجان-ابهر به عنوان محور درجه ۱ توسعه صنعتی

(ج) ادامه محور درجه ۱ توسعه صنعتی استان از شهر زنجان به سمت غرب منتهی به منتهی سرچم واقع در غرب استان، محور زنجان-زرین باد منتهی به استان کردستان، محور سلطانیه-قیدار-زرین‌رود، محور زنجان-دندی و محور طارم به عنوان محورهای درجه ۲ توسعه صنعتی

(د) محور قیدار-ابهر به عنوان محور درجه ۳ توسعه صنعتی

(ه) محور سجاس-زرین‌آباد، محور رودخانه قزل‌اوزن در شهرستان ماهنشان و محور قیدار-خورخوره در شهرستان خداپنده به عنوان محورهای درجه ۴ توسعه صنعتی

- محدوده‌های دارای ذخیره‌گاه جنگلی و پوشش گیاهی نادر، بومی و باارزش ژنتیکی برتر به ویژه در ارتفاعات شمالی و جنوبی روز قزل‌اوزن در شهرستان طارم، ارتفاعات شمال غربی شهرستان زنجان، ارتفاعات شمال شرقی ماهنشان و ارتفاعات شمال شرقی ابهر و خرمدره جهت توسعه اکوتوریسم و گردشگری پایدار مناسب است.

- محدوده‌ها و عرصه‌های طبیعی استان شامل منطقه حفاظت شده انگوران، منطقه حفاظت شده سرخ‌آباد، پناهگاه‌های حیات وحش و مناطق شکار ممنوع انگوران، خراسان‌لو، خرمنه‌سر و فیله خاصه با مساحتی در حدود ۵۰۳۳۲۲ هکتار برابر با ۲۲،۷۱ درصد مساحت استان به عنوان اکوسیستم‌های طبیعی استان از یک سو دارای توان بالا برای توسعه کارکردهای اکوتوریستی و ژئوتوریستی در مقیاس منطقه‌ای و ملی است و از سوی دیگر مناسب برای ایجاد مراکز پژوهشی و تحقیقاتی زیست محیطی و ژنتیک می‌باشد.

- محورهای گردشگری زنجان-سلطانیه-قیدار-کته خور-همدان، زنجان-ابهر (محور شرق)، زنجان - مرز میانه (محور غرب)، طارم-تهم-ماسوله و زنجان-دندی-تخت

سلیمان، محور گردشگری طبیعی-تاریخی منطقه طارم و محور گردشگری عبوری زنجان-ایجرود محورهای مناسب توسعه گردشگری در استان هستند.

- قطب‌های مستعد توسعه فعالیت‌های گردشگری استان نیز شامل قطب آب‌بر (قطب شمالی)، قطب انگوران، دندی (قطب جنوبی)، قطب حلب (قطب جنوبی ۲) و قطب بازار شهر زنجان (قطب مرکزی) است.

در طرح آمایش سرزمین استان زنجان، چشم انداز استان به شرح زیر اعلام شده است:

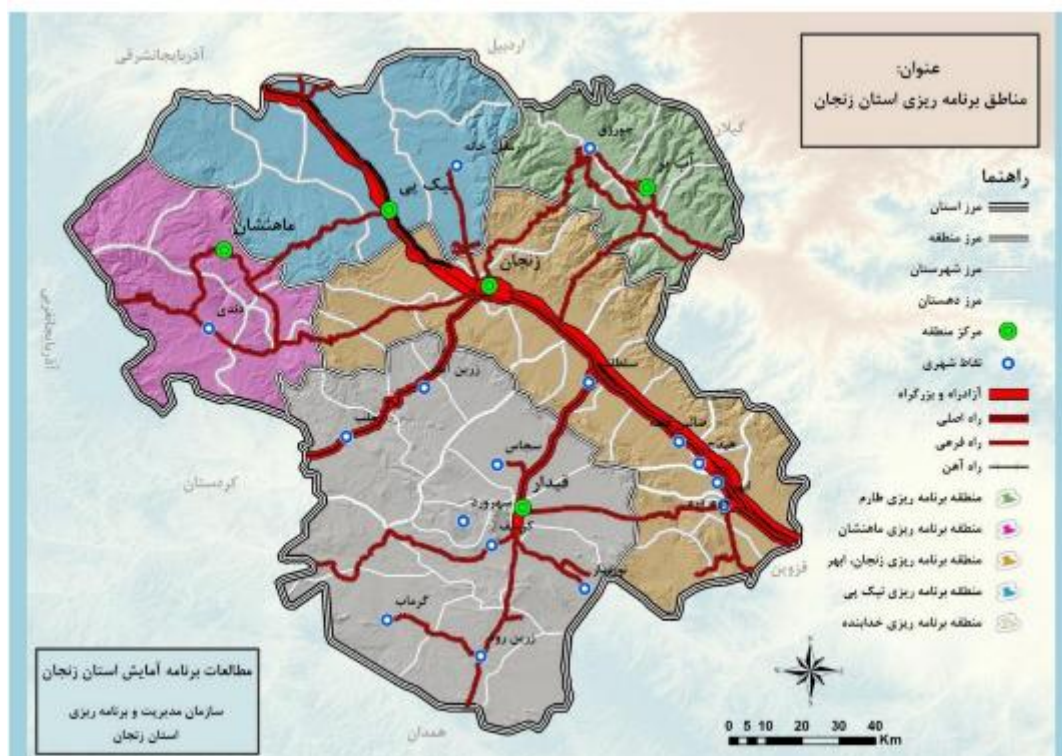
- زنجان در افق ۱۴۱۴ استانی است با هویت اصیل ایرانی، اسلامی؛ برخوردار از شرایط زندگی مناسب برای زندگی؛ بهره‌مند از زیرساخت‌های موردنیاز در عرصه فعالیت‌های اقتصادی کشاورزی، صنعتی و معدنی، خدمات بازرگانی گردشگری؛ ساختاری همگرا با توسعه پایدار و توازن نسبی در توزیع جمعیت و فعالیت در پهنه جغرافیایی؛ پویا و سازنده در تعاملات منطقه‌ای، ملی و فراملی.
- استانی توسعه یافته در منطقه شمال غرب و دارای جایگاه برتر در کشاورزی، صنعت، معدن و گردشگری؛
- ارائه‌کننده خدمات نوین بازرگانی و پشتیبان صادرات در مرکز و شمال غرب کشور؛
- ایفاگر عملکرد و نقش‌های فعال و تعاملات سازنده و پایدار در عرصه‌های ملی و فراملی؛
- استانی پایدار، ایمن و مقاوم در برابر آسیب‌های اجتماعی و مخاطرات و سوانح طبیعی؛
- برخوردار از امکانات و منابع عادلانه برای زندگی و فعالیت، با حداقل نابرابری در مناطق و سکونتگاه‌های شهری و روستایی؛
- دارای اقتصادی مدرن، دانش بنیان و مناسب زیست و فعالیت و مهاجرپذیری (به گونه‌ای که سهم جمعیت استان از کل کشور اندکی افزایش یافته است)؛
- برخوردار از کشاورزی و صنعتی پایدار و مدرن بر پایه فناوری‌های نوین و با بهره‌برداری مناسب و متعادل از منابع آب و خاک؛
- مرکزی برای ارائه خدمات تخصصی و فوق تخصصی درمانی به استان‌های هم‌جوار؛
- تقویت پیوندهای بین بخشی جهت فراهم‌سازی شرایط بهینه فعالیت و زیست با تاکید بر مناطق دورافتاده و کمتر توسعه یافته؛
- برخوردار از خوشه‌های صنعتی به ویژه در صنایع شیمیایی، معدنی، برق و الکترونیک و IT؛
- از جمله قطب‌های توسعه یافته کشور در زمینه اقتصادی گردشگری تاریخی، باستانی، فرهنگی، اکوتوریسم و ژئوتوریسم.

معرفی مناطق برنامه ریزی استان زنجان

به منظور تعیین مناطق برنامه‌ریزی استان و با هدف ساماندهی الگوهای سکونت شهری و روستایی و فعالیت‌ها در سطح استان و در عین حال بهره‌برداری منطقی از تمام امکانات و توان طبیعی و انسانی، استان زنجان به پنج منطقه به زیل قبل تقسیم است:

منطقه برنامه‌ریزی زنجان، ابهر / منطقه برنامه‌ریزی طارم / منطقه برنامه‌ریزی خدابنده، ایجرود / منطقه برنامه‌ریزی ماهنشان / منطقه برنامه‌ریزی نیک‌پی

نقشه ۲۰: مناطق برنامه‌ریزی استان زنجان در طرح مطالعه برنامه آمایش استان زنجان

از مهمترین توان‌های منطقه طارم موارد زیر حائز اهمیت است:

ویژگی‌های طبیعی و اقلیمی منطقه طارم در استان زنجان خاص و منحصر به فرد است. میزان بارش در این منطقه و به ویژه در ارتفاعات شمالی آن نسبت به سایر مناطق استان بسیار بالا و به میزان ۹۵۰ میلی‌متر در سال می‌رسد. اقلیم این منطقه برخلاف سایر مناطق استان که سرد و فراسد هستند، گرم و مرطوب است، همین امر توان بالایی برای کشاورزی در این پهنه از استان ایجاد کرده است، چرا که در سایر مناطق استان به دلیل طولانی بودن دوره سرما، طول دوره رشد گیاهان بسیار اندک است، در صورتی که اقلیم گرم و مرطوب این منطقه و طولانی بودن دوره رشد، امکان برداشت چندباره محصولات کشاورزی و رواج سیستم چند کشتی را در این منطقه فراهم کرده است.

دشت حاصلخیز طارم در این منطقه قرار گرفته است و با اینکه از نظر مساحت کوچکترین دشت استان است اما یکی از مستعدترین مناطق کشاورزی استان زنجان و حتی در شمال غرب کشور است، به گونه‌ای که به این منطقه لقب هندوستان ایران داده شده است.

منطقه طارم از نظر فعالیت‌های کشاورزی یک استثنا به شمار می‌آید و از نظر شاخص‌های تولید کشاورزی جایگاه ویژه‌ای دارد. با وجود غلبه الگوی کشت دیم در استان زنجان، تنها ۳,۷ درصد اراضی زیر کشت این شهرستان دیم است و ۹۶,۳ درصد آنها آبی است و بیش از ۹۹ درصد تولیدات زراعی این شهرستان به تولیدات کشت آبی اختصاص دارد.

بیشترین میزان فعالیت‌های باغی استان به شهرستان طارم اختصاص دارد و حدود ۳۰ درصد تولیدات باغی استان در این شهرستان صورت می‌گیرد.

بیشترین تنوع در تولید محصولات در استان در شهرستان طارم مشاهده می‌شود و ۱۶,۵ درصد اراضی کشاورزی به کشت محصولات دائمی اختصاص دارد. عملکرد برخی محصولات چون گندم و جو در این منطقه بسیار بالاست.

شهرستان طارم تنها محدوده استان است که در آن الگوی کشت متراکم و متمرکز بیشتر از الگوی کشت گسترده دیده می‌شود.

شرایط آب و هوای شهرستان طارم، این منطقه را مستعد تولید محصولات گرمسیری چون زیتون، انجیر و انار کرده است، ۷۱ درصد باغات این محدوده به تولید محصول استراتژیک زیتون اختصاص دارد و این شهرستان قطب تولید زیتون در استان است، چراکه ۹۹,۹ درصد زیتون استان در این شهرستان تولید می‌شود. تمامی واحدهای پرورش کرم ابریشم و بیشترین مراکز پرورش زنبورعسل استان در شهرستان طارم واقع شده است.

ویژگی‌های اقلیمی و بالابودن میانگین دما در این منطقه اکوسیستم‌های متعدد و منحصر به فردی ایجاد کرده است و این منطقه زیستگاه گونه‌های گیاهی و جانوری فراوانی است. به دلیل تنوع بالای گونه‌های جانوری و وجود اکوسیستم‌های جنگلی در این شهرستان، بخشی از پهنه این استان به عنوان منطقه شکار ممنوع با نام منطقه شکار ممنوع خرمنه‌سر تعریف شده است. این منطقه که از یک سو به جنگل‌های هیرکانی و از سوی دیگر به مناطق استپی و نیمه استپی ایران تورانی محدود می‌گردد، اهمیت زیادی از نظر حفظ تنوع زیستی دارد.

منطقه طارم برای توسعه انواع گردشگری طبیعی، اکوتوریسم، ژئوتوریسم و گردشگری تاریخی و فرهنگی توان بسیار بالایی دارد.

رود مهم قزل اوزن در این منطقه جریان دارد و تاثیر بسیار مهمی بر رونق فعالیت‌های کشاورزی این محدوده داشته است.

بیشترین پوشش جنگلی و عمده‌ترین جنگل‌های استان در منطقه طارم قرار گرفته است، هر چند این پوشش جنگلی مخروبه و توان اکولوژیکی آن ذخیره‌گاهی و حفاظتی است و قابلیت برداشت اقتصادی ندارد. منطقه طارم از جمله بخش‌های استان است که طی ۴۵ سال اخیر توان مناسبی برای نگهداشت جمعیت روستایی خود داشته است، نرخ رشد جمعیت روستایی این شهرستان برخلاف روند عمومی استان، همواره مثبت بوده است.

در این طرح بعد از بررسی نقاط ضعف منطقه در **نهایت مهم‌ترین اولویت‌های توسعه منطقه طارم** به شرح زیر بیان شده است:

محور توسعه کشاورزی طارم با توجه به ویژگی‌های اقلیمی و شرایط معتدل و مساعد برای تولید محصولات مختلف یکی از مهم‌ترین قلمروهای تولید کشاورزی در استان است که نیازمند تقویت و تجهیز است. با توجه به مزیت نسبی این منطقه در تولید محصولات کشاورزی به ویژه برخی محصولات استراتژیک چون زیتون، انار، سیر و صیفی‌جات، این منطقه برای استقرار صنایع وابسته به بخش کشاورزی بسیار مناسب است.

با توجه به توان بالای این منطقه در فعالیت‌های بخش کشاورزی، این شهرستان فرصت‌های مناسبی برای استقرار خدمات پشتیبان بخش کشاورزی دارد.

شهرستان طارم به دلیل ویژگی‌های طبیعی و اقلیمی و شباهت آب و هوایی با مناطق شمالی کشور توان ارزشمندی برای توسعه گردشگری طبیعی و اکوتوریسم دارد. این منطقه به شکل دره‌ای عریض زیباترین و منحصربه‌فردترین مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی استان را در خود جای داده است. از سوی دیگر وجود آثار باستانی و تاریخی چون آتشکده‌ها این منطقه را به یکی از مناطق مستعد توسعه گردشگری تاریخی در استان تبدیل کرده است.

شهرهای این منطقه با امکان بهره‌برداری از صنایع و مزیت‌های منطقه‌ای فرصت‌های فراوانی برای رشد و گسترش دارند و با ارتقای سطح این شهرها ضمن تقویت خدمات رسانی به سکونتگاه‌های روستایی این شهرستان، گسست موجود در نظام شهری استان تعدیل می‌شود و امکان تقویت پیوندهای استان زنجان با استان‌های شمالی همجوار از طریق این شهرها فراهم می‌شود.

تخصص‌های اصلی منطقه برنامه‌ریزی طارم

با توجه به توان‌ها و ظرفیت‌های منطقه برنامه‌ریزی طارم و با در نظر گرفتن سناریوی مطلوب توسعه فضایی، مهمترین تخصص‌های این منطقه به شرح زیر است:

محور اصلی توسعه کشاورزی

فعالیت‌های کشاورزی در دشت رودخانه‌ای طارم پیرامون رودخانه قزل اوزن و دره‌های رودخانه‌ای منتهی به آن از غرب تا شرق شهرستان طارم مهمترین قابلیت این پهنه از استان است که به دلیل شرایط خاص اقلیمی، تنوع محصولات کشاورزی و باغی و همچنین تولید محصولات خاص و استراتژیک کشاورزی در سطح استان و حتی شمال غرب منحصر به فرد است. از نگاه آمایش سرزمین به دلایل زیر این منطقه به عنوان یکی از محورهای توسعه کشاورزی استان پیشنهاد می‌شود:

شرایط مساعد طبیعی و اقلیمی و بالابودن تعداد ماه‌های گرم و معتدل نسبت به ماه‌های سرد سال در مقایسه با سایر مناطق استان و در نتیجه تنوع زیاد محصولات کشاورزی از جمله محصولات تجاری و استراتژیک و همچنین نظام زراعی چند کشتی در بهره‌برداری از زمین بیانگر ظرفیت بالا برای توسعه کشاورزی مکانیزه و نوین در منطقه طارم می‌باشد، این امر ضرورت تحول در شیوه‌های کنونی برای دستیابی به توسعه پایدار بخش کشاورزی منطقه را نشان می‌دهد.

به دلیل تنوع و تولید فراوان محصولات خاص کشاورزی و در کار کشاورزی مدرن در این منطقه، ضرورت دارد تا صنایع غذایی، تبدیلی و بسته‌بندی وابسته به این فعالیت‌ها تقویت شود و توسعه یابد.

نزدیکی به بازار مصرف بزرگ منطقه گیلان و در نتیجه امکان توسعه پیوندهای اقتصادی استان با منطقه گیلان ظرفیت دیگر منطقه طارم برای توسعه کشاورزی و فعالیت‌های وابسته به آن است.

قرارگیری در پایاب رودخانه قزل اوزن و امکان بهره‌مندی از منابع آبی آن بیانگر ظرفیت پایدار برای انجام فعالیت‌های کشاورزی مشروط به بهره‌برداری بهینه و پایدار از منابع آبی است.

محور درجه ۲ توسعه صنعتی

محور طارم شامل گیلوان تا چورزق با الویت استقرار صنایع تبدیلی کشاورزی متکی بر مزیت نسبی برتر منطقه طارم در تولید محصولات استراتژیک کشاورزی و همچنین با اولویت صنایع دارای برد ملی و حتی فراملی پیشنهاد می‌شود. با توجه به اینکه منطقه طارم حوزه ویژه اکولوژیکی استان است محیط طبیعی آن جهت استقرار صنایع بالادستی بسیار آسیب‌پذیر است، بنابراین هرگونه توسعه صنعتی در این محور باید برمبنای رعایت اصول توسعه پایدار باشد و توسعه صنعتی ضمن رعایت ملاحظات زیست‌محیطی در راستای تحریک و تقویت بخش کشاورزی منطقه صورت پذیرد. از این رو توصیه می‌شود طرح تعادل توسعه صنعتی و کشاورزی و منابع طبیعی به عنوان پیش‌نیاز توسعه صنعتی این محور انجام پذیرد.

محور درجه ۲ خدماتی زنجان، تهم، چورزق، گیلان

با توجه به اینکه منطقه طارم به عنوان محور درجه ۱ گردشگری استان تعریف شده است و این محور، در ادامه محور گردشگری زنجان، سلطانیه به سمت شمال و تا استان گیلان امتداد می‌یابد و به منطقه گردشگری شمال کشور می‌رسد، بنابراین در صورت تحقق نقش تعریف شده برای آن در سال‌های آینده استقرار خدمات پشتیبان گردشگری به ویژه در حوزه خدمات بین‌راهی و مراکز اقامت و پذیرایی به ویژه در کانون پرجاذبه گردشگری روستایی در اولویت خواهد بود.

محور درجه ۲ خدماتی پیرامون رودخانه قزل‌اوزن

این محور که به صورت شرقی، غربی در منطقه طارم و در طرفین رودخانه قزل‌اوزن گسترده شده است از شرق به گیلوان و سپس به شهرهای منجیل و رودبار در استان گیلان ختم می‌شود و از سمت غرب به درام و چورزق و در نهایت به راه در دست احداث تهم، چورزق، ماسوله و محور گردشگری درجه ۱ شمالی، جنوبی استان ختم می‌شود. با وجود اینکه این محور در محدوده یک شهرستان قرار دارد اما به دلیل شرایط مذکور و وجود زمینه‌های ایجاد ارتباط و پیوندهای فرااستانی و همچنین به دلیل مزیت نسبی شهرستان طارم در تولید محصولات استراتژیک باغی و کشاورزی این محور به عنوان محور درجه ۲ در سطح استان تعریف می‌شود که در افق طرح آمایش باید پذیرای نقش‌های خدماتی متناسب با موقعیت این محدوده باشد. با توجه به جایگاه این محور و نقش‌های تعریف شده برای آن در سازمان فضایی فعالیت بخش کشاورزی، صنعت و گردشگری خدمات ذیل جهت استقرار در این محور دارای اولویت خواهند بود:

ایجاد و توسعه مراکز خدمات پشتیبان کشاورزی بزرگ‌مقیاس با عملکرد استانی و ملی در زمینه فعالیت‌های انبارداری محصولات کشاورزی و باغی، ایجاد مراکز خدمات بازاریابی و خرید و فروش و حمل و نقل محصولات کشاورزی با اولویت استقرار در نقاط شهری و روستاهای مرکزی این منطقه.

ایجاد مراکز آموزشی و پژوهشی کشاورزی با هدف توسعه ساختار کشاورزی منطقه، ارائه خدمات فنی و تخصصی بخش کشاورزی با تاکید بر سیستم‌های نوین آبیاری، اصلاح نباتات، دفع آفات و...

ایجاد و توسعه مراکز خدمات پشتیبانی گردشگری به ویژه در زمینه اقامت و پذیرایی و تورگردانی تخصصی با اولویت شهر چورزق و سایر خدمات گردشگری همانند خدمات بین‌راهی و همچنین ایجاد نمایشگاه‌های عرضه محصولات کشاورزی و باغی و صنایع دستی و بومی به ویژه در ایام گردشگر پذیر.

محور گردشگری ممتاز (محور گردشگری درجه ۱ شمالی، جنوبی)

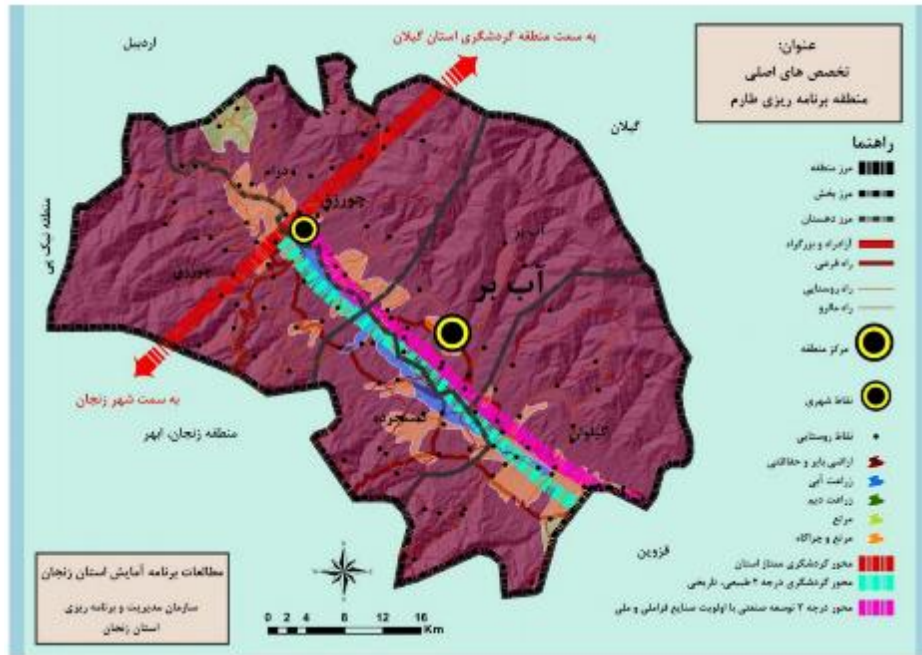
همانگونه که پیشتر اشاره شد بخش عمده‌ای از محور گردشگری درجه یک شمال، جنوبی استان زنجان در منطقه طارم واقع شده است. قسمتی از این محور که امتداد آن به سمت شمال است، پس از عبور از شهر چورزق به منطقه گردشگری استان گیلان و شهر ماسوله ختم می‌شود. با احداث راه ارتباطی زنجان، شمال این محور به سمت شمال توسعه پیدا خواهد کرد، به ویژه اینکه این محور دارای کارکردهای گردشگری متنوعی شامل طبیعت‌گردی، اکوتوریسم، گردشگری تاریخی، فرهنگی و گردشگری روستایی می‌باشد. عمده‌ترین کارکرد بخش شمالی این محور که در منطقه طارم واقع شده است بوم‌گردی و در مرتبه‌های بعدی گردشگری تاریخی و فرهنگی و گردشگری روستایی است.

محور گردشگری طبیعی، تاریخی منطقه طارم (محور گردشگری درجه ۲)

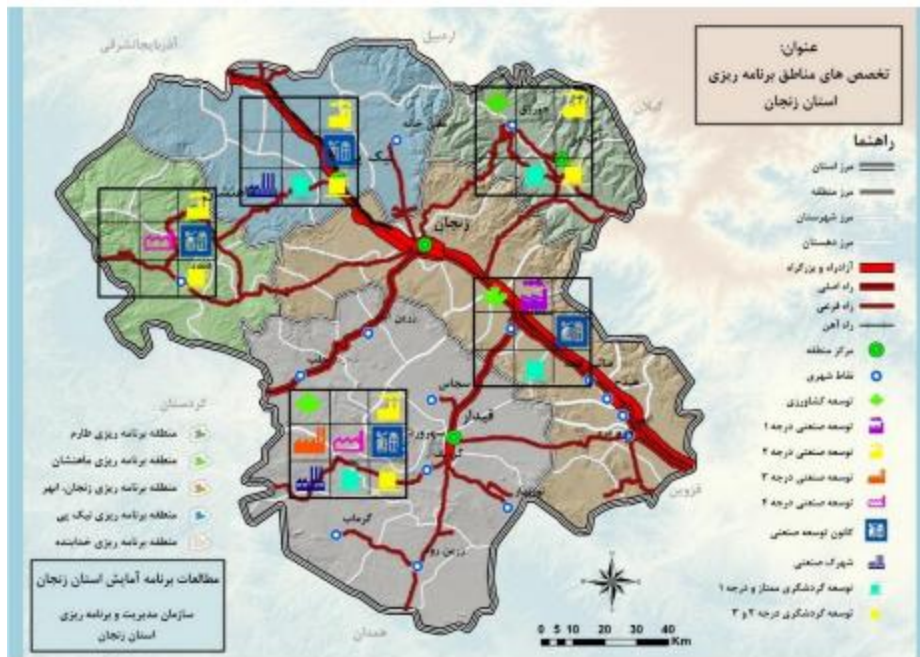
افزون بر قرارگیری این منطقه در محور گردشگری ممتاز استان، بخش‌های داخلی این منطقه نیز دارای توانمندی بالایی برای توسعه گردشگری است. از دیگر محدوده‌های گردشگری تعریف شده برای این محور می‌توان به محور شرقی، غربی در پیرامون رودخانه قزل‌اوزن اشاره کرد که از غرب به محور گردشگری ممتاز شمالی، جنوبی متصل می‌شود.

منطقه طارم با وجود برخورداری ظرفیت بالای گردشگری به ویژه در حوزه گردشگری طبیعی تاکنون به دلیل انزوای ارتباطی و ضعف زیرساخت‌ها و امکانات زیربنایی از این ظرفیت به خوبی بهره‌مند نگردیده است؛ بنابراین در سال‌های آینده به شرط تحقق اقدامات یادشده برای نیمه شمالی محور گردشگری ممتاز استان منتهی به استان گیلان، فرصت‌هایی ایجاد می‌گردد تا با انشعاب از این محور به داخل منطقه طارم ظرفیت‌های توسعه گردشگری این منطقه بهبود یابد. مهم اینکه این محور از شرق به استان گیلان منتهی می‌شود و در نتیجه ضمن توسعه گردشگری طارم، استان زنجان نیز از طریق دو محور با منطقه گردشگری استان‌های شمالی کشور (منطقه گردشگری البرز و سبلان) پیوند می‌خورد. همچنین با توجه به اینکه این محور در پیرامون شهر چورزق به محور گردشگری ممتاز شمالی، جنوبی استان متصل می‌شود لذا در آینده، کارکردهای گردشگری در شهر چورزق نیز ارتقاء خواهد یافت و لازم است تا در برنامه‌ریزی‌های توسعه آتی این شهر موارد یاد شده بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

نقشه ۲۱: تخصص‌های اصلی منطقه برنامه‌ریزی طارم / طرح آمایش استان زنجان

نقشه ۲۲: تخصص‌های اصلی مناطق برنامه‌ریزی استان زنجان / طرح آمایش استان زنجان

تعیین شکل‌بندی کلی الگوی استقرار و نظام سلسله مراتبی مراکز سکونتگاهی (نظام اسکان جمعیت)

الگوی استقرار جمعیت و نظام سکونتگاهی استان روی دیگر سکه در تفضیلی کردن طرح پایه آمایش استان است، زیرا در حالی که تعیین تخصص‌های نواحی و قلمروهای اصلی فعالیت، بخشی از ارکان شکل‌بند سازمان فضایی استان به حساب می‌آیند، تخصص‌های نواحی سکونتگاهی در نظام سلسله‌مراتبی اسکان جمعیت و ظرفیت‌های جمعیت‌پذیری سکونتگاه‌های استان روی دیگر این سکه را نشان خواهد داد.

طبق این طرح شهرستان طارم دارای دو منظومه آبر و چورزق است.

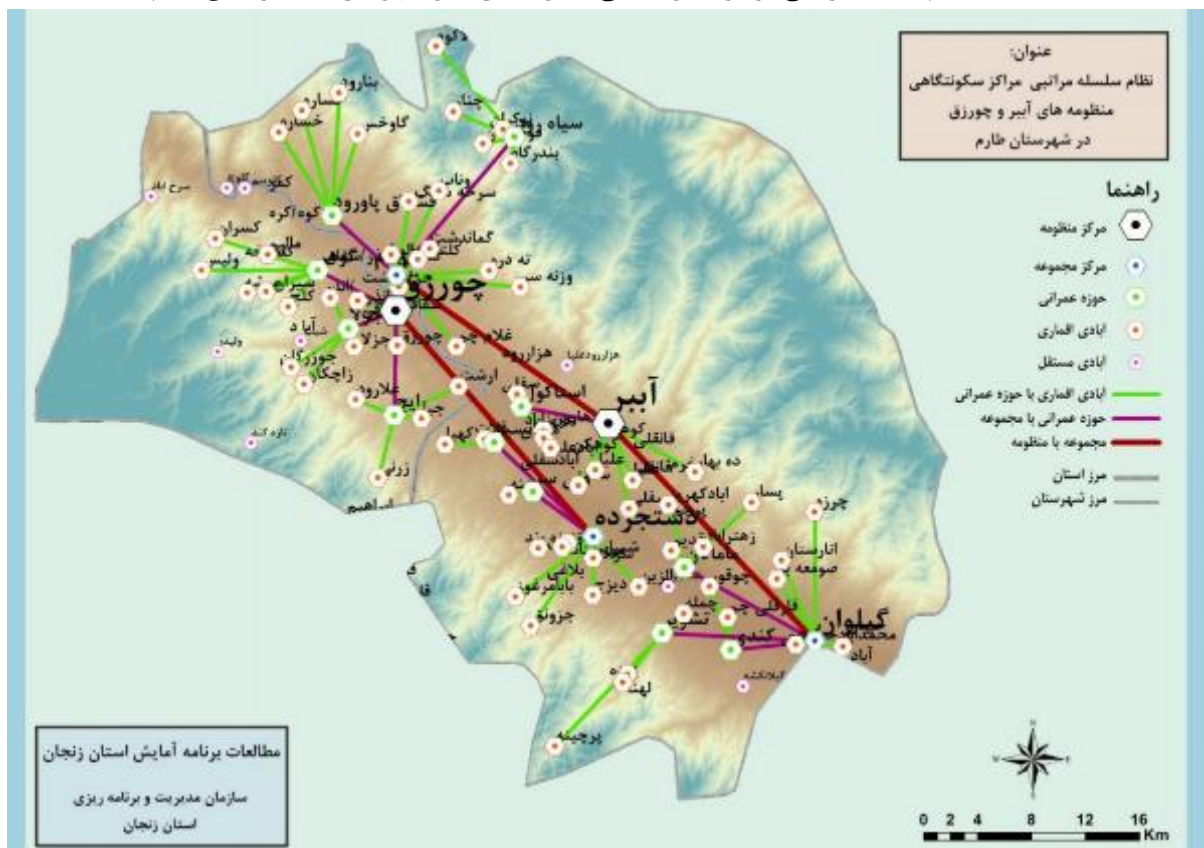
منظومه آبر به مرکزیت کانون شهری آبر منطبق بر بخش مرکزی از شهرستان طارم و دربرگیرنده دهستان‌های گیلوان، درام و آبر از این شهرستان است. منظومه آبر ۳ مجموعه، ۹ حوزه روستایی و ۵ آبادی مستقل را دربرمی‌گیرد. مراکز مجموعه‌های عبارتند از: آبادی‌های گیلوان و درام و کانون شهری آبر و حوزه‌های روستایی نیز شامل حوزه‌های گیلوان، هندی کندی، ماملان، تشویر، آبر، استاکول، درام، سیاه‌رود و قشلاق پاوه‌رود است. آبادی‌های گیلانکشه، تسکین، ده‌بهار، هزاررود و کلوج به عنوان آبادی مستقل در این منظومه شناسایی شده‌اند.

منظومه چورزق دربرگیرنده دهستان‌های چورزق و دستجرده از بخش چورزق شهرستان طارم است. مراکز مجموعه‌ها در این منظومه عبارتند از: کانون شهری چورزق و آبادی دستجرده و حوزه‌های روستایی شامل حوزه‌های چورزق، ایچ، جزلا، گوهر، دستجرده، ونی‌سر و سانسیر است. ۶ آبادی اندر، شیت، ولیدر، تازه‌کند، کلویی و سرخ‌آباد به عنوان آبادی مستقل در این منظومه شناسایی شده‌اند.

جدول ۶۱: سطح بندی کانون‌های روستایی شهرستان طارم

منظومه	مجموعه	حوزه عمرانی (روستایی)	روستای مستقل
آبیر	گیلوان	گیلوان، هندی کندی، ماملان، تشویر	گیلانکشه، تسکین
	آبیر	آبیر، استاکول	ده‌بهار، هزارودعلیا
	درام	درام، سیاه‌ورود، قشلاق پاهورود	کلوچ
چورزق	چورزق	چورزق، ایچ، جزلا، گوهر	اندر، ولیدر، شیت، تازه‌کند، سرخ‌آباد، کلوئیم
	دستجرده	دستجرده، ونی‌سر، سانسیر	-

نقشه ۲۳: نظام سلسله‌مراتبی مراکز سکونتگاهی منظومه‌های آبیر و چورزق در شهرستان طارم

بازنگری در مطالعات طرح جامع ناحیه زنجان

براساس طرح برنامه آمایش استان زنجان، کل استان به دو ناحیه زنجان و ابهر تقسیم شده است. ناحیه زنجان شامل شهرستان‌های زنجان، طارم، ماهنشان و ایجرود است. آمار و اطلاعات پایه جمعیتی-اقتصادی مورد استفاده در این مطالعات براساس سرشماری سال ۱۳۷۵ بوده است.

براساس این مطالعات؛ به لحاظ آب‌های سطحی ناحیه زنجان در حوزه آبریز قزل اوزن واقع شده است. این رودخانه بزرگترین و اصلی‌ترین جریان سطحی ناحیه به شمار می‌رود که تمامی آب‌های سطحی ناحیه را از طریق رودخانه‌های فرعی‌تر و نیز مسیل‌ها جذب نموده و از ناحیه خارج و به دریاچه پشت سد منجیل می‌ریزد. این رودخانه از چهل چشمه کردستان و همدان سرچشمه گرفته و از جنوب شهرستان ایجرود وارد ناحیه می‌شود. در قسمت شمال غربی شهرستان زنجان از ناحیه خارج و مجدداً از غرب شهرستان طارم وارد ناحیه می‌شود و نهایتاً در شمال شرقی ناحیه به دریاچه سد منجیل می‌ریزد.

زنجانرود که از ابتدای دشت زنجان - سلطانیه آغاز می‌شود، در شمال روستای قیطول به قزل اوزن می‌ریزد، ارتفاعات طارم و سلطانیه و رودخانه‌های رامین، تهم، سارمساقلونیر مسیل‌های فصلی تغذیه کننده آب آن می‌باشند.

به لحاظ سیل خیزی؛ روستاهای هزار رود از دهستان آبر، روستای سیاه‌رود از دهستان درام و روستاهای تازه‌کند و زاچکان از دهستان چورزق شهرستان طارم و روستای قشلاق از دهستان قره‌پشتلوی بالا از شهرستان زنجان در معرض سانحه سیل قرار دارند که از این میان روستای قشلاق از شهرستان زنجان جابجا شده است. در این طرح با توجه به برخورداری استان از پتانسیل فراتر از ۴ میلیارد مترمکعب آب‌های سطحی، برخورداری از قابلیت‌های مطلوب جهت ارتقای عملکرد در هکتار و تولید محصولات زراعی گندم و باغی زیتون و انگر و... نیز وجود امکانات مطلوب جهت پرورش دام، طیور آبزیان و امکان صدور محصولات دامی به استان‌های دیگر و نزدیکی استان به عمده‌ترین کانون‌های جمعیتی سبب گردیده که تا کنون این استان یکی از مهمترین قطب‌های دامپروری و کشاورزی کشور به شمار آید، به طوری که در سال ۱۳۷۵ بیشترین درصد شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر استان را شاغلان بخش کشاورزی تشکیل می‌داده‌اند (حدود ۳۸,۳ درصد). این شاخص برای نقاط روستایی حدود ۶۶,۹ درصد به دست آمده است. بر همین بخش کشاورزی به عنوان مهمترین نقش اقتصادی استان تعیین شده است.

در بخش صنعت علیرغم وجود برخورداری از امکانات لازم جهت توسعه صنعتی در استان نظیر

- وجود کانسارهای غنی و وجود محصولات قابل توجه کشاورزی (مواد اولیه مورد نیاز صنعت)
- وجود پتانسیل کافی از قبیل آب، انرژی، نیروی انسانی و سایر تاسیسات زیربنایی
- نزدیکی به قطب‌های صنعتی در راستای تکمیل زنجیره‌های تولید
- ممنوعیت استقرار صنایع در شعاع ۱۲۰ کیلومتری استان تهران
- تقاضای زیاد برای کالاهای صنعتی

متأسفانه در حد قابلیت‌های موجود استان، توسعه صنعت به شکوفایی و رونق لازم دست نیافته است. ضرورت گسترش سیستم حمل و نقل و شبکه ارتباطات، بسط و گسترش خدمات آموزشی و بهداشتی، اهمیت یافتن صنعت گردشگری و قابلیت‌های موجود طبیعی و تاریخی استان، توسعه آموزش عالی و تمایل به ادامه تحصیل و... مجموعه‌ای از دست عوامل در آینده نقش خدمات را در اقتصاد استان برتر می‌سازد.

در این مطالعات پروژه‌های اولویت‌دار برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در ناحیه زنجان مورد توجه قرار گرفته است. براساس نیازهای جامعه روستایی در زمان تهیه طرح و همچنین نوع نگاه برنامه ریزی مبتنی بر تامین خدمات آموزشی-بهداشتی-رفاهی-زیرساختی برای ساکنین پروژه‌های تامین و لوله‌کشی آب آشامیدنی روستاها، مطالعه و احداث کانال دفع فاضلاب روستایی، تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی، احداث واحدهای اداری مورد نیاز، احداث دبستان، احداث مدرسه راهنمایی، احداث دبیرستان، پروژه احداث کتابخانه‌های عمومی روستایی، احداث خانه بهداشت و احداث فضاهای ورزشی به عنوان ۱۰ اولویت اصلی برای اجرا در سطح ناحیه مدنظر قرار گرفته است.

در این مطالعه موانع عمده توسعه اقتصادی در سطح ناحیه به شرح زیر مورد شناسایی قرار گرفته است:

- سازمان فضایی نامتعادل در ناحیه و گسترش خطی فعالیت‌های اقتصادی در حول جاده ارتباطی تهران-زنجان-تبریز
 - ضعف شبکه‌های ارتباطی بین منطقه‌ای
 - عدم وجود امکانات زیربنایی و تاسیسات خدماتی و... جهت توسعه صنعت گردشگری
 - اقلیم نیمه خشک و فراسرد و تعداد روزهای یخبندان زیاد در اکثر بخش‌های ناحیه
 - بالابودن سطح اراضی کشاورزی نسبت به بستر رودخانه‌ها که منجر به بالارفتن هزینه‌های انتقال آب و آبیاری می‌گردد.
 - عدم سرمایه‌گذاری لازم در امر شناسایی و فرآوری مواد معدنی
 - ضعف قابل ملاحظه خدمات پشتیبان تولید
 - بهره‌وری پایین در بخش‌های تولیدی و خدماتی
 - عدم وجود طرح‌های مطالعاتی پایه از جمله طرح آمایش سرزمین
 - کوچک بودن قطعات اراضی کشاورزی که امکان استفاده از کشت مکانیزه را با مشکل مواجه می‌سازد.
 - غالب بودن روش سنتی دامداری بر روش صنعتی
- در این طرح تدوین راهبردهای توسعه اقتصادی ناحیه با بذل توجه خاص به رعایت الویت و الگوی کشت با توجه به ویژگی‌های اقلیمی، طبیعی و جغرافیایی بخش‌های مختلف ناحیه زنجان به عنوان مثال تاکید بر کشت زیتون، برنج، پنبه، صیفی‌جات و محصولات جالیزی در طارم و اولویت کشت غلات، انگور، باغات میوه، علوفه و حبوبات در سایر شهرستان‌های ناحیه مورد توجه بوده است. بر همین راهبردهای زیر مد نظر گزارش قرار گرفته است:
- گسترش فعالیت‌های شیلاتی با توجه به وجود رودخانه‌های پرآب در در ناحیه
 - توسعه فعالیت‌های متمرکز پرورش دام و طیور به منظور نزدیکی ناحیه به بازار بزرگ مصرف تهران
 - احیاء و نگهداری مراتع
 - احداث سد‌های لازم به منظور بهره‌برداری از آب‌های سطحی جهت گسترش سطح زیرکشت اراضی آبی
 - تکمیل و ایجاد مناطق صنعتی با رعایت توزیع فضایی مناسب با توجه به منابع آب مورد نیاز
 - ایجاد و گسترش صنایع تخصصی با عملکرد ملی و فراملی
 - توسعه صنایع تخصصی با عملکرد منطقه‌ای با توجه به قابلیت‌های موجود در هریک از شهرستان‌های موجود در ناحیه
 - تجهیز کانسارهای موجود در ناحیه
 - توسعه و تجهیز کانون‌های فرهنگی، تاریخی و طبیعی موجود در ناحیه به منظور رونق و توسعه صنعت گردشگری
 - ارتقاء کیفی سطح راه‌های بین منطقه‌ای از جمله ارتقاء محور «زنجان، گیلوان، منجیل» زنجان، تهم، چورزق و ادامه آن تا ماسوله و...
 - تکمیل آزادراه زنجان-تبریز

- و....

بعد از تعریف راهبردهای توسعه، اقدامات عمرانی مورد نیاز ناحیه به منظور بالا بردن سطح رشد و توسعه اقتصادی به شرح زیر آورده شده است:

- تکمیل آزادراه زنجان-تهران
- ارتقای محور زنجان، تهم، چورزق به راه اصلی و اتصال آن به ماسوله
- ارتقای محور زنجان، گیلوان، منجیل به راه اصلی
- ایجاد محور زنجان، دندی، تخت سلیمان، تکاب به راه اصلی
- ایجاد پایانه‌های حمل و نقل
- احداث سردخانه و انبارهای عمومی
- ایجاد نواحی صنعتی مطابق با آنچه در طرح پیشنهاد گردیده است
- اجرای سدهای خاکی گاو زنگ، سلمانلو، خانقاه، تلخاب، حسن ابدال، باغ چروک، قواق و احمدکندی
- اجرای سد مخزنی گلابر
- تکمیل مطالعات سدهای خاکی همایون، زرنان، دهشیر، محسن آباد، شهرک، سفیدکمر، جوقین و دهنه
- اجرای انواع پروژه‌های مربوط به آبخیزداری در ارتفاعات مشرف به رودخانه‌ها و در سرشاخه‌های قزل اوزن
- احداث تاسیسات زیربنایی و مراکز خدماتی و رفاهی در نقاط روستایی ناحیه مطابق با آنچه که در طرح جامع ناحیه زنجان براساس مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران پیش بینی گردیده است.

- و...

در این طرح در تبیین علل مهاجر پذیری و رشد جمعیتی استان و شهر زنجان به عوامل متعدد و از جمله موقعیت خاص استقرار شهر زنجان در کنار جاده ترانزیت موجود تهران-تبریز-اروپا و در محلی تلاقی جاده‌های ارتباطی به سمت کردستان، گیلان و.... اشاره شده است.

اولویت اجرایی پیشنهادات طرح ناحیه با توجه به اهداف چهارگانه آن تدوین شده است. اهداف چهارگانه طرح ناحیه زنجان: دستیابی به توسعه متوازن ناحیه به توجه به قابلیت‌های موجود آن؛ ساماندهی نظام فعالیت و اشتغال؛ ساماندهی نظام خدمات رسانی و دستیابی به محیطی پایدار با تاکید بر منابع طبیعی، آب و خاک هر کدام بر اساس راهبردهای مشخص شده برای رفع کمبودها و نواقص ناحیه پیشنهاد شده است. براساس راهبرد تقویت و گسترش شبکه‌های ارتباطی بین منطقه‌ای اقدامات اجرایی و اولویت دار طرح با توجه به راهبرد مذکور عبارت است از:

- ارتقاء محور زنجان، تهم، چورزق به راه اصلی و اتصال آن به ماسوله
- ارتقاء محور زنجان-گیلوان-منجیل به راه اصلی
- ایجاد و ارتقاء محور زنجان، دندی، تخت سلیمان، تکاب به راه اصلی
- ارتقاء محور زنجان-قره‌پشتلو و ارتباط آن به خلخال

- برخورداری از راه فرعی برای ارتباط مراکز مجموعه روستایی به مراکز منظومه ضمن آنکه تکمیل آزاد راه زنجان-تبریز و برقراری ارتباط ریلی از طریق گسترش شبکه راه آهن به غرب ناحیه به طرف ماهنشان، دندی و استان های غربی و نیز ایجاد پایانه های حمل و نقل به صورت جدی مورد تاکید می باشد.

در راهبرد توجه به بخش کشاورزی به عنوان یکی از محورهای توسعه اقدامات اجرایی متعددی پیش بینی شده است که به ذکر چند اقدام اکتفا می شود:

- توسعه اراضی کشاورزی آبی به میزان ۱۱۴۳۸,۶۱ هکتار
- توسعه فعالیت کندوداری و پرورش زنبور عسل
- توسعه کشت های گلخانه ای
- اجرای طرح های به زراعی و به نژادی به منظور افزایش راندمان
- اجرای طرح های اصلاح و احیاء باغات میوه
- اجرای طرح های مربوط به اصلاح و توسعه باغات زیتون
- اجرای طرح های مربوط به آبی پروری با توجه به وجود منابع آبی غنی در ناحیه
- تغییر شیوه از دامداری سنتی به صنعتی

در راهبرد توسعه صنعت به اقداماتی چون تکمیل ظرفیت شهرک های صنعتی موجود؛ ایجاد نواحی صنعتی در کنار مراکز منظومه روستایی؛ ایجاد و توسعه صنایع دستی با توجه به سابقه و پیشینه ای که در منطقه دارا می باشد نظیر فرش بافی، چاقوسازی، ملیله کاری و...؛ گسترش صنایع تبدیلی و فرآوری محصولات؛ تهیه طرح های شناسایی منابع کانی ناحیه و سرمایه گذاری جهت اکتشاف ذخایر کانی شناخته شده مورد تاکید قرار گرفته است.

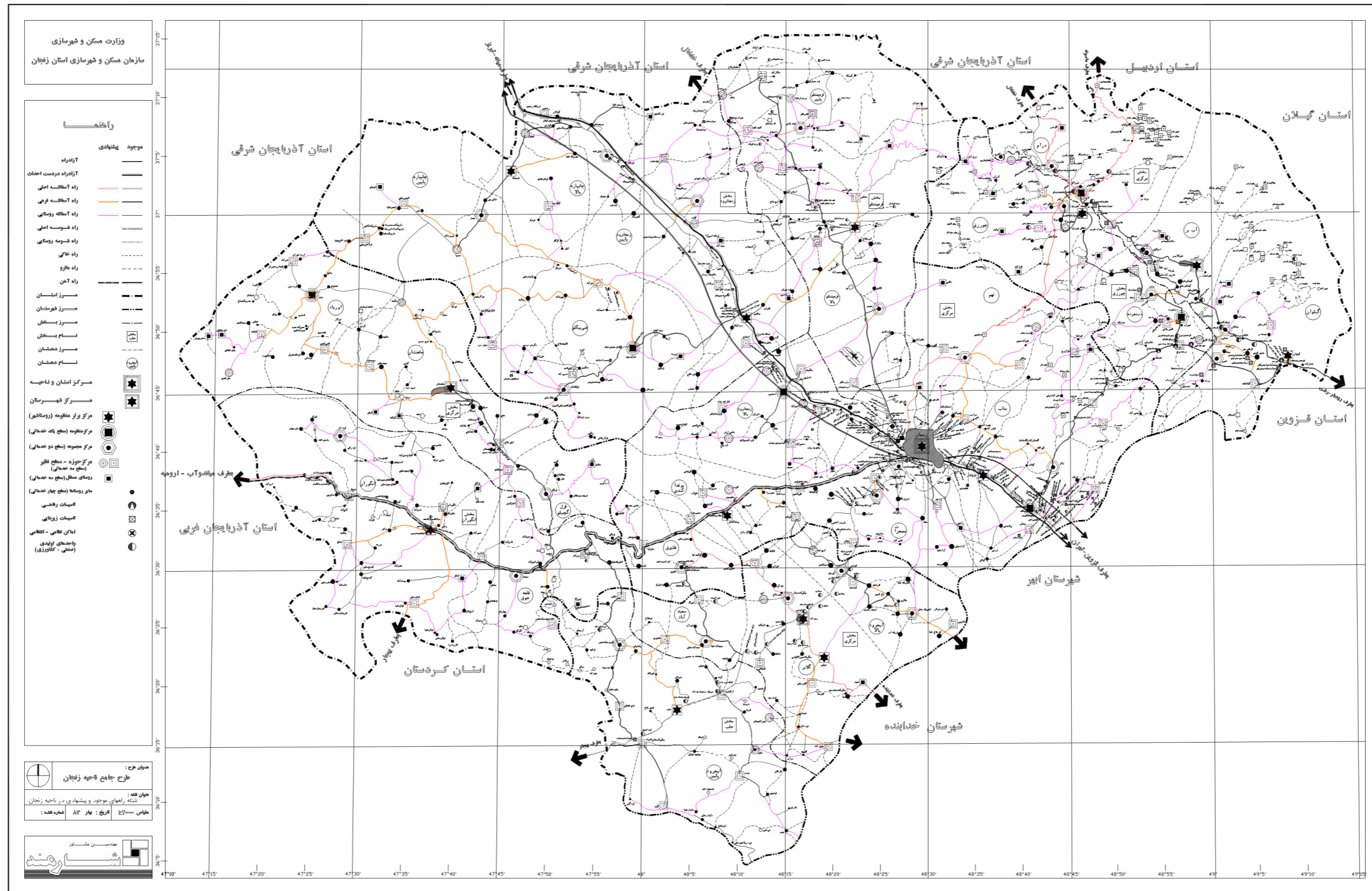
همچنین در راهبرد توجه به خدمات اقدام اجرایی برای ساماندهی و تجهیز کانون ها و محورهای جاذب گردشگری و گذران اوقات فراغت جهت رونق صنعت گردشگری در کنار تجهیز مراکز اصلی جمعیت و گسترش مراکز آموزش عالی در شهرستان ها مورد توجه قرار گرفته است. ایجاد مجموعه های فرهنگی-هنری و ورزشی در شهرهای ناحیه؛ ایجاد و گسترش مجتمع های پذیرایی بین راهی در محورهای موجود در ناحیه مخصوصا در محورهای «زنجان-گیلوان-رودبار»، «زنجان-خلخال» و...؛ توسعه و گسترش فضاهای اقامتی در مکان های مستعد و جاذب گردشگر و ضرورت تعجیل در تهیه طرح جامع گردشگری برای شهرستان های موجود در ناحیه از دیگر اقدامات مهم توصیه شده برای تحقق راهبرد توجه به بخش خدمات مورد تاکید بوده است.

در راهبرد ضرورت توجه به منابع آبی و مدیریت بهره برداری آن اقداماتی اجرایی چون تکمیل و اجرای سدهای خاکی که براساس مطالعات انجام شده ضرورت اجرای آنها تایید گردیده است، نظیر سد خاکی روستای جوره خان در شهرستان زنجان، سدهای خاکی روستاهای جوقین، دهنه، شهرک و...؛ اجرای طرح های آبیاری تحت فشار؛ مطالعه و اجرای شبکه های آبیاری؛ مطالعه و اجرای طرح های کوچک تامین آب و پمپاژ ساحلی؛ اجرای طرح های لایروبی و مرمت قنوات و... مورد توجه قرار گرفته است.

براساس این مطالعات در مجموع اقتصاد روستایی شهرستان طارم، اقتصادی متکی بر فعالیت های کشاورزی و صنایع خانگی بوده که برخی خدمات عمومی و اجتماعی نیز در آن انجام می شود. در حال که، علی رغم اهمیت

نسبی قابل ملاحظه فعالیت‌های کشاورزی در نظام اقتصادی شهری شهرستان، گسترش فعالیت‌های خدماتی در این مرکز شهری - به مثابه مرکز خدماتی روستاهای واقع در حوزه دسترسی آن - و نیز پتانسیل رشد کالبدی آن موجب شده است تا فعالیت‌های ساختمانی و خدماتی در آن حایز اهمیت زیادی بوده و فرصت‌های شغلی بالنسبه زیادی را برای نیروی انسانی شهرستان ایجاد کند. در هر حال، اقتصاد شهرستان متکی بر بازار داخلی خود بوده و نظام بهره‌برداری پیشه‌وری و سرمایه‌های کوچک در آن دارای نقش غالب می‌باشد.

نقشه ۲۴: شبکه راه‌های موجود و پیشنهادی ناحیه زنجان / طرح ناحیه زنجان

سند ملی توسعه استان زنجان

سند ملی توسعه استان زنجان، مصوب هیات وزیران (۲۵۷۹۸/ت/۳۳۱۱۱ هـ مورخ ۱۳۸۴/۵/۹)، یکی از اسناد ملی تعریف شده در ماده ۱۵۵ قانون برنامه چهارم توسعه می‌باشد که رویکرد توسعه استان را در طول حداقل دو برنامه توسعه مشخص می‌نماید.

این سند حاوی اصلی‌ترین قابلیت‌ها و عمده‌ترین تنگناهای توسعه استان بوده و با ارائه اصلی‌ترین مسائل و اهداف بلند مدت توسعه، راهبردهای بلند مدت توسعه استان را مشخص می‌کند.

سند ملی توسعه استان زنجان که در ادامه ارائه شده است پس از طی مراحل قانونی به تصویب هیات محترم وزیران رسیده و جهت اجرا ابلاغ گردیده است.

الف- اصلی‌ترین قابلیت‌های توسعه

- ۱- بهره‌مندی از موقعیت مکانی و جغرافیایی ممتاز به عنوان گلوگاه متصل کننده غرب و شمال غرب کشور با شمال با توجه به استقرار در کریدور شمال - جنوب و واقع شدن در محدوده شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران
- ۲- وجود زیرساخت‌های صنعتی تجهیز شده در مقیاس ملی و منطقه‌ای و توان جذب سرریزهای صنعتی تهران
- ۳- برخورداری از تنوع اقلیمی و پتانسیل مطلوب (آب و خاک) در کشت و تولید محصولات زراعی- باغی
- ۴- برخورداری از ظرفیت‌های بالای آب‌های سطحی
- ۵- وجود ذخایر و منابع قابل توجه سرب و روی و کانی‌های غیر فلزی
- ۶- نزدیکی به عمده‌ترین کانون‌های جمعیتی و قطب‌های صنعتی و وجود بازار مصرف برای محصولات کشاورزی و صنعتی استان
- ۷- برخورداری از زمینه‌های مناسب فرهنگی و جاذبه‌های گردشگری تاریخی، طبیعی و اکوتوریسم
- ۸- بهره‌مندی از شبکه ارتباطی تجهیز شده در محور ترانزیت
- ۹- زمینه گسترش خدمات بازرگانی با تاکید بر ترانزیت، تخلیه و بار توزیع کالا
- ۱۰- وجود مراکز دانشگاهی متعدد و احراز قطب علمی در رشته فیزیک
- ۱۱- وجود زمینه‌های قانونی برای توسعه ورزش، نگرش مثبت جامعه به فعالیت‌های ورزشی، گرایش بخش خصوصی و تشکل‌های داوطلب غیردولتی (NGO) به سرمایه‌گذاری و خدمات‌رسانی در توسعه ورزش

ب- عمده‌ترین تنگناها و محدودیت‌های توسعه

- ۱- محدودیت منابع مالی بخش خصوصی استان جهت سرمایه‌گذاری و بهره‌گیری از ظرفیت‌های استفاده نشده تولیدی
- ۲- کوچک مقیاس بودن تولید در بخش کشاورزی و ضعف مکانیزاسیون و کافی نبودن مراکز نگهداری محصولات زراعی و باغی

- ۳- شیب زیاد اراضی در بیش از نیمی از قلمرو استان
- ۴- کافی نبودن تاسیسات مهار و بهره‌برداری از منابع آب‌های سطحی
- ۵- ضعف خدمات برتر و خدمات پشتیبان تولید
- ۶- ضعف شبکه‌های ارتباطی درون استانی و بین منطقه‌ای
- ۷- ضعف زیربنایها و تاسیسات خدماتی کانون‌های برخوردار از جاذبه‌های توریستی
- ۸- وابستگی شدید منابع مالی بخش ورزش به درآمدهای عمومی

ج- اصلی‌ترین مسائل

- ۱- عدم انتشار توسعه یافتگی در سطح استان و گسترش خطی آن در امتداد ترانزیت
- ۲- توسعه یافتگی اندک بخش صنعت و معدن با وجود قابلیت‌های طبیعی و اجتماعی و ظرفیت‌های زیربنایی موجود
- ۳- پیوند ضعیف درون بخشی و بین بخشی در فعالیت‌های صنعتی و کشاورزی
- ۴- تطابق نامناسب بین منابع آب‌های سطحی و خاک و بیلان منفی آب‌های زیرزمینی در شرق استان
- ۵- خروج سرمایه‌های انسانی و مالی از استان
- ۶- پایین بودن بهره‌وری تولید در بخش کشاورزی
- ۷- کافی نبودن سرمایه‌گذارهای لازم برای بهره‌گیری مطلوب از جاذبه‌های گردشگری استان
- ۸- ضعف تعامل موثر اقتصادی مرکز استان با برخی از نواحی استان و استان‌های همجوار
- ۹- پایین بودن شاخص‌های توسعه انسانی، فرهنگی و هنری و اقتصادی
- ۱۰- فقدان نظام شناسایی استعدادهای ورزشی از جمله اصلی‌ترین موضوعات در توسعه استان است.

د- اهداف بلندمدت

- با توجه به قابلیت‌ها و تنگناها توسعه استان بر پایه توسعه هماهنگ بخش‌های کشاورزی، صنعت و معدن، خدمات بازرگانی و گردشگری استوار خواهد بود. بدین ترتیب اهداف بلند مدت توسعه استان عبارتند از:
- ۱- توسعه صنعتی و معدنی استان متناسب با ظرفیت‌ها و قابلیت‌های استان و ارتقاء نقش و جایگاه آن در اقتصاد ملی با حفظ تعادل در محیط زیست
 - ۲- بهره‌برداری مطلوب از آب‌های سطحی با رعایت حقوق ذینفعان حوزه آبریز و تقویت منابع آب‌های زیرزمینی با اولویت آبخوان‌های با بیلان منفی
 - ۳- حفظ و احیاء و بهره‌برداری بهینه از منابع طبیعی استان
 - ۴- گسترش اراضی آبی کشاورزی، ارتقاء فن‌آوری و نوین‌سازی فعالیت‌های این بخش و توسعه دامداری‌های صنعتی و مجتمع‌های آبی پروری
 - ۵- ارتقاء شاخص‌های توسعه انسانی متناسب با مقتضیات و قابلیت‌های استان
 - ۶- ساماندهی نظام مراکز زیست و فعالیت، نظام خدمات‌رسانی و تقویت پیوندهای درون استانی

- ۷- اعتلای معرفت دینی، ارزش‌های فرهنگی و ویژگی‌های هویتی استان و گسترش تعاملات اقتصادی و فرهنگی با استان‌های همجوار
- ۸- تقویت و تجهیز تاسیسات و امکانات زیربنایی در راستای فعالیت‌های محوری و اولویت‌دار در توسعه استان و تاکید بر فناوری اطلاعات و ارتباطات
- ۹- افزایش نقش بخش خصوصی و نظام بانکی در گسترش فعالیت‌های اقتصادی با توجه به قابلیت‌های استان
- ۱۰- توسعه فعالیت‌های بازرگانی با تاکید بر خدمات بازرگانی نوین با توجه به موقعیت جغرافیایی (مزیت مکانی) استان
- ۱۱- توسعه ظرفیت‌های گردشگری استان با سطوح عملکرد استانی، ملی و فراملی
- ۱۲- نهادینه‌سازی بهره‌وری و افزایش آن در بخش‌های اقتصادی و عوامل تولید
- ۱۳- ارتقاء نقش ورزش در تامین سلامت جسمی و روحی و تقویت توانمندی‌های افراد و گروه‌های اجتماعی
- ۱۴- دستیابی به هدف‌های توسعه هزاره (M.D.G) در استان
- ۱۵- توانمندسازی بخش تعاونی برای ایفای فعالیت‌های گسترده و اداره بنگاه‌های اقتصادی بزرگ
- ۱۶- توسعه نقش و جایگاه زنان در سطوح تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری استان

هـ - راهبردهای بلند توسعه

- ۱- ایجاد خوشه‌های صنعتی با تاکید بر صنایع متالورژی، نساجی، ذوب فلزات و صنایع مرتبط با انرژی و قطعه‌سازی و ماشین‌الات و توسعه صنایع شیمیایی و پتروشیمی، صنایع تبدیلی، تکمیلی، غذایی، فلزی، خودروسازی، برق و الکترونیک
- ۲- ایجاد زمینه مناسب برای افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی اعم از داخلی و خارجی در توسعه استان
- ۳- ایجاد و توسعه واحدهای صنعتی فرآوری مواد معدنی
- ۴- مهار و بهره‌برداری از منابع غنی آب‌های سطحی با رعایت حقوق تام ذینفعان حوزه آبریز و هماهنگ با نیازهای پایین دست و در چارچوب ظرفیت حوضه آبریز و حفاظت و بهره‌برداری متعادل و مجاز از منابع آب‌های زیرزمینی
- ۵- یکپارچه‌سازی اراضی و تبدیل اراضی دیم به آبی مکانیزه در چارچوب نظام تخصیص منابع آب در حوضه آبریز و در نظر گرفتن نیازهای پایین دست، توسعه باغداری با تاکید بر زیتون، انگور و سیب، توسعه فعالیت‌های آبی پروری و تبدیل دامداری‌های سنتی به صنعتی
- ۶- ایجاد و توسعه امکانات و خدمات نوین بازرگانی به منظور بهره‌گیری از مزیت‌های تولیدی و فضایی استان

- ۷- ایجاد و توسعه زیرساخت‌های گردشگری و تجهیز کانون‌های تفریحی و سیاحتی در عرصه‌های گردشگری استان
- ۸- تقویت مراکز آموزش عالی استان در جهت تمرکززدایی دوره‌های کارشناسی دانشگاه‌های تهران و توسعه تحصیلات تکمیلی و مراکز تحقیقاتی و فناوری اطلاعات و ارتباطات
- ۹- ارتقاء شاخص‌های بهداشتی و درمانی، آموزشی، فرهنگی و گذران اوقات فراغت
- ۱۰- تمهید زمینه‌های لازم جهت دستیابی به نظام متعادل سلسله مراتب شهری و روستایی و ارتقا سطح خدمات برتر در شهر زنجان و تجهیز کانون‌های شهری به خدمات پشتیبان تولید
- ۱۱- گسترش شبکه‌های خطوط انتقال انرژی متناسب با توزیع جمعیت و فعالیت
- ۱۲- توسعه، تقویت و بهسازی شبکه‌های ارتباطی استان با استان‌های همجوار به منظور گسترش پیوندهای اقتصادی درون استانی و بین منطقه‌ای و بهره‌گیری از وضعیت ممتاز استان در تسریع ارتباطات غرب و شمال غرب با مناطق شمالی کشور
- ۱۳- اجرای طرح‌های زیست محیطی در نقاط و مناطق بحرانی و صیانت از منابع طبیعی استان
- ۱۴- استفاده از انرژی باد برای تولید برق
- ۱۵- ایجاد ساز و کارهای لازم و حمایت از افزایش بهره‌وری در بخش‌های اقتصادی و عوامل تولید
- ۱۶- گسترش ورزش‌های پرورشی، همگانی، تفریحی، قهرمانی و حرفه‌ای در استان
- ۱۷- ریشه کنی فقر شدید و گرسنگی و بهره‌مندی همگانی از مواهب اقتصادی و اجتماعی
- ۱۸- دستیابی همگانی به آموزش ابتدایی و ترویج و بهبود برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان
- ۱۹- کاهش مرگ و میر مادران و کودکان
- ۲۰- مبارزه با بیماری‌های عمده (ایدز / HIV، سل، مالاریا و...)
- ۲۱- حمایت موثر از تشکیل و توسعه تعاونی‌ها و ایجاد و گسترش شهرک‌ها و مجتمع‌های تعاونی
- ۲۲- بسترسازی برای افزایش مشارکت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی زنان در روند توسعه استان
- ۲۳- نهادینه کردن رویکرد مدیریت عرضه و تقاضا و افزایش سطح آگاهی عمومی در مدیریت بهینه مصرف آب
- ۲۴- ایجاد زمینه‌های لازم برای جلب مشارکت مردمی و بخش خصوصی در بهره‌برداری و مدیریت آب
- ۲۵- گسترش پوشش بیمه‌های اجتماعی و کاهش تلفات انسانی در اثر حوادث
- نظریه پایه توسعه استان زنجان / مصوب جلسه ۱۳۸۵/۵/۳ شورای آمایش سرزمین نامه ۱۰۰/۸۷۱۲۸ مورخ ۱۳۸۵/۵/۲۴**
- در راستای تحقق اهداف چشم‌انداز بلندمدت توسعه کشور، نظریه پایه توسعه ملی و جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین و با توجه به ویژگی‌های استان، ماموریت‌ها و وظایف اصلی استان به ترتیب بر پایه توسعه صنعت،

معدن و کشاورزی، استفاده حداکثر از قابلیت‌های بازرگانی و گردشگری استوار خواهد بود. تکیه بر اولویت‌های فوق مانع بهره‌گیری از سایر توانمندی‌ها و ظرفیت‌های استان نخواهد بود. بنابراین اصلی‌ترین راهبردهای توسعه استان به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- توسعه بخش صنعت و ایجاد خوشه‌های صنعتی با تاکید بر صنایع متالورژی و ذوب فلزات، قطعه‌سازی و ماشین‌آلات، صنایع شیمیایی و پتروشیمی، صنایع نساجی و گسترش صنایع تبدیلی و تکمیلی
- ۲- گسترش و بهره‌برداری از مواد معدنی و توسعه واحدهای صنعتی فرآوری آن با توجه به قابلیت‌های استان در زمینه مواد معدنی شیمیایی با تاکید بر معادن سرب، روی و مس
- ۳- توسعه کشاورزی با بهره‌برداری از پتانسیل منابع آب، اقلیم و ارتقاء سطح فناوری و نوین‌سازی ساختار بخش در استان با اولویت زیربخش باغداری (با تاکید بر محصولات نظیر زیتون و میوه‌های سردسیری) و زراعت (با تاکید بر نباتات علوفه ای) و توسعه دامپروری صنعتی، زراعت چوب
- ۴- حفاظت و بهره‌برداری متعادل و اقتصادی از منابع آب‌های زیرزمینی، مهار و بهره‌برداری مناسب از جریان‌های سطحی (دایمی و فصلی) در چارچوب راهبردهای ملی توزیع منابع آب
- ۵- ایجاد و توسعه امکانات و خدمات نوین بازرگانی با توجه به چشم انداز توسعه صنعتی آن به منظور بهره‌گیری از مزیت‌های تولیدی و فضایی
- ۶- توسعه و ارتقا بخش خدمات برتر در زمینه مهندسان مشاور و پیمانکاران، حسابرسان، مشاوران حقوقی، موسسات بازاریابی، مالی (بیمه و بانکداری) و بازارهای سرمایه به منظور پشتیبانی از فرایند توسعه استان
- ۷- حفظ و احیای آثار تاریخی، ایجاد و توسعه زیرساخت‌های گردشگری، تجهیز کانون‌های تفریحی-سیاحتی در عرصه‌های گردشگری استان متناسب با سطح عملکرد ملی و فراملی و توسعه کیفی هنرهای سنتی و صنایع دستی
- ۸- توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌های حمل و نقل برای تسهیل ارتباطات فراملی، با توجه به قرارگیری در مسیر کریدور اصلی حمل و نقل و گسترش پیوندهای اقتصادی درون استانی و بین استانی
- ۹- گسترش و تجهیز شبکه‌های توزیع انرژی متناسب با موقعیت فضایی استان در شمالغرب و پراکندگی جمعیت و فعالیت در سطح استان
- ۱۰- ایجاد و توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و اطلاعاتی و کاربردی فناوری اطلاعات و ارتباطات
- ۱۱- توسعه فعالیت‌های آموزشی و تحقیقاتی مراکز آموزش عالی استان با هدف تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز در سطح ملی در گره علوم پایه و تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز با توجه به چشم‌انداز فعالیت‌های تخصصی و نقش استان در تمرکززدایی از تهران در سایر رشته‌ها
- ۱۲- توسعه فعالیت‌های دانش پایه از طریق ساماندهی مجموعه‌ای از مراکز علمی، پژوهشی و فن‌آوری در قالب پارک علمی و فن‌آوری و مراکز رشد تخصصی و گسترش فعالیت‌های پژوهشی در گرایش‌های اصلی استان
- ۱۳- تقویت و تجهیز مراکز بهداشتی و درمانی استان با هدف ارتقاء عرضه خدمات درمانی

۱۴- توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توجه به الزامات توسعه و گرایش‌های تخصصی فعالیت‌ها در سطح ملی

۱۵- تقویت و تجهیز مراکز مستعد جمعیت و فعالیت با تاکید بر نواحی شمالی و جنوبی استان به منظور تعادل بخشی به سازمان فضایی استان و تعدیل حرکت‌های جمعیتی به سوی تهران با رعایت اصول پدافند غیر عامل

۱۶- رعایت ملاحظات محیط زیستی در فرایند توسعه استان به منظور ارتقاء سطح پایداری توسعه با تاکید بر حفاظت از منابع طبیعی و تنوع زیستی از طریق اعمال مدیریت جامع زیست بومی مبتنی بر رویکرد مشارکتی

۱۷- ارتقاء شاخص‌های توسعه انسانی، سرمایه‌گذاری اجتماعی، هویت فرهنگی و احیای میراث معنوی

با توجه به نقش و مأموریت‌های تعیین شده و تحقق راهبردهای فوق، استان زنجان در سال ۱۴۰۴ استانی خواهد بود؛ با عملکرد فعال در عرصه تعاملات ملی، برخوردار از زیرساخت‌های مناسب برای رشد فعالیت‌های صنعتی و معدنی، برخوردار از کشاورزی و صنایع مبتنی بر فناوری‌های نوین با بهره‌برداری مناسب و متعادل از منابع آب، ارائه‌کننده خدمات نوین بازرگانی و خدمات برتر در عرصه استان و آموزش فنی و حرفه‌ای در سطح ملی، دارای نقش مناسب در گردشگری کشور، با توزیع متعادل و سازماندهی شده جمعیت و فعالیت در کل استان به گونه‌ای که سهم جمعیت استان از کل کشور اندکی افزایش می‌یابد.

برنامه راهبردی توسعه استان زنجان

برنامه راهبردی توسعه استان زنجان برای اولین بار جهت تدوین برنامه پنجم توسعه استان از سال ۱۳۸۸ در دستور کار شورای برنامه رزی و توسعه استان قرار گرفت؛ براساس فرایند طراحی شده، اسناد راهبردی در دو سطح کلان و بخش‌های توسعه تدوین گردید. همچنین از سال ۱۳۹۲ با هدف ارائه اطلاعات مفید و موثر در راستای برنامه‌ریزی و سیاستگذاری مبتنی بر شواهد و مصداق‌های موجود برنامه‌ها، اسناد پایش و ارزشیابی به منظور ایجاد سندی راهنما برای پایش کلیه پروژه‌ها و فعالیت‌های در حال اجرا و ارزشیابی دستاوردهای برنامه‌های راهبردی توسعه، تدوین گردید.

برنامه‌های راهبردی توسعه استان زنجان در ۱۰ سرفصل آب، آموزش، آموزش عالی، بازرگانی، انرژی، حمل و نقل، کشاورزی، صنعت، تربیت بدنی و محیط زیست تدوین شده است که در اینجا به ارائه موضوعاتی از سرفصل‌های مربوط به کشاورزی، آب، حمل و نقل، صنعت و محیط زیست اشاره می‌شود.

در سند پایش و ارزشیابی برنامه راهبردی توسعه بخش کشاورزی استان زنجان ۹۴-۱۳۹۰ وضعیت استان به شرح زیر تشریح شده است:

سهم استان از مساحت کل کشور ۱,۳۴ درصد می‌باشد در حالی که سهم استان از کل اراضی زیرکشت کشور نزدیک به ۴ درصد است. در استان زنجان انواع محصولات و فرآورده‌های کشاورزی توسط حدود ۹۰ هزار بهره‌بردار تولید می‌گردد. در سال ۱۳۸۶ حدود ۱۷۰۰ هزار تن انواع محصولات زراعی و باغی در استان زنجان

تولیدشده است که ۱,۹ درصد از کل تولیدات باغی کشور را تشکیل می‌دهد. در همین سال، میزان تولید انواع محصولات دامی و شیلاتی در استان برابر با ۱۸۶,۵ هزار تن گردیده است که ۱,۶ درصد از تولید این محصولات در کل کشور را شامل می‌گردد. عمده‌ترین محصولات زراعی استان را گندم، جو، نباتات علوفه‌ای، حبوبات، سیب‌زمینی، گوجه‌فرنگی و پیاز تشکیل می‌دهد. عمده محصولات باغی شامل انگور، زیتون، سیب و میوه‌های دانه‌دار و هسته دار است. استان زنجان از نظر میزان تولید زیتون رتبه اول و از نظر انگور در رتبه ششم کشوری می‌باشد.

سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان زنجان

سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان زنجان از طرف جهاددانشگاهی واحد استان زنجان تهیه و در سال ۱۳۹۰ به تصویب رسیده است. سال ۱۳۸۶ به عنوان سال پایه آمار و اطلاعات مورد استفاده در سند آورده شده است. در این سند موضوعاتی چون جمعیت، ارزیابی و تحلیل عرضه نیروی کار و نرخ مشارکت طی سال‌های ۸۸-۱۳۷۵، بررسی پیش بینی تحولات تقاضای نیروی کار استان به تفکیک شهرستان‌ها و مناطق شهری و روستایی، بازار کار غیر رسمی استان زنجان، محیط کسب و کار و... مورد بررسی قرار گرفته است. در خروجی مطالعات علاوه بر تدوین سند دستگامی توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان برای دوران برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۹۴)، نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شهرستان استخراج شده است و دفترچه راهنمای فرصت‌ها و مشوق‌های سرمایه‌گذاری برای کارآفرینان خصوصی برای هر یک از شهرستان‌های استان زنجان تدوین شده است.

طبق این مطالعات فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی آشکارشده استان زنجان در سال ۱۳۸۶ به شرح زیر است: ساخت منسوجات، ساخت ماشین‌آلات، ساخت چوب و محصولات چوبی، زراعت و باغداری، دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم، زنبورعسل و شکار، جنگلداری، سایر معادن، ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها و رستوران.

براساس این طرح دارای بودن منابع غنی آب (منابع آب زیرزمینی ۵۰,۹۲ میلیون مترمکعب؛ منابع آب سطحی قابل استفاده ۴۱۵۳,۴ میلیون مترمکعب) از مهمترین نقاط قوت شهرستان طارم است. وجود رودها و رودخانه‌هایی چون چمیل، سیاه‌رود، آب‌بر، آب‌لار، آق‌زوج، قلات‌رود و لوان چای و همچنین چشمه آب معدنی الله بلاغی از نقاط قوت مرتبط با حوزه آب در این شهرستان ذکر شده است.

در حوزه کشاورزی برخورداری از خاک و زمین حاصلخیز امکان کشت محصولات در طول سال، وجود آب کافی برای تولید محصولات کشاورزی، امکان کشت انواع محصولات زراعی و دامی و به طور مشخص امکان کشت زیتون (طارم مقام اول کشت زیتون کشور را داراست)، کشت و پرورش گیاهان دارویی متنوع، فاصله یک ماهه زمانی از مناطق آب و هوایی مجاور و امکان عرضه نوبرانه محصولات به بازار مصرف، رشد ۱۱۳ گونه جانوری شامل ۲۱ گونه پستاندار وحشی، ۵۱ گونه پرنده وحشی، ۳۹ گونه خزنده، ۹ گونه ماهی و ۳ گونه دوزیست، وجود جنگل و مراتع مرغوب علاوه بر زمین‌های کشاورزی پربازده، وجود مناطق حفاظت شده سرخ‌آباد کلوییوم و... به عنوان مهمترین نقاط قوت این شهرستان ذکر شده است.

وجود جاذبه‌های گردشگری نظیر آتشکده‌های تشویر، الزین، گیلانکشه، پیرچم، پیرهمدان، تنگه‌ور هزاررود، غارخرمنه‌سر، یخچال طبیعی ولیدر و سرخ‌آباد و چندین امام‌زاده و مسیرهای گردشگری طارم به خلخال و درام - نوکیان - ماسوله به همراه نزدیکی به استان‌های گیلان و اردبیل از دیگر نقاط قوت شهرستان طارم ذکر شده است.

شکل نگرفتن صنایع تبدیلی مرتبط با محصولات کشاورزی شهرستان، ضعف در بسته بندی مناسب محصولات کشاورزی، دسترسی محدود به خدمات پشتیبان تولید کشاورزی، عدم دسترسی به راه‌های ارتباطی جهت

ارسال محصول به بازار و واردات نهاده از خارج از شهرستان، محصور بودن شهرستان بین کوه‌های جنوب و شمال و نداشتن راه مناسب به شهرستان زنجان و استان اردبیل از نقاط ضعف شهرستان طارم ذکر شده است. در دفترچه راهنمای فرصت‌ها و مشوق‌های سرمایه‌گذاری برای کارآفرینان خصوصی شهرستان طارم طبقه بندی پروژه‌ها و فعالیت‌های اولویت‌دار در زمینه‌ها مختلف ذکر شده است.

در زمینه کشاورزی توسعه کشت برنج در اراضی حاشیه قزل اوزن، احداث نهالستان (مثمر و غیرمثمر)، احداث و توسعه باغات زیتون، احداث و توسعه باغات انار، احداث و توسعه باغات فندق، توسعه کشت محصولات گلخانه‌های، احداث واحد گوساله پروری در چهار منطقه شهرستان، احداث واحد بره پروری در سه منطقه شهرستان، احداث واحد پرورش گاوشیری در ۷ منطقه شهرستان جزو پروژه‌ها و فعالیت‌های اولویت‌دار ذکر شده است.

در زمینه معدن تولید آلومینا از آلومیت و فرآوری کائولن جزو پروژه‌ها و فعالیت‌های دارای اولویت است. در زمینه صنعت، پروژه‌ها و فعالیت‌های دارای اولویت در شاخه‌های متفاوتی تعریف شده است که در ادامه آورده شده است.

مواد غذایی، آشامیدنی و دخانیات: عمل آوری میوه و سبزیجات، به روش انجماد سریع / صنایع تبدیلی کشاورزی آبر / صنایع تبدیلی کشاورزی گیلوان / صنایع تبدیلی کشاورزی درام / فرآورده‌های سیب زمینی (پودر، گرانول، خلال و پوره) / فرآورده‌های محصولات جالیزی / فرآورده‌های پیاز (پودر، گرانول، خلال و پوره) / فرآورده‌های سیر (پودر، گرانول، خلال و پوره) / فرآوری گوجه فرنگی / فرآوری محصولات جالیزی / فرآوری زیتون نساجی و پوشاک و چرم: ریسندگی، بافندگی و تکمیل چادر مشکی / بافندگی و تولید پوشاک صادراتی / تولید انواع الیاف ژئوتکستایل / انواع الیاف دوجزئی / ریسندگی نخ‌های ظریف پنبه‌ای / ریسندگی و بافندگی پارچه جین

شیمیایی: سدیم تری پلی فسفات (مورد استفاده در پودرهای شوینده) / گلیسیرین و اسیدهای چرب / تولید کود سولفات پتاسیم / مواد اولیه دارویی / داروهای گیاهی از گونه‌های بومی / اسانس گیاهان و مواد معطر طبیعی / سیلیکات سدیم / تولید کربن فعال از ضایعات کشاورزی / بازیافت مواد اولیه (از قبیل PET و... / ژلاتین / لیزین

محصولات کانی‌های غیرفلزی: الیفا سنگ و شیشه / لوله‌های سرامیکی / کاشی و سنگ‌های مصنوعی از ضایعات شیشه / مقره‌های شیشه‌ای / کامپوزیت الیاف شیشه / تولید ظروف شیشه‌ای آزمایشگاهی / تولید زاج بلور فلزات سبک: ریخته‌گری قطعات چدنی و فولادی (ریخته‌گری قطعات صنعتی با استفاده از ماشین آلات مدرن ریخته‌گری) / تولید قطعات به روش فورج دقیق / متالورژی پودر

برق: ترانس‌های فشار قوی و ترانس‌های خاص

الکترونیک: تجهیزات الکترونیک

خودروسازی: تولید قوای محرکه و سایر قطعات خودرو / انجین موتورسیکلت / ریخته‌گری قطعات خودرو / شاتون به روش فورج دقیق

سایر: نخ جراحی از روده گوسفند / تجهیزات پزشکی
در زمینه هتل و روستوران و گردشگری نیز منطقه نمونه گردشگری سد تهم (فاز اول)، منطقه نمونه گردشگری حفاظت شده سرخ آباد طارم (گوهر) (فاز اول) و منطقه نمونه گردشگری قلعه شیت و امام زاده محمد ماهوری (ع) (فاز اول) از پروژه‌ها و فعالیت‌های دارای اولویت شهرستان طارم ذکر شده است.